IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

6"

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH Microfiche Series.

CIHM/ICMH Collection de microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

- [ ] Coloured covers/ Couverture de couleur
- [ ] Covers damaged/ Couverture endommagée
- [ ] Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée
- [x] Cover title missing/ Le titre de couverture manque
- [ ] Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur
- [ ] Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- [ ] Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur
- [x] Bound with other material/ Relié avec d'autres documents
- [ ] Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distortion le long de la marge intérieure
- [ ] Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- [x] Additional comments:/ Commentaires supplémentaires: Photocopy of 2 maps

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- [ ] Coloured pages/ Pages de couleur
- [ ] Pages damaged/ Pages endommagées
- [ ] Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
- [x] Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
- [ ] Pages detached/ Pages détachées
- [ ] Showthrough/ Transparence
- [ ] Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
- [ ] Includes supplementary material/ Comprend du matériel supplémentaire
- [ ] Only edition available/ Seule édition disponible
- [ ] Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/ Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X 12X 14X 16X 18X 20X 22X [x] 24X 26X 28X 30X 32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

Library of Congress
Photoduplication Service

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol —▶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Library of Congress
Photoduplication Service

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole —▶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

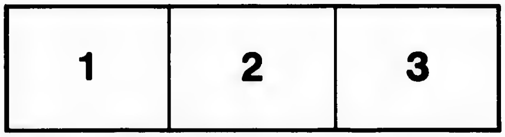

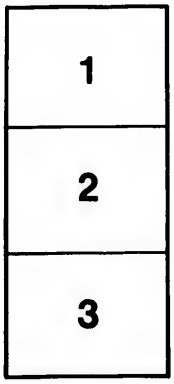

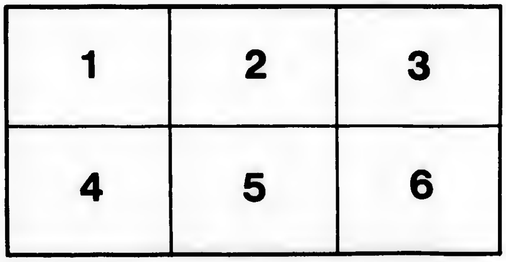

N

N
Vo

D

AANMERKELYKE VOYAGIE
Gedaan na 't
GEDEELDE VAN
NOORDER AMERICA,
Behelzende een nieuwe ontdekkinge van een seer groot Land, gelegen tusschen
NIEUW MEXICO en de YS-ZEE.

Vervattende de gelegentheid der zelve nieuwe ontdekte Landen: de Rivieren en groote Meeren in 't zelve. En voor al van de groote Rivier *Meschasipi* genaamd. De *Kolonien* die men by de zelve tot voordeel van dezen Staat, zo ten opzichte van den Koophandel, als tot verzekeringe der *Spaansche* Goud-Mijnen, zou kunnen oprechten. De uitnemende vruchtbaarheid van 't Land; overvloed der Visschen in de Rivieren. De gedaanten, inborst, geloove en oeffeningen der *Wilden* aldaar woonende. De vreemde Dieren in haare Bosschen en Velden. Met een korte aanmerkinge over de zo genaamde Straat *Aniam*; en 't middel om door een korte weg, zonder de *Linie Æquinoctiaal* te passeeren, na *China* en *Japan* te komen; met veele andere bysonderheden meer.

Door LODEWYK HENNEPIN,

Missionaris Recollect en Notaris Apostolick.

Desen laatsten Druk is niet alleen verçiert met noodige Kaarten, maar ook met verscheide Kopere Print-verbeeldingen, noyt te vooren soo gesien.

Te ROTTERDAM:

By BARENT BOS Boekverkooper 1704.

LCB

AAN
WILHELMUS den III.
KONING
VAN
GROOT-BRETANIE.

SIRE.

Siet hier de beschrijvinge van de grootste en schoonste *Ontdekkinge*, die'er in dese Eeuw, van veele groote wijd uitgestrekte Landen, gelegen tusschen de *Ys-zee* en nieuw *Mexico*, is gedaan; die ik de vryheid neeme Uwe *Majesteit* aan te bieden. De elf Jaaren verblijf, de welke ik in *America* heb gehouden, hebben my 't middel gegoeven, om'er veel dieper door te dringen en te Reisen, als men tot noch toe gedaan had. Ik heb'er nieuwe *Contryen* en Landstreeken ontdekt, die men met recht de vermaakelijkheden van dese nieuwe Wereld kan noemen, en die grooter als geheel *Europa* zijn. Men siet dese Landen in de uitgestrektheid van meer als acht honderd Mijlen van een groot Water bevochtigd, op de Oevers van 't welke men een der machtigste *Koningrijken* van de wereld sou konnen maaken.

Sire, wat sou ik een roemwaardige vrucht van mij-

ne moeijelijke en verdrietige Reisen genieten, indien de selve konden helpen en toebrengen, van dese groote Landen eens onder de Doorluchtige naam van Uw *Majesteit* te doen kennen. Ik sou my selfs seer gelukkig achten, indien ik onder Uwe *Koninglijke* bescherminge, en door de hulpe van Uwe *Souvereine* macht, tot een Leidsman aan eenige Uwer Onderdaanen kon dienen, om'er 't licht des *Evangeliums Jesu Christi*, en met een de kennisse Uwer ongemeene Deugden, en de Soetigheid van Uwe Regeeringe te brengen, en bekend te maaken.

Mijn gedachtenisse sou buiten twijffel in Zegeninge onder alle de Volkeren zijn, de welke in dese groote Landen woonen: Want zy blijven waarschijnlijk niet in de duisternisse, en leeven niet sonder geloof, Wetten of Godsdienst, als om dat niemand werkt, om hen tot het licht der waarheid te brengen. Sy souden dan buiten twijffel met een onbegrijpelijke vreugde, de saligheid die aan hen geopenbaard sou weesen, roemen en verkondigen: en ter selver tijd 't geluk hebben van haare zeden, door den ommegang van een wel geschikte en edelmoedige *Natie*, door een der Grootmoedigste *Koningen* des Wereld bestierd, versacht en geregeld te sien.

Dese onderneeminge, *Sire*, is voor Uw *Majesteit*, die nooit als groote doet, waardig, en de selve met een wonderlijke voorsichtigheid bestierd, en met sulken kracht voortset, dat het nooit ontbreekt, de selve te doen gelukken en uit te voeren: so dat men se altijd met een Zegenrijke en Roemwaardige uitkomst bekroond siet.

Ik

Ik ſal hier niet onderneemen, *Sire*, een beſchrijvinge te maaken, van al 't geen Uwe ongemeene voorſichtigheid, en onverwinnelijke Dapperheid voor 't welweeſen en 't geluk der *Vereenigde Provincien*, en voor dat van *Engeland*, *Schotland*, en *Yrland* gedaan hebben. 't Geluk deſer drie *Koningrijken*, de ſachtigheid en billijkheid met welke de ſelven geregeert worden, ſeggen 'er meer van als ik ſou konnen doen. En de geruſtheid de welke de *Vereenigde Provincien* in 't midden van een verſchrikkelijken Oorlog genooten, die by na geheel *Europa* verwoeſte, als mede 't verwijderen van een ontſaghelijk Vyand, de welke voor deſen tot in haaren boeſem was ingedrongen, en 't ſelve weder trachte te doen, ſullen 'er ook niet minder aan de geheele Wereld van ſeggen.

De verplichtinge, *Sire*, de welke de gelukkige *Provincien* aan Uwe *Majeſteit* hebben, is haar met all' de hooge *Bond-genooten* gemeen. Was 't Uw *Majeſteit* niet, die ſich dagelijks aan 't hoofd haarer Legers, en van die der anderen, tot de behoudeniſſe harer Landen, en de vryheid haarer Volkeren, voor de ongemakken en Oorlogs gevaaren bloot ſtelde. Was 't Uw *Majeſteit* niet, die den band haarer vereeniginge maakte; en deſe gelukkige vriendſchap en onderling verſtand door de wijsheid ſijner Raad-geevingen, door de ſoetigheid van Sijne *Koninglijke* beſtieringe, door de evenmatigheid van alle ſijne werken, welkers roem ſonder bepaalinge is, en door de uitneemende achtinge, de welke ſo veel groote *Vorſten* voor de Helden Deugden van Uw *Majeſteit* hadden, onderhieuw.

Neen, *Sire*, Ik ſal dit niet ſchroomen te ſeggen, de-

wijl een beginſel en beweegreden van Gods-dienſt, ſo wel als van erkenteniſſe en oprechtigheid, my verplicht, deſe getuigeniſſe aan de geheele Wereld te geven: want ik heb Uw *Majeſteit* ſelfs ſorge ſien draagen om onſe Kerken in de *Nederlanden* te bewaaren, en 'er de plonderinge van te verbieden, terwijl de geenen, de welke van conſcientie verplicht waren, om ſe te verdedigen, de eere die ſy aan de ſelve ſchuldig zijn, groffelijk, en in 't aanſien van al de Wereld, ſchonden.

't Is door deſe wijſe en volmaakte beſtieringe, *Sire*, dat Uw *Majeſteit* de achting en de herten van by na all' de *Chriſten Vorſten* tot ſich heeft getrokken. 't Is deſe oprechtigheid des gemoeds, ſo wel als de Groote en Doorluchtige Krijgs-daaden, de welke de Outſte *Republijk* van 't *Chriſten-Rijk*, te weeten die van *Venetien*, den *Grooten Hertog* van *Toskaanen*, en den vryen Staat der *Republijk* van *Genua* hebben verplicht, u door plechtelijke beſendingen te betuigen, met wat groot achtinge en verwonderinge deſe machtige Staaten U *Koninglijk Perſoon* en Uwe uitſteekende Deugden aanmerken. 't Sijn die ſelve Deugden, *Sire*, alle in U by malkanderen verſameld, ſonder met eenige ongeregelden drift, die'er de glans van ontluiſtert, vermengt te zijn; 't Is boven al dat woord en *Koninglijk* betrouwen daar men ſich op verlaaten kan, de welke mijn *Koning*, den *Katholijkſten Koning* van de Wereld hebben bewoogen, ſich door een naauwe verbinteniſſe met Uw *Majeſteit* te vereenigen.

't Is al van langen tijd af, *Sire*, dat deſen Grooten *Koning* te ver van onſe *Nederlanden* verwijderd, om de

Staa-

Staaten die hy'er besit, te verdedigen, in Uwe *Majesteit* en dapper en getrouw *Beschermer* heeft gevonden; die door den onverwinnelijken *Keurvorst* van *Beyeren* geholpen, dese ongelukkige Landen voor mijn *Souverein* bewaarde; terwijl een ander *Monarch* die hem so na in 't bloed bestaat, en de selve Godsdienst met hem beleid, alderhande middelen heeft aangewend, om'er hem van te berooven. 't Is Uw *Majesteit* waar van all' de Bondgenooten de behoudenisse der selve, en de uitwerkinge deser gelukkige Vrede meest verschuldigd zijn.

't Geen 'er dagelijks in onse *Nederlanden*, voor 't sluiten deser Vrede, gebeurde, is een openbaar bewijs van 't geen ik aangaande de meeninge van mijn *Koning* zegge. Maar, *Sire*, 't geen ten mijnen opsichte is voorgevallen, is 'er mogelijk geen minder kenteken van: want 't is door de *Autoriteit* van mijn *Souverein*, en de toestemminge en bewilliginge van Sijne *Majesteit*, van sijne *Keur-Vorstelijke* Hoogheid van *Beyeren*, en van Sijne *Ministers* de welke my gegeeven is; en ook met het Schriftelijk verlof en bewilliging van de *Superieurs* van mijn *Orde*, dat ik my t' eenemaal aan den dienst van Uwe *Majesteit* heb opgeoffert.

Ik twijffel niet, *Sire*, dat men geen menschen vind, met een haat tegen my ingenomen, of nijdig over mijn geluk, die berispen en veroordeelen sullen, 't geen ik by dese gelegentheid doe: maar voor my ik stel'er mijn eer en roem in. Ik heb goede borgen voor de opregtigheid van mijn meeningen. Te weeten, de ongeschonde volstandigheid van mijn geloof, en

de geregelde onderhoudinge van mijn beloften. Ik sal altijd mijn God aanbidden: Ik sal altijd aan den Grooten *Monarch*, die my verwaardigd heeft, onder Sijne Bescherminge te ontfangen, verbonden blijven; en mijne sorgen, mijn pen, en all' mijn arbeid en vermogen, aan den edelmoedigen *Beschermer* van mijn *Vaderland* en *Altaren*, te meer toe heiligen, die my de genade heeft gedaan, van my in een tijd, een gunstigen toegang in Sijn Hof te geeven, op welke my andere *Potentaaten* na alle vermoeden niet eens in acht genoomen, of misschien haare Hoven souden ontseid hebben.

't Is dan wel billijk, *Sire*, dat ik ten dienste van Uwe *Majesteit* besteede, 't geen ik by ervarentheid heb verkreegen, en dat ik aan Uwe Onderdaanen, de kennisse die ik van onse groote *Ontdekkinge* hebbe, deelachtig maak. Men sal door dit middel konnen werken, om so veele blinde Volkeren tot het ontfangen van 't licht des *Evangeliums* bekwaam te maaken; en 't Gemeen sal'er te gelijk, door den machtigen Koophandel die men'er sal oprechten, groot voordeel van trekken. De *Engelschen* die de grootste bevaarders van den *Oceaan* sijn, sullen groote *Kolonien* in dese nieuwe Wereld maaken: Men sal'er nieuwe Landen bebouwen, die twee Oogsten in een Jaar sullen uitleveren: en daar door sullen dese wijd uitgestrekte Landen recht hebben, om na de eer van Uwe *Koninglijke* bescherminge, en na de *Glory* van aan Uwe *Majesteit* te behooren, te staan.

Sire, ik had dese groote *Ontdekkinge* met een Man begonnen, die veel tot de bevorderinge van dit groo-

te

te Werk had konnen by-brengen: maar hy verliet my, om dat hy my te veel tot mijn *Souverein* genegen sag. Hy heeft selfs, terwijl ik met hem heb gereisd, my dikmaals voor gevaaren bloot gesteld, om my 't leven te doen verliesen, gelijk sulks aan een mijner Metgesellen is geschied, die door de *Barbaaren* wierd omgebragt: maar hy is eindelijk selfs met voorbedachten raad, door de geenen daar hy 't gebied over had, in een hinderlaag, die se hem geleid hadden, om sich van hem te ontslaan, om dat hy hen te veel in gevaar had gesteld, vermoord. 't Is hier door dat men de groote voorneemens, die men op de Goud-Mijnen van *St. Barbara* had, op een storting heeft sien uitkomen.

Dit alles, had my eenigen weersin voor de Reisen van die natuur gegeeven; en ik had by na de begeerte verlooren, om te volharden of te achtervolgen, 't geen ik soo wel begonnen had, maar de Goddelijke Voorsienigheid, welkers wegen onnaspeurlijk sijn, en die sich van onse eige beweegingen bediend, om ons tot sijn einde te leiden, heeft niet gewild dat ik sou volbrengen, 't geen ik ten dien opsichte besloten had. Se heeft my als met de hand na 't Hof van Uwe *Majesteit* geleid, om'er de wonderen van Uw Rijk te aanschouwen. Ik heb 't ook van na by besichtigd, en 'er de verdiensten en de edelmoedigheid van de *Engelsche Natie* gesien, de welke bekwaam is, alles te onderneemen, en sich gelukkig van onse *Ontdekkingen* te bedienen, en 'er haar voordeel van te trekken.

De bewilliging van Mijn *Koning*, en 't verlof van mijne *Superieurs* dan bekomen hebbende, *Sire*, so heb

ik my aan de heimelijke ingeevingen van den *Opper-Bestierder* des Werelds, de welke my volgens de neigingen van mijn hert tot den dienst van Uw *Majesteit* geleiden, t'eenemaal overgegeeven. En hier in ben ik versekerd, dat de Goddelijke goedheid van mijn *Verlosser* niets als tot mijn welweesen heeft gedaan, en dat hy wil dat ik my aan de beveelen van Uw *Majesteit* onderwerpe.

't Is in dese versekering, *Sire*, dat ik, na vierige wenschingen voor de behoudenisse van U geheiligde Persoon, en voor de voorspoed van Uw Doorluchtige Rijk en regeeringe, my hier met een zeer diepe eerbiedigheid, en volkome onderwerpinge, durf noemen,

SIRE,

Uw *Majesteits*

Seer Ootmoedigen, Getrouwen, en seer gehoorsame Dienaar,

F. LODEWYK HENNEPIN,

Missionaris Recollect, en *Notaris Apostolick*.

VOOR-

VOOR-BERICHT
AAN DEN
LEESER.

Niemant kan om redenen van den Auteur in zijne
Voor-reden bygebracht, twijffelen, of hy heeft ze-
kerlijk in America geweest; en zelfs tot zo veel
honderd Mijlen, tot aan de groote Rivier Mescha-
sipi gereisd, en de zelve opgenomen. Zijn bericht
hier van, voor desen aan de Koning van Vrank-
rijk, gedaan, is'er een onwedersprekelijk bewijs van. De reden de
welke den Auteur vorder te dier tijd hebben bewoogen, de volkome
beschrijvinge der zelve Riviere, des zelfs voordeelige gelegentheid,
en de schoone en bekwaame Landen daar omtrent gelegen, te ver-
bergen, zijn t'eenemaal geloofwaardig, en op gesonde reden gegrond;
en van een persoon, van de hoedanigheid als den Auteur, ontwijf-
felbaar. Behalven dat zijn achting by zijne Brittannische Majesteit
door dese zijne nader verklaaringe verworven; 't vertrek der Fran-
schen, met een Vloot met Volk, om sich by de gemelde Rivier te
bevestigen; en dat kort na dese nader verklaaringe, het oogmerk 't
welke men in dit Land schijnt te hebben om van gelijke te doen, de
zaak zodanig bekrachtigd, dat men aan de waarheid en aangelegent-
heid deser nader verklaaringe niet kan twijffelen. Eindelijk, dat de
Engelschen op de volkome onderrichtinge en ondersoek der Ontdek-
kinge in America met Schepen en alle noodsaakelijkheden daar na
derwaarts zijn vertrokken, om'er sich neder te slaan en te bevesti-
gen, met vertrouwen van'er haar bysonder voordeel en belangen
te vinden, maakt dit Werk van den Auteur veel aanmerkelijker,
als de beste aanprijsingen, alleen aan een deel verdichtselen nodig,
daar men de beschrijvinge der ver afgelegene Landen dikmaals mee
vervuld ziet, zouden konnen doen.

BERICHT AAN DEN LEESER.

MEn moet ſich niet verwonderen, dat de menſchen door haare driften en belangens onder malkander verdeeld zijn. Men heeft ſe ſodanig al van den beginne des Werelds, de eene van de andere geſcheiden, in oneenigheid ſien leven, en ſig in ongelukkige geſchillen ſien inwikkelen; die gemeenlijk niet hebben gediend, als om de prijſelijke voorneemens van de geenen te verhinderen, die iets tot welweeſen van't gemeen wilden toebrengen, of'er de uitwerkinge door haare onrechtvaardige tegenſtellingen van te vertraagen.

Weeſt dan niet verwonderd, mijn waarden Leeſer, dat deſe mijne *Reis-Beſchrijvinge* ſo laat aan den dag gekomen is. Sekere Perſoonen die my niet gunſtig waren, hebben door haare heimelijke middelen en aanhang veroorſaakt, dat ik niet eer de naauwkeurige en aanmerkelijke Reiſe, de welke ik hier bekend maake, heb doen drukken. Ik heb de ſelve in't *Noorder America* van den Jaare 1679. tot den Jaare 1682. toen ik weer te *Quebek* kwam, na dat ik'er by na vier Jaaren toe had beſteed, gedaan. Ik heb'er groote en wijd uitgeſtrekte Landen, de welke voor mijne Reiſe aan *Europa* onbekend waren, ontdekt. Ik had voorgenomen 't gemeen met deſe *Ontdekkinge* te verreiken: maar veele toevallen hebben'er my 't middel van benomen, en 't welk ik niet, als in de Stad *Utrecht*, gevonden heb.

Ik had een gedeelte van mijne Reiſe in't Jaar 1688. in de beſchrijvinge van *Louiſiane*, de welke toen door ordere van den *Koning* van *Vrankrijk* gedrukt is, in't licht gegeven. Ondertuſſchen gaf ik'er de kenniſſe van't groote

Wa-

Water *Meſchaſipi* in ſijn geheele uitgeſtrektheid niet in te kennen. Ik was genootſaakt een gedeelte daar van te verbergen, om reden de welke ik terſtond ſal verklaren, en die ik aan 't einde van dit Boek ook ſal aanraken; om dat ik dacht dat mijn ſtilſwijgen eenige dingen ſou voortkomen, die ik nochtans niet heb konnen vermijden, wat voorſorge dat ik'er toe aangewend heb: maar ik ſie my tegenwoordig in vryheid, om de ſelve geheel en ſonder eenige achterhoudinge te openbaaren: 't welk ik ook in dit Werk met alle mogelijke naauwkeurigheid en getrouwigheid doe.

Ik ben in den Jare 1676. in de hoedanigheid van Sendeling na *Kanada* afgeſonden geweeſt. Dit ampt verplichte my op ſekeren tijd, terwijl wy op Zee waren, eenige jonge Dochters, die ſich met ons in't Schip bevonden, en die men na *Kanada* ſond, te beſtraffen. Sy maakten met haare danſen groot gerucht, en verhinderden de Bootsgeſellen daar door des nachts hun ruſt te neemen; ſo dat ik my gedwongen ſag, van haar wat hard te beſtraffen, ten einde haar te verplichten dit te ſtaaken, en haar in ſedigheid en ſtilheid te houden.

Dit was de gelegentheid en de oorſaak van de gramſchap van de Heer *Robbert Cavelier de la Salle* tegen mijn perſoon, daar hy nood van afgeweeken is. Hy geliet ſich deſe Dochters in haare tijd kortingen en verluſtigingen te willen verdedigen. Hy kon ſich dan niet bedwingen van met eenige hevigheid tegen my te ſeggen, dat ik my ten opſichte van hem, en all' de Officieren en Perſoonen van aanſien de welke in't Schip waren, en die haar vermaak namen, deſe Dochters te ſien danſen, als een *Pedant* aanſtelde; dewijl ik beuſelaryen kleinigheden beriſpten en beſtraften. Maar de Heer *Franciſcus de Laval* tot Opper-Biſſchop van *Quebek* verkooſen, die toen met ons de overvaard dee, my de beſtieringe

over

over dese Dochters gegeeven hebbende, dacht ik recht te hebben, om de Heer *de la Salle* te antwoorden; dat ik nooit geen *Pedant* was geweest: een woord gelijk al de wereld weet, dat een persoon betekend, de welke de hoedanigheid van een dwaase en onbescheide Geest heeft, en die sich gewend in alle gelegentheden sijn slegte en ongeoeffende wetenschap te vertonen. Ik voegden 'er by, dat dese Dochters onder mijne bestieringe waren; en dat ik derhalven recht had, van de selve te bestraffen en te berispen, om dat zy sich te veel vryheid gaven.

Dese antwoord, die ik met geen ander voorneemen gaf, als aan den gemelden Heer *de la Salle* te kennen te geeven, dat ik mijn plicht betrachte, dee hem van gramschap verbleeken, en sich seer tegen my vervoeren. Ik genoegden my, hem ten mijnen opsichte in dese gesteldheid siende, te seggen, dat hy dit kwalijk nam, en dat ik geen 't minste voorneemen had gehad om hem te beledigen; gelijk 't ook in waarheid mijn voorneemen niet was. *Monsieur de Barrois* die voor desen *Secretaris* van den *Franßchen Ambassadeur* in *Turkyen* had geweest, en die toen 't selve ampt by *Monsieur* den Graave van *Frontenak* bekleede, dit gerucht verneemende, trok my aan een zijde, en zei my, dat ik sonder daar op te denkken de Heer *de la Salle* tot groote gramschap had gebracht, toen ik had geseid, dat ik nooit geen *Pedant* was geweest, dewijl hy dat hand-werk geduurende den tijd van tien of elf Jaaren, de welke hy onder de *Iesuiten* had geweest, gedaan had; en dat hy inder daad *Regent* van een Schoole onder dese Geestelijken was geweest.

Ik antwoorden de Heer *de Barrois*, dat ik dit t'eenemaal onnosel had geseid: dat ik nooit had geweeten, dat de Heer *de la Salle* in die vermaarde *Orde* had geleeft: dat indien ik 'er kennisse van gehad had, ik my zekerlijk tegen hem spreekende, sou weerhouden hebben,

ben, dit woord van *Pedant* voort te brengen; Want dat ik wist, dit een lasterlijk woord te zijn; en dat men daar door, volgens de Fransche uitdrukkinge van de *Messieurs* van *Port Royaal* gemeenlijk een ongeschikten of ongepolijsten wijsen te kennen gaf: en dat ik my derhalven wel sou gewacht hebben, my van dit woord te bedienen, indien ik beter onderricht was geweest; doch dat ik't leven en bedrijf van de Heer *de la Salle* niet wist.

Hoe't ook was, de misslag die ik by dese gelegentheid seer onnosel beging, is, gelijk mijn beschrijvinge sal doen sien, sonder hulpmiddel geweest. De Heer *de la Salle*, welkers onverwachte en ongelukkige dood, ik, gelijk God weet, beklaage, droeg my over dese saak altijd een kwaad herte toe. Hy heeft my dan niet alleen voor groote gevaaren bloot gesteld: maar selfs in *Vrankrijk* wedergekomen sijnde, daar de beschrijvinge van mijn *Louisiane* hem seer nut is geweest, om hem groote voorrechten van't Hof te doen verwerven, verre van mijnen arbeid tot sijnen dienst te erkennen, dee hy my seer nadeelige diensten by den eerwaardigen Vader *Hyacinthe le Fevre Commissaris Provinciaal* van de *Recollecten* van *Parijs*, die sich de hoedanigheid geeft, van's *Konings Commissaris* van all' de *Recollecten* van de *Nederlanden* door *Vrankrijk* bemachtigd. Den gemelden Heer *de la Salle* gaf hem, gelijk ik daar na verstond, te kennen, dat hy seer kwalijk voldaan was, over dat ik hem in de *Ontdekkinge* van't groote Water *Meschasipi*, van haaren oorsprong tot de *Golfe* van *Mexico*, in de reise was voor gekomen, de welke ik in den Jaare 1680. twee Jaaren voor den gemelden Heer *de la Salle* had gedaan; die de selve met den Vader *Zenobe Mambré* een *Recollect* ondernam, welke ik, wanneer my na de *Meschasipi* inscheepte, by de *Illinoitzen* had gelaaten,

Den Vader *Hyacinthe* veinsden en verborg 't onder-

** houd,

houd, 't welk hy met de Heer *de la Salle* had gehouden, in 't welke hy al sijn drift tegen my had doen blijken. Terwijl ik *Gardiaan* van de *Recollecten* van *Rent*, in *Artois* was, daar ik gedurende mijne drie Jaaren, 't geheele Klooster by na van de grond tot de uiterste hoogte toe, heb doen opbouwen, versocht hy my ernstig, dat ik my maar voor een Jaar weer in *Kanada* sou begeeven, seggende, dat *Monsieur* den Graave van *Frontenak*, die'er onder Koning van is, 't selve begeerde.

Ik antwoorden hem, dat ik gedurende den tijd van elf Jaaren, de welke ik in *America* was geweest, ongemakken en gevaaren genoeg had uitgestaan. Maar dewijl hy my seer aanhoudelijk drong, dese reise te doen, antwoorden ik hem, dat de bysondere Wetten onser *Orde* ons tegen onse meininge niet verplichten over Zee in Sendingen te gaan, en dat ik hem derhalven bad, my in vryheid te laaten; nademaal ik reets soo veele Jaaren in de nieuwe Wereld had doorgebracht.

Sedert dese weigeringe is my den Vader *Hyacinthe* in alle dingen tegen geweest. Hy verhinderde my den eerwaardigen Vader *Alexander Kosle Provinsiaal* van onse *Recollecten* van *Artois* in 't *Generaal Kapittel* te *Romen* gehouden, te vergeselschappen. Hy dee my vervolgens weer na ons Klooster van *St. Omeren* keeren, en daar na, dee hy my een vryen Reis-brief, door een geprotesteerde ongeschreeven order van *Monsieur de Louvois*, eerste dienaar van Staat, geeven, die men selfs na sijn dood heeft doen spreeken: door de welke my belast was, van my op de Landen van den *Koning* van *Spanjen* mijn *Souverein* te begeeven; daar ik stiptelijk aan gehoorsaamde.

Na dat dengemelden Vader *Hyacinthe le Fevre* my aldus uyt de *Provincie* van onse *Recollecten* van *St. Antoni* in *Artois* had doen vertrekken, bood ik den Koning

ning *Lodewyk* den 14. die toen by de *Kapelle* van *Hamlemont campeerde*, een versoek-schrift aan, mijn beswaarnisse behelsende. Sijn *Majesteyt* deed 't selve in handen van den Groot *Provoost* van 't Hof stellen: maar dewijl desen *Vorst*, die nooit sijn recht of beschermingen aan persoonen die onrechtvaardig worden verdrukt, heeft geweygerd, doen met de bestieringe van sijn talrijk Leger uitneemende besig en belaaden was; ter oorsaake dat den Koning van *Engeland Wilhelmus* den III. sich voordeelig te *Leuven* had gepostcert, weet ik niet hoe 't by gekomen is, dat mijn versoek-schrift onder de handen van die geene, vergeeten was, daar ik het door 't bevel des Konings, ingesteld had. So dat ik op mijne rechtvaardige en billijke klachten, de welke ik tegen de geenen doe, de welken my verongelijkt hadden, geen voldoeninge heb gehad.

Daar na ben ik voor een tijd Biecht-vader van de boetvaardige Dochters *Recollectinen* van *Gosselies* geweest. Geduurende mijn vijf Jaarig verblijf in haar Huis, heb ik een seer schoone Kerk met een dubbel gewelfsel, een seer gemakkelijke Spreek-plaats, en andere aanmerkelijke gebouwen doen maaken. Dit is 't geen ik door de *Acte* of 't geschrift van erkentenisse kan bewijsen, de welk my dese Geestelijke, in behoorlijke wijse, met haare handen onderteekend, en met het Wapen van 't Klooster verzegeld, gegeeven hebben, en door een andere voorgaande *Acte*, de welke dese Geestelijke na 't *Kapittel Provinciaal* gesonden hebben. Maar, door ik weet niet wat noodschikkinge, den Vader *Provinciaal* van *Parijs*, daar ik tot Monnik van aangenomen ben, de Broeder van den gemelden Vader *Hyacinthe le Fevre*, die sich (gelijk ik geseyt heb) den Tytel van *Commissaris Royaal* of Koninglijk *Commissaris* geeft, niet voldaan, met dat sijn Broeder my weer

op de Landen van den Koning van *Spanjen* had te rug gesonden, onderstond, my uit het ampt, 't welk ik by de Geestelijke Dochters van *Gosselies* bediende, te doen vertrekken: seggende, dat *Gosselies* 't welk onder *Brabant* behoord, een afhangsel van *Vrankrijk* was: 't welk niet waarschijnlijk is.

De vervolginge de welke men my dee, nam noch toe, door 't heimelijk verstand 't welk'er tusschen den gemelden Vader *Lodewijk le Fevre* en eenige *Recollecten* van de *Provincie* van *Vlaanderen* was. Ik bevond my te dier tijd in dat Land uit krachte van een gesegelden Brief van de Koning van *Spanjen* mijn *Souverein*. Doch siende dat men my van alle kanten overviel, vond ik me genootsaakt, voor 't geheele geselschap der *Recollecten* van onse Stad *Ath*, te verklaaren, dat ik protesteerde tegen 't voorneemen 't welk men had, van my in de *Provincie* van *Vlaanderen* in te lijven, nademaal ik geen beschermer kon vinden: dat men my aan den haat van den gemelden Vader *Lodewijk le Fevre*, die een gesworen vyand van de Onderdaanen des Konings van *Spanjen* was, opofferde; en dat ik niet wist, wat diensten dat ik ook in alle plaatsen, daar ik tot die tijd toe had gewoond, gedaan had, waar ik in sekerheid sou verblijven.

God die altijd sorge heeft gedragen, om de onschuldige verdrukten te vertroosten en te hulpe te komen, heeft my de Heer *Blathwayt* eerste geheim-schrijver van Oorlog van *Wilhelmus* den III. Koning van *Engeland*, verwekt. Hy verworf voor my van den Koning sijn Meester ten behoeve van 't gemelde *Convent* der Geestelijken van *Gosselies*, daar ik toen woonde, een schriftelijke bescherminge. En ik kan seggen dat sonder 't selve, en sonder de protexie van den edelmoedigen Graave van *Athlone*, 't selve *Convent*, door 't Volk

van

van Oorlog, dikmaals sou geplonderd sijn geweest: maar den gemelden Heer *Blathuayt* heeft goede sorge willen draagen, om dese arme Geestelijke te bewaaren. En daar na heeft hy sijn versoeken selfs by die van den Doorluchtigen Hertog van *Ormond*, en van den dapperen Graave van *Athlone*, ten voordeel van 't beruchte Klooster van *Kambron*, gevoegd: invoegen dat het Huis benevens al 't Koorn dat'er aan behoorde, hoewel 't selve sich in 't midden van 't machtige en ontsaggelijke Leger der Geallieerden bevond, is bewaard geweest.

Daar-en-boven, heeft den gemelden Heer *Blathuayt* noch de goedheid gehad, uit de naam van de Koning sijn Meester, en door sijn bysondere ordere, aan den eerwaardigsten Vader *Rennere de Payez*, *Commissaris Generaal* van onse *Orde* tot *Leuven* te schrijven, om hem te versoeken, my een vryen Reis-brief tot de Sendingen van *America* te geeven, en de tijd, de welke nodig sou sijn, om in sodanigen *Provintie* der Vereenigde Nederlanden te verblijven, daar ik goed sou vinden my na toe te begeeven, om aan de aantekeningen mijner *Ontdekkingen* te werken. Maar den gemelden Vader *Commissaris Generaal* vertoest hebbende, met my mijne *Patenten* toe te senden, nam ik in onse Stad *Ath* den zegen van de Heer *Internuncius* te *Brussel*, in de tegenwoordigheid van den Heere Abt van *Scarlati*, die na den Rijksdag van *Polen* vertrok, en begaf my met een brief van den eerwaardigsten Vader *Bonaventure Poërius* Opper *Commissaris* van onse *Orde* na *Leuven*, die my de eer gedaan had, van my van *Romen* op den 31. Maert 1696. te schrijven, en die my verseker-den, dat sijn *Commissaris Generaal* my alles sou toestaan, 't geen ik hem van sijnen 't wegen sou versoeken.

Den gemelden *Commissaris* nam Copye van den brief

van onsen Opper *Generaal*, en schreef midlerwijl aan de Heer Baron van *Malguenek*, gunsteling van sijn Keurvorstelijke Hoogheid van *Beyeren*, en aan de Heer de *Coxis* Opper *President* van sijn *Katholijke Majesteit* den Koning van *Spanjen* mijn *Souverein*, van de welken ik in de laatste Leger plaatse van *Granmont* bewilliginge had bekomen, van my by den gemelden Koning van *Engeland* te begeeven, om sijne beveelen te ontfangen. Den gemelden *Commissaris* sond my dan na ons Klooster der *Recollecten* van *Antwerpen*; om 'er voor 't geld, 't welk my tot dien einde van de Heer *Hul.*, *extraordinaris Envoye* van sijn *Brittannische Majesteit*, door 't bevel van mijn Heer *Blathuayt*, was gegeeven, wereldsche Kleederen te laaten maaken. Daar ontfing ik toen all' de ordere, de welke my tot mijn vertrek noodig waren.

Met alle mijne *Patenten* voorsien sijnde, begaf ik my op weg, om my met een Kapitein van een *Venetiaansch* Schip na *Amsterdam* te begeeven; maar door een ongelukkige bejegeninge hielden ons ses Ruiters tusschen *Antwerpen* en *Moerdijk* op, en beroofden ons van al 't geld dat wy hadden. Niet te min begaf ik my door 't middel en hulpe eeniger Vrienden na 't Loo, en den *Haag*; daar ik seer wel van den gemelden Heer *Blathuayt* ontfangen wierd, die my onderhoud dee geeven, om een gedeelte van de plonderinge aan my gedaan, te vergoeden. Waar na ik de eere heb gehad van den Koning voor sijn vertrek na *Engeland* te begroeten.

Ik begaf my vervolgens na *Amsterdam*, daar ik dacht mijne *Ontdekkinge* te sullen konnen laten drukken: maar ik vond 'er groote verhinderingen. Dit nootsaakte me my voortaan geheel aan de Voorsienigheid Gods over te geeven, als siende, dat all' de schikkingen die ik tot voorkominge van alderhande moeyelijkheden

heden had genomen, niet verhinderden, dat ik se niet allerwegen vond.

Dese selve voorsienigheid, welkers wegen ondoorgrondelijk sijn, en die ons altijd tot ons bestemde einde leid, gaf my 't voorneemen in, van *Amsterdam* te verlaaten, om my met 't goed vinden van den edelmoedigen Graave van *Athlone Generaal* van de Kavallery van desen Staat, na *Utrecht* te begeeven. Ik had dikmaals de eer gehad van in de Spaansche Nederlanden aan sijn Tafel te eeten. Hy had ook 't mijnen opsichte verhindert, dat men de hooge muuren, de welke 't Klooster der Geestelijke *Recollectinen* van *Gosselies* omringen, niet om ver wierp. 't Is door sijn recommandatie, dat veele persoonen, uitsteekende door haare geboorte en waardigheid, de goedheid gehad hebben, van my, tot de uitvoeringe van mijn voorneemen, haare bescherminge toe te staan.

't Is ondertusschen waar, dat de eer die se my gedaan hebben, niet verhindert heeft, dat veele onderscheydene persoonen, die de *Christelijke* liefde my verbied te noemen, geen menigten van lasteringen tegen my hebben uitgestrooid: het welk my sekerlijk in mijn arbeid heeft ontrust. Ondertusschen hoop ik, dat God hem andere gedachten van my sal geeven; en dat sy in sich selven gaande, de onrechtvaardigheid haarer handelingen, t' mijnen opsichte, sullen erkennen; en dat se my alsoo sullen verhinderen mijn klachten aan de Machten te doen, die my gebruikt hebben, om voor 't gemeen te werken, met het selve, 't geen ik op mijne reise heb ontdekt, deelachtig te maaken.

Eindelijk, ik geeve hier 't eerste Boek in 't licht; 't welk wel haast van een tweede sal gevolgd worden; waar in ik gelegentheid sal hebben, aan de geheele We-

reld

reld de bespringinge en vyandschappen bekent te maaken, de welke my door persoonen gedaan sijn, die niet soeken als my te bederven. Ik hoope, waarden Leeser, dat je van mijn werk sult voldaan weesen; en boven al van de fraaye en naauwkeurige dingen die gy'er in vinden sult.

By aldien de Machten werken, om in de wijd uitgestrekte Landen, waar van ik hier de *Ontdekkinge* geeve, *Kolonien* op te rechten; so sullen se 't voordeel hebben, van een voordeeligen Koophandel voor haare onderdaanen te grondvesten; en ter selver tijd den roem hebben van tot de Saligheid en behoudenisse van dese arme Volkeren haar best te doen; die eeuwiglijk sullen verlooren gaan, indien se niet tot de kennisse van den waaren God gebracht worden: maar die door de hulpe, de welke men hen by dit geval sou geeven, tot de kennisse der waarheid en saligheid in onsen Heere *Jesus Christus* konnen komen.

Den Boekverkooper heeft dit Boek voorsien en desen nieuwen Druk verçierd, met verscheide Printverbeeldingen, die in de voorige editien ontbraaken, met de noodige Kaarten; om van eenige dingen een naauwkeurig denkbeeld te geeven, de welke men beter bevat, als men eenige verbeeldinge voor 't oog heeft. Ik betuige u hier voor God, dat mijne beschrijvinge getrouw en oprecht is; en dat gy aan al 't geen ik verhaal, geloof kond geeven. Ik had wel gewenscht dat ik deselve vermaakelijker had konnen stellen: maar ik heb nochtans al gedaan, wat my mogelijk was, om de selve licht, verstaanbaar, en van alle verwarringe ontlast te maaken; ten einde dat een ieder de selve met eenige voldoeninge kan leesen.

NIEU-

N.

kent te maa-
ijn, die niet
rden Leeser,
en boven al
gy'er in vin-

e wijd uitge-
ekinge geeve,
leel hebben,
haare onder-
en roem heb-
an dese arme
k sullen ver-
an den waa-
le hulpe, de
t de kennisse
Jesus Chri-

orsien en de-
de Printver-
raaken, met
n een naauw-
beter bevat,
heeft. Ik be-
hrijvinge ge-
en ik verhaal,
dat ik desel-
eik heb noch-
le selve licht,
tlast te maa-
enige voldoe-

NIEU-

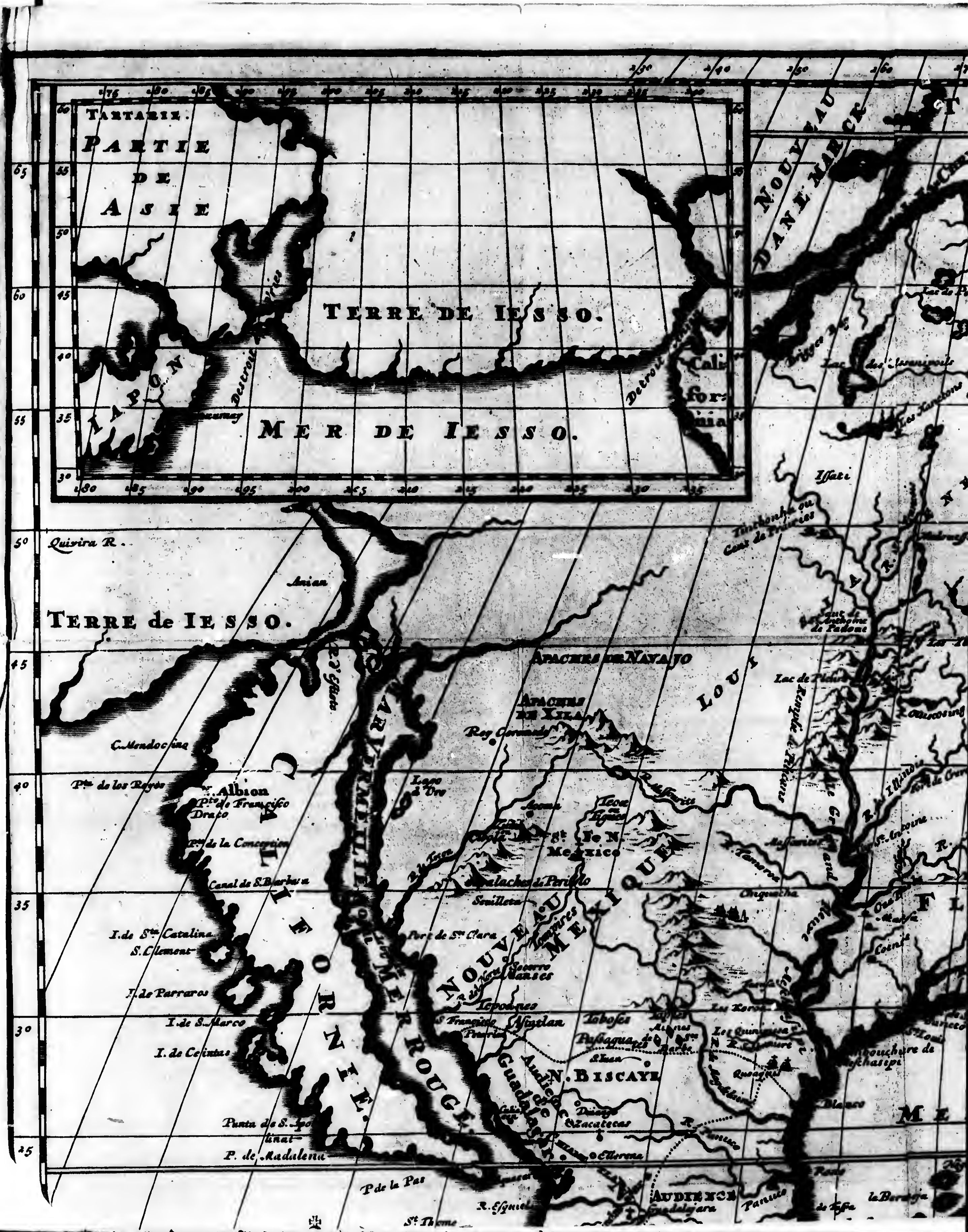

TARTARIE.
PARTIE DE ASIE
TERRE DE IESSO.
IAPON
MER DE IESSO.
Destroit
Cali for nia
NOUVEAU DANEMARCK
Issati
Quivira R.
Anian
TERRE de IESSO.
APACHES DE NAVAJO
APACHES DE XILA
LOUI
Roy Coronado
C. Mendocino
Pte. de los Reyes
N. Albion
Pto. de Francisco Drake
Lago d'Oro
Acoma
Cibola
N. Mexico
Pto. de la Concepcion
Canal de S. Barbara
Apalaches de Perillo
Sevilleta
Port de Ste. Clara
I. de Sta. Catalina
S. Clement
I. de Parraros
I. de S. Marco
CALIFORNIE
MER ROUGE
NOUVEAU MEXIQUE
Tobosos
N. BISCAYE
Zacatecas
Punta de S. Apolinar
P. de Madalena
P. de la Pas
AUDIENCE Guadalajara
Panuco
65
60
55
50
45
40
35
30
25

Terres Arctiques.
Warwick Forland
Beare Sound
Hasse ou Wales Iland
Elysabeth Forland
C. Farwel
N. Walles
BAYE DE HUDSON.
Port Nelson
Buttons I.
Lac des Assenipoils
TERRE de LABORADOR ou NOUVELLE BRETAGNE.
Belle Isle
NOUVELLE FRANCE.
MER
Issati
CANADA
Anticostie
Port Nicolas
Angleterre
Cap Malabarre
C. de Sable
R. Hohio
FLORIDE.
Secotan
Carolina
Tascaluca
Isle Barmudes
MER DE CANADA ou de NOUVELLE
Route pour Retourner
GOLFE DE MEXIQUE.
C. de Floride
Havana
Cercle de Tropique du Cancer
Isles Antilles

Terres Arctiques.
NOUVEAU DANEMARCK
N. Walles
Warwick Forland
Boers Sound
I. de Goed Fortuyn
C. Confort
Hudson
BAYE DE HUDSON
Mansfeld I.
Port Nelson
Lac de Poux
Buttons I.
ESTOTILANDE ou TERRE de LABORADOR ou NOUVELLE BRETAGNE
Sleepershaven
Esquimaux
Port Nicolas
NOUVELLE FRANCE
Le Saguenay
Lac des Assenipoils
Les Kanctons
Issati
Tintonha ou Gens de Prairies
Anglois
GASPESIES
Golfe de S. Laurent
CANADA
Quebec
Lac Superieur
Saut de S. Anthoine de Padoue
Iroquois
N. Angleterre
N. Pais Bas
Boston
C. de Sable
Cap Malabarre
LOUISIANE
Lac de Pleurs
R. Kohio
Illinois
Fort de Crevecoeur
FLORIDE
Apalache
Caroline
Secotan
Tuscahaca
Chuquacha
Massorites
Les Korou
Matheo
C. de Floride
GOLFE DE MEXIQUE
Embouchure de Meschasepi
Spirito Sancto
Blanco
R. Panuco
Isle Barmudes
MER DE CANADA ou de NOUVEL
Route pour Retourner
Cercle de Tro
Havana
Isles Antilles
Negrilles
C. S. Antonio
la Barniga
Tobosos
Pasiaqua
BISCAYE
Zacatecas
AUDIENCE Guadalajara
N. Mexico
MEXIQUE
Detroit de California
California

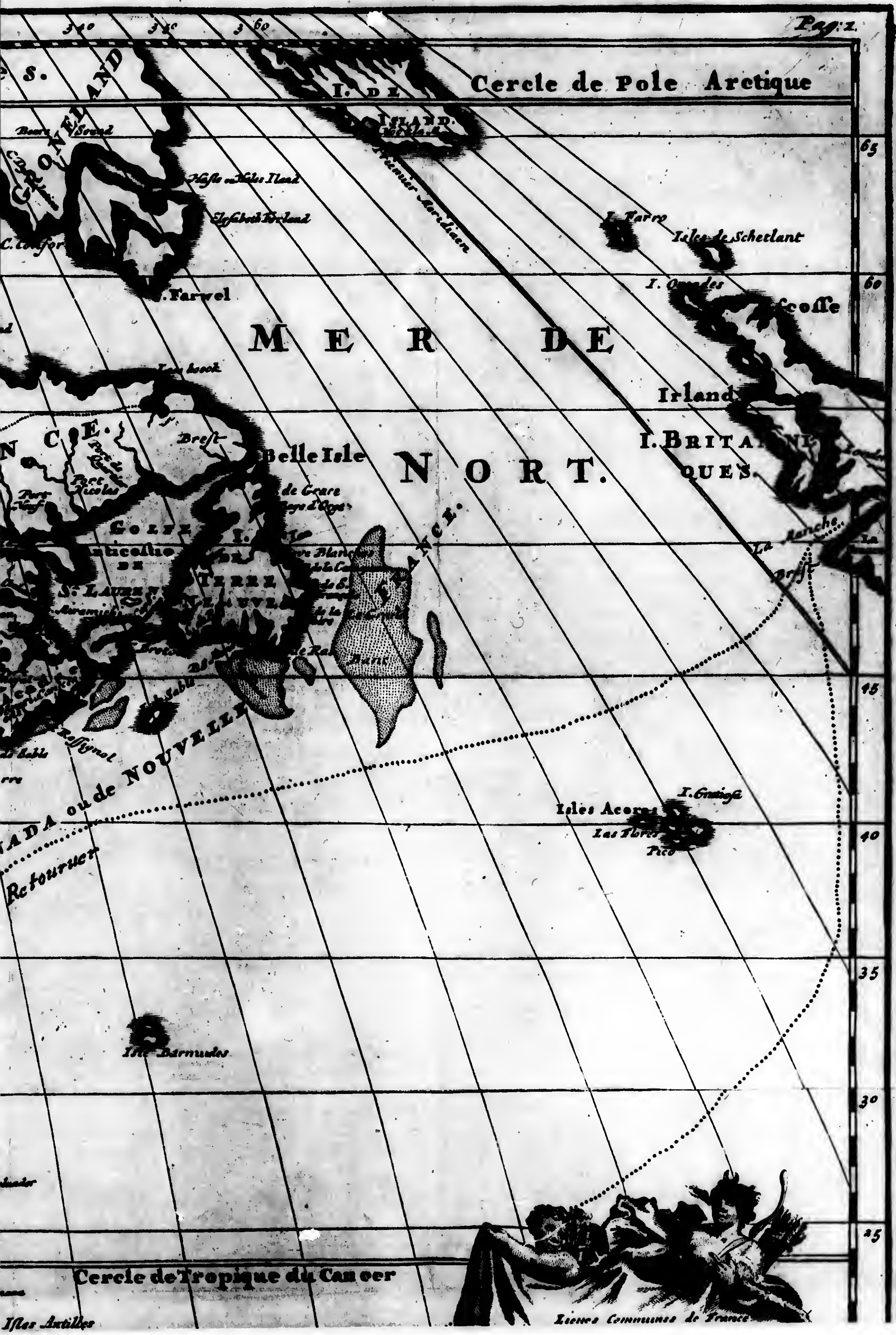
Pag: 1.
Cercle de Pole Arctique
I. DE ISLAND
Premier Meridiaen
I. Farro
Isles de Schetlant
I. Orcades
Escosse
Irland
I. BRITANNIQUES
La Manche
Brest
MER DE NORT.
C. Farwel
Belle Isle
Isles Acores
I. Graciosa
Las Flores
Pico
Isle Barmudes
Retourner
Rossignol
Cercle de Tropique du Cancer
Isles Antilles
Lieues Communes de France
65
60
45
40
35
30
25

Amerique Septentrionale
CARTE
d'un tres grand
PAYS
entre le
NOUVEAU MEXIQUE
et la
MER GLACIALE
Dediée a
GULLIAUME III.E
ROY DE LA GRAND BRETAIGNE
Par le R.P.
LOUIS DE HENNEPIN
Mission Recol: et Not: Apost:
Chez PIERRE vander AA
a Leiden 1704
N. Albion
Canal de S. Barbara
I. de Sta. Catalina
S. Clement
I. de S. Marco
I. de Cedros
P. de Madalena
P. de la Pas
NOUVEAU MEXIQUE
St. Fe N. Mexico
N. BISCAYE
Audience de Guadalajara
Zacatecas
Mexico
Los Angeles
MER DE PACI
C. Equ
240 45
250
255
260
265
270
275
40
35
30
25
20
15
10
5

FLORIDE.
GOLFE DE MEXIQUE.
MER DE CANADA
Route pour Retourner
Isle Barmudes
ISLES LUCAYES
Cercle de Tropique du Can
C. de Floride
Havana
Isles Antilles
HISPANIOLA.
Iamaica
Barbades
ISLES CAR
MER DE
Serrana
S. Catalina
Carthagena
Ciudad de los Reyes
Sta. Martha
Venezuela.
AMERIQUE MERIDIONALE.
Paria
Granada
MER DE SUD OU PACIFIQUE
C. Equateur ou Linie Equinoctiale
PERU.
Quito
Porta Vera
Rivière de Amasone
Panama
Costa Rica
Nicoya
C. Blanco
I. de Cocos
Tabasco
Los Angeles
Chiquacha
Tuscaluca
Apalache
Secotan
Carolina
Tabago
270
275
280
285
290
295
300
305
310
325

FLORIDE.
GOLFE
DE
MEXIQUE.
NOUVELLE ESPAGNE
MER DE SUD OU PACIFIQUE
MER DE CANADA
Route pour Retourner
ISLES LUCAYES
Isles Antilles
HISPANIOLA.
Iamaica
MER
AMERIQUE MERI
PERU.
C. Equateur ou Linie Equinoctiale
N. BISCAYE
AUDIENCE Guadalajara
Mexico
Los Angeles
Tabasco
Acapulco
GUATIMALA
Costa Rica
Panama
Cartagena
Carthagena
Sta. Martha
Granada
Paria
Quito
Esmeraldas
Porta Veja
I. de Cocos
C. Blanco
Golfo de Panama
R. Kohio
Chiquecha
Apalache
Caroline
Secotan
Tustaluca
Mexicans
Nueva Mexico
Merida
Iucatan
Serrana
S. Catalina
C. Carlos
C. de Floride
Realejos
S. Salvador
Nicaragua
Truxillo
Tiburon
Sancta Cruz
Blanco
Panuco
Duranco
Zacatecas
265
270
275
280
285
290
295
300
305

Las Flores
Pico
Retourner
pour
Isle Barmudes
Cercle de Tropique du Cancer
Isles Antilles
HISPANIOLA
Barbades
ISLES CARIBES.
Martinique
MER DE NORT.
I. SOTTAVENTO
Tabago
la Trinidad
Venezuela.
AMERIQUE MERIDIONALE.
GUIANA
Paria
Lac de Parime
Amasone
Riviere de Amasone
BRASILIA.
Lieues Communes de France
25 50 75 100 125 150 175 200 225
Lieues Communes d'Allemagne
15 30 45 60 75 90 105 120
Lieues d'Une Heure de Chemin
20 40 60 80 100 120 140 160
Aux Espagnols
Nouvelle Espagne
Terre Ferme
N. Mexique
Florida
Cuba
Espagnola
Porto Rico
Margarita
la Trinidad
Venezuela
à la France
Canade
Martenique
Anguilla
S. Croix
S. Christoph p.
S. Barthelemy
S. Martin
Guadalupe
Grenade
Marigalante
Bone Aire
Aux Anglois
Noveau Anglia
N. Belgi
N. Pais Bas
Virginie
Barmudes
Iamaica
Barbados
Terre Neuf p.
Antigoa
Dominique p
Monserat
Aux Hollandois
Suriname
Caracoa
Esebeke
40
35
30
25
20
15
10
5
305
310
315
320
325
330
335

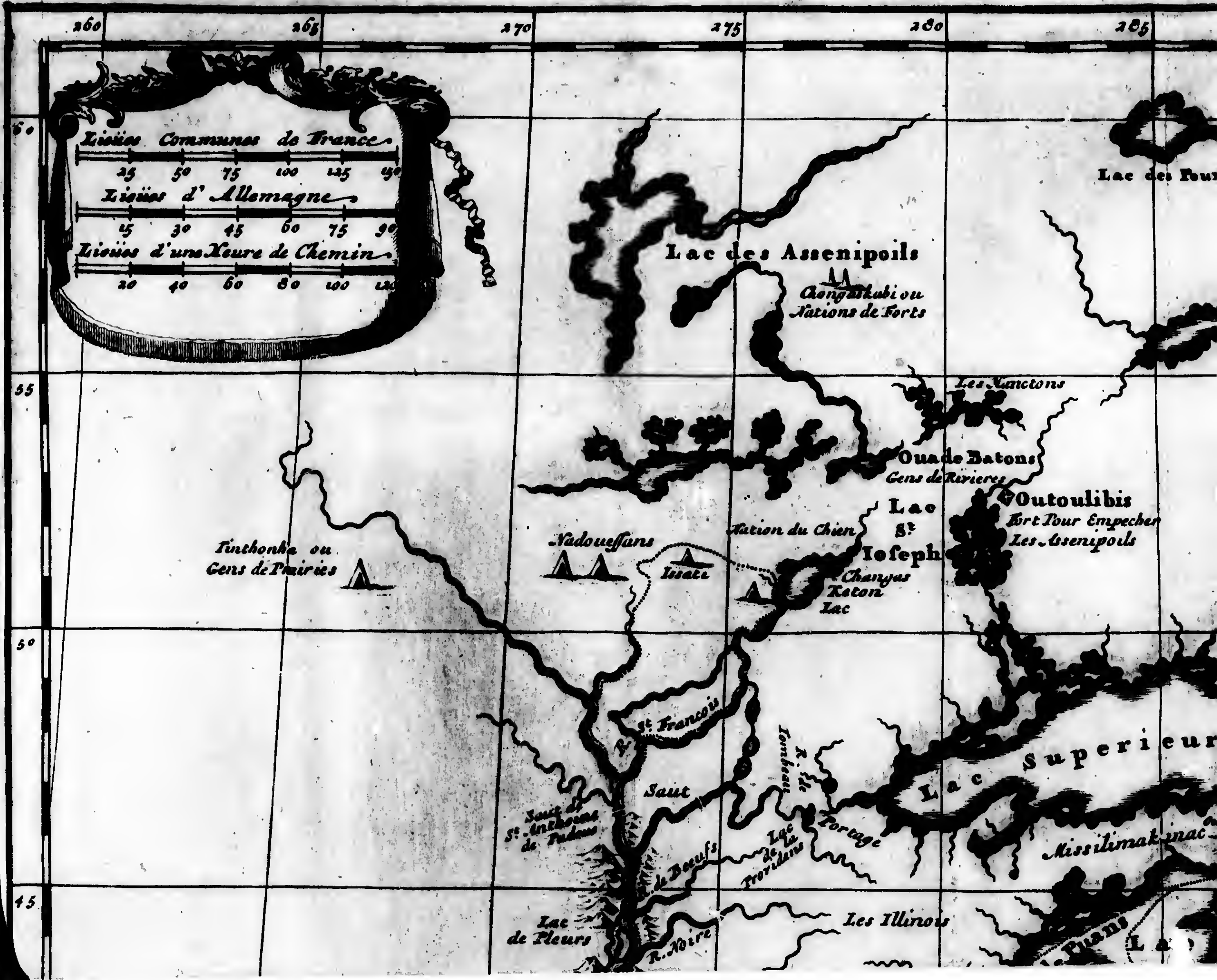

260
265
270
275
280
285
Lieües Communes de France
25 50 75 100 125 150
Lieües d' Allemagne
15 30 45 60 75 90
Lieües d'une Heure de Chemin
20 40 60 80 100 120
60
55
50
45
Lac des Assenipoils
Nations de Forts
Les Anctons
Ouade Batons
Gens de Rivieres
Lac St. Ioseph
Outoulibis
Fort Pour Empecher Les Assenipoils
Nation du Chien
Nadouessans
Issati
Pinthonka ou Gens de Prairies
Keton Lac
St. Francois
Saut
Portage
Lac Superieur
Missilimakinac
Les Illinois
Lac de Pleurs
R. Noire

Pag. 2.
BAYE
DE
HUDSON.
La Brador
NOUVELLE
Lac des Poux
Fort Nelson
Outoulibis
Fort Tour Empecher
Les Assenipoils
Lac Piscoutagamy
Anglois
Lac Timasaming
Les 7 Isles
Acoutamiskan
Lac des Tibitibis
R. Michipicoton
Cristinaux
Superieur
FRANCE ou
CANADA.
Lac St Jan
Tadousac
Quebec
Gaspesie
Missilimakinac
LAC HURON
ou
Lac St Pierre
Lac Champlain
ou Iroquois
Pintagovet

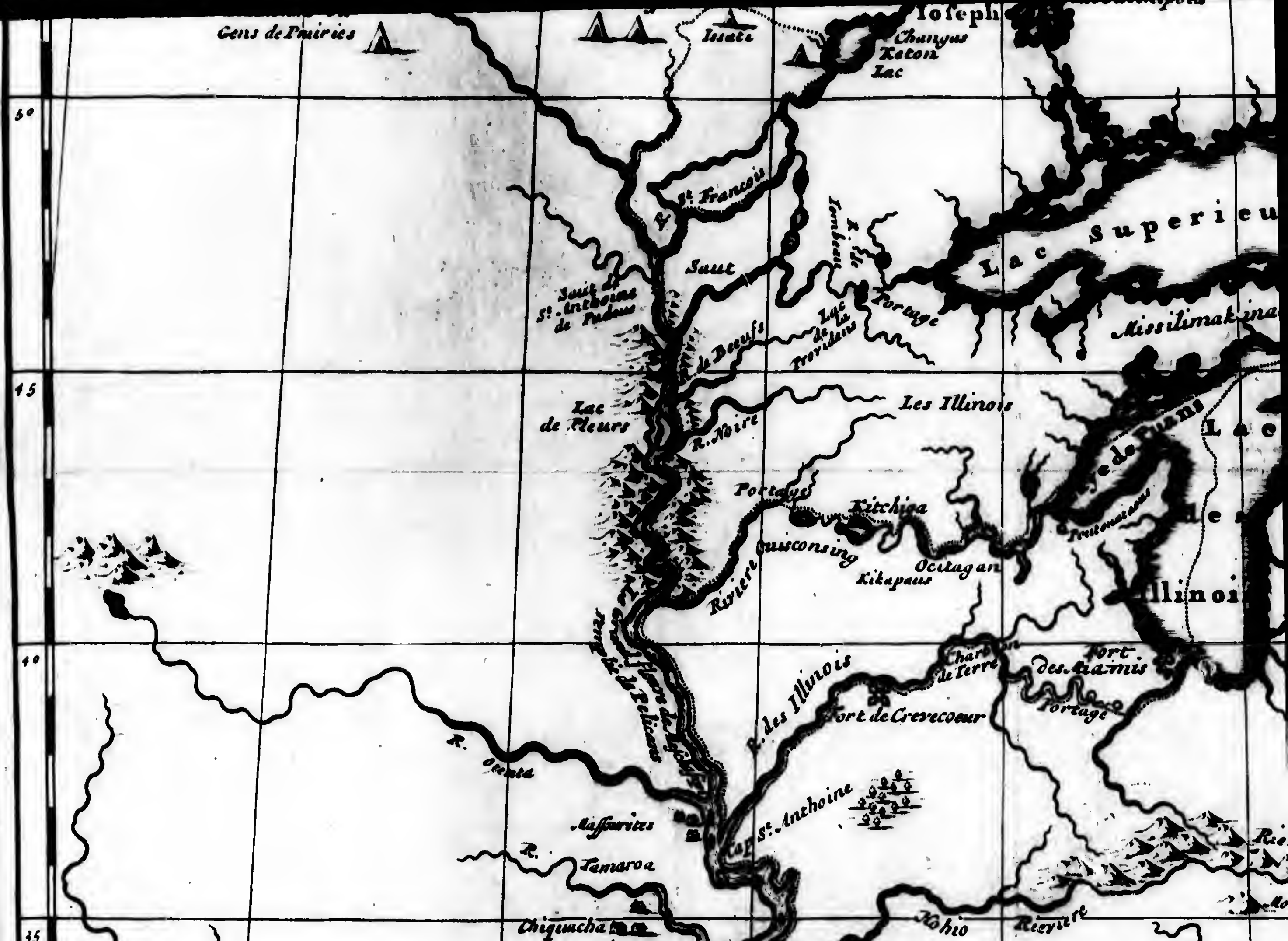

Gens de Prairies
Issati
Changus
Keton
Lac
St. François
Saut
Sault de St. Anthoine de Padoue
R. de Boeufs
Lac de la Providence
Portage
Lac Superieur
Missilimakinac
Lac de Pleurs
R. Noire
Les Illinois
Portage
Kitchiga
Riviere Ouisconsing
Kikapous
Ocitagan
Illinois
R. des Illinois
Charbon de Terre
Fort des Miamis
Portage
Fort de Crevecoeur
R. Ozenta
Massourites
St. Anthoine
R. Tamaroa
Chiqimucha
Ohio Riviere
FLORIDE
Akansa
R. Ouma
Coenis
Taensa
R. Kiens
Les Korou
Akansa
Coenis
Chicagua R.
NOUVEAU
MEXIQUE
Mines de Ste. Barbe
Baye de Spirito Sancto
Quinipissa
Sablonniere R.
Riviere de la Magdelaine
Embouchure de Meschasipi
Quoaquis
GOLFE
DE MEXIQ
PARTIE
DE NOUVELLE ESPAGNE
50
45
40
35
30
25
265
270
275
280
285

CARTE d'un tres grand PAIS Nouvellement découvert dans L'AMERIQUE SEPTENTRIONALE entre le NOUVEAU MEXIQUE et la Mer Glaciale avec le Cours du Grand Fleuve Meschasipi. Dediée a GUILLIAUME III. Roy de la Grand Brettagne Par le R.P. LOUIS DE HENNEPIN Mission: Recoll: et Not: Apost:
Lac des Tibitibis
Acoutamikan
R. Michipicoton
Cristinaux
Superieur
Missilimakinac
LAC HURON
ou
Tadousac
Gaspesie
Quebec
FRANCE ou
CANADA
Lac Champlain
Lac Ontari
Grands Villages des Iroquois
LAC D'ERIE OU DU CHAT
Ilinois
Fort des Miamis
Portage
Riviere Oure
Apalache
Caroline
Edelano
Tascaluca
Coca
Vitacucho
Augustin
Cap Floride
Cap Carlo
C. d' Agrada
Bahama
Lucaione
Bimini
Tonhatan
Philadelphia
NOUVEAU PAIS BAS
NOUVELLE ANGLETERRE
Pintagovet
Malabarra
Long Eyland
MER DE NORT.
GOLFE DE MEXIQUE.
Trafalga
de May
de Zud
Erieckronois
Tsonnontouans
Chicagua R.
285
290
295
300
305
50
45
40
35
30
25

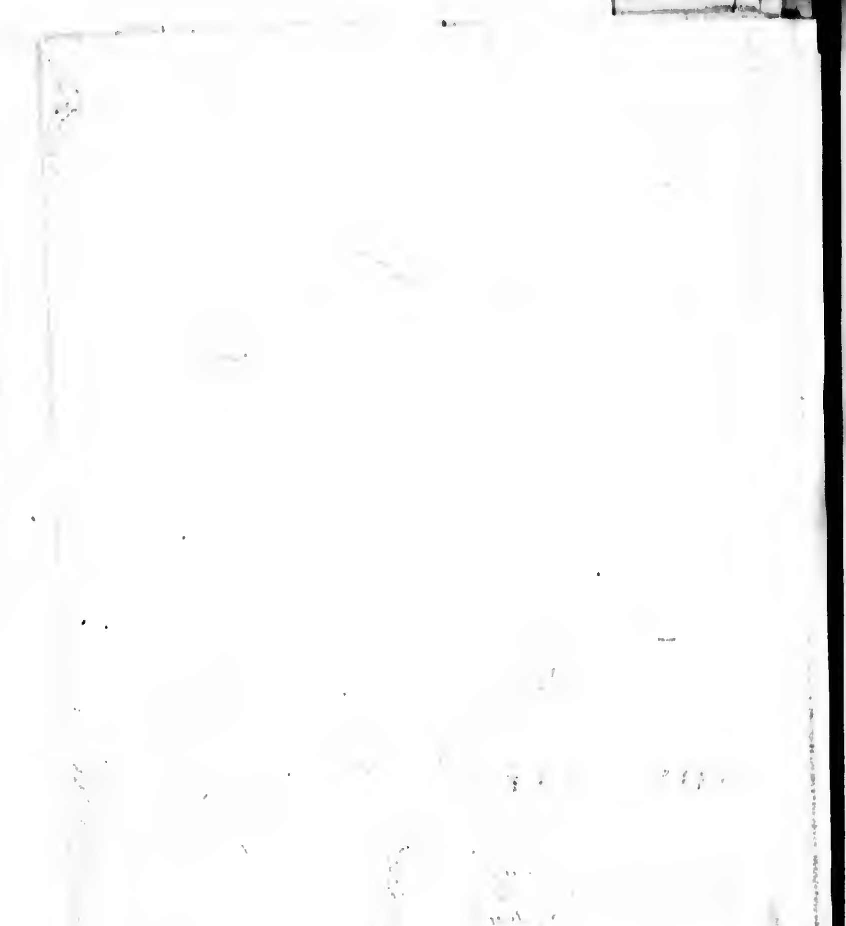

AENMERKELYKE VOYAGIE,

Behelzende een

NIEUWE ONTDEKKINGE

Van een seer Groot Land,

GELEGEN IN 'T NOORDELYK

A M E R I C A,

Tusschen *Nieuw-Mexico* en d'*Ys-Zee*.

CAPITTEL I.

Redenen de welke den *Auteur* deser *Ontdekkinge* hebben bewoogen de Reise, waar van hy hier de beschrijvinge doet, te ondernemen.

DE menschen zijn nooit vermoeid/ de voorwerpen die ze [illegible] hebben/ te aanschouwen/ om dat s'er altijd buitengewoone behaaglijke schoonheden/ beginnen aan hen te voldoen en te onderwijsen/ ontdekken. Ze zijn zelfs bijna menigmaal verwondert en als verrukt over de wonderen en zeldsaamheden die s'er bejegenen. Daarom is 't van hun bysonder belangen dezelve met alle mogelijke naauwkeurigheid te overweegen en aan te merken; ten einde hunne natuurlijke nieuwsgierigheid te voldoen/ en hun geest te [illegible].

Natuurlijke nieuwsgierigheid der menschen.

't Is byna even-zo met de Reizigers/ die nooit vermoeid zijn nieuwe Ontdekkingen te doen. Ze zoeken altijd onbekende Landen en vreemde Natien/ waar van de Historien geen gewag maaken; zich voorstellende 't gemeen met veele nieuwe/ belangrijke en nutte dingen te leeren en te verrijken/ waar van men tot die tijd toe geen denkbeelden of de minste kennisse gehad heeft. 't Is

A

waar

waar dat hunne ondernemingen hen voor groote moeijelijkheden en voor by na oneindige gevaaren bloot stellen: maar ze lijden alles met vermaak / zonder van hun voorneemen af te zien; om dat ze hoopen hier door iets goeds en heilzaams voor de wereld / en zelfs voor de eere Gods toe te brengen / terwijl ze met een hun eigen begeerten voldoen. Hier door werden ze onveranderlijk aangezet om deze Ontdekkingen te doen / en nieuwe Landen en onbekende Volkeren te zocken / daar men nooit van heeft hooren spreeken.

Wat de Reysigers behoorden te beoogen.

Dezen / die in hunne Reizen niet beoogen als 't Koningrijke Jesu Christi uit te breiden en voort te planten / stellen zich daar in niet anders voor / als tot de eere Gods te werken. Een dezen opzichte geeven ze hun leven / 't welk ze niet en achten / met dapperheid voor alle gevaaren bloot; staan de grootste moeijelijkheden uit / en begeeven zich op nooit betrede wegen / en in [illegible] verschrikkelijke afgronden / om hun voornemen wel uit te voeren. En ze komen al deze verdrietelijke ongemakken nochtans te boven; met deze hoope gesterkt / van door dat middel tot den roem en glori / van den genen [illegible] toe te brengen / die [illegible] hen geschapen heeft, en onder wiens bestiering zy deze [illegible] Reizen ondernemen.

Waar door de meeste Ontdekkingen worden gedaan.

't Is [illegible] genoeg onderzoagde menschen te zien / die de verschrikkelijkste dood in Gevechten / en in de gevaarlijkste Reizen [illegible] tegen. [illegible] ze zich ter Zee of te Land [illegible] bloot stellen / niet is machtig hunne dapperheid te doen wankelen / die hen [illegible] maakt alles te ondernemen. [illegible] ziet ze ook [illegible] gelukkig hun voornemen volbrengen / en eenige van de moeijelijkste ondernemingen komen. Ondertusschen moet [illegible] / [illegible] zouden ze de gevaaren die ze hebben door te staan / [illegible] genoeg rijpelijk overwogen / zy [illegible] besluit zouden komen / noch hunne voorneemens [illegible] moedigheid en onversaagtheid [illegible]. [illegible] meenlijk de gevaaren niet als te [illegible] / ter [illegible] aan. En als ze de hand eens aan 't werk hebben geslagen / zo [illegible] hen de gelegentheid [illegible] / [illegible] hen verder als ze in den beginne gedacht hadden. Hier [illegible] dat dikmaals de grootste Ontdekkingen die op [illegible] Reizen [illegible] worden / meer de uitwerkinge van 't geval / als [illegible] geschikt voorneemen zijn.

Diergelijke is my ook op de Reize gebeurd / van de welke ik alhier bericht aan de wereld wil geeven. Ik heb al mijn leven 't [illegible] zen bemind / en [illegible] natuurlijke nieuwsgierigheid [illegible]

woo-

[illegible] / om van tijd tot tijd [illegible] gedeelte van Europa te [illegible]: maar hier [illegible] / strekte ik mijn [illegible] verder uit / en wenschte de verdere afgelegene Landen / en de onbekende [illegible] te zien. Dit is het / 't welk mij [illegible] groote en wijd uitgestrekte Land / [illegible] geen Europeer [illegible] / heeft doen ontdekken.

[illegible] / dat ik de moeijelijkheid / de welke ik op deze groote [illegible] gevonden heb / noch de gevaaren / waar voor ik geduurende de zelve ben bloot gesteld geweest / niet voorzien [illegible] / zouden hebben doen [illegible] / en [illegible] voornemen / met zo grooten getal verschillelijke moeijelijkheden omringt / doen afslaan. Ondertusschen heb ik eindelijk alle deze swarigheden te boven gekomen ; en alzo een onderneeminge / bekwaam om een ieder [illegible] te verschrikken / volbracht. Waar [illegible] mijn [illegible] zo ten opzichte van mijn begeeren / de welke ik hebbe om [illegible] Landen en onbekende [illegible] te zien / als ten opzichte [illegible] om [illegible] zaligheid der Zielen en de [illegible] te [illegible] / heb [illegible].

[illegible] deze [illegible] ingenomen / heb ik een [illegible] Land ontdekt / waar van men tot nog toe geen kennisse [illegible] gehad. [illegible] 'er [illegible] een [illegible] / en na mijn oordeel [illegible] omstandige beschrijvinge van geven. Ik heb [illegible] van den Leezer in korte Kapittelen of [illegible] onderscheiden. Ik hoop dat het Gemeen mijn [illegible] zal [illegible] ; [illegible] 't er [illegible] zal [illegible]. [illegible] zal [illegible] mij [illegible] alle de moeijelijkheden en groote gevaaren / die ik op mijne Reizen heb uitgestaan / [illegible].

Deze beschrijvinge mijner Ontdekkinge / zal [illegible] en [illegible] / bij de geenen die [illegible] / [illegible] der [illegible] en [illegible] [illegible] / de welke [illegible] beschrijvingen der [illegible] van [illegible] / gegeven hebben. Maar ik zal mij niet [illegible] / [illegible] personen [illegible] hebben / om eenige [illegible] / bekwaam om achting in de Weereld te bekomen / te [illegible] ; en die zich [illegible] bepaald / en niet [illegible] / 't welk [illegible] in 't [illegible] onder de [illegible]. De zullen [illegible] zich te [illegible] [illegible] / [illegible] / als te verachten / 't geen ze niet en kennen of verstaan.

[illegible] beschrijvinge [illegible] de [illegible] van [illegible]

 maar-

Verscheiden oordeel van de Leezers der Reis-beschrijvingen.

waarheden en Verdichtzelen voor de waarheid trachten te doen doorgaan: maar Mannen van een bestendigen inborst en grootmoedigheid stellen zich boven deze losse bestrydingen. Dat na dit alles zullen ze altijd met 'er daad de ervaringe en [illegible] hare lieden [illegible] hebben; die van een groote [illegible] en doordringendheid van verstand zijnde / [illegible] zijn / een [illegible] gezond oordeel van den arbeid en [illegible] der [illegible] / die op zulken wijze voor de eere Gods en 't Gemeene-best hun leven hebben gewaagd. Dit zal de kloekmoedige Reizigers / die zich [illegible] voor alle [illegible] slagh van [illegible] ongemakken / om zich voor 't [illegible] Geslacht uit te dienstig te maken / hebben bloot gesteld / gelukkig bekomen.

Franciscanen de eerste Sendelingen.

Ik heb altijd een groote neiginge in my gevoeld / om de [illegible] te schuwen / en na de Stock-regelen van een [illegible] deugd te leeven. 't Was ten dien einde dat ik my in de Orde van den Heiligen Franciscus begaf / om mijne dagen met een [illegible] leven te eindigen. Ik nam hun, benevens verscheidene mijner Medgezellen van Studie, de [illegible] 't zelve [illegible] gegeeven / dit kleed aan. [illegible] een groote [illegible] neer in de Historien van den arbeid en de [illegible] der Geestelijken van mijn Orde las; die de eersten zijn geweest / de welke de Sendingen hebben ondernomen. Ik stelde my [illegible] voor / dat 'er niet grooter en voornamer [illegible] was / als de woeste en [illegible] Volkeren te onderwijzen / en tot het licht des Evangeliums te brengen. En aanmerkende dat de Geestelijken van mijn Orde met grooten yver en goeden voortgang aan dit gewichtig werk gearbeid hadden / zo gevoelden ik in mijn hert een [illegible] ontsteeken om hunne voetstappen te volgen; en my alzo [illegible] de eere Gods en de behoudenisse der Zielen op te offeren.

Hebben een ongeloofelijk getal Kloosters in *America*.

De Historie van onze Orde leezende / nam ik in acht / dat 'er in 't Generaal Kapittel der Geestelijken / 't welk in den jaare [illegible] vergaderd was / gezegd den Vader Martijn de Valence een [illegible] voornaamste Werkmeesters in America was [illegible] den / dat 'er in die Nieuwe Wereld [illegible] Recollecten in twee-en-twintig Provintien verdeeld / [illegible] recht. Na de maate dat ik toenam in jaaren / zo [illegible] ook deze neigingen en begeerten tot de reizen over Zee in mijn hert. 't Is waar dat een mijner Zusters [illegible] Gent [illegible] / de welke ik met een [illegible] tederheid [illegible] / [illegible] in deze groote Stad by haar [illegible] / daar ik me [illegible] had / om de Nederlandsche Spraake te leeren / [illegible] voornemen [illegible] als haar mogelijk was. Maar ik [illegible] haar en-haren [illegible] verscheidene mijner goede Vrienden van Am-

ster-

sterdam begeefde / om na Oost-Indien te gaan. En mijn natuur-lijke neigingen tot 't reizen by [illegible] gevoegd / deeden my geen [illegible] / en [illegible] van my op Zee te begeven / om mijn begeerten te voldoen.

Al de [illegible] en [illegible] van mijn Zuster konden my [illegible] van mijn [illegible] niet afleiden. Ik begaf my dan eerst op den weg na Italien, en bezocht door 't bevel van den Generaal van mijn Orde de voornaamste Kloosters onzer Recollecten aldaar / en in Duitschland: waar in ik mijn natuurlijke nieuwsgierigheid begon te voldoen. Eindelijk weer in ons Nederland komende / stelden zich den eerwaardigen Vader Wilhelmus Heerinx, een Recollect (geboren [illegible] tijd [illegible] van Ipeten [illegible]) tegens 't voornemen / 't welk ik had om mijne Reize te [illegible]. Hy hield me dan in 't Klooster van Halle in Henegouwen; alwaar ik een jaar [illegible] 't Ampt van Predikter bekleede. Daar na ik my met bewilliginge van mijn Superieur in 't Land van Artoys begaf; en van daar werd ik om Aalmoessen voor 't Klooster in te zamelen na Calais gezonden / terwijl men 'er bezig was om den Haring te zouten.

Verhinderingen den *Auteur* voor de ondernemingen zijner Reize bejegend.

My aldaar bevindende / was mijn grootste genegentheid de vertellingen / de welke de Capiteinen der Schepen van hunne langduurige reizen deeden / te verstaan. Ik keerden daar na weer na ons Klooster van Biez by Duinkerken. Ik verborg my [illegible] achter de deuren der Herbergen / terwijl de Bootsgezellen van hun [illegible] spraken. Ondertusschen [illegible] ik / my met de [illegible] bezig houdende / door den rook van den Tabak een groote Maag-[illegible]. Niet-te-min was ik zeer naauwlettende op al 't geen deze Lieden van de bejegeningen die ze op Zee gehad hadden; van de gevaaren die ze hadden uitgestaan; en van veele [illegible] hun in ver-afgelegene Landen overgekomen / verhaalden. Ik zou geheele dagen en nachten in deze bezigheid / die my zo aangenaam was / zonder te eeten hebben doorgebracht; om dat ik altijd iets nieuws aangaande de gewoonten en de manieren van [illegible] Natien / en van de bekoorlijkheden / [illegible] / en van de rijkdommen der Landen / daar deze lieden geweest waren / verstond.

Sijne uitneemende nieuwsgierigheid.

Ik bevestigden my dan meer en meer in mijn oude genegentheid, en 't voornemen van 't zelve [illegible] te voldoen / ging ik als Predikant in de meeste Steden van Holland; en verbleef eindelijk te Maastricht, daar ik ongeveer acht maanden ophield. Ik [illegible] 't Sacrament aan meer als drie-duizend gekwetsten. Aldaar in deze bezigheid zijnde / liep ik veel gevaar onder deze arme zieken; want ik werd 'er zelf van 't [illegible] en

Zijn gevaarlijke Siekte.

 de

[illegible] gezondheid.

[illegible]

Sijne Oorlogs-gevaaren.

[illegible] Ik ontfing van [illegible] mijn Superieurs [illegible] Rochel [illegible] vragen / om my aldaar in de hoedanigheid [illegible] Kanada in te schepen. Ik [illegible] ben / twee uuren van deze [illegible] [illegible] zee [illegible] mijlen [illegible] gelegen [illegible]

Rochel twaalf of dartien-hondert mijlen van *Kanada*.

Ik ging [illegible] 't schip met [illegible] van Petrus [illegible]

Des *Auteurs* vertrek van *Rochel* na *Kanada*.

[illegible] Tunis en Algiers [illegible] ben om ons te neemen; [illegible]

Zee-gevechten, tegen die van *Tunis* en *Algiers*.

[illegible] Walvisschen [illegible]

Tusschen de *Swaart-visschen* en *Walvisschen*.

[illegible] sau-

[illegible] op de groote Bank van Terra Nova [illegible] Schepen van verscheide [illegible] die zich alle jaar tot het vangen van [illegible] [illegible] de Sacramenten [illegible] de Catholijke Religie [illegible] de Misse, [illegible] der Klerken, de Fransche [illegible] Noorden.

[illegible] Quebek [illegible] van Kanada [illegible]

K A P I T T E L II.

[illegible], door welken den *Auteur* van dese [illegible] Reize zich gewande de mogelick-heden der [illegible] uit te [illegible].

D[illegible] [illegible] van dezen [illegible] op van den Advent en de Vasten in 't [illegible] van S. Augustinus ten 't Gasthuis van [illegible] te [illegible]. Goede dienften van den *Auteur*. Sijn arrivement te *Quebek*.

[illegible] zich met dit [illegible]. [illegible] van [illegible] twintig / en dartig [illegible] de Landen te bezichtigen, en voorg Zeldzame, en ongemak-

zelfs

kelijke maniere van Reizen in America.

zelfs op mijn lichaam [illegible] het verrichten van mijn [illegible] met [illegible] Rakerten aan mijne voeten; [illegible] Zonder [illegible] Drie Rivieren, te Kaap Tourmente, te Bourgroiaal, te Port Levi, en in 't [illegible] van St. Laurens te komen. [illegible] de Kabaanen of [illegible] de koude te [illegible] hen: en [illegible] om te [illegible] en te [illegible] sterven.

Kanoos van basten, gevaarlijk om 'er over diepe wateren meê te varen.

[illegible] te [illegible] Kanoos of kleine Indiaansche [illegible]

Geen gangbaare wegen in America.

[illegible]

KARIT-

KAPITTEL III.

Beschrijvinge van de *Kanoos*, waar van men sich in *Amerika* bediend, om des Somers te reisen.

DEze Kanoos gelijk ik gezegt heb / zijn van onderen rond/en aan de twee uiterste einden spits ; zeer wel gelijkende na de Venetiaansche speel-schuitjens. Men zou zonder deze Schuitjens in Amerika niet konnen reizen: want men vind 'er allerweegen groote en dichte Bosschen; en de geweldige winden rukken 'er de boomen dikmaals uit de grond: de tijd doet 'er ook een groote meenigte van onderdom nederstorten / die zich op malkanderen hoopen. Dit alles belemmerd de Landen / en maakt de wegen t'eenemael onbruikbaer.

Hoe de Kanoos van de Wilden worden gebouwt.

De Wilden bouwen deze Kanoos zeer vernuftig. Ze doen dit met de schorssen of de bast van den Berkenboom die ze behendig van rontzom deze boomen / die veel dikker zijn als die men in Europa vind / afstichten. Deze woeste menschen werken 'er gemeenlijk in 't uitgaan van de Winter in de groote vochtige Bosschen aan / die na de Landen van 't Noorden gelegen zijn.

Om de schorsse dezer Kanoos te ondersteunen en sterk te maaken / leggen s' 'er wegers of stukken van wit houtt / of van Cedere-boomen van vier vingeren breet / of daar omtrent in: dan voegen ze dezelve met Berk-houten of geeffende gladde hengen / den omtrek van 't Kanoo maakende te zamen. En eindelijk maaken ze de zelve met dwarshouten van een duim of anderhalf dik / zeer effen en glad zijnde / van beide de zijden van den bast of de schorsse / door 't middel van zekere wortelen van Boomen / die ze door midden splepten (de Teenen daar men in Europa de Korven van vlecht niet ongelijk) aan malkanderen vast.

Haar snellen vaart.

Deze Kanoos hebben geen stuur als de groote Chaloupen: maar men bestiert ze alleen door de kracht der armen met de Roeijen of Riemen: en men wend ze met een zeer groote snelligheid / om ze te doen gaan derwaarts men wil. Als men 'er aan gewoon is / kan men deze Kanoos, als 't stil weer is / op een verwonderenswaardige snelle wijze doen voortgaan: maar als men voor de wind heeft hebben deze kleine Schuitjens noch veel starker vaard; in welken gevalle de Wilden zich van kleine Zeilen van dezelve schorssen/doch veel dunder als die van de Kanoos, bedienen. Aangaande de Europëers van langer hand aan dit werk gewend / die bedienen

Hoe'er de Wilden mee zeilen.

Hoedanig

de Christenen.

zich van omtrent vier ellen linden / 't welk ze aan een kleine mast vast maaken / waar van men de voet of 't onderste einde in 't gat van een licht vierkantig hout / tusschen de Dwergers vast gehouden / en door den bast van 't Kanoo onderstennt / laat zinken.

Vaaren 'er 30. en 35. mijlen ver op eenen dag mee. Draagen van 400. tot 15.0. ponden.

Men kan met deze kleine Schuitjens als men 'er aan gewoon is / de Rivieren afvaarende / zomtijds dertig of vijf en dertig mijlen op eenen dag af-leggen; en zomtijds noch meer op de Meeren / wanneer de wind gunstig is. Ze draagen gemeenlijk duizend ponden swaarten; sommigen twaalf honderd; en de grootsten tot vijfthien honderd ponden. De kleinste draagen drie of vier honderd ponden / bestierd twee Mannen of Vrouwen die de zelve voortstuwen / maar de grootste Kanoos worden door drie of vier Mannen / en zomtijds / om meer kracht aan te wenden / als de reisen noodzaakelijck zijn / door zeven of acht Kanoos voerders bestiert.

KAPITTEL IV.

Andere beweegredenen, de welke den *Auteur* dezer ontdekkinge noch krachtiger aansetten, om de zelve te onderneemen.

Ik had een zeer groote begeerte / 't voorbeeld veeler Geestelijken van mijn Orde hier in navolgende / de paalen van 't Christendom uit te breiden / en de woeste Volkeren van Amerika tot het geloove des Evangeliums te bekeeren. Ik merkten dan 't ampt van Zendeling aen / als een roemwaardige bedieninge. Zo haast ik dan gelegentheid zag / om my tot de Zendingen te begeeven / ondernam ik de zelve / niet tegenstaande my dit meer als twaalf honderd mijlen van Kanada zou voeren: en ik bewoog verscheidene persoonen deze verre reize met my te doen.

Reize van meer als 100. mijlen boven *Quebek*.

In 't vervolg / heb ik niets tot het volbrengen van mijn voorneemen verzuimt. Ik wierd dan als om my te beproeven / na een Zendinge van meer dan honderd en twintig mijlen boven Quebek gezonden. Ik voer de Rivier van St. Laurens op / en kwam eindelijk op den Oever van een Meer / 't welk de Irokooizen Ontario noemen; en 't welk wy hier na zullen beschrijven. Aldaar zijnde / trok ik veele Wilden Irokooizen tot my / om de Landen te bouwen / en hout te rooijen / om ons verblijf te timmeren. Ik liet

liet 'er een zeer groot en verheven Kruis rechten / en een Kapelle dichte by 't Meer maaken: en zette my aldaar met een Geestelijke van mijn Orde neer / genaamt Lucas Buisser, die ik had bewogen met my te gaan / en daar na in ons Klooster van St. Franciscus op de Sambre gestorven is. Ik zal in 't vervolg meer van hem spreeken / om dat wy in Kanada een geruimen tijd met malkander hebben omgegaan / en te zamen tot onze bevestiginge te Katarokkouy gewerkt hebben.

Dit is de plaats / daar wy dikmaals van deze nieuwe Ontdekkinge / waar van ik hier de beschryvinge doe / gedacht hebben. Ik was daar toe door 't lezen van veele Reis-beschryvingen verwekt; en bevestigde my in dit voornemen door de verhalingen en openingen / de welke wy van verscheidene Wilden / daar ik gemeenschap mee gemaakt had / ontfingen. En ik zag klaer daar / dewyl ze my veele byzonderheden van onderscheidene Volkeren te kennen gaven / dat men aan de kant van 't Zuidwesten / aan de andere zyde van de groote Meeren / aanmerkelijke bevestigingen en Volk-plantingen zou konnen maaken: en dat men zelfs door 't middel van een groote Rivier genaamt Hoio, de welke by de Irokooizen loopt / tot de Zee nie de Kaap Florida zou konnen doordringen.

Ik dee veele en verscheidene reizen; van eens met de Inwoonders van Kanada, die wy met ons genomen hadden / om in ons Fort Katarokkouy te woonen; en dan weer met de Wilden daar ik mee verkeert en kennisse gemaakt had. En voorziende / dat men onze Ontdekkinge aan de Irokooizen verdacht zou maaken / zo wilde ik deze Wilden in hun vijf Kantons of onderscheidene Landschappen gaan zien en bezoeken. Ik begaf me dan met een onzer Soldaaten van 't gemelde Fort by de zelven / die ontrent zeventig mijlen weegs / hebbende beide houte raketten aan de voeten / ter oorzaake van de sneeuw / de welke in die Landen gedurende den Winter / overvloedig is.

Ik had reets een weinig kennisse van de Irokooische spraake. Deze menschen waren verwondert my op zulke wijze over de sneeuw te zien gaan / en in de groote Bosschen die men in die Landen vind / mijn verblijf in kleine Hutjens te zien neemen. Wy lichten tegen den avond / na dat wy ieder dag tien of twaalf mijlen gegaan hadden / de sneeuw tot vier voeten dik van de aarde / om vuur te konnen maaken: wy hadden ook schoenen als de Wilden / die wel haast door de sneeuw door trokken waren / de welke onze voeten door de beweeginge van 't sterk gaan verwarmt zijnde / terstond dee smelten. Wy bedienden ons van de schorssen van wit hout om ons te rust te leggen; en ontstaaken een groot

Ongemeene ongemakken door de strenge koude en dipe sneeuw.

bome / 't welk wy ter oorzake van de strenge koude genoodzaakt waren met groote zorge aan brand te houden. Dus brachten wy den nacht door / de wederkomste der Sonne verwachtende / om onze reize te vervolgen. We hadden ook geen ander voetzel als Indiaans Koorn / 't welk wy met water nat maakte / om 't zelve te beter te konnen doorslikken.

Arrivement van den Auteur by de *Honnehiouts* en de *Honnontagez.*

Dus gingen we by de Irokoojzen Honnehiours en by de Honnontagez die ons wel ontfingen. Deze Natie is de strydbaarste van alle de Irokooisen. Toen ze ons zagen lagen ze de vier vingeren op de mond / om hun verwonderinge/daar ze over onze moeijelijke reize in waren / die wy gedurende de Winter hadden gedaan/ te kennen te geven. Maar wy vervolgens met een groot en ruim kleed van Sint Franciscus gekleed ziende / riepen ze met deze woorden / Hotchitagon, dat is te zeggen / naakte voeten; het woord Ganneron, 't welk ze uit de diepte van hun borst deden uitkomen / deer by voegde: om my te zeggen / dat onze reize van een groot belang en aangelegentheid moest wezen / nademaal wy de zelve in zulken moeijelijken saizoen van 't Jaar ondernamen.

Hoe van deze Wilden onthaald.

Deze Wilden boden ons Elanden en Wyerbokken aan / op hunne wijze toebereid / daar wy van aten: waar na wy ons afscheid van hen namen om verder te gaan. Wy vertrokken dan met onze Deckens op den rugge / en namen een kleine Ketel mee om'er de Sagamite of Pap van Indiaansch Koorn in te maaken en te kooken. Dus gingen we door wegen die onder 't Water stonden / en voor de Europeers t'enemaal onbruikbaar waren; zo dat we ons dikmaals genoodzaakt vonden breede Moerassen en groote Beeken over boomen te passeeren. Eindelijk kwamen we te Ganniekez of te Agniez. Dit is een van de vijf Kantons der Irokooizen, een goede dag reise van 't Gebuurschap of 't Vlek van nieuw Holland gelegen / tegenwoordig nieuw Jork genaamt. Aldaar zijnde / waren we genoodzaakt / om ons Indiaansch Koorn/ 't welk wy gemeenlijk tusschen steenen vermorzelden / met de kleine Kikvorschen (die welke de Wilden omtrent Paaschen als 't sneeuw smelten is in de Velden vangen en verzamelen) te mengen en te [illegible].

Sijn komst by de *Agniez* of de *Ganniekez.*

Eeten Kikvorschen.

Sijn onthaal van drie Hollandsche Ambassadeurs by de *Irokooisen.*

Wy verbleeven eenigen tijd onder deze laatste Natie / en huisvesten by een Jesuit geboortig van Lyons, om aldaar een kleinen Irokooischen Dictionaris of Woorden-boek uit te schryven. Den zoeten tijd aankomende / zagen wy'er op zekeren dag drie Hollanders te Paard / die over den Koophandel van de Bevers in Ambassade na de Irokooizen gingen. Ze hadden zich door order van den Major Andries, die Baston en nieuw Jork onder 't gebied

van

van den Koning van Engeland heeft gebragt / en die tegenwoordig Gouverneur van de Virginien is / derwaarts begeven.

Deze Heeren stegen van hunne Paarden / om'er ons te laten ophalimmen / en ons met hen na nieuw Oranje te geleiden / ten einde my aldaar wel te onthaalen. Zo haast als ze my de Nederlandsche taale hoorden spreeken / betoonden ze my veel vriendschap. Ze zeiden my / datze verscheide Historien van de Ontdekkingen hadden geleezen / de welke door de Geestelijken van Sint Franciscus in 't Zuider gedeelte van Amerika gedaan waren: maar dat ze de zelve nooit met het kleed van hun Orde gezien hadden. My verbolgens betuigende / dat ze verblijd zouden weezen / my tot de Geestelijke vertroostinge van veel Katholijken die onder de hunne waren / te zien woonen.

Ik zou dit zeer gaarn gedaan hebben / nademaal z' 'er my ernstig toe verzochten: maar ik vreesde daar door de Jesuyten, die my wel ontfangen hadden / eenigen argchwaan te geeven: en ten anderen vreesden ik de Kolonie van Kanada in den Koophandel van de Beevers, en van de andere pelteryen met de Wilden die ik kende / en daar ik mee wist om te gaan / te benadeelen. Wy bedankten dan deze eerlijke Hollanders, en wy begaven ons weer met minder moeiten als in de na toe reize na ons gewoonlijk verblijf van Katarokkouy. Dit alles diende niet / als om de begeerten in my te vermeerderen / om verder en afgelegener Volkeren te ontdekken.

KAPITTEL V.

Beschrijving van 't *Fort* of de sterkte *Katarukkouy*: daar na 't *Fort* van *Frontenak* genaamd.

Gelegendheid van dit Fort.

DEze Sterkte is by de Rivier van Sint Laurens na 't Zuiden opwaarts / honderd mijlen van Quebek de Hoofdstad van Kanada gelegen: gebouwt dichte by de Mond van 't Meer Ontario; 't welk in de Irokooische spraake een goed Meer te zeggen is. Deze Fortresse wierd terstond door ordere des Graaven van Frontenak den Opper-Generaal van Kanada met aarde zooden / Palissaaden / Storm-paalen / en vier Bolwerken voorzien. Men bevond dat het noodzaakelijk was de zelve te bouwen / om zich tegen 't uitloopen der Irokooizen en hunne Stroperyen te stellen / en den Koophandel der Pelteryen de welke deze Volkeren niet de

Dwingd de Wilden.

Verbreekt hun Koophandel met de Hollanders.

Gouverneurs van nieuw Jork, en met de Hollanders door / die aldaar een nieuwe Kolonie of Volk-plantinge hebben gemaakt / en hunne Koopmanschappen / tot een minder prijs als de Franschen van Kanada aan de Wilden geven / te verhinderen.

Wreedheid der Irokoisen en hun inborst.

De Irokoizen zijn een woeste en zeer moedwillige Natie, dewelke meer als twee Millioenen of twintigmaal honderd duizend menschen in deze wijd uitgestrekte Landen hebben omgebracht. De Franschen dreigen hun ter oorzaake van 't Fort Frontenak. Deze Volkeren laaten de Europëers in geen rust / als door de vreeze voor haar Dwanggebieder; noch houden geen gemeenschap met dezelven / als om dat ze hunne Koopmanschappen en Geweer van nooden hebben; en waar van zy zich hebben bedient / om die groote getal van hunne geburige Vyanden en Natien dieze haaten / tot vijf en zes honderd Mijlen van hun Kantons, of onderscheydene Landschappen gelegen / uyt te roeijen en te verdelgen.

Deze Fortresse wierdt begunstigt niet als met Palissaden, Stormpaalen / en aarde zooden voorzien en bezet / en gedurende mijn driejaarige Zendinge tot drie honderd en zestig Roeden in den omtrek uytgezet. Men heeft dezelve ook met hardige Steenen / die men door den Vloed en stroom des Waters glad en effen op de Strand van 't Meer Ontario of Frontenak vind / bekleed en bemetzeld. Men werkten'er met zulken vlijt aan / dat het door de zorge en yver van de Heer Kavelier de la Salle, een zeer wijs en groot politijk Persoon / geboortig van Normandyen, in den tijd van twee Jaaren tot zijn volkomentheid wierd gebracht. Hy heeft my dikmaals gezeid dat hy te Parijs geboren was; op dat ik en den Vader Lucas Buisset (daar ik hier vooren van gemeld heb) meer op hem zouden betrouwen; als in onzen gemeenen ommegang bespeurd hebbende / dat de Nederlanders, en veele andere Natien die van Normandyen lichtelijk mistrouwen. Ik weet wel dat'er Perzoonen van aanzien en deugd gelijk op andere plaatzen / in dat Land woonen; maar 't is ondertusschen zeker / dat andere Natien in 't gemeen oprechter en zo bedriegelijk niet zijn / als de Inwoonders dezer Provintie van Vrankrijk.

De Sterkte Frontenak is van ten Noorden dicht by de Mond of de ontlastinge van dit Meer op een Eilandige plaats gelegen, waar van men aan de eene zijde 't vaste Land heeft doorgegraaven. De andere zijden zijn ten deelen door den Oever van 't gemelde Meer / en ten deelen door een zeer bekwaame natuurlijke Haven / daar allerhande soort van Schepen in zekerheid ten Ankker leggen / omringd.

De gelegentheid van dit Fort is zo voordeelig / datmen door

't zelve

't zelve lichtelijk 't uytloopen en 't wederkeeren der Irokooizen kan verhinderen; de zelve affnyden, en hen zelfs wanneer ze op de Jagt zijn, zonder gevaar, in vier-en-twintig uuren in haar Land komen beoorlogen. Dit kan men lichtelijk met behulp der Barken doen. Ik liet'er op mijn laatste vertrek drie van deze Schepen, alle met bekwaame Verdekken gemaakt. Men kan zich in korten tijd aan de Zuidzijde van dit Meer begeven, om 'er in geval van noodzakelijkheid de Tzonnontouans te verwoesten. Ze bereiden 'er veel Land om Indiaans Koorn te zaayen; 't welk zy gemeenlijk voor twee Jaren in oogsten. Zy sluiten en verbergen 't zelve vervolgens in kleine Kelders, die ze in de aarde graaven, en op zodanigen wijze bedekken, dat het door den regen niet kan beschadigd worden.

Hoe de *Wilden* 't Koorn insamelen en bewaren.

De Landen rontom dit Fort zijn uitnemende vrughtbaar. Men heeft'er in de tijd van vierdhalf Jaar, dewelke ik aldaar in de hoedanigheid van Sendeling heb geweest, meer als honderd Mergen doen bebouwen. 't Indiaansche Koorn, benevens dat van Europa, al dat in schillen wast, Moes-kruiden, Pompoenen, en de Water-Meloenen zijn'er zeer wel voortgekomen. 't Is waar dat deze gewassen in den beginne zeer door de Springhaanen bedorven wierden; 't welk gemeenlijk in de nieuwe bebouwingen der Landen van Kanada, ter oorzake van de groote vochtigheid der zelven, geschied. De eerste bewoonders, die wy derwaarts overvoerden, hebben 'er veele Vogelen gebragt en aangekweekt.

De groote vrucht-baarheid van 't Land ontrent dit *Fort*.

Men heeft'er ook Hoorn-beesten na toe gevoerd, die 'er zeer vermenigvuldigd zijn: want men had'er voor reets zestig. De Boomen zijn'er zeer goed en bekwaam om Huizen en Schepen van te timmeren. De Winter is'er by na drie Maanden korter als te Kanada. 't Is geloofelijk dat dit een groote Kolonie zal worden: want ik liet'er voor de onderneminge van mijn groote Reize vijftien of zestien Huisgezinnen, benevens de Vader Lucas Buisset een Recollect, met den welke ik de Sacramenten in een Kapelle van dit Fort bediende.

Voortteelinge der Beesten uit *Europa*.

Aanwas der *Kolonie*.

Terwijl den Oever van dit Meer bevrozen was, begaf ik my benevens de Heer de la Salle, daar ik van gesprooken heb, met Yshaaken aan mijn Schoenen vast gemaakt, na een Dorp van de Irokooizen Ganneousse genaamd, na Keuté, tot negen Mijlen van 't Fort gelegen. De Wilden van deze Plaets boden ons 't Vleesch van Elanden en Yzere Varkens aan om te eeten. En hen een vertoog reden gedaan hebbende, trokken wy een genoegzaam groot getal Irokooizen na ons Fort, om een Dorp van veertig Kabaanen of Hutten te maaken, dewelke dit Volk tusschen

Reise van dit *Fort* na *Ganneousse*.

schen ons verblijf van de Sendelingen in 't gemelde Fort zou bewoonen. Deze Wilden bereiden en ploegden de aarde / om 'er Indiaans Koorn en Poelgwassen in te zaaijen. Wy beschikten hen ook Zaad om haare Tuinen te bezaaijen: en leerden ze tegen hun gewoonte / even als wy / Zop met Tuingewassen en Kruiden eeten.

Vreemde uitspraak van de *Irokooizen*.

Den Vader Lucas en ik bemerkten / dat de Irokooizen in de uytspraak van haare Taal geen letters hebben die met de lippen worden uytgesprooken / als / B. P. M. F. Wy hadden de Belijdenisse des Geloofs / 't Vader ons / en onze andere gewoonelijke Gebeden in de Irokooische spraake overgezet / en deeden ze de Kinderen van deze Wilden leeren / en opzeggen. Door de moeite die wy aanwendde om hen deze letteren die met de lippen worden uitgesproken / in te scherpen / zo gewende wy hen alle de letteren even als wy uit te spreeken. Wy maakten ze ook gemeenzaam met de Kinderen van de Europeërs, die ons als van Christenen geboorem zijnde / lief waren. Zy verkeerden van met deze kleine Irookoizen, en leerden haare Moederspraaken van malkander. Dit diende om een goede vriendschep met de Irokooizen die buiten de Jagt tijd gestadig by ons bleeven / te onderhouden.

Haar langduurig jagen op de wilde Beesten.

Maar dit is ons verdrietig / dat deze Volkeren den tijd van vijf of zes Maanden in 't Jaar / dikmaals meer als twee honderd Mijlen van hun gewoonlijk verblijf / met hunne geheele Huysgezinnen / en in de by na onnaspeurelyke diepten der ver wijt uitgestrekte Bosschen / op de Jagt gaan; daar ze te zamen van 't Vleeş der wilde Dieren leeven / die zy met de Wapenen / voor pelteryen van de Europeërs geruild / dooden; zonder dat een Sendeling dat Volk in deze woeste ver afgelegene plaatzen kan volgen; zo dat de Kinderen der Wilden geduurende hun Jagt tijd weer vergaaten / al 't geen wy hen in 't Fort Frontenak hadden geleerd.

De Inwoonders van Kanada na de zijde van Quebek, van de Drie Rivieren, en van 't Eiland Montreaal, door de lange Winters van zes Maanden lang afgemat / ziende dat de Geestelijken van Sint Franciscus in 't gemelde Fort Katarokkouy of van Frontenak, daar de Winter drie Maanden korter als in hunne Landstreeken is / hun verblijf genomen hadden / beslooten verscheidene van hen / om haare Huisgezinnen derwaarts over te voeren / en 'er zich neder te zetten: zich zelven ook verzekerende / dat wy hen de Sacramenten bedienen / en hunne Kinderen aldaar buiten hun kosten (om dat wy gemeenlijk onderwijzen zonder eenige beloningen te ontfangen) een goede opvoedinge zouden geeven.

Daar

Daar zijn perzoonen geweest / die zich altijd meesters van Kanada, en bestierders van alle de bevestigingen en Volk-plantingen / de welke sy door alle mogelijke middelen na zich trokken / hebben willen maaken; en steets getracht om zich den roem van alle de goede uitkomsten toe te schrijven; en die van hun aenhang over al hebben ingedrongen / om onze voorneemens in dit Fort te verbreeken. Eindelijk / hebben ze zelfs onze Geestelijken / door 't middel van den Mark-graaf van Denonville, die hem door de listigheid van dit Volk liet bedriegen / uit deze Sterkte doen vertrekken. Dezen Heer was te dier tijd Gouverneur van Kanada, die ze t'eenemaal tot hun belangen hadden ingewikkeld.

Franciscaner Monnikken moeten uit dit Fort Frontenak vertrekken.

Ik hoop dat God onze arme Geestelijken daer noch eens zal herstellen; dewijl hunne voorneemens altijd zuiver en onnozel zijn geweest; en dat men hen niet zonder onrechtvaardigheid uit dit Fort heeft komen doen vertrekken: maar God laat niets ongestraft; en hy zal 't ongelijk 't welk men hen hier in heeft aengedaan / noch eens wreeken. Ik heb zedert eenigen tijd verstaan / dat de Irokooizen die altijd met de Franschen van Kanada in Oorlog zijn / zich van dit Fort Katarokkouy hebben meester gemaakt. Men heeft my ook gezeid / dat deze Barbaaren uit verwoedheid in hunne pijpen eenige vingeren van die geenen hebben gerookt / de welken onze arme Recollecten uit dit Fort hebben doen gaan; en dat de tegenwoordige bewoonders van Kanada verwijtingen en bestraffingen aan de geenen hebben gedaan / die 'er de Auteuren van geweest zijn.

Hoe volgens de meeninge van den Auteur daarom gestraft.

KAPITTEL VI.

Beschrijvinge van de grootste en de schoonste *Meeren* van soet water die 'er in de geheele Wereld zijn.

Ik onderneem hier de beschrijvinge van de aanmerkelijkste zaaken / van deze groote Ontdekkinge / op dat den Leezer door 't middel van de Kaarte die wy 'er door hebben doen stellen / te lichter tot de kennisse van onze Reize zou komen komen.

Oorspronk van de naam van 't Meer.

't Meer Ontario is 't Meer van Frontenak genaamt / ter oorzaake van dezen doorluchtigen Graave van Frontenak, Gouverneur, Generaal van Kanada. Al de wereld weet / hoe groot de verdienste en deugd van dezen Heer is; en dat hy uit een oude Stamme / en een reeks doorluchtige Voorouders is voortgesprooten / die tot de groot-

Ontario of Frontenak.

grootste ampten van staat en Oorlog gebruikt zijn. Men heeft zijn Famelie ook zelfs in de moeyelijkste tijden [illegible] en onveranderlijck aan 't belangen van hun Souverein gehecht gesien. En ik kan hier / zonder de andere Gouverneurs van Kanada [illegible] en na hem geweest hebben te beledigen zeggen / dat deze Landen nooit met zo veel wijsheid / [illegible] / en billikheid / [illegible] dezen Graave van Frontenak zijn geregeert geweest.

Ik weet wel dat de perzoonen die [illegible] / getracht hebben zijn achting te verminderen / en hem [illegible] te maken; maar ik moet tot lof van dezen [illegible] Heer zeggen / dat geduurende den tijd van tien Jaaren / die welke hy in die Landen heeft geleeft / hy een Vader van den [illegible]; een beschermer der [illegible] [illegible]; en een volmaakt [illegible] en [illegible] is geweest. Die van zijnen Landaard / [illegible] hange van haar natuurlijke [illegible] gestaan / hebben 't ongemak [illegible] in zijn Gouvernement hersteld te zien / [illegible] de [illegible] hem [illegible] een [illegible] aanzet. [illegible] kwaaden aanslag den [illegible] (die [illegible] konst-greepen hadden [illegible] beschuldigd men dezen [illegible] verstaan heb.

'T Is dan ter eere van dezen Graaf / [illegible] Frontenak aan dit Meer heeft gegeeven; om zijn gedachtenis in dat Land geduurzaam te maaken.

Uitneemende grootte van dit Meer.

Dit Meer heeft tachtig Mijlen in de lengte / en vijf-en-twintig of dertig Mijlen in de breete / 't is overvloedig van Visschen / diep en overal bekwaam om te bevaaren.

De vijf Kantons van de Irokoizen daar omtrent gelegen.

'T Grootste gedeelte van de vijf Kantons der Irokoizen woonen ten Zuiden van dit Meer: te weeten / de Ganniegez of de Agniez, zijnde de naeste gebueren van nieuw Holland of Jork. De Onnontaguez, of 't Volk van den Berg / [illegible] hun [illegible] en de Onnojouts [illegible] wat verder na 't Westen aan de zelve zijde van dit Meer. Men vind' er ook de Dorpen der Irokoizen Tejajagoin, Kente, en Ganneouse; 't welk niet verder als [illegible] Mijlen van de sterkte Frontenak is.

De groote Rivier van Sint Laurens [illegible] van dit Meer Ontario; 't welk de Irokoizen [illegible] Skanadario noemen, dat [illegible], [illegible] leggende Meeren, gelijk [illegible] zullen zien.

Schipvaart op dit Meer.

Dit Meer Ontario is van een Ovale gestalte. 't [illegible] van 't Oosten na het Westen [illegible] Water [illegible]

[illegible]

zijn. Men heeft

...

tachtig Mijlen

in de breete / 't

waarom om te be-

der Irokoizen

de Ganniegez of

Holland of Jork.

dit Meer. Men

...

[illegible] / zeer goed om te [illegible] , en is [illegible] met vrucht-baare Landen omringt. De Schipvaart is'er in de Somer zelfs met groote Schepen gemakkelijk : maar moeijelijk in de Winter / ter oorzaake van de groote en geweldige winden die'er heerschen. Van dit Meer Ontario of Frontenak kan men met Barken of groote Schepen tot aan de voet van een groote Rots vaaren / de welke twee Mijlen van den grooten Water-sprong van Niagara, de welke wy gaan beschrijven / gelegen is.

KAPITTEL VII.

Beschrijvinge van den schrikkelijken Waterval van *Niagara* de welke men tusschen 't Meer *Ontario* en 't Meer *Erie* siet.

TUsschen 't Meer Ontario en 't Meer Erié is een grooten en schrikkelijken Water-sprong / waar van den Val geheel wonderlijk en [illegible] in geheel Europa niet te vinden is. Men ziet 'er eenigen in Italien ; en men vind'er zelfs ook eenigen in 't Koningrijk van Sweeden ; maar men kan zeggen / dat ze in vergelijking van deze daar wy hier van spreeken / niet anders als maar [illegible] of [illegible] zijn.

Van de voet van dezen [illegible] Water-sprong / ziet men de Rivier [illegible] een [illegible] van een Mijl [illegible] [illegible] en [illegible] dat [illegible] [illegible] / om op de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — Beschrijving van de Rivier *Niagara*.

[illegible] Val van dezen [illegible] Water-sprong bestaat uit twee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] groote [illegible] [illegible] van de [illegible] als den [illegible] [illegible] [illegible] — Yselijk gedruis van den Waterval.

Van dezen grooten Water-[illegible] [illegible] voornamentlijk twee [illegible] — Hoe ver zich den

 een

Water-vloed uitstrekt.

een zeer geweldigen loop. Maar geduurende twee andere uuren tot aan 't Meer Ontario of Frontenak verflauwt de onstuimigheid van desen sterken loop.

Rots in deze Riviere *Niagra*.

Plaats daar men de *Kanoos* te Land over moet brengen.

Men kan van dese Fortresse Frontenak met Barken/en swaare Schepen tot de voet van dese groote Rots komen / daar wy reets van gesprooken hebben. Deze Rots is ten Westen twee Mijlen van desen grooten Water-val door de Rivier Niagara van 't Land gescheiden. 't Zijn deze twee Mijlen dat men genoodzaakt is / de Kanoos en al wat men by sich heeft / te Land over te brengen: Maar den weg is'er heel goed: want daar sijn zeer weinig Boomen en veel Weiden in de welke men van plaats tot plaats Eyke en Denne-boomen vind.

Snellen vloet van de Riviere aldaar.

Van den grooten Water-sprong tot dese Rots / de welke ten Westen van dese Riviere Niagara leid / bevind men de twee Oevers van dit Water van zulken uitneemenden hoogte / dat men schrikt / wanneer men de snelligheid met welke 't Water deser Riviere om laag loopt sterk aanschouwt. Zonder desen grooten Water-val van Niagara, de welke de Schipvaard verhinderd / zou men met groote Barken / en zelfs met swaare Schepen meer, als vier honderd en vijftig Mijlen 't Meer der Hurons door-vaarende / tot aan 't einde van 't Meer der Illinooizen konnen reizen. Men kan van dese Meeren seggen / dat het kleine Zeën van zoete Wateren zijn.

Nuttigheid van 't bouwen van een Fortresse aan de mond dezer Riviere.

De Heer de la Salle had voorgenomen / aan de Mond van dese Rivier Niagara een Sterkte te bouwen. En hy zou ook lichtelijk tot zijn oogmerk gekomen sijn / indien hy zich had weten te bematigen / en'er zich een Jaar lang had opgehouden. Zijn oogmerk hier in was / de Irokooizen en voor al de Tsonnontouans, zijnde de talrijkste en de ervarensten in den Wapen-handel van dese geheele Natie / in den toom te houden. En inderdaad / dese Sterkte zou hem 't middel gegeeven hebben / om lichtelijk den Koophandel te verhinderen / de welke dese Volkeren met de Hollanders en met de Engelschen van nieuw Jork doen: want ze sijn gewoon huiden van Beevers en Elanden / en verscheidene andere soorten van Peltreyen derwaarts te brengen; de welke sy twee of drie honderd Mijlen van hunne woonplaatzen gaan zoeken. Dese Barbaaren dan genoodzaakt sijnde / by dit Fort te passeeren / om weer te rug te keeren / so sou men de selve in tijd van vreede aldaar met vriendschap/ of in tijde van Oorlog met geweld hebben konnen op-houden; en de selve alsoo dwingen hun Koophandel alleen met die van Kanada te doen.

Zou de Hollanders en Engelschen beletten den Koophandel met de Wilden aldaar te doen. Waar-door verhinderd.

Maar bemerkende dat de Irokooizen waren opgemaakt / om ons de uitwerkinge van dit goede voorneemen te verhinderen;

niet

niet so seer door de Engelschen en Hollanders, als wel door de bewoonders van Kanada selfs / waar van 'er veele onse Ontdekkinge trachten te beletten en te verdwarssen / voldeed men sich met 'er ten Oosten van de Mond der Riviere Niagara een Huis te bouwen / welkers grond door de natuur versterkt is. Ter siden dit Huis is een seer goede Haven / in de welke men de Schepen in veiligheid kan leggen; en de zelve met behulp van een Kaapstander lichtelijk op 't Land trekken. Vorder vangt men aan dezen Oort een uitneemende meenigte blanke Visschen; als Steuren / en veel andere soorten / de welke van een byzondere goede smaak en voedzel zijn: en daar men in de tijd der Visch-vangst een der grootste Steden van Europa mee zou konnen voeden.

Groote Visch- Steuren. &c. aldaar.

KAPITTEL VIII.

Beschrijvinge van 't schoone en groote *Meer Erié*.

De Irokooizen hebben dit Meer Erié Tejocharontiong genaamt. 't Strekt zich van 't Oosten na 't Westen uit; en kan omtrent honderd en veertig Mijlen in de lengte hebben. Geen Europeers heeft het zelve omgevaaren: en daar zijn'er geen als ik en die benevens my aan dese Ontdekkinge hebben gewerkt / die'er een groot gedeelte van hebben op-genomen. Wy waren op een Schip van zestig Tonnen; 't welk wy tot dien einde twee Mijlen boven den grooten Water-val van Niagara hadden doen maaken; gelijk wy in 't vervolg breeder zullen verhaalen.

't Bouwen van een groot Schip.

Dit Meer Erié of Tejocharontiong beslaat in zijn Zuider gedeelte zo veel uitgestrektheid als 't geheele Koningrijk van Vrankrijk. Door 't middel van een groot Eiland maakt het twee Kanaalen; en werpt zich door de Eilantjens gedurende een loop van veertig Mijlen in 't Meer Ontario of Frontenak. En dit is 't welk men de Rivier Niagara noemd.

Tusschen dit Meer Erié en 't Meer Huron is een andere straat of Kanaal van dertig Mijlen in de lengte; zijnde by na even wijt: maar in de midden verbreed het zich door een Meer veel kleinder als de anderen / zijnde van een rondachtige figuur of gedaante / en volgens de Observatie van onsen Stuurman genaamt Lukas, zes Mijlen diameters. Wy gaven aan dit Meer de naam van St. Klara.

Beschrijving van 't Meer St. Klara, Otsiketa.

Klara. Maar de Irokoozen die haar dikmaals ten Oorlog gaande passeeren, hebben 't Otzikera genaamt. De aardigen de Landen rontom deze goede en vermaakelijke Straat of Kanaal bestaan, gelijk wy in 't vervolg zullen zien, in schoone Landschappen. Voorts, deze onderscheidene Rivieren dus onderscheidentlijk genaamd, zijn de vervolging van de groote Rivier St. Laurens. Dit Meer van St. Klara is in de midden langwerpig of ovaal; en is door deze groote Rivier geformeert.

KAPITTEL IX.

Beschrijvinge van 't *Meer Huron*.

Hurons branden hun haïr op een seldsame wijse.

'T MEer Huron is alzo door de Volkeren van Kanada genaamt, om dat de Wilde Hurons die aldaar woonen, haar hair op zodanigen wijse hebben gebrand, dat hun hoofd na de kop van een wild [illegible] gelijkt. Deze Barbaaren noemen dit Meer [illegible]. De Hurons hebben [illegible] [illegible] omtrent dit Meer [illegible] ze zijn op [illegible] [illegible] door de Irokoozen [illegible]

Uitneemende grootte van 't Meer *Huron*.

Dit Meer [illegible] omtrent, en [illegible] in de [illegible] De breette is [illegible] 't [illegible] van zijn mond [illegible] groote [illegible] hebbe.

[illegible] die Meer, en [illegible] een [illegible] de Straat, dewelke zich in deze ontlast, en een groote [illegible] [illegible] na 't [illegible]

St. Maria een geweldige Waterval.

[illegible] of Kanaal tusschen het Boven-Meer [illegible] En dit Kanaal [illegible] in de breette, en [illegible] in de lengte. 't Is met verscheide Eilanden doorsneden, en kromt zich allengskens tot [illegible] van St. Maria. 't Is een [illegible] vol [illegible] het Boven-Meer. [illegible] [illegible] [illegible] aan de eene zijde [illegible] 's [illegible] de Kanoos [illegible] van Kanada [illegible] voeren, om de selve met de Wilden die ten Noorden van dit Boven-

Meer

Meer zijn te verhandelen / te [illegible]. Men noemd deze Waterſprong van St. Maria Miſſimakinak. Ze is by de mond van 't Boven-Meer, en ontlaſt zich [illegible] in de mond van 't Meer der Illinooizen, na de groote Stink-Bay, gelijk wy 't zelve breeder in de beſchrijvinge van [illegible] te rug [illegible] van de [illegible] ſullen aanhaalen.

KAPITTEL X.

Beſchrijvinge van 't *Meer* door de *Wilden Illinouek*, en van de onſen *Illinoois* genaamt.

HEt Meer van de Illinooizen [illegible] in de [illegible] der Barbaaren, 't-Meer der Mannen: want dit woord Illinoois geeft een volkomen mensch, [illegible] volle [illegible] en [illegible] is / te kennen. 't Is ten Weſten 't Meer Huron na 't Zuiden en Noorden gelegen: 't heeft honderd en tachtig / of [illegible] Mijlen in de lengte / en [illegible] in de breedte; [illegible] omtrent vier honderd Mijlen in den omtrek. Dit Meer van de Illinooizen, [illegible] in de [illegible] der Miamis Michi[illegible], dat is te [illegible] een groot Meer, genaamt. 't [illegible] zich van 't Noorden na Zuiden uit, en ontlaſt zich van de [illegible] van 't Zuiden in 't Meer Huron. 't Is niet [illegible] of [illegible] Mijlen of [illegible] omtrent van 't Boven-Meer. Zijn oorſprong [illegible] zich tot een Rivier uit / dewelke de Irokooizen Hohio noemen / en [illegible] de Rivier Miamis zich in 't [illegible] Meer ontlaſt.

't [illegible], en aan de zijde van 't Weſten is een [illegible], genaamt de Stink-Bay; om dat de Wilden [illegible] / zekere ſtinkende Wateren na [illegible] / waar ze woonden / verlaaten / en zich by deze Bay (daar 't Meer der Illinooizen geformeert) [illegible] [illegible]. *Stink-Bay haar gelegentheid, en oorſprong haars naams.*

KAPITTEL XI.

Korte beschrijvinge van 't uitneemende groote en diepe *Boven-Meer*.

DIt Boven-Meer strekt zich van 't Oosten na 't Westen uit; en moet meer als honderd en vijftig Mijlen in de lengte, zestig in de breedte, en ontrent vijf honderd Mijlen in den omtrek hebben. Wy hebben 't nooit gelijk de anderen daar wy reets van gesprooken hebben, met Barken overgevaaren; maar wel de grootste en aanmerkelijkste hoogtens van 't zelve bezichtigd. Dit Meer schijnd den Oceaan hier in gelijk te zijn, dat het by na geen grond, of aenkomenden Oever heeft.

Ik spreek hier niet van een groot getal Rivieren die zich in dit groote Meer ontlasten. 't Is dit Meer, met dat der Illinoisen, en all' de Rivieren die zich in de een en de andere uitstorten, de welke den oorsprong der groote Riviere van St. Laurens maaken; dewelke zich by 't Doorsteeke of Doorboorde Eiland, na de groote Bank van Terra Nova in den Oceaan begeeft. Wy hebben op deze laatste Rivier gedurende den tyd van zes honderd Mijlen, of daer ontrent, van de mond de zelve tot aan zijn oorsprong of begin gereist.

Groote Visch-vangst in dit Meer.

All' deze Meeren, die men zoete Zeën mag noemen, zijn overvloedig van schoone blanke Visschen, veel grooter als de Karpers, die van een zeer goede smaak en voedzel zijn.

Forellen. van 50. of 60. ponden swaar.

Men vischt'er op twintig of dartig vademen Water, Salmachtige Forellen van vijftig of zestig ponden swaar. Men zou aan de Oevers van deze Meeren, een oneindig getal goede Steden konnen bouwen; dewelke door een Scheepvaard van meer als vijf honderd Mijlen, en door den grooten Koophandel die'er zou wezen, goede communicatie met malkander zouden hebben. De Landen aldaar te bereiden, zouden buiten twijffel zeer vruchtbaar zijn, indien ze van de Europeërs bebouwt wierden. Die behoorlijke de grootheid en goede hoedanigheid dezer Meeren, of zulke Stukken onderscheidentlijk zullen verstaan, konnen door 't middel van onse Kaarten bevatten, dat dit den weg is, die wy zullen vervolgen (om onse groote Ontdekkinge te doen.

KA-

KAPITTEL XII.

[illegible] wat Geest die van *Kanada* meest geregeert worden.

[illegible] hebben de eerste Ontdekkinge van Kanada [illegible] voet aan Land gezet hebbende / [illegible] aanmerkelijks. [illegible] 't welk zy Il Capo di Nada [illegible] noemden. 't Is [illegible] / [illegible] Ka- [illegible] Wie *Kanada* eerst hebben ondekt. Waarom alzoo genaamt.

[illegible] Kanada [illegible] Kwaade Regeering te *Kanada*.

[illegible]

[illegible] op andere plaatzen [illegible]

[illegible]

ben

den / dat deze vryheid en oprechtigheid daar niet [illegible] zijn: want daar is een klein getal Persoonen die [illegible] houden / en van de eerste indrukzelen / die ze ontfangen hebben / nooit af wijken.

[illegible] leerzaamheid en beleefdheid men ook heeft / men [illegible] evenwel by hen geroosheid van een oprechtigen [illegible] / wanneer men niet t'enemaal van hun neiginge en [illegible] en dat men door wijze en zachtzinnige vertooningen [illegible] [illegible] gewen. Deze handelinge is [illegible] en heeft [illegible] geen ander oogmerk als een [illegible] behangen. [illegible] is 't geen my [illegible] heeft [illegible] deze geestelijke Nederlanders, die [illegible] Kanada te gaan / te zeggen; dat het beter waq [illegible] die alle [illegible] / om de [illegible] van 't [illegible] omhelzen / hadden verlaaten / in der afgelegene [illegible] gaan / om [illegible] te doen / en [illegible] de [illegible] uitbreidinge van 't [illegible] Jesu Christi te [illegible]

De [illegible] goede [illegible] den [illegible] Vader Germain Alart en Recollect [illegible] Bisschop van Valence in Provence gestorven is / [illegible] lijke [illegible] te begeeven / [illegible] uit hoofde van [illegible] zal.

KAPITTEL XIII.

Beschrijvinge van de eerste inscheepinge in de *Kanoo* te *Quebek*, de Hoofdstad van *Kanada*, [illegible] na 't Zuid-westen van *Nieuw-Vrankrijk* of *Kanada* te begeeven.

Ik verbleef omtrent [illegible] Jaar op 't Fort *Katarokouy*, of Frontenak, en ik volbracht'er met [illegible] de opbouwinge van een [illegible] voor de Sendelingen. [illegible] helde ons tot het arbeid en moeijelijkheden [illegible] / [illegible] van de nieuwe bevestigingen / [illegible] zijn.

Reize van 120. Mijlen van *Katarok*.

Wy voeren [illegible] Kanoo [illegible] Rivier St. Laurens [illegible] en [illegible] van [illegible] Mijlen / [illegible] ons [illegible] te Quebek, in 't klooster der Recollecten [illegible] Lieve Vrouw van de Engelen; om my uit het gewoel der Wereld

zelbs [illegible] tot de onderneminge myner Ontdekkinge te schikken en [illegible].

heny of Frontenak, na Quebek.

Ik zal hier openhertigh verklaren / dat als ik met opmerkinge deze geestelijke Sendinge aan de zijde van 't kruis / of van de ongemakken en lydens / alleenlijk met de oogen der natuurlijke reden aanschouwden / en de zelve tegen de menschelijke krachten [illegible] / my de zelve [illegible] en te gelijk onbedachtzaam [illegible] schynen te wezen ; maar de zelve in God [illegible] en als een uytwerking van zijn goedheid / dewelke my [illegible] verkoos / en als een bevel 't welk hy my [illegible] van mijne Superieurs, dewelke t'mijnen opzichte [illegible] en de verklaarders van zijne wille zijn / zo gevoelden [illegible] inwendig vertroost / en zelfs aangemoedigt / [illegible] met alle opreghtigheid en mogelijke bestendigheid [illegible].

[illegible] my verzekerd / dat nademaal dit het werk van God [illegible] / [illegible] Barbaaren, daar men my na toe zond / te verlichten [illegible] hebben hy 't begonste / ook selfs zou weezen / [illegible] een [illegible] afgang / dan hy de grootste [illegible] Heerlijkheid te bekomen.

[illegible] tot de dingen myner Sendinge bereid hebbende ; [illegible] tot myn Ontdekkinge uit Europa [illegible] hadden gezonden waren, de [illegible] / 't Bootsvolk / en de Timmerlieden geteert ; de Wapenen / Koopmanschappen / en de Materiaalen tot de Barke die men zou bouwen bereid / nam ik in myn kleinste reisbagie Kapelle, of al de noodwendigheden tot het verrichten van mijn Godsdienst geheel voor my toebereid ; en ik ontfing vervolgens den zegen van den Heere Bisschop van Quebek, benevens zijn schriftelijke goedkeuringe. Ik nam ook een schriftelijk verlof van den Heere Overste van Frontenak, [illegible] Nederlandsche Recollecten, het oogmerk van hun [illegible] ; en die meenigmaal ter tafel by met hem [illegible] / de [illegible] myner onderneminge gepreezen heeft.

[illegible] begaf ik my dan (volgens de aanmerkinge die ik in de beschryvinge van mijn Louisiane heb gedaan [illegible]), in een kleine Kanoe van [illegible] schorsen / met [illegible] Ornamenten, daar ik [illegible] / en een [illegible] in welke [illegible] en [illegible]. [illegible] al 't [illegible] te [illegible]. [illegible] te zeilen [illegible] te [illegible]. De [illegible] Kanada, die [illegible] langs de groote Rivier St. [illegible], tusschen

Quebek en Montreaal woonen / haden wy onder [illegible] te doen / en hen de Sacramenten te bedienen / om dat zy [illegible] gen dienst niet meer als vyf of zesmaal des Jaars konden by-woonen / dewyl'er maar vier Sendelingen in de uitgestrektheid van vyftig Mylen in dit Land waren.

Beschrijvinge van de *Drie Rivieren.*

Ik doopten'er een Kind S. Hour genaamd / daar ik aan den Sendeling, die'er niet tegenwoordig was / kennisse van gaf; maar na wy onzen weg vervolgden. Wy passeerden de Harpentinien, [illegible] den Heer van deze Plaats / uit de [illegible] Familien van Kanada [illegible] / my zyn Zoon op de Reize [illegible] hebben / indien de Kanoo voor vier Mannen niet te klein had geweest. Wy begaven ons vervolgens na de Drie Rivieren, zynde een Plaats alleenlyk met Pallissaden beslooten / [illegible] mylen hooger als Quebek gelegen.

Wy vonden'er den Recollect, en Sendeling Sixtus [illegible] hy in Sendinge was gegaan. De Inwoonders hadden [illegible] om'er den eersten October te predikken / en'er den dienst te doen. Des anderendaags vergezelschapten wy den Heer [illegible] Luitenant Generaal van de Justitie dezer Stad / een [illegible] de Riviere St. Laurens opvaarende. Maar hoe [illegible] in de prijzelykste ondernemingen [illegible]: want te Montreaal komende / [illegible] onze twee [illegible] voerders met [illegible] van my; zo dat ik genoodzaakt was / [illegible] de aanbiedinge te bedienen / [illegible] my twee anderen deeden / om my met hen in hun [illegible] Scheepje te [illegible]. Zodanig begonden de geenen die onze ondernemingen [illegible] den / zich reets tegen de zelve aan te kanten; en te onderstaan om de schoonste en [illegible] Ontdekkinge / [illegible] in deze Eeuw in die nieuwe Wereld is gedaan / te verdwarssen.

Ontrouwe *Kanoos-voerders.*

Beschrijvinge van de *Riviere St. Laurens.*

De groote Riviere opvaarende / bemerkten wy in't passeeren van 't Meer St. Louis, dat deze groote Riviere St. Laurens zich boven 't Eiland Montreaal, 't welk [illegible] Mylen in zyn omtrek heeft / als in twee takken verdeeld; de eene zich [illegible] Land van de Hurons of Ouraouaks, en andere Volkeren na't [illegible]; en de andere zich in de Landen der Iroquoisen uitstrekkende. Wy voeren [illegible] de zelve omtrent zestig Mylen / en [illegible] vlietende [illegible] / en verschrikkelyke [illegible] / langs veele Rotzen op: alwaar de uitbarstingen en 't [illegible] des Waters vier Mylen [illegible] den [illegible]. En [illegible] de Kanoos-voerders [illegible] / met [illegible] groote [illegible] en snelheid tusschen de [illegible] te [illegible] / dat'er de [illegible] / [illegible] deze Reize [illegible] / in [illegible] van [illegible]. Ze [illegible] gemeenlyk in hunne Kanoos Be-

lands-

lands-huiden, en andere pelteryen/ die ze met de Wilden van deze Landstreeken ruilen.

Ik zal my niet ophouden/ met verhaal van alle de voorvallen/ de welke ons bejegenden/ en die als onscheidelijk van de groote en verre reizen zijn: maar alleenlijk zeggen/ dat wy eindelijk des avonds omtrent ten elf uuren den dag na Allerheiligen aan 't Fort Katarokkouy of Frontenak aankwamen: daar de Vaders Recollecten, en Missionarissen Gabriel de Ribourde, en Lucas Buisset wy in ons Huis/ der Sendelingen ('t welk wy 't Jaar te vooren met zo veel moeiten op den Oever van 't Meer Ontario dicht by 't gemelde Fort Frontenak hadden doen bouwen) met groote vreugde ontfingen. Dit Fort is gelegen op vier en veertig graaden en eenige minuten Noorder breete.

Ik had vergeeten te zeggen/ dat dit Meer Ontario door de Rivier St. Laurens is gemaakt/ en diep genoeg is om met groote Scheepen te bevaaren: want men vind 'er op zeventig vademen water geen grond. De Golven worden 'er door de winden/ die 'er gemeen genoeg zijn/ bewoogen; En zijn veel gevaarlijker/ als die der Zee; om dat ze korter en by gevolge sneller nederstorten; zo dat de Scheepen minder na 't Roer luisteren. Men bevind 'er ook eenige opmerkzaame merktekenen van d'Eb en Vloed: want men ziet de wateren somtijds door kleine Vloeden tegen de wind/ en gedurende de zelve/ oploopen.

Eb en Vloed op 't Meer Ontario.

De Visvangst in dit Meer Ontario, is/ gelijk wy van de andere Meeren gezegt hebben/ overvloedig in allerhande slag van goede Visschen. Men vangt 'er in 't byzonder Zalmachtige Forellen grooter als de Zalmen in Europa. De Landen daar omtrent zijn ook zeer vrugtbaar; 't welk men by ondervindinge/ op verscheide plaatzen daar men 't Land heeft bebouwt/ bevonden heeft. De Jagt levert 'er zo veel Wilde Beesten/ en Vogelen uit/ als men zou konnen wenschen. Men ziet 'er de Bosschen met de beste Boomen beladen/ die men in geheel Europa vind: als Pijnboomen, en Epinetten, zijnde een soort van Sparre-boomen, de welke in deze Landen zeer gemeen zijn. Daar zijn ook Yzer-Mijnen en men zou 'er buiten twijffel ook van alle andere Metaalen ontdekken.

Terwijl wy in dit Fort Katarokkouy verbleeven [illegible] Volk verwachten/ hadden wy de gelegentheid om met onze Geestelijken te overleggen/ wat schikkingen wy behoorden te neemen/ om zulke talrijke Volkeren die nooit van 't Evangelium hadden hooren spreeken/ te bekeeren. Het is zeker/ dat de Geestelijken van Sint Franciscus, daar ik 'er een van ben/ van alle tijdelijke goederen en menschelijke middelen ontbloot zynde (tot ongemak van de

[illegible] moeijelijke reize maeken [illegible] [illegible] [illegible] om alles uit te staen.

Groote zorge en liefde der *Protecizen* voor de Recollecten.

[illegible]

Haare gewoontens en maniere van leven.

[illegible]

Groote ontrouw der *Kanoos voerders.*

[illegible]

[illegible] dat hy [illegible] 't [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] arriveerde. In 't [illegible] [illegible] hy [illegible] Kanoos-voerders, die [illegible] [illegible] / [illegible]. Zy geheeten zich met de Kanoos [illegible] de [illegible] en [illegible] een te vaaren/ die op de Rivier in de [illegible] [illegible] [illegible] dat 's te [illegible] de groote Rivier [illegible] / waaren [illegible] op [illegible] [illegible] nog in de [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] met deze Wilden te [illegible]/ en ons [illegible] [illegible] en anders noodzaaklykheden/ om [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de zelve te [illegible] / te [illegible]. [illegible] er zich eenige ontrouwe mensche [illegible] [illegible] te Missilimakinak op 't Boven- [illegible] [illegible] op / met hen by de Wilden een [illegible] [illegible] / te verlustigen. [illegible] [illegible] ze [illegible] [illegible] [illegible] / die ze mee-genoomen hadden / in [illegible] [illegible] te bezorgen / de welke ons tot het [illegible] van een [illegible]/ met het welke wy van Meer tot Meer tot de groote Rivier [illegible] [illegible] waaren / ten hoogsten [illegible] waren.

KAPITTEL XIV.

Beschrijvinge van de tweede inschepping, de welke by 't *Fort Frontenak* in een *Brigantyn* op 't Meer *Ontario* of *Frontenak* geschiede.

De achtienden November des zelfden Jaars [illegible] [illegible] [illegible] van onze Gezellen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] en [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] van een [illegible] en [illegible] [illegible] / gingen wy met [illegible] [illegible] in een [illegible] [illegible] van omtrent tien Tonnen. De [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ons [illegible] in [illegible] kleinen Schip te gaan. Wy [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] de Meere die 't [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] 't [illegible] van dit Meer te [illegible] / [illegible] [illegible] de [illegible] wind / die ons na de Zuid-zijde zou gedreeven hebben / te [illegible]. De [illegible] [illegible] [illegible] zeer [illegible]. Wy [illegible] 't [illegible] [illegible] [illegible] ; en [illegible] in 't [illegible] van dit Meer in een [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible].

Den zes-en-twintigsten / ons kleine Schip / anderzints wel ver-

[illegible] / [illegible] van 't [illegible] meer [illegible] Maar [illegible] , gelyk het [illegible] noemen. [illegible] een [illegible] jajagon [illegible] / [illegible] meer als zestig [illegible] 't Fort [illegible] of [illegible] Frontenak gelegen.

Gevaar van 't swaare Ys.

[illegible] de Irokoisen [illegible] : en ons [illegible] Brigantijn [illegible] in zekerheid te wenden [illegible] bezochen. Maar eer wy [illegible] bleeven [illegible] op de grond [illegible] onze op-hebbende manschap in Kanoos te laten [illegible] / en [illegible] van zyn laadinge te ontlasten / [illegible] ons te redden / [illegible] te maken. [illegible] ook 't Ys met [illegible] 't welk [illegible] in deze Rivier, [illegible] in 't Meer werpt / zou [illegible] ben.

De [illegible] onze reis te vervolgen / [illegible] den [illegible] den December 1678. [illegible] wy [illegible] van 't [illegible] / [illegible] of [illegible] / [illegible] van 't [illegible] / [illegible] / en niet [illegible] [illegible] / [illegible] Ys [illegible] gebracht [illegible].

Niagara voor de eerstemaal van een groot Schip bevaaren. Visch-vangst in de zelve.

Den [illegible] de Nikolaes [illegible] in de [illegible] viere Niagara [illegible] Baaie, [illegible] van 't [illegible] / [illegible]. Wy [illegible] het Te Deum [illegible] gewoonelyke [illegible]. De Irokoisen [illegible] van 't [illegible] Schip [illegible] [illegible] Karpers, [illegible] Dit [illegible] in de [illegible] Barbeuen [illegible] ons [illegible] Visch-vangst onze [illegible]. Wy [illegible] onze Brigantijn 't [illegible] Kanoo.

Landreize tot de ontdekkinge der Landen.

Den [illegible] wy met de Kanoo [illegible] in 't [illegible] Riviere, [illegible] een [illegible] / [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]

[illegible] / gingen wy te voet drie uuren hooger op / om 't Land te ontdekken. En geen grond bekwaam tot den akkerbouw vindende / legen wy ons dicht by een Rivier, die van 't Westen komt een Myl boven den grooten Water-val Niagara, den aanmerkelykste en verschrikkelykste die 'er gelyk wy 'er gesegt hebben / in de wereld is / te rust. Daar was te dier tyd een voet dik Sneeuw / 't welk we van de grond afligten / om 'er vuur te maaken.

Des anderen daags keerden we langs den zelven weg weer te rug; en ontmoeten een groot getal Reebokken, en Wilde Indiaansche Hoenderen of Kalkoenen. Den elfden der zelvige Maand hoorden we op dit Land de eerste Misse die 'er ooit gedaan was; en stelden de Timmer-lieden en 't andere Volk te werk. De Heer de la Motte die de zelve bestierde / kon zich aan de strengheid van zulken ongemakkelyken leeven niet gewennen; zo dat hy genoodzaakt was van eenigen tyd zyn voornemen te staaken / en door een weg van ontrent twee honderd Mylen / weer na de verblijfplaatzen van die van Kanada te keeren. Veel Reebokken en Indiaansche Hoenderen aldaar.

Den 12. 13. en 14. was ons de wind niet gunstig genoeg om onsen Brigantijn tot dicht aan de geweldige vloeden op te voeren / daar men voorgeslagen had eenige Huisen te bouwen.

Deze kaarte inziende / kan men lichtelyk oordeelen / dat deze ondernemingen gevoegd / by die van 't Fort Frontenak, te weeten / Huizen en een tweede Fort aan dese plaats van Niagara te bouwen / de Irokooizen en zelfs de Engelschen en de Hollanders, die 'er dichte by gelegen zyn / en een gemeenen handel met dese Barbaaren hebben / eenig kwaad na denken en onrust zou konnen veroorzaaken. Om dan de kwaade gevolgen / die uit dese ondernemingen zou konnen veroorzaaken / te voorkomen / begaven wy ons / gelyk wy in 't volgende Kapittel nader zullen zien / in [illegible] na de Irokooizen.

Den 15. verzocht men my 't Roer van 't Schip te bestieren; terwyl drie Mannen 't zelve te Land voorttrokken. Wy brachten 't dan eindelyk by een Steenrots van een uitneemende hoogte / daar we meer van gesprooken hebben; zynde aan 't einde van den Sterken vloed van de Riviere Niagara. Hier was 't / daar wy ons kleine Schip aan 't Land trokken en vast-maakten.

Den 17. maakte men een Kabaan van Balken om voor een Magazijn te dienen. Den 18. en den 19. de aarde seer hard bevroozen zynde / waren we genoodzaakt verscheide reizen ziedend water op de zelve te gieten / om 'er 't hout in te krygen. Den 20. 21. 22. en 23. maakten onze Timmer-lieden een Kaapstander / ten einde onse Barke de welke door 't stooten van 't afzakkende Ys

[illegible] uit het water te [illegible] de groote [illegible] Duinen [illegible] uit het Land van Artois. [illegible] met de Kabel [illegible] en selven [illegible] buiten 's [illegible] van de Ys-schollen / de welke [illegible] geweld van den grooten Water-val [illegible] of vloeiden.

KAPITTEL XV.

De *Ambassade*, de welke wy genoodzaakt waren te Land, aan de *Irokoozen Tsonnontouans* te doen.

O[illegible] aan dese Wilden, de welke de [illegible] Natie zijn / [illegible] / houden wy [illegible] van dit kleine Dorp by Niagara tot [illegible] Wy gaven haer [illegible] te kennen / dat [illegible] een [illegible] op den Opperhoofd Riviere [illegible] te bouwen: [illegible] dat wy 'er alleen een groot Magazijn [illegible] / om 'er de Koopwaaren van ons [illegible] in te leggen. Wy [illegible] te doen verstaan / dat wy [illegible] of [illegible] van de [illegible] groote Dorp der Tsonnontouans [illegible] gaan / om [illegible] en andere saaken met haare voornaamste Opperhoofden der Irokoozen te handelen.

'T Was [illegible] noodsaakelijk [illegible] te gaan / om 't [illegible] de [illegible] onse handelingen aan dese Wilden [illegible] men. [illegible] bouwen van een kleine [illegible] schoorsteen [illegible] en de selve de Misse te [illegible] Heer de la Salle voor zijn terug reise na Kanada [illegible] hebbe / my versochten / hem in zijn Ambassade te vergeselschappen.

Ik bad hem / om by 't grootste getal van 't Volk te laaten [illegible] my / dat hy 'er van [illegible] seven met sich [illegible] de Irokoosche spraake hy [illegible] / en met dese [illegible] in de [illegible] de welke wy in 't Fort Frontenak hadden gehouden / gesprooken had / dat hy [illegible] onderneem; Dat hy sich op de [illegible] / de welke [illegible] vergeselschappen / niet kon betrouwen; en dat

[illegible] te [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible].

[illegible] de [illegible] der Wilden [illegible] vercierselen / van bereid Leer gemaakt / doch zonder [illegible] dat de [illegible] [illegible] twee-en-dartig [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] / [illegible] Elk [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] aan de Barbaaren eere te geeven. De Wilden [illegible] in de Kabane [illegible] / [illegible] de Vrouwen en Kinderen [illegible] [illegible] Barbaaren [illegible] / [illegible] / de wel- ke [illegible] [illegible] [illegible]. Schoenen der Wilden.

Irokoisen zeldsame gewoontens in 't verzamelen van haare Raad.

[illegible] / [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / de [illegible] de [illegible] [illegible] 't [illegible] [illegible] in den Raad. Deze Wilden [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] van Venetien [illegible] / [illegible] gravitiy, als [illegible] Barbaaren.

Statigheid en trotsigheid in haare Vergaderingen. Haare Rokken van staat.

[illegible] / en de [illegible] America [illegible] [illegible] / de welke [illegible] honderd [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] de Europeërs [illegible] / en [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] hou-

Irokoizen achten de Engelschen en Hollanders meer als de Franschen.

honderd-en-vijftig [illegible] van hunne Wapen zochten / om 'er de koopwaaren der Engelschen en Hollanders voor te verruilen. Welke Natien zy meer als die van Kanada beminnen; om dat ze gemeenzaamer zijn / en hunne waaren beter koop aan hen overdoen.

En waarom.

Een van ons Volk genaamt Antoni Brassart, die de Irokwoische spraak zeer wel verstond / en de Heer de la Motte voor Tolk diende / zei tegen deze Vergaderinge / eerstelijk ; dat wy hen kwamen bezoeken / om met hen uit hunne Pypen of Kalumets te rooken; zynde een plechtigheid de welke wy hier na zullen beschryven: Voorts wierpen we in 't midden dezer Raads-vergaderinge [illegible] Bylen / Messen / Ketels en een groote kreeten van [illegible] en Blauw Porceleyn; en volgden vervolgens met op ieder [illegible], 't welk wy deze Barbaaren voorstelden / vereeringen [illegible] de welke by na van de zelve waarde als de eerste waren.

Vreemde plechtelijkheden, die men in haare Raads-vergaderinge moet in acht neemen.

Ten tweeden / verzochten wy hen de geheele Natie der vyf Irokoische Kantons te verwittigen / dat wy een Schip of groot Kanoo van hout op de Rivier Niagara souden maaken / om hen door een gemakkelijker weg de koopmanschappen uit Europa [illegible] te brengen / als [illegible] de welke [illegible] den gewelldigen vloet van St. Laurens moest doen: en dat wy hen door dat middel alle dingen beter koop souden geven als de Engelschen en de Hollanders van Boston en Nieuwjork. Dit voorwendsel was waarschynelijk en wel bedacht / om de Engelschen en de Hollanders door 't middel dezer Barbaaren uit Amerika te verdryven: Want [illegible] boogen of [illegible] (gelijk [illegible]) die [illegible] Europa [illegible] / als om 't voordeel 't welk ze van hen trekken.

Ten derden, dat wy hen een Smit / en een Geweermaker / aan de Riviere Niagara zouden beschikken / om hun Bylen en [illegible] toe te bereiden / om dat ze niemand onder hen hadden / die dit handwerk verstond: en dat wy de zelve / tot gemak der geheele Natie, op den Oever van 't Meer Ontario aan de mond van de Riviere Niagara zouden plaatzen. Wy wierpen [illegible] Kapotten, [illegible] van schoone stoffe / maar [illegible] de [illegible] / onder hen, om hen op onze zyde te krygen / en te verhinderen na de [illegible] / die tot ons [illegible] hen zouden willen [illegible] / [illegible] van alles te verwittigen 't geen men hen [illegible] zou mogen zeggen / [illegible]

Daar is niet als door ver-

Wy bevlytigden 'er nog verscheidere tekenen by / [illegible] behulpzaam te weezen / om hen te onderrichten / en te [illegible] / onze onderneemingen te begunstigen. Men gaf hen zo [illegible] als [illegible]

aan

van yzerwerk meer als vier honderd gulden; daar wy noch andere Koopmanschappen van Europa, de welke zeer waardig en ongewoon in die Landen zijn / byvoegden. De beste redenen van de wereld worden by hen geen gehoor gegeeven / indien ze met geen vereeringen vergezelschapt gaan. eeringen by dit Volk uit te richten.

Ik heb vergeeten te zeggen / dat de Heer de la Motte voor den aanvang onzer aanspraake aan den Raad / de Irokooizen der zeggen / dat hy met hen niet zou spreeken / voor dat ze al voorens den Vader Garnier een Jesuyt, de welke hem verdacht was / uit de Vergadering zouden hebben doen gaan? De Ouden der Irokooizen baden hem dan zich van daar te willen vertrekken: Maar nademaal ik veel achtinge voor hem had / ging ik'er met hem uit / op dat hy deze smaat niet alleen zou draagen. Ik hield hem dan gezelschap / en was verblijd daar door aan de Heer de la Motte te betoonen / dat hy geen reden had gehad / van my in den Raad te brengen / hoewel hy had voorgenomen een beledinge van deze natuur aan een Jesuyt Recollect te doen / die zich tot geen ander einde onder deze Barbaaren bevond / als om hen de waarheden des Evangeliums te leeren. Hier door ontsloeg ik my den eersten dag van de zittinge over de zaaken / waar van men met de Irokooizen wilde handelen / by te woonen.

Ik zag dat de Heer de la Motte onder menschen / de welke by anderen [illegible] van al dat geestelijk genaamt word / was opgevoed. Ik twijffelde dan geenzints / of hy zou all' de misslagen die hy zou begaan / op my leggen. Doch ik dachte het beter te wezen / dat hy als ik / door perzoonen die hem gebruikt hadden / bedrogen wierd. Hierom was dat ik in 't vervolg standvastig bleef / om my met geenige wereldsche dingen te bemoeijen. De Irokooizen en all' de andere Natien hebben my hierom altijd bemind, mijn onderhoud bezorgt; en my in mijn nood te hulpe gekomen; om dat ze my in alle dingen onverschillende bevonden. En ieder maal / wanneer ze my eenige vereeringe deeden / gaf ik ze terstond weer aan hunne kinderen.

Den volgenden dag antwoorden de Irokooizen van point tot point op onze redenen en vereeringen. Zy hadden om zich te binne te brengen / 't geen 'er in de voorlede Vergaderinge gezeit was / stukken hout op de aarde geleit; en op ieder beantwoordinge / de welke ons een der Irokooizen, die 't woord voerde / gaf / nam hy een dezer kleine stukken hout in de hand. En na zijn redeneeringe lag hy in 't midden der Vergaderinge swarte en witte stukken Porceleyn / de welk ze gewoon zijn in [illegible] te [illegible] / de welke zy booren en laaten hangen. Na dat ze op all' onze voorgestelde Artijkelen de een na de

Vreemd middel der *Wilden* om te onthouden 't geen men hen heeft gesegt.

[illegible] ([illegible] aan [illegible] deze kleine [illegible] hout zo wel als de ver- eeringen aan hen gedaan / [illegible]) [illegible] riepen all' deze [illegible] der Irokoizen, (na dat [illegible] hen tot [illegible] / [illegible] Niaoua had uitgeroepen / dat 's te zeggen ; Zie daar / dat ik [illegible] van [illegible] [illegible] op / Niaoua.

Haare listigheid voor haar belangen.

Maar men moet hier [illegible] de Wilden, [illegible] [illegible] op [illegible] de Irokoizen niet [illegible] schijn volbreeden ; Want [illegible] de Hollandse [illegible] schappen [illegible] als [illegible] [illegible] [illegible] vergeleschappen. [illegible]

Men moet al wat ze zeggen toestaan.

[illegible] onverschillendheid voor alle dingen. [illegible] lijk [illegible] / indien men [illegible] ge [illegible] ; en niet alles (al [illegible]) [illegible] [illegible] ook op alles Niaoua [illegible] / [illegible] dat [illegible]

Haar onverschillentheid in alle dingen, ook voor den Godsdienst.

[illegible] behagen [illegible] / dat all' de Wilden [illegible] onverschilligheid / de welke [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deze Volkeren [illegible] re- gelen [illegible] heilige Religie [illegible] hen nooit [illegible] / [illegible] Maar ze [illegible] behoe- [illegible] [illegible]

Haare onmenschelijke wreedheid tegen hun Krijgsgevangenen.

[illegible] Ambassade [illegible] de Iro- koische krijgs-lieden [illegible] Virginia bekomen hadden. [illegible] Hourouogaha 's [illegible] in de Irokoische [illegible] te [illegible] Ganiegin- ga ; [illegible] Roolle [illegible] Sendelingen hebben. De Irokoizen [illegible] 't leven : Maar [illegible] hen [illegible] / [illegible] dat de Neroos, de Domitia- nen,

[illegible] by de [illegible] / om 't geduld der Martelaaren te oeffenen / [illegible] / als 't geen de Irokooizen hem deeden lyden.

Ze zijn ten opzichte van all' haare Vyanden / die ze in den Oorlog bekomen / gewoon aldus te handelen / en de zelve [illegible] een geheele Maand lang te tormenteeren. Zo haast zy ze in hun Kantons gebracht hebben / leggen ze de zelven op houten / in de gedaante van een kruis van St. Andries, bindende de armen en beenen dezer ongelukkigen aan 't zelve vast, en stellen ze voor de kleine [illegible] Muggen bloot / die ze zo lang steeken tot dat ze dood zijn.

Als deze Slaaven by deze Volkeren gekomen zijn / snijden de kinderen hun [illegible] vlees van de [illegible] / of eenige andere gedeelten des lighaams / en 't zelve [illegible] de [illegible] gebraaden hebbende / dwingen zy deze elendigen de zelve te eeten. De Vaders en Moeders dezer kleine Barbaaren, eeten 'er [illegible] zelfs van. Dusdanig handelen ze deze menschen met [illegible] / van [illegible] gelyken men nooit heeft hooren spreeken. [illegible] deze kleine Menschen-eeters 't bloed dezer ongelukkige Slaaven uit kleine Schoteltjens van schorssen te drinken / [illegible] / tot het uitroeijen hunner Vyanden aan te moedigen.

Doen hunne vyanden haar eigen vlees eeten, eeten 't ook zelfs, en geeven 't bloet der selve haare Kinderen te drinken.

Deze [illegible] noodzaakten ons uit de Kabaan van 't [illegible] deze Barbaaren te vertrekken; om hen [illegible] [illegible] te [illegible] / de welke wy [illegible] / te kennen te geeven. Wy wilden niet meer met hen eeten; en wy keerden langs [illegible] / door de Bosschen / weer na de Rivier Niagara. Ziet hier hoe [illegible] deze Ambassade uitviel.

KAPITTEL XVI.

Beschrijvinge van een Schip van sestig Tonnen, 't welk wy dicht by de Straat of Engte van 't Meer *Erie* geduurende de Winter en de Lente van den Jaare 1679. lieten bouwen

DEn veertienden der Maand Januari kwamen wy in onze Kabaane van Niagara, om ons van de ongemakken die wy op de Ambassade hadden geleden uit te rusten. Wy hadden [illegible] te [illegible]. Maar tot ons geluk was 'er [illegible] tyd

tijd juist in 't Saisoen van de Vischvangst der blanke Visschen/ waar van wy gesprooken hebben. Deze aangenaame Visch verstrekten ons tot toe-spijs by ons Indiaansch Koorn: wy bedienden ons van 't nat daar dese Visch ingekookt was/ als van Vleesnat: Zo haast het in de Ketel begon koudt te worden stremden 't / en wierd wit / by na even-als 't Kalfs-nat.

Schip-breuk op 't Meer *Ontario*.

Den twintigsten hoorden ik van den Oever / alwaar wy ons bevonden / de stem van de Heer de la Salle, de welke met een groote Barke van 't Fort Frontenak gekomen was. Hy bracht ons levens-middelen / en all' de nodige materiaalen mee / die wy van nooden hadden om een Schip/ 't welk wy boven den grooten Water-val van Niagara by den ingang van 't Meer Erie hadden voorgenomen te timmeren: maar door een vreemd en onverwacht ongeluk kwam de Barke, de welke ons veele Koopmanschappen en noodwendigheden mede bracht / door de schuld van twee Stierlieden / die van een strijdend gevoelen waren / over den weg die ze neemen moesten / te vergaan. Dese Barke verginzelden op den Oever aan de Zuid-zijde van 't Meer-Ontario tien Mijlen van Niagara. De Bootsgesellen noemden deze plaats de Dolle of de Woedende Kaap.

Men borg nochtans de Ankers en Kabels van dit Schip: maar men verloor een Kanoos van schorssen met Koopmanschappen gelaaden. Dese en andere tegenheden souden sekerlijk alle anderen / uitgenomen die de welken dit goede besluit gemaakt hadden / duismaals van dese Edelmoedige onderneeminge hebben doen afzien.

De Heer de la Salle gaf ons te kennen / dat hy door 't verlies van dit Schip by de Irokooizen was geweest ; en dat hy ze zo gelukkig op zijn zijde had gekreegen / dat ze met groote lof van onze Ambassade (daar ik van gemeld hebbe) gesprooken en in de uitvoeringen van all' onse onderneemingen / bewilligd hadden. Dese onderhandeling geduurden eenigen tijd.

't Bouwen van een Sterkte by de Rivier *Niagara*.

Ondertusschen / om dat eenige persoonen met al hun vermogen ons voorneemen poogden te verhinderen / deden ze de Irokooizen nochmaal eenig kwaad na denken tegen ons op vatten ; terwijl 't Fort 't welk men by de Rivier Niagara bouwde / een goeden voortgang nam: maar men wenden in 't geheim zo veel middelen aan / dat deze Sterkte by de Barbaaren verdacht wierd gehouden: zo dat men den opbouw der zelve voor een tijd moest staaken ; en zich vergenoegen van 'er een Huis met Pallissaaden omringt / te maaken.

Hoe verhindord.

Den twee-en-twintigsten / begaven wy ons twee Mijlen boven den grooten Water-val van Niagara. Men maakten aldaar

een

[illegible]-werk tot het bouwen van een Schip / 't welk wy tot [illegible]reize van nooden hadden ; want wy konden dit niet [illegible] doen / als op een Rivier [illegible] in de Straat of 't Kanaal, 't welk tusschen 't Meer Erié, en de grooten Wa[illegible] is / nedervaalt. In alle deze gints en herwaarts Reize / had ik altyd 't geen tot mijn dienst behoorde op mijn schouderen.

Den zes-en-twintigsten / de kiel van 't Schip en de andere stukken klaar zynde / zond de Heer de la Salle een meester Timmerman genaamt Moses, by my / om te verzoeken de eerste pin [illegible] in 't Schip te dryven ; maar de zedigheid [illegible] my deze eere te weigeren. Hy beloofde [illegible] van tien goude Louizen voor de eerste pin ; ten einde den Meester Timmerman aan te moedigen met den [illegible] van 't Schip / op 't spoedigste voort te gaan.

Geduurende den Winter / de welke in dat Land niet half zo streng als in Kanada is / deeden wy een van de twee Wilden van de Wolf Natie, die zich om 't jagen der wilde Beesten by ons gevoegd hadden / Kabanen [illegible] schorssen van Boomen maaken. Ik had een Kabaan voor my in 't byzonder / om 'er des Zondags [illegible] de heilige [illegible]. Veele van ons Volk [illegible] en anderen eenige gemeene [illegible].

[illegible] de la Salle [illegible] genaamt Tonti, zynde een Italiaan [illegible] / [illegible] van Napels (daar zijn Vader [illegible] in Vrankrijk gekomen was / als Commandant over de Timmer-werf ; en dringende [illegible] Heer weer na 't Fort [illegible] op den Oever van 't Meer Ontario, [illegible] de Rivier Niagara. Alwaar ge[illegible] / en geliet sich een plaats [illegible] / die men ten dienste van de Irokoozen [illegible] / aan te wysen. 't Was dan niet buiten reden [illegible] van de Ambassade van de Heer de la Salle niet [illegible].

[illegible] de Heer de la Salle belangt / hy dee de zelve [illegible] / en ging alsoo meer als tachtig Mijlen [illegible] met gebrand [illegible] / 't welk hem zelfs twee dagreizen van [illegible] 't Fort [illegible]. Ondertusschen kwam hy 't eene [illegible] / en een Hond / die zijn geringe [illegible] over 't Ys [illegible].

[illegible] Timmer-werf keerende / bevonden wy / dat 't [illegible] de Irokoizen , geduurende den aanbouw van

Geen strenge Winters ontrent de *Rivier Niagara.*

Te rug Reize van de Heer *de la Salle* na 't Fort *Frontenak.*

Moetwilligheid

 ons

der Wilden om 't bouwen van 't Schip te verhinderen.

ons Schip / na de andere zijde van 't Meer Ontario, ten [illegible] waren getrokken. En [illegible] de [illegible] zich van [illegible] Natie noch daar [illegible] / [illegible] hun klein getal [illegible] niet waren / zo lieten ze [illegible] niet na / [illegible] op onze Timmer-werf te komen / en [illegible] 't geen [illegible] den / te [illegible]. [illegible] daar na [illegible] een / zich gelaatende beschonken te zijn / onze Smit te dooden: Maar de [illegible] / [illegible] Forge of Smit [illegible] / [illegible] van groot [illegible] te [illegible]. [illegible] was de [illegible] ze [illegible] / de oorzaak dat [illegible] [illegible] dagen [illegible] een [illegible] ten / dat de Tsonnontouans op onze Timmer-werf den [illegible] 't Schip [illegible]. 't [illegible] ze [illegible] volbracht hebben / indien men 't geen zeer [illegible] acht op [illegible] den [illegible].

Tsonnontouans trachten 't zelve te verbranden.

[illegible] / de [illegible] 't gebrek van levens-middelen / door 't [illegible] van de [illegible] Barke van 't Fort Frontenac gesproken; en de [illegible] ons [illegible] door goede [illegible] Timmer-lieden / die daar [illegible] opgemaakt / de welke [illegible] (aan de zijde de welke de Hollan[illegible] zijn genomen / [illegible]) [illegible] den zou zekerlijk al onze [illegible] in hunne [illegible] ik hen des Zondags, [illegible] stigh. Ik vertoonden hen / [illegible] en alleen op de [illegible] / [illegible] zien der Christenen zag. [illegible] naarstigheid te [illegible]; [illegible] bevorderen.

Ondertusschen gingen de twee [illegible] / [illegible] tot onzen dienst hadden [illegible] [illegible] ons Rhee-bokken [illegible] [illegible]. [illegible] der onze [illegible] en zijn met [illegible] [illegible]. Ons Schip bevond zich dan wel [illegible] te [illegible] te hopen; 't welk / na dat het volgens de [illegible] onze Roomsche Kerk gezegend was / [illegible] met 't zelve op 't Water te brengen / [illegible] volmaakt was / om 't tegen 't gebreekte [illegible] / in [illegible] te stellen.

Dit

Pag. 43.

Dit Schip wierd de Griffioen genoemt, [illegible] van de Wapenen des Graven van Frontenak, [illegible] Grif-fioenen [illegible]. De Heer de la [illegible] gezeit, dat hy den Griffioen, [illegible] [illegible]

[illegible]

De Irokoisen [illegible] den Oorlog [illegible] men zyde/ [illegible] verwonderd ons Schip te zien! [illegible] [illegible] dat wy in zo [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] van ons Volk verwit- [illegible] 't niet wel nam/dat [illegible] 't geen'er aanmerke- [illegible] om 'er zich meester [illegible] en goede [illegible]

[illegible] te onder- [illegible]; en hem doo, tot de [illegible]

[illegible] Kanada, dat [illegible] [illegible] Meiren en Rivieren onder- [illegible] dat noch in weer- wil

Verwonderinge van de *Irokoisen* over dit Schip. Hun schrik voor 't selve.

Kwaad middel der *Kanadiaanen*, om de reize tot dese Ontdukkinge

te doen slaakén.

[illegible] en [illegible] der Irokoozen; [illegible] my veel moeiten. Deze eerste redenen maakten de Crediteuren van de Heer de la Salle gaande / de welke zonder hem alvoorens te spreeken / of zijn terug-komst van 't Fort Frontenak, daar hy de Winter had doorgebracht / af te wachten / terwyl wy ons Schip lieten bouwen / all' zijne goederen en effecten die hy in Kanada had in verzekering lieten nemen; [illegible] 't Fort van Frontenak [illegible] van was / [illegible] eens zo veel waardig was / [illegible]. Maar dit ongeluk zonder hulp[illegible] / [illegible] niet anders voor had als ons deze [illegible] / want toe men de [illegible] met zo veel [illegible] / te doen [illegible] / [illegible] en [illegible]; [illegible] de [illegible] geduld de gelegendheden de welke de voorsienigheid ons tot het [illegible] van ons groot [illegible] zou beschikken / af te wachten.

Moeijelijken doorvaart door de Mond van 't *Meer Erié*.

Ondertusschen [illegible] ik my met een [illegible] schoppen / met een onzer Wilde Jagers [illegible] van [illegible] Erie; en ik voer tweemaal door 't [illegible] op. Ik [illegible] [illegible] / [illegible] te [illegible]: want ik zag dat [illegible] of Noord-Westen wind met ons [illegible] inkomen; als men maar all' [illegible] / [illegible] tot het [illegible] en vervolgens de [illegible] door [illegible].

KAPITTEL XVII.

Terug reize van den *Autheur* na 't *Fort Frontenak* en zijn vreemd wedervaaren.

Voor de vervolging [illegible] / [illegible] zaake weer na 't Fort Frontenak te [illegible] keljkheid met my te nemen / om [illegible] Godsdienst te [illegible]. [illegible] liet ons Schip [illegible] van 't Meer [illegible] 't Kanaal tusschen [illegible] dit Meer op twee ankkers leggende. De Heer de [illegible] en [illegible] diaan verlangde met my derwaarts te gaan / ter oorzaake van de kwaade bejegeningen / de welke hy gestadig van de Heer de Tonti ontfing /

[illegible] / die de [illegible] van den Koning van Spanjen niet [illegible] verdzagen. Hy had zo wel als zijn Vader deel aan den oorlog van Napels gehad.

Ik begaf me dan benevens dezen Chason en een Wilden in een Kanoo, en wy zakten 't Kanaal na den grooten Water-val af, daar [illegible] Kanoo [illegible] groote [illegible] / daar [illegible] Ontario [illegible] Barke of een [illegible] / [illegible] de la Forest [illegible] 't Fort Fron-[illegible].

[illegible] de Heer de la Forest in [illegible] Wilde Vrouwen op [illegible] / de welke [illegible] om veertig Mijlen [illegible] te Land te [illegible]. Maar dewijl ze niet gewoon waren op deze wijze te [illegible] / veroorzaakten haar de waggelingen in 't hol [illegible] een groote [illegible]-ziekte; 't welk ons een [illegible] Schip [illegible]. Doch eindelijk [illegible] van de Anonegond voor de Heer de la Forest [illegible] verrukten. Deze [illegible] hoop-[illegible] veel aan[illegible] / want [illegible] als 't [illegible] vzorven / zijn ze meer [illegible].

[illegible] 't [illegible] in 't Westen [illegible] en [illegible] / passeerden wy [illegible] zeer [illegible] by het. [illegible] van Kente en Ganeousse gelegen. [illegible] op 't Fort Frontenak [illegible] / ging [illegible]: zo dat deze [illegible] veroorzaakte [illegible] Wilden [illegible] Kanoo te [illegible]. Wy zeten op 't [illegible] Goilans, [illegible] Zee-vogelen als een zoort van Zee-[illegible] / met [illegible] / omtrent zo groot als [illegible] / [illegible] voor [illegible] groot [illegible] Land uitgehouwen [illegible]. Ik [illegible] delingen Recollecten [illegible] hun vieren; namentlijk [illegible] la Ribourde, [illegible] Zenobe [illegible] Neder-[illegible] Spanjen [illegible].

[illegible] my te [illegible] / dat ze wel wisten / dat ik in mijne [illegible] den [illegible] / en door al van dezen Italiaan Tonti

Ontmoetinge van eenige Wilde Vrouwen.

Brandewijn een gevaarlijken drank voor de *Wilden*.

[illegible] een gedeelte van 't geen'er voorgevallen was [illegible] de Heer de la Salle [illegible]

[illegible] de Heer de la Salle [illegible]

Vereeringe en privilegie van de Heer *de la Salle* aan de *Recollecten*.

[illegible] 1679. [illegible]

in de [illegible] [illegible] [illegible] zou [illegible] en toe maaken. 't Welk wy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], en deze Acte met [illegible] [illegible], die ons [illegible] [illegible], onderteekenden.

Dit verricht zijnde, verzocht [illegible] [illegible] [illegible], die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tot ons [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], om te [illegible] te [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Wilden [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] met ons [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] by [illegible] Fort [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], betuigden ons 't [illegible] 't [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] van ons [illegible] [illegible] deze [illegible] van [illegible] te [illegible] [illegible]; en verzekerden ons, dat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], de overige Wilden van 't [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

KAPITTEL XVIII.

Tweede inschepinge, van 't *Fort Frontenak.*

E[illegible] [illegible] [illegible] na de [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gabriel en Gen[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ontou-ars [illegible] [illegible] [illegible] Ontario [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] de Wilden [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Wil-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zo [illegible] om [illegible] Brigan-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] uitneemende [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] acht dagen [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Kanoo [illegible] de [illegible] van het Meer [illegible] [illegible] zich in de [illegible] [illegible] de Tsonnon-touans [illegible], [illegible] [illegible] aan dit Volk; ten einde 't [illegible] [illegible] [illegible] onze [illegible] [illegible] zou [illegible] on-

Wilden rullen haare pelteryen tegen Brandewijn.

32

ze onderneminge [illegible] weg te nemen. [illegible] aan ter [illegible] van den [illegible] met de Wilden [illegible] verliesen; en was de reden dat wy niet als den dartigsten July aan de Rivier Niagara houden kouwen.

Diefachtigheid der Wilden.

Den 4. [illegible] met den Sargiant genaamt la Fleur te Land [illegible] den [illegible] Water-val Niagara begeven / en kwamen [illegible] Timmer[illegible] / [illegible] van 't Meer [illegible] maar [illegible] 't welk [illegible] gebouw. [illegible] Wilden [illegible] een weinig [illegible] / [illegible] noch toe [illegible] Doch wy [illegible] een Kanoo van basten / [illegible] / [illegible] zonder [illegible] / de welke wy op de beste [illegible] / verstelden; en [illegible] den wy [illegible] ; en kwamen eindelijk [illegible] aan 't boord van ons Schip / 't welk [illegible] van 't Meer [illegible] ten Anker lag.

Men was verblyd over onse komst. [illegible] volkomentlijk wel met Zeilen / [illegible] / en [illegible] zaakelijke dingen tot de Schipvaart [illegible] ook vyf kleine stukken [illegible] / waar van 'er [illegible] / en twee of drie [illegible] of [illegible] was een [illegible] Griffioen [illegible] zag men 'er [illegible] de gewoonlijke versierselen / en d'andere dingen / [illegible] Schepen van Oorlog [illegible] worden uitgerust en opgepronkt.

De Wilden, [illegible] / de welke zy op haare Spanden [illegible] / [illegible] Oorlog wederkeerden / waren [illegible] geene zyde haare [illegible] Kanoos [illegible] / als een [illegible] / [illegible] van hout, en [illegible] zulke groote en [illegible] de Rivier Sint Laurens, [illegible] woeren / [illegible] 't woord [illegible] noron [illegible] 't welk [illegible] / te kennen geeft. [illegible] boven al / dat ze een [illegible] van een Schip gezien hebbende / 't [illegible] voor [illegible] vonden; en dat [illegible] vyftig Mylen / van de [illegible] van Kanada [illegible] de gezien had.

Drie hooge Bergen by Niagara.

Ik waarschouwde [illegible] Stuurman [illegible] / de groote Bloeyen en [illegible] / de [illegible] van 't Meer Erie zyn / [illegible] / [illegible] Den 16. en

en [illegible] 't Meer Ontario af; en [illegible] 't Fort Fronteniak hadden [illegible] aan de groote [illegible] van de Rivier Niagara op-[illegible]; en [illegible] aan de voet der hoge Bergen [illegible] ter oorzaake van den grooten Water-val van Niagara, [illegible] (gelijk ik gezegd heb) [illegible] alles te [illegible]

[illegible]

[illegible] de la Salle [illegible] van Kanada met de Irokoisen, en [illegible] Jork, thans nieuw Oranje, [illegible] / tegen [illegible] de la Salle my trachten te bewegen / [illegible] / de welke hy voor Hooplieden wilde doen doorgaan. En daar na [illegible] / [illegible] ik [illegible] / met te zeggen / [illegible] en dat [illegible]

Beschuldiging van *la Salle* tegen den Auteur.

Verantwoordinge van den Auteur.

[illegible]

Superieur [illegible]

Commissaris [illegible]

aan de [illegible] te

[illegible] 't Fort Frontenak [illegible]

[illegible]

KAPITTEL XIX.

[illegible] Mond van [illegible]

W[illegible]

Vreemden oorspronk van die *Meer.*

[illegible]

ber-

[illegible] / hebben 't de naam van Erié gegeeven.

Wy hadden [illegible] den [illegible] stroom van de Straat of 't Kanaal op te vaaren, om in 't Meer Erié te komen; maar de wind [illegible] niet sterk genoeg geweest; [illegible] op een [illegible] wind moesten afwachten. [illegible] de Heer de la Salle [illegible] / om [illegible] Meer [illegible] Straat Niagara te bereiken. [illegible] begeeven / de [illegible] zich [illegible] te setten, [illegible] communicatie [illegible] van Meer tot Meer te [illegible] Wilde Kervel, en een groote [illegible] Ro-cambole, zynde een soort van kleine Knoofook, de [illegible] van zelfs [illegible]. — Deurvaart van 't Kanaal van dit Meer Erié.

Wy [illegible] Melitou met den Commies [illegible] gara [illegible] op 't Meer [illegible] Mille op [illegible] [illegible] wind [illegible] Perzoonen / [illegible] gevoegt hadden / [illegible] Mond-kost / en [illegible] stukken Kanon op.

De [illegible] 't Meer Erié [illegible] of [illegible] [illegible] Erié. — Geweldigen stroom by den ingang van dit Meer.

[illegible] — Trekpoten beoosten [illegible] vanden.

in onge-looffelijke verre Landen,

[illegible]-lieden van de Irokooizen, die beste [illegible] van de Tinzonna, dat 's van de Natie der Wilden te zeggen, mede-brachten. Deze Natie is meer als vier honderd Mijlen van haare Kantons gelegen. Men hoorden deze Barbaaren, om hun verwonderinge te kennen te geven, Gannoron roepen.

Verwittigen de *Hollanders* van de groote van 't Schip.

Die ons van te vooren hadden bezocht, lieten niet na dit nieuws van de groote van ons Schip, dat zy de Boot van genoemd hadden, aan de Hollanders op Nieuw York [illegible] te brengen. De Irokooizen [illegible] met de zelve groote [illegible] schap van Pelteryen en andere Wilden, de welk ze [illegible] om 'er Vuur-geweer en Rokken voor te ruilen; daar ze zich gebruikende de koude niet deden.

Bekwaame Schip-vaart op 't *Meer Erié*.

Ondertusschen hoewel de vyanden onzer Ontdekkinge een geruchte hadden verspreid, om ons voornemen te verdwarssen, dat het Meer Erié met Plaaten en Zand-banken vervuld was, de welke de Schip-vaart onmogelijk maakte, lieten wy ondertusschen niet na van tijd tot tijd 't Diep-lood uitwerpende, gedurende de duisterheid des nachts meer als twintig Mijlen te vorderen. Den 8. deed ons een gunstige wind omtrent veertig Mijlen wegs afleggen. Wy zagen by na gestadig 't Land ten weder zijden ten Oosten en ten Westen, omtrent vijftien of zestien Mijlen [illegible] dit Meer van malkander gescheiden. Aan de West-zyde van dit Meer Erié is de schoonste Schip-vaart van de wereld. Men vind 'er drie Kaapen of groote Zand-Punten, de welke zich in 't Meer uitstrekken. Wy kwamen aan de eerste, 't welk de grootste is, en gaaven 't de naam van St. Franciscus.

Kaap *St. Franciscus*.

Den negenden, bekwamen wy de twee andere Punten zich in de [illegible]. Wy zagen aan 't Westen van dit Meer geen Eilanden, of Zand-plaaten, maar vonden alleen een groot Eiland ten Zuid-Westen, omtrent zeven of [illegible] van de Kanaal van 't Noorden. En dit Eiland [illegible] voor de Straat of 't Kanaal, 't welk uit het Meer [illegible]

Eilanden in 't Meer *Erié*.

Den 10. [illegible] 't welk [illegible] [illegible] aan den ingang van de Straat, of 't Kanaal, 't welk heeft van 't Meer Huron in 't Meer Erié [illegible]

Den elfden kwamen wy [illegible] in de Mond dezer Straat of Kanaal, en passeerden tusschen [illegible] Eilandjens, de welke een schoone en [illegible]. Dit Kanaal is beter als dat van Niagara. 't [illegible] Mijlen in [illegible] in de [illegible] uit- [illegible] in [illegible], daar 't zich [illegible], en 't Kleine Meer maakt,

Beschrijving van 't *Kanaal* tusschen 't Meer *Erié*.

INGE

...aven van de Tin-
...en / mede-draeh-
...allen van haare
...en, din hun ver-
...ehen.
...ieren niet na dit
... de maat van ge-
...ende / te
...
...n ze ...
... daar ze zich ge-

...inge een gerucht
...arssen / dat het
...d was / de welke
...ondertusschen niet
...auerende de vol-
...oderen. Den 8.
...ijen weeg afreg-
...n zijden [illegible]
...n ... dit
...gte van dit Meer
...Men vind 'er deze
...n 't Meer uitstrek-
...rootste is / en gans-

...ere Punten zich in.
...ssen van dit Meer
...n alleen een groot
...
...
...
...
...
...
...dese Straat of
...d / de welke eer
...it Kanaal is beter.
...
...de ... uit-
...en 't kleine Meer
maakt /

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

6"

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH
Microfiche
Series.

CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

maakt / 't welk wy de naam van St. Claara gegeven hebben. De Schipvaart is aan beide de zijden van 't Land goed / 't welk lang en effen is.

en 't Meer Huron.

De plaats van dit Kanaal is een Land zeer wel / en onder een gematigde Zonne gelegen. Men ziet het rondsom met groote en lustige Weiden omzoomd, die door Heuveltjens vol Wijngaarden / vrucht dragende [illegible] / Boschjens en hoogstammige Boomen [illegible]. Dit alles vind men van plaats tot plaatze zo [illegible], en men zou zeggen / dat het zo veelderhande Lust-plaatzen in schoone Velden waren. Men vind'er ook een menigten Herten, Hinden, Geyten, en Beeren, die niet zeer wild of wreed / en heel goed en aangenaamer als 't varsche Varkens-spek in Europa zijn. Men vind'er ook Indiaansche Hoenderen of Kalkoenen, en Swaanen met menigte; Zo dat 't Want van ons Schip met verscheidene wilde Beesten / de welke ons Volk op de Jagt had gedood / behangen was.

't Schoone Land daar omtrent.

Desselfs vruchten.

Wild.

Het overige dezer Landen is vervuld met Bosschen van Noote-boomen, Kastanie-boomen, Pruime-boomen, Peere-boomen en Wilde Wijngaarden, daar wy een weinig Wijn van maakten. En behalven all' deze dingen / zo vind men'er ook allerhande hout / bekwaam om mee te timmeren. Die dan 't geluk zullen hebben van eeniger tyd deze vruchtbaare Landen te bezitten / zullen aan die geenen verplicht weezen / die 'er hen den weg toegebaant; en dit Meer Erie honderd Mijlen / voor een voor deze onbekende vaart / hebben over gevaaren.

Bosschen met Vrucht-draagende Boomen.

KAPITTEL XX.

Beschrijvinge van 't geen 'er geduurende de doorvaart van de Straat of 't *Kanaal* voorviel, 't welk tusschen 't Meer *Erié* en 't Meer *Huron* is.

Ik had dikmaals de Heer de la Salle voorgesteld / dat het gevoegelijk zou weezen / een Versterking of Sterkte aan de plaats der Straat of 't Kanaal, tusschen 't Meer Erié, en 't Ontario te maaken / daar de Vischvangst van verscheide soorten van Visschen overvloedig is. Dit zou tot het onderhoud van de communicatie der Barken en Scheepen zijn geweest / de welke van de Sterkte Frontenak souden gekomen hebben. Een anderen sou men

men 't er be[illegible] / maar hun van de Irokoizen tot binnen van haar [illegible] Kanons [illegible] / geslaagd hebben. Ik [illegible] ben' er by / datmen door dit middel 't grootste [illegible] handel / de [illegible] een [illegible] / aan de Barbaren [illegible] / tot [illegible] trekken ; en dat [illegible] [illegible]

Verkeerde insichten van de Heer de la Salle.

Maar de Heer de la Salle [illegible] [illegible] het afgelegenste Wilden [illegible] [illegible]

[illegible] handende / zoudenze ook altemaal [illegible] by ons gekomen hebben. [illegible] / dit het [illegible] Koningrijk [illegible] te [illegible] / de welke [illegible] haare ondernemingen te zeggen.

Maar [illegible] geen inzigt op de [illegible] de Heer de la Salle. En [illegible] te zeggen / ik [illegible] niet [illegible] zelven hebben [illegible] [illegible] zijn [illegible] en boven [illegible] in de [illegible] afgelegene Landen [illegible] vinden / [illegible] ter plaats [illegible]

Dese Straat zo geweldig niet als die van Niagara.

[illegible] Claes [illegible] in

[illegible] Kanaâlen, [illegible] / [illegible] / [illegible] / en in [illegible]

[illegible]

Moeyelijke bejegening in desé Straat of *Kanaal.*

[illegible] Illinoorzen [illegible] Niagara [illegible]

Doorvaart deser Straat of *Kanaal* tot in 't *Meer Huron.*

De oude woonplaats der *Hurons.*

[illegible]

KAPITTEL [illegible]

Beschrijvinge van [illegible] *Huron* [illegible] *California* [illegible]

A [illegible] Quebek [illegible]

De Ray Sakinam.

bevonden. [illegible] den nacht / waren wy door een groote [illegible] gewaar / [illegible] als dartig Mijlen in de lengte heeft.

Den 24. hielden wy [illegible] tot den avond toe / [illegible] op een stille [illegible] tusschen de Eilanden [illegible] / door [illegible] niet [illegible] [illegible]

[illegible]

Schrikkelijken Storm.

[illegible] laveeren [illegible]

[illegible] 6. [illegible] de [illegible] 't Kabel [illegible] [illegible] / [illegible] / [illegible] 't [illegible] komen / [illegible]

Waar door in 't uiterste gevaar om te vergaan.

De [illegible] onstelt in de [illegible] juit : seggende / dat [illegible]

[illegible]

[illegible] was.

In dese bekommerlyke tyd / baden wy de Heer de la Salle, die ons Opperhoofd was / een bysondere gelofte te doen; 't welk hy ook dee. De wind ondertusschen een weinig geminderd sijnde / deeden wy 't Schip den gantschen nacht weer voort laveeren / en deriveerden niet meer als een of ten hoogsten twee Mylen.

Den 27. des smorgens maakten men weer Zeil met een Noord-Westen wind / die zich des avonds in een zachte Zuid-Oosten wind veranderde; door de begunstiginge van de welke wy dien zelven dag te Missilimakinak arriveerden. Wy wierpen 't Anker op zes vademen water in een arm der Rievier, daar een goede kley grond was. Dezen arm is van 't Zuid-Westen tot het Noorden met een opperwal of hoogte van Land bezet / die de zelve een weinig tegen de Noord-Weste winden dekt: maar ze lied voor de Zuide winden bloot / die 'er zeer geweldig zyn.

Van de Kaap Missilimakinak.

Missilimakinak is een Kaap of Aarde Punt aan den ingang en ten Noorden van de darde Straat of Kanaal, door 't welke 't Meer Illinoois zich in dat der Hurons ontlast. Dit Kanaal is een myl breet en drie mylen lang / loopende na 't Westen. Vyftien Mylen ten Oosten van Missilimakinak ziet men een andere Punt, de welke aan den ingang van 't Kanaal is / door 't welke 't Boven-meer zich in dat van de Hurons ontlast. 't Is met verscheidene Eilanden doorsneeden; en 't krimpt zich allenskens tot den Water-val van St. Maria in; 't welk een snellen water-loop vol Rotzen is / door 't welke 't Boven-meer zyne wateren werpt; en de zelve op een geweldige wyze in dit Meer der Hurons nederstort. Men kan'er nochtans (de Kanoos door 't geweld van 't boomen door 't buitende) van de eene zyde tegen op komen. Maar tot meerder zekerheid most men de Kanoos en de Koopmanschappen die men derwaarts voerd / om met de Wilden te verhandelen / die zich ten Noorden van 't Boven-Meer onthouden / te Land overbrengen.

De darde Straat of Kanaal tusschen 't Meer Huron en 't Boven-Meer.

Aan beide deze oorden vind men Dorpen van de Wilden. Die zich aan de Kaap of 't Punt van Missilimakinak hebben bevestigt / worden de Hurons; en de anderen vyf of zes Margen Lands aan geene zyde woonende / de Outaouatz genaamt. Den dag van onze komst met het Schip aldaar was den 28. Augustus 1679. Deze Barbaaren waren als van verwonderinge verstomt / een Schip van zulken groote als dit was / in hun Land te zien: en 't gebulder van 't Kanon verschrikten hen geweldig.

Hurons Outtaouatz woonen op en by de Kaap Missilimakinak.

Men liet by de Outaouatz de Misse doen; en geduurende den dienst dee de Heer de la Salle (die wel gekleed / en een Scharlaake Mantel met goude Galounen geboord aan had) de Wapenen

 langs

langs de Kapelle zetten / die men met de schoorsen van [illegible] gedekt had. Den Sargiant [illegible] 'er [illegible] op schildwacht. Uit den dienst komende / [illegible] de Hoofden van de Outaouacs ons op haare maniere beleefdheid bewijsen. Ons Schip de Griffoen bleef ondertusschen in den gemelden [illegible] Arm ten Anker leggen. We aanschouwden met vermaak die groote [illegible] / 't welk zeer wel uitgerust en [illegible] wel honderd of honderd en twintig Kanoos van schorssen van Boomen gemaakt / omringt was / die [illegible] na de Vischvangst der [illegible] Visschen en Forellen van vijftig of zestig ponden gingen / en [illegible] waren. De Wilden vangen deze groote Visschen met netten die ze somtijds tot vijftien of twintig vademen waters diep zetten. 't Is door 't middel van deze Vischvangst / dat ze bestaan.

Groote Visch-vangst.

Forellen van 50. of 60. ponden.

De Hurons hebben hunne Dorpen met Pallissaaden van vijf-en-twintig voeten hoog omringt; en zijn by een zeer [illegible] hoogte gelegen / die [illegible] deze groote Rivier tegen over Missilimakinak is. Deze Wilden [illegible] den volgenden dag t' betuigen / een grooter achtinge voor onze komst als de Outtaouacs te hebben. Doch 't was nochtans [illegible] niet anders als een valschen schijn. Zy deden drie Salvoos met al de Snaphaanen die ze hadden / om aan ons en ons Schip eere te bewijsen.

Dorpen der Hurons.

Deze gedachte was [illegible] Europeërs [illegible] / de [illegible] in deze plaatzen [illegible] / en een grooten handel met deze Barbaaren dreven. 't [illegible] was / om door [illegible] den Heer de la Salle [illegible] te [illegible] / [illegible] / dat [illegible] 't [illegible] en den [illegible] der particulieren [illegible] 't [illegible] te zien was / dat die 't [illegible] / zich meester van den Koophandel maakten / en de [illegible] trekken. 't Welk nergens anders toe kon dienen / als een hartelijk te maaken.

List der Kooplieden om la Salle verdacht te maken.

De Hurons en Outaouacs [illegible] / [illegible] zich te [illegible] 't [illegible] de Irokoisen [illegible] / [illegible] Ze [illegible] ook van [illegible] Zy [illegible] ze met [illegible] en water maaken. [illegible] een Mora [illegible] / die [illegible] ze [illegible] Sagamité [illegible] de Heer de la Salle (die [illegible]

De Wilde

De Wilden [illegible]

Natie de Springers genaamt.

ons de Springers genaamt / en datze dicht by dezen grooten Water-sprong hun verblijf hebben. Zy bestaan door de Jagt van de Herten / Oringeaux of Eelanden, ook van eenige Beevers, en door de Vischvangst der blankke Visschen / daar we van gesprooken hebben; en die men met groote menigten in hun onderscheidene Landstreeken of Kantons vind. Maar de Vischvangst is'er zeer moeyelijk voor een ieder / behalven deze Wilden, die'er van hun kindsheid tot [illegible] en aangewend zijn. Deze Springers zaayen geen Indiaans Koorn / om dat'er 't Land daarze woonen niet toe bekwaam is. De Meeval [illegible] zeer gemeen op 't Bovenmeer is / doet het verstikken. En al 't Koorn gemeenlijk [illegible] / 't welk'er gezaaid word.

Woonen by den Water-val St. Maria.

Missilimakinak en de Water-val van St. Maria zijn de twee voornaamste doortochten / van all' de Wilden van 't Westen en 't Noorden. 't Zijn deze plaatzen / waar doorze hunne [illegible] na de Kanadiaanen [illegible], en Jaarlijks met meer als twee honderd Kanoos tot het [illegible] van haaren koophandel na *Montreaal* gaan / om [illegible] meer als vijftig Mijlen na Quebek te verkoopen.

Dezen Water-val en Missilimakinak de voornaamste doortochten der Wilden.

[illegible] te Missilimakinak [illegible] / kwamen de Wilden over onze aankomst verwonderd / ons [illegible] zien, als [illegible] zaak de [illegible] op deze Meeren was [illegible]. [illegible] ondernemingen tot [illegible] gebracht; moest [illegible] all' de [illegible] / [illegible] Gods / en den [illegible] van den Staat [illegible]. Ondertusschen vonden we [illegible] andere [illegible] en [illegible]. Men had de Hurons, de Outtaouatz van 't [illegible] / en [illegible] Natien [illegible] / op deze [illegible] verbeelt [illegible]. De [illegible] / behalve de Heer de la Salle in [illegible] / [illegible] / en [illegible] gewonnen, en hadden een gedeelten van de Koopmanschappen aan [illegible] gesteld / verkwist / in plaats van [illegible] tot de Illinoizen, [illegible] te zetten / en met de [illegible] de [illegible] te handelen. En de Heer Tonti [illegible] / verklaarden ons / al te hebben [illegible] / om hen in plicht en trouwe te houden [illegible] te [illegible].

Schandige ontrouw van eenige der Reizigers.

De [illegible] in dit saizoen van 't Jaar [illegible] / of liever 't [illegible] van den koophandel [illegible] op / die [illegible] de Maand November weer te Missilimakinak [illegible] kwamen. [illegible] ons / den Winter te [illegible] te [illegible] / [illegible] tot ons getal compleet zou zijn.

KAPITTEL XXII.

Vierde inscheepinge van *Missilimakinak*, om in 't Meer der *Illinooizen* te komen.

Wilden genaamt de Stinkkers.

DEn tweeden September lichten wy 't Anker / en kwamen in 't Meer der Illinooizen. Wy arriveerden aen een Eiland geleegen aan den ingang van de Stink-bay veertig Mijlen van Missilimakinak: van de Wilde Natie de Stinkkers, bewoont. We vonden'er eenige Kanadiaanen, de welke de Heer de la Salle tot het doen van den koophandel derwaarts had gezonden / en die een goede menigte Pelteryen voor hem by malkander verzameld hadden.

Grooten storm.

't Opperhoofd dezer Natie, die voor dezen te Kanada was geweest / had een byzondere groot achtinge voor den Heere Graave van Frontenak, die'er Gouverneur van was. Dezen Wilden de welke verstand had / dat door zijn Soldaaten den Kalumet danschen; zijnde een plechtelijkheid die wy hier na zullen beschryven: Maar daar verhief zich een storm / de welke vier dagen duurde. Ons Schip lag veertig treden van 't einde van den kroomen arm ten Anker. Dezen Oversten vreezende dat ons Schip op den Oever zou verbryzelen / kwam zich met het uiterste gevaar met een Kanoo by ons bergen: En niet tegenstaande de Baaren / door dit onweer zeer onstuimig en verheeven waaren / zo trokken wy hem met zijn Kanoo in 't Schip. Hy zei ons klaarkennelijk en met een geresolveert gemoed / dat hy alles waagden / als hy ondernomen hebbende / met de Vrienden en Bondgenooten van Onnontio (dus noemenze den Gouverneur van Kanada) 't welk zijn byzonderen vriend was / om te komen. Ondertusschen stilden 't onweer / en wy wierden van dit dreigend gevaar verlost.

Trouwhertigheid van 't Opperhoofd dezer Wilden.

Hier besloot de Heer de la Salle, die nooit geen raad of advys van iemand nam / ons Schip met Pelteryen geladen / de welke hy gehandeld had / weer na Niagara te zenden; ten einde zijne schuld-eischers met de zelve te betaalen. Men liet'er veel koopmanschappen en Gereedschappen de welke te moeyelijk waren om over te voeren. Onzen Stuurman met vijf bekwaame Matroosen hadden ordre met 't zelve Schip weder te komen / en zich in 't Land der Illinooizen weer by de onzen te voegen. Ze gingen den 18. September met een zachten en gunstigen Westen wind t' Zeil; hun afscheid maar met een Kanon-schoot neemende. Men heeft nooit konnen weeten / wat streek zy gehouden hebben. En

Terug Reize van 't Schip met Pelteryen na Niagara.

hoe-

Hoewel men niet twijffeld / of 't Schip is vergaan / zo heeft men nochtans nooit eenige andere omstandigheden van hun schipbreuk als deze navolgende konnen verstaan.

Vergant.

't Schip ten Noorden van 't Meer der Illinooizen ten Ankker leggende / wilde den Stuurman Lukas, die, gelijk wy gezeit hebben / misnoegd was / een zekeren weg na zijn zinnelijkheid tegen de meeninge van eenige Wilden, die 't aan geen goed verstand ontbreekt / volgen. Zy verzekerden hem / dat het ter oorzaake der geweldige tempeesten die 'er zich gemeenlijk verheffen / zeer gevaarlijk in 't midden van 't Meer zou wezen. Doch hy verachten hun raad / en volharden in zijn Schipvaard / zonder in acht te neemen dat de hoogte daar hy achter was / verhinderde 't geweld van de wind te kennen. Naauwlijks was hy dan een kwartier uurs van den Oever / of de Wilden zagen 't Schip op een geweldige wijze geslingerd / zonder 't geweld van den storm te konnen tegenstaan. Zo dat ze 't zelve in zeer korten tijd uit 't gezicht verlooren. En ze gelooven dat het tegen de een of de andere Zand-bank gestooten / gebleeven / en onder 't Zand begraaven is. Dit alles verstonden wy 't Jaar daar aan volgende. 't Is zeker dat het verlies van dit Schip zo aan Koopmanschappen / Gereedschappen / Pelteryen / Menschen / Materiaalen / en wrocht-loon voor 't overvoeren der goederen in de Kanoos van schorssen van Kanada tot Quebek, meer als vijftig of zestig duizend gulden beliep. 't Zou de geenen / die de swaarheid van die slag van Schepen kennen onmogelijk schijnen / dat men 'er zulke swaare Ankers / Kabels / en andere groote dingen / waar van men voor ieder hondred pond gewichts elf gulden moest geven / mee zou hebben konnen voeren. Ondertusschen is de zaak zodanig als ik ze verhaal / en ik ben 'er zelfs tegenwoordig geweest.

De groote schade daar door geleeden.

KAPITTEL XXXIII.

Inschepinge in de *Kanoos*, om onse Ontdekkinge van de *Poutouatamis* of de *Stinkers*, van de *Stink-bay* op 't Meer der *Illinooizen* tot de *Miamis* te vervolgen.

Wy vertrokken den 19. September met veertien Mannen / in vier Kanoos; waar van ik de kleinste met vijf hondred ponden swaarte belaaden / en een timmer-

[illegible] nieuwelings uyt Europa gekomen / die de Golven niet wist te bedwingen of te boven te komen / bestierde ; zo dat ik gedwongen wierde dit onweer zeer groote moeyten had om dit kleyne Schip te regeeren. Al deze Kanoos van schorssen waren met een Smits-Oven / en al zijn toebehooren / met Timmerlieden / Schrijnwerkers of Kistemakers / Houtzaagers / Wapenen en Koopmanschappen gelagden.

Grooten Storm.

Wy [illegible] verzet [illegible] een Zuiden na 't vaste Land / vier Mylen van 't Eyland der Stinkers. In 't midden van de overvaart / en in de [illegible] halfte die men zou konnen hebben / verhief zich een [illegible] storm / dewelke ons in gevaar stelde / en voor ons Schip / doch veel meer voor ons zelven deed vreezen ; die deze [illegible] [illegible] / gedurende de nacht dewelke zeer duyster [illegible] [illegible]. Wy riepen malkander gestadig toe / [illegible] [illegible] [illegible], terwijl 't water dikmaals in onze Kanoos [illegible]. [illegible] kwamen wy eyndelijk aan een [illegible] [illegible] van 't Meer aan Land ; en verbleeven er vijf [illegible] om te verwachten dat 't Meer stil zou zijn. Gedurende [illegible] [illegible] [illegible] Wilden Jaager die ons vergezelschapte / [illegible] [illegible] ; 't welk ons tot toe-spijs diende / [illegible] [illegible] [illegible] / 't welk wy by [illegible] [illegible].

De groote schade daardoor geleeden.

Gevaarlijke Landing.

Den 25. vervolgden wy onze reyze den geheelen dag en een [illegible] van de nacht / met behulp van 't [illegible] / langs [illegible] van 't Meer der Illinoisen. Doch de wind [illegible] een [illegible] / waarom we genoodzaakt op een Rots [illegible] [illegible] / dewelke wy niet als met onze kleederen [illegible] [illegible] moesten uyt [illegible]. Wy hadden een [illegible] / dat we met het Hout onderhielden / 't welk de Golven ons toebrachten.

Groot gebrek van levensmiddelen.

Den 28. na 't eyndigen van de Misse, vervolgden we onze reyze tot aan in de nacht ; tot dat een [illegible]-wind ons noodzaakte op de Punt van een Rots / met struyken bedekt / te ontscheepen. Wy verbleeven daar twee dagen en nuttigden er onze [illegible] / [illegible] in Indiaans Koorn en Pompoenen [illegible] / die we van de Pouteouatamis of de Stinkers gekocht hadden. Wy hadden'er geen grooter voorraad van konnen opdoen / om dat onze Kanoos te veel belaaden waren / en dat wy hoopten genoeg op de Reyze te vinden.

Van de Poutonatamis of Stinkers

Wy vertrokken den eersten October van daar ; en kwamen na een [illegible] van [illegible] [illegible] wegs / zonder iets genuttigd te hebben / [illegible] by een ander Dorp van de Pouteouatamis. Deze Wilden liepen alle op den Oever van 't Meer om ons te ontfangen ;

gen; en uyt deze Water-golven / welkers woeden uytneemende vermeerderde / te helpen. De Heer de la Salle bziezende / dat zijn Volk mocht weg loopen / en eenige onder hen een gedeelte der koopmanschappen ter kwader trouwen souden verkwisten / vond goed na de andere zyde over te vaaren. Wy waren verplicht hem tot dzie Mylen aen geene zyde van 't Dorp dezer Barbaaren te volgen / niet tegenstaande 't gevaar daar wy ons in bevonden van te vergaan. En hy vond ook geen beter middel om 't te ontkomen / als zich met zijn dzie Kanoos voorden in 't Water te werpen. Zy lichten al te zamen zijn Kanoo met de ladinge op / en sleepten ze aan Land / niet tegenstaande de Golven hun gantschelijk over 't hoofd heen stapten. *uit groote nood geholpen.*

Op des vervolgens onze Kanoo (de welke ik met een Man bestierde die geen kennisse van dit Handwerk had) [illegible] Ik wierp my doch tot de middel in 't water / en wy [illegible] ons kleine Schip om hoog. Wy lieten ook op die selve wijze de twee andere Kanoos ontfangen. En om dat de Golven zich tegen 't Land [illegible] / een [illegible] / de welke [illegible] 't [illegible] neder[illegible] / zo zijn die de welke in [illegible] [illegible] in gevaar van [illegible] [illegible] / [illegible] te [illegible]. Ik [illegible] en [illegible] onzen [illegible] Man den Recollect / die ons [illegible] / op [illegible]. Desen [illegible] / liet [illegible] / [illegible] hy van 't water [illegible] / een [illegible] te [illegible]. *Hoe met de Kanoos in onweer te landen.*

[illegible] wy [illegible] gemeenschap met de [illegible] van [illegible] / des onzen Commandeurs al 't Volk in de [illegible] komen; en posteerden zich vervolgens op een hoogte / daar [illegible] ons niet licht kon overvallen / en zich met [illegible] een [illegible] [illegible] zijn Volk na 't Dorp / om [illegible] Kalumet der Vreede / [illegible] te koopen.

Desen Kalumet was ons van de [illegible] of Stinkers [illegible] / de welke ze met hunne [illegible] / en all' de andere Ceremonien / daar ze zich op hunne [illegible] / vergeselschapt hadden.

KAPITTEL XXIV.

Beſchrijvinge van den *Kalumet*.

Kalumet van de Noorder *Amerikanen*.

MEn moet weeten / dat den Kalumet onder de Wilden in de groote uitgestrektheid van 't Noorder Amerika een zaak van groote verborgentheid is ; want deze Barbaaren bedienen 'er zich in alle hunne gewichtigste en aangelegenste handelingen van. Ondertusschen is 't in der daad / en om eigentlijk te spreeken / niet anders als een groote Tabaks-pijp ; waar onze Europeërs zeer weinig staat van maaken : want als ze van een Hooghertig en verwijfde Man willen spreeken / zeggen ze / dat hy geen Pijp Tabak waardig is.

Kalumet van de *Wilde* Volkeren van *Amerika*.

Maar 't is zodanig niet by de andere Wilde Natien van Amerika. Haaren Kalumet is een soort van een groote Tabaks-pijp, welkers ketel van roode / swarte / of van witte Marber is / niet kwalijk na een Strijd-hamer gelijkende. 't Hoofd of de Ketel is zeer vercierd en opgepronkt ; en de Pijp is van derdhalve voet lang / zijnde een vast sterk riet / met Vederen van allerhande couleuren, en met eenige Vlatjens van Vrouwen hayr / op verscheidene wijzen gevlochten / vercierd. Men maakt 'er twee Vleugelen aan vast ; zo dat dezen Kalumet den stok van Mercurius met twee Slangen omvlochten en met twee Vleugelen vercierd / of den stok die welke de Ambassadeurs, tot 't maaken van de Vreede gezonden / voor dezen in de hand droegen / by na gelijk is.

Vercieren ze met den hals der *Huars*. Beſchrijvinge dezer Vogelen.

Dit wordt voor de halzen der Huars gesteeken ; zijnde swart en wit gevlekte of gespikkelde Vogels / zoo groot als de Ganzen ; of door de halzen van zekere Eendvogelen / dien hunne Nesten in de holtens der Boomen maaken / hoewel 't water hun gewoonlijk Element is. Deze Eendvogelen zijn van drie of vierderley onderscheyde mengel couleuren. Eindelijk / en om kort te weezen / ieder Natie vercierd den Kalumet na zijn gewoonte / en bysondere neiginge.

Groote achting der *Wilden* voor den *Kalumet*.

Zodangen Kalumet, of Pijp als ik heb beschreeven / dient tot verzekeringe voor al de geenen / de welke by de Bondgenooten gaan / van die de welke ze hem gegeeven hebben. Nooit doet men Ambassade onder de Wilden zonder dit uitwendige teeken / 't welk als 't Simbolum, of de Belijdenisse der Vreede is. All' deze Barbaaren gelooven eenpariglijk / dat het groote ongelukken zouden overkomen / indien ze 't geloof en 't vertrouwen van den

Kalumet

Kalumet, of de gemaakte Vrede / of de gedaane beloften / door 't tusschen komen van dit Instrument bekrachtigt / kwamen te verbreeken. All' hunne ondernemingen van Vreden / Oorlog / en byzonderste Ceremonien, worden door dezen Kalumet bevestigt en als verzegeld. Ze laaten 'er gemeenlijk Tabak uit rooken / uitgenomen de genen met de welke zy een zaak van groot belangen besloten hebben.

Ik zou verscheide maal op deze Reize omgekomen zyn / indien ik my van den Kalumet niet bediend had. Dit zal men in 't vervolg dezer geschiedenissen zien; daar ik van de merkelijke bejegeningen en verschrikkelijke gevaaren / die ik ter oorzaake dezer Ontdekkinge heb moeten uitstaan / zal spreeken.

Men kan'er veilig mee door de *Wilden* reizen.

Drie van onze Soldaaten (dezen Kalumet tot een Geleidbrief of Pas by zich hebbende [illegible]) kwamen in een klein Dorp van de Wilden, 't welk drie Mylen van de plaats onzer ontscheepinge was: [illegible] om dat de Wilden 't passeeren onzer Kanoos gezien hebbende / [illegible] en in hunne Dorpen gevlucht waren. Deze [illegible] Barbaaren te [illegible] spreeken / beladden zich met Indiaansche Koorn / 't welk ze in hunne Kabanen of Hutten vonden / en lieten 'er eenige Koopmanschappen te [illegible] kwamen weer by ons.

Gevaarlijke bejegening van een Troup *Wilden*.

[illegible]

Haar vreugde en blijdschap over 't zien van den *Kalumet*.

[illegible] te

't halen. De geheele gebouw was anders zo heel als wy het gevonden in onze [illegible] hadden bergen.

Hoe van deze Wilden getracteert.

Midlerwyl oordeelden wy dat het noodig was, eenige Boomen ontrent ons [illegible], om te hakken; en men dee ons Volk om niet overvallen te worden, den geheelen nacht in de Wapenen blyven. De volgenden dag ten tien uuren voor de middag kwamen de Ouden van 't Dorp met hun Vrouwen, Kalumet, en deeden ons een goed onthaal met wilde Geiten, die ze gebood hadden. Wy beantwoorden aan eenige vereeringen van Bylen, Messen, en met eenige kleinen Geschenken, tot de vergenoeging haerer Vrouwen, waar ze zeer wel mee voldaan en vergenoegd waren.

KAPITTEL XXV.

Vervolg onzer Ontdekkinge met de *Kano* van schorsselen op by het einde van 't *Meer der Illinoisen.*

Hoe de Kanoos by harde winden te laaden en te ontlaaden.

WY vertrokken den [illegible] October, en voeren gedurende een tyd van vier dagen langs het Oever van 't *Meer* [illegible]

Groote [illegible]

Re-

Recollect [illegible] viel. [illegible] maal met een weinig [illegible] van Hyacint-Keen, 't welk [illegible] bewaarde [illegible] zijn zelven houwen. Wy [illegible] en-twintig uuren niet meer als een hand vol Indiaans Koorn [illegible] de Asse gebraden/ of met een weinig water gekookt. [illegible] tijd geduurende / waren we genoodzaakt na 't goede Land te zoeken/ en met al de [illegible] gehele dagen te roeyen. Ons Volk verzamelden dikmaals kleine Slee-pruimpjens en andere wilde [illegible] / de welke [illegible] waren ; [illegible] dat deze [illegible] hadden. [illegible] / hoe meer [illegible] met sterk roeyen onze andere Kanoos [illegible]

Hongers-nood.

[illegible] de kleinste Vogelen [illegible] / de welke op den [illegible] Meer waren. [illegible] om by deze Vlees-gierige Vogelen te komen ; [illegible] een Reebok, [illegible] half opgegeten. Wy [illegible] alle van deze [illegible] God dankende dat hy ons zo [illegible] van [illegible]

Wonderlijke verlossinge.

Onze kleine [illegible] na 't Zuiden ; daar wy [illegible] vonden.

[illegible] van [illegible] Wilden [illegible] die zeer [illegible] / [illegible] En ons Volk schoot Indiaansche [illegible] Eindelijk kwamen [illegible] 't einde van 't Meer [illegible] Land te zetten. Hier ging men na [illegible] 't Land te [illegible] / die heel goed waren ; maar van [illegible] van een Pruim van Damas had. Om deze [illegible] te [illegible] / moet men de Boomen [illegible] welke de Wijn [illegible] Wy maakten 'er Wijn [illegible] goed bleef ; en bewaarden de zelve in [illegible] onder 't Zand lagen / om ze [illegible] En om ze [illegible] wy niet als des Zondags en [illegible] , de een na de ander. All' deze Bosschen zijn met [illegible] natuurlijk [illegible] ; en wy [illegible] deze Vrugt [illegible] ze / die [illegible] te [illegible]

Veel Wild.

Uitnemende groote Druiven.

Wy ontdekten op deze plaats heel barsche voet-treeden van

[illegible]: 't welk ons verplicht zonder eenig gerucht te maa[illegible] [illegible] op onze hoede te zijn. Ons Volk kwam dit [illegible] [illegible]: want een van de zelve een Beer ontdekt hebbende, kon zich niet onthouden van'er een schoot met zijn Snaphaan op te doen; waar door hy dit Dier doode: 't welk uit de hoogte van een Eiken-boom, daar 't tegen op geklommen was, viel; en vervolgens van boven den Berg tot de voet onzer Kabanen neer rolde.

Overval van eenige Wilden Outtouagamis.

Dit gerucht dee ons zes-en-twintig Wilden van de Natie der Outtouagamis ontdekken, die aan 't uiterste einde van de Stink-Bay woonen; en die zich niet ver van ons aanhielden. De Heer de la Salle was zeer ontrust over de voet-treden die hy gesien had; en beschuldigde ons Volk straffelijk over hunne groote onvoorsichtigheid: settende vervolgens dicht by onze Kanoos een Schild-wacht, om met overtroudheid te waken, [illegible] welke [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de selve [illegible] [illegible] te bewaren.

Worden behendig van de zelve bestoolen.

Dit verhinderde niet dat eenige Wilden des nachts (onder begunstiging van den regen die'er overvloedig viel, [illegible] [illegible] woonlijke gaan [illegible] langs den Heuvel daar onze Kanoos was[illegible] ren) niet afgescheiden, zonder dat het onze Schildwacht gewaar wierd. [illegible] een zich [illegible] [illegible] legt hebbende, stoolen [illegible] [illegible] de Lakay van de Heer de la Salle, en een gedeelte [illegible] [illegible] [illegible] 't welk ze aan malkander van hand tot [illegible] [illegible]. Onze Schildwacht eindelijk eenig gerucht gehoord [illegible] [illegible] ons wakker; en een ieder liep na de Wapenen. De Wilden [illegible] [illegible]

Hun wel verzonne veront-schuldiging.

[illegible], riep hun Kapitein dat zy Vrienden waren. [illegible] [illegible] [illegible], dat het een onbekwamen uure was [illegible] [illegible] bang gedurende de nacht niet [illegible] [illegible] [illegible] vermoorden die in slaap waren. [illegible] [illegible] dat de slag van 't Snaphaan, 't welk men had [illegible] zijne Natie had doen gelooven dat het een party [illegible] ren; ('t welk hun Vyanden zijn) om [illegible] hun van geen diergelijk Vuur-geweer [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hebben begeerden om de zelve [illegible] dat zy onbedachtsaam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ren, [illegible] als hun Vrienden hielden, [illegible] de zelve te zien [illegible] [illegible] verhinderd [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] met ons uit den Kabaner te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] grootste kentekens 't welk ze van hun [illegible] [illegible]

Wy gelieten ons met deze reden voldaan te zyn: en men zeide hen/ dat ze alleen met hun vier of vyfen by ons zouden komen/ om dat de jongelingen onder hen gewoon waren te steelen; en dat de Europeërs van geen inborst waren van zulks te gedoogen. Vier of vyf Ouden dan tot ons genaderd zynde/ onderhielden we de zelven tot den dag toe; wanneer wy hen de vryheid lieten om te vertrekken.

Na hun vertrek wierden onze Timmer-lieden gewaar dat 'er om te steelen waren geweest. En wel weetende/ dat dit den inborst der Wilden was/ en dat wy alle nacht voor diergelijke bespringingen zouden bloot staan/ indien wy dit ongemerkt lieten voorby gaan/ zo besloot men om 'er hen reden van te doen geeven. De Heer de la Salle ging aan 't hoofd van ons Volk op een kleine hoogte by na van gedaanten als een Eiland/ en trachten zelfs den een of den anderen Wilden van ter zyden af te betrappen. Maatwilligs had hy deze houwerd treden gedaan/ of hy vond een varsch spoor van een Jager/ die hy met 't Pistool in de hand vervolgde; en den zelven wel haast tegen over een Heuvel/ daar hy zich met den Vader Gabriel verzamelde/ achterhaald hebbende/ riep hy my/ en verzocht me hem te willen volgen: Hy maakten zich dan meester van dezen Wilden; en gaf hem in de bewaaringe van zyn Volk. Al de omstandigheden van dit diefstal uit den zelven verstaan hebbende/ begaf hy zich weer met twee van zyn Volk in 't Woud; en een van de voornaamsten der Wilden bejegenende/ nam hy hem ook gevangen; en weer hem van verre den geenen die reeds in verzekeringe gehouden wierd; en zond hem weer na de zynen/ om aan de zelven bekend te maaken/ dat hy hun Kameraat zou doen dooden/ in-gevalle zy niet wedergaven/ al 't geen 't welk den voorleden nacht gestoolen was.

Met wat en geweld de gestoolene goederen weder bekomen.

KAPITTEL XXVI.

Bevrediginge en verdrag tusschen de *Outtouagamis* en ons gemaakt.

'T Vertrek van de Heer de la Salle ontroerde deze Barbaaren, om dat ze den rok van den Lakay en eenig ander goed in stukken gesneeden/ de knoopen 'er afgesneden/ en onder malkander gedeeld hadden; en behalven de zelve niet geheel kon-

[illegible] hun Krammaetjes [illegible] / [illegible] ze / [illegible] uitnaemende haudel [illegible]

Vreeze der *Wilden* voor onze Wapenen.

Zy [illegible] Oktober alle [illegible] / [illegible] te [illegible]. De [illegible] op [illegible] / [illegible] een Land-vlakte omtrent twee het-schooten groot / van 't Bosch gescheiden / daar zie de Wilden vertoonden. [illegible] vlakte [illegible] / [illegible] hand. De Heer de la Salle had 't [illegible] / en [illegible] Soldaten / [illegible] aan de [illegible] / om zich tegen de Pijlen der Wilden te beschutten / [illegible] en [illegible] hen [illegible] Volk [illegible]

De [illegible] / om op hen los te [illegible] / [illegible] hen zich te verstrooijen / [illegible] Wilden / die op den Heuvel was / te [illegible]. [illegible] verhinderden [illegible] Kapiteynen [illegible] op ons [illegible]. Daar waren er niet [illegible] / [illegible] Boogen en Pijlen / [illegible]

Ik [illegible] dienst te doen. En [illegible] als de anderen had / als in de [illegible] Vreugd / [illegible] / en [illegible] / [illegible] ze [illegible] te zien / [illegible] steld scheenen. Ik moet [illegible] de zelve zo veel [illegible] vernam / dat deze [illegible] hen niet verhinderden / zich zo vermetel en kloekmoedig als hunne Bevel-hebbers te toonen. Ik ging vervolgens na de bijsten der Wilden. [illegible] zonder [illegible] / [illegible] / [illegible] stant te maaken / en middelaar van de geschillen te weezen. Een van ons Volk [illegible] lange [illegible] / de welke tot een hoofd-windzel van een deezer Wilden [illegible] / [illegible] recht na hem toe / en [illegible] hoofd ; hen daar door te kennen geevende / dat hy 't was die 't diefstal had begaan.

Uitneemende stoutheid van een der *Christen* Soldaten.

[illegible] Soldaten / niet als [illegible] / [illegible] Wilden [illegible] ze [illegible] [illegible]

de verzekeringe die wy hen gaven / dat zoo'er eenige breeze by ons te komen komen / tot ons toegetreden zijnde / betuygden ze / dat ze [illegible] niet gekomen waren / als [illegible] van de [illegible] / daar ze zich in bevonden / van ons de gestoole goederen in den zelven staat te konnen wedergeeven als ze waren / toen ze ons de zelve ontnomen hadden: dat ze bereid waren / ons 't geen noch gebleven was / weer ter hand te stellen / en 't ander te betaalen. Ter zelver tyd boden ze de Heer de la Salle eenige Beever-Huiden aan / om zijn gemoed tot de vrede te neigen; en ze namen hun verontschuldiginge van de kleine waarde dezer gifte / op het te ver verloopen Saizoen van 't Jaar. Men hield zich hier mee voldaan; en zy beloofden hen beloften; zo dat de vrede tusschen deze Barbaaren en ons getroffen wierd.

Den volgenden dag wierd met Dansen / Gastereyen / en Lof-reedenen doorgebracht. 't Opperhoofd dezer Wilden, [illegible] uit de Recollecten Herrevide / zei; [illegible] / dat [illegible]. Ze [illegible] de Beever-huiden, die we hen wilden [illegible] [illegible] om te voeden; [illegible] vergeeven ze [illegible] [illegible] eenige belooningen voor te ontfangen. [illegible] van onze Natie de welke de Pelteryen na de [illegible] van de Kanadiaanen [illegible] / hebben ons gezeit / dat Onontio (dus noemen ze de Gouverneur Generaal van Kanada) de zelven [illegible] / om [illegible] Kanada te [illegible] / [illegible] / [illegible] en op [illegible] de la Salle [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] / dat een [illegible] aangeboden / [illegible] [illegible] schen /.

Lof reden van den Kapitein, doen Wilden van de Recollecten.

Haare waarschouwinge aan de Heer de la Salle.

schen / weetende dat all' deze redenen hen konden in-gegeven zijn / door de geenen / de welke zich heimelijk tegen onze onderneminge stelden ; en door de nijd en achterdocht der Wilden zelfs konden verzonnen wezen / voor wien de dapperheid en 't vermogen der Illinooizen ontzaghelijk was ; en duchtende waren dat ze noch moediger mochten worden / wanneer ze door 't middel van ons Vuurgeweer bekwamen / zo besloten wy de Reize (alle noodzaakelijke voorzorgen tot onze verzekeringe nemende) te vervolgen.

Wy zeiden dan tegen de Outtouagamis dat we hen voor 't goede berichte / 't welk ze ons gaven / bedankten : dat wy die geesten waren / want zodanig noemen ze ons (zeggende / dat zy maar menschen en wy geesten zijn) voor de Illinooizen niet bevreesd waren ; en dat wy de zelven door wegen van vriendschap / of met geweld / wel tot rede zoude brengen ; en dat ons daar toe geen middelen zouden ontbreeken.

Vervolg der Reize van de *Outtouagamis* na de *Miamis*.

Des anderendaags / de welke was den eersten November, scheepten wy ons op 't Meer der Illinooizen in ; en kwamen op de vergader plaats / de welke wy aan twintig van de onzen / die zich van de andere zijde van 't zelve Meer weer by ons moesten voegen / beschreven hadden. Dit was aan de Mond van de Rivier der Miamis, de welke van 't Zuiden komende / zich in dat Meer van de Illinooizen stort.

Geschil tusschen de Heer *de la Salle* en den *Autuer*.

Wy waren zeer verwonderd / aldaar niemand te vinden : nademaal ons Volk 't welk wy aldaar verwachten / veel minder wegs als wy te doen hadden ; en hun Kanoos veel ligter als de onzen geladen waren. Wy hadden besloten de Heer de la Salle voor te stellen / dat men tot de Winter niet moest wachten / om ons by de Illinooizen te begeeven. We zeiden hier van mede / dat deze Volkeren zich in dat Saisoen van 't Jaar om gemakkelijker te Jaagen / in Stammen of Geslachten van twee of drie honderd menschen / verdeelen : dat by aldien de Jagt ter plaatse daar we ons bevonden / kwam te ontbreeken / al zijn Volk gevaar liep om van honger te sterven : dat wy by de Illinooizen Indiaans Koorn tot ons voedzel vinden ; en dat wy beter met ons dertigen (welk getal wy uytmaakten) als dat wy met ons veertigen waren / zouden bestaan : en dat indien de Rivieren kwamen te bevriezen / wy onze toerustinge onmogelijk over zo veel van honderd Mijlen ver zouden konnen voeren.

De Heere de la Salle gaf ons tot antwoord / dat hy by de twintig Mannen die hy verwachte gevoegd zijnde / zich aan den eersten Troep Illinooizen / die hy op de Jagt zou vinden openbaren / en de zelve door vriendelijke onthaalingen en geschenken

zou

zou komen: dat men door die middel eenige kennisse van de Ilinoische spraake krijgen / en alzo in staat zou weesen / met al de overigen deser Natie een Alliantie te maaken. Wy verstonden door dese antwoord / dat hy niet als zijn wil tot reden had. Wy vraagden'er selfs nach by / dat indien al zijn Volk kwam te verloopen / hy'er met onzen Wilden Jaager verblijven / en wel middelen zou vinden / om twee Sendelingen Recollecten door de Jagt te doen bestaan.

In dese gedachten bedienden hy zich van de gelegendheid van dat Volk 't welk hy te gemoet [illegible]. Hy zei dan tegen die 'er tegenwoordig waren / dat hy besloten had de anderen te verwachten: en om de zelven door eenige nutte besigheid op te houden / stelden hy ze voor / een Sterkte en een Huis of Verblijf-plaats tot verzekering van ons Schip te maaken: (want wy wisten toen nog niet dat het vergaan was) en om daar in zelfs de Koopmanschappen die ons moesten toekomen zou bewaaren; en dat het ons in alle voorvallende gelegendheden / tot een wijkplaats zou dienen.

KAPITTEL XXVII.

Bouwinge van een *Fort* of Sterkte, en een Huis, dichte by de Riviere *Miamis*.

Men vond aan de Mond van dese Rivier Miamis een Heuvel met een spitse van een platte forme door [illegible]; t'ennemaal door de natuur versterkt. Desen Heuvel was hoog en stijl / van een drie-hoekige figuur: aan twee zijden door de Rivier, en aan de andere zijde door een diepe Water-poel beslooten. Men liet de Boomen omhouwen / waar mede de zelve bedekt was; men zuiverden 't Land van all' de Kruiden aan die zijde van 't Bosch tot twee musket-schooten ver; en men begon een Reduit van veertig voeten in de breete / en tachentig in de lengte; Men versterkten ze met Balken en vierkantige Balken [illegible] zijden op malkander gelegt / daar geen Musket kogels door heen konden dringen. Ons voorneemen was / de twee oppervlakten die tegen over de Rivier waren met steen-paalwerke versterken. Wy lieten Masten of Paalen houwen / die men van de Land-zijde tot [illegible] van vijf-en-twintig voet [illegible] [illegible] gegraven / zijnde [illegible] van [illegible] Aarde te ge-

men

[illegible]

Een groote menigte lieeren by de Miamis.

[illegible] hy [illegible] dat zijn Schip mocht verlooren zijn / ontroerd / en [illegible]

Morren van 't arbeids volk over 't gebrek datze hadden.

[illegible]

Terwijl we daar waren maakten wy 'er een [illegible] van schorssen / ten einde den Godsdienst te gemakkelyker te doen. Den Vader Gabriel en ik predikten des Zondags en op de Heilige dagen by beurten; en wy zochten altijd de bekwaamste onderwerpen of [illegible] / om ons Volk tot [illegible] en standvastigheid te brengen.

In den beginne dezer [illegible] de [illegible] van de Rivier onderzocht. Wy hadden 'er een Zand-bank gezien. En om aan ons [illegible] een gemakkelijk middel tot den overtocht te geven / dat men ons 't Kanaal [illegible]

Door de komst van de Heer Tonti met veel Herten weer gestild.

[illegible]

uig

nig de twee [illegible] [illegible] Misilimakinak hadden gezonden. De Heer de la Salle [illegible] niet [illegible] of sijn Aankomst had [illegible] [illegible] zijn. [illegible] [illegible] [illegible] het begonnen arbeid aan 't Fort, 't welk [illegible] [illegible] Miamis noemde, [illegible]. Doch na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] [illegible] de Rivieren te [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tegen [illegible] [illegible].

Wy [illegible] [illegible] 't [illegible] [illegible] ons Volk [illegible], 't welk de Heer de Tonti had achter gelaaten. [illegible] [illegible] te herstellen de [illegible] hy begaan had, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zelven te zoeken, [illegible] [illegible] hy [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] Reize wilde hy niet wijken, en 't [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible], en [illegible] [illegible] Kanoos-voerders, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wind in-hand: [illegible] [illegible] hy [illegible] [illegible] [illegible] andere door een [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] de [illegible] niet te hulp koomen; [illegible] [illegible] [illegible] weg [illegible], en op den [illegible] van 't [illegible] [illegible] [illegible] daar zy [illegible] [illegible] en kleine [illegible] [illegible] noodzaakten hen zich [illegible] by ons te [illegible] [illegible] [illegible] arriveerden [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] komst; uit genomen [illegible], die men 't [illegible] [illegible], die men [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zal.

KAPITTEL XXVIII.

Inscheepinge van 't *Fort Miamis*, om ons in de *Riviere der Illinoeizen* te begeeven.

WY scheepten ons den darden December ten getale van dartig Mannen en drie Sendelingen Recollecten in [illegible] Kanoos in. Wy verlieten 't Meer van de Illinoeizen en voeren de Riviere van de Miamis, [illegible] [illegible] [illegible] hadden, weer op. Wy namen dizen weg ontrent [illegible] vijf-en-twintig Mijlen [illegible] na 't [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honden [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ze toerustinge moesten [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] of 't begin van de Riviere der Illinoeizen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Miamis, [illegible]

De Heer *Tonti* in gevaar van sijn leven.

Iro-

Irokoiſche ſpraake de groote Rivier [illegible].

Onruſt over 't lang achter blijven van de Heer de la Salle.

Wy waren dan in deze Rivier *Miamis* te [illegible] [illegible] / [illegible] de plaats te [illegible] / daar we [illegible] / om den oorſprong van deze Riviere welke zich na de Illinoeſen [illegible] te vinden. Wit [illegible] ons ſtil te blijven leggen / om de Heere de la Salle, die gegaan was om 't Land te [illegible] / te verwachten; en nademaal hy niet weder [illegible] / [illegible] wy niet [illegible] [illegible] wy zouden neemen. Wy [illegible] [illegible] [illegible] Soldaaten met my te [illegible] / om [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / en [illegible] [illegible] te loſſen / om hem van de plaats daar we ons onthielden / te verwittigen. [illegible] anderen gingen na 't boven einde der Riviere, om te onderſtaan / of ze hem konden aantreffen. Doch dit was alles [illegible] ; want de nacht [illegible] hem te rugge hebben.

Zijn gelukkige wederkomſte.

[illegible] zetten ik my met twee van ons Volk in een lichte Kanoo om in 't opwaaren van de Rivier te beter te konnen [illegible] / met hem te zoeken : maar wy vonden hem niet. Eindelijk omtrent ten vier uuren na den middag wierden wy hem van verre gewaar / zijne handen / en aangezicht geheel [illegible] van [illegible] / en van 't hout zijnde / 't welk hy gedurende de nacht / die zeer koud was geweeſt / had geſtookt : [illegible] twee [illegible] aan zijn Gordel of [illegible] hangen / welker [illegible] zeer ſchoon was / en 't welk een zoort van Hermelijnen [illegible] te zijn. Hy had ze / zonder dat deze kleine Dieren de vlucht namen / met ſtok-ſlagen gedood. Ze hangen zich gemeenlijk met de Staard aan de Takken der Boomen. Onze Kanoo-voerders maakten 'er goed zier [illegible]; want ze waren heel [illegible].

Vreemde en by ons onbekende Dieren.

Hy zei ons / dat de Moeraſſen die hy onderwegen had gevonden / hem genoodzaakt hadden een grooten om-weg te doen : en voegde hy / behalven dat de zelve van de [illegible] die in [illegible] viel zeer [illegible] was / niet [illegible] [illegible] in de nacht aan den Oever der Rivier had konnen komen. Hy had twee [illegible]-ſchooten gedaan [illegible] te verwittigen; [illegible] niemand hem beantwoord hebbende / had hy gedacht dat de Kanoos hem [illegible] gevaaren waren ; zo dat hy zijn weg langs de Rivier [illegible] / vervolgd had.

Stout beſtaan van de Heer de la Salle.

Op deze wijze meer dan drie uuren gegaan hebbende / zag hy een kleine verhevene aarde plaats / daar hy [illegible] / na dat hy twee of driemaal geroepen had : [illegible] in plaats van ons [illegible] ([illegible] hy dacht) [illegible] te vinden / zag hy met [illegible] als eenig Vuur tuſſchen de [illegible] onder een [illegible] / en de plaats van een menſch [illegible] op 't [illegible] Gras gekregen

[illegible] had, en die [illegible] 't welk hy gehoord had / [illegible] wierd [illegible]. [illegible] de buiten [illegible] den een of den anderen Wilden [illegible] / [illegible] in een hinderlaag had gelegt / om iemand [illegible] langs de Rivier te overvallen en te dooden. Hy riep hem [illegible] of [illegible] toe. [illegible] te geven dat hy hem niet [illegible]; riep hy met luider stemme dat hy zich op zijn plaats ging nederleggen. Hy [illegible] 't Vuur op nieuws weer aan; en zich wel [illegible] houdende / [illegible] hy 't om niet verrast te worden noodig te zijn / ontzag hem van [illegible] struiken om te houwen, de welke tusschen die komende te vallen / de welke [illegible] bleven staan / den weg zodanig zouden belemmeren / dat men niet zonder groot [illegible] te maaken tot hem zou konnen naderen; en dat hem [illegible] zou doen ontwaaken. Hy bluschten daar na 't Vuur uit / en viel in slaap; niet tegenstaande [illegible] nacht [illegible].

Zijn goede uitvindinge om niet onvoorziens van de *Wilden* gedood te worden.

Den Vader Gabriel en ik baden den Heer de la Salle zijn Volk [illegible] hy gedaan had / niet meer te verlaaten. [illegible] op 't [illegible] als wy konden voorhoudende / dat al 't geluk [illegible] ondernemingen alleen van zijne tegenwoordigheid afhing.

Onzen [illegible] was 't laatst op de Jagt achtergebleven. [illegible] ons ter plaatze van de Overtocht te Land niet vindende / om dat wy de [illegible] / [illegible] en [illegible] gegaan / dat men de Rivier [illegible] moest afgaan. [illegible] niet al de Kanoos-voerders [illegible]; en ik [illegible] de Heer de la Salle, die zeer vermoeid was. [illegible] nachts [illegible] brand in [illegible] Kabaan, die niet als van Bieze-[illegible] gemaakt was; en [illegible] zouden [illegible] verbrand hebben / [illegible] / de welke tot een Deur van ons [illegible] ter aarde geworpen.

Brand in de *Kabaan*.

[illegible] verborgden wy ons ter plaatze van den Overtocht te Land / by ons Volk; alwaar den Vader Gabriel [illegible] kruissen op de Boomen gemaakt had, om ons deze plaats te beter te doen kennen. Wy vonden 'er een menigte [illegible] van Ossen of van wilde Stieren / en veel rompen van [illegible] groote Beesten; mitsgaders eenige Kanoos die de Wilden van Ossen-huiden hadden gemaakt / om met hunne beladingen van Vleesch de Rivieren te passeren.

Kanoos van Ossen-huiden.

Deze plaats is gelegen aan de voet van een groot Veld aan 't uiterste einde van 't [illegible] een Dorp gelegen is / 't welk van de Miamis, Mascoutins en de Oiatinons, die zich by den anderen hebben [illegible] / bewoond was. De Riviere van de Illinoo-

[illegible]

KAPITTEL XXIX.

Beschryvinge van onze inscheepinge aan den oorsprong van de *Riviere der Illinoizen*.

Bevenius Landen.

Geweldige bochten der *Riviere Illinoiz*.

Trap-Ganzen, *Swaanen*, en *Rheebokken*.

D[illegible]

Zal-

Laizoen / toen wy ons daar bevonden / voor is. De Miamis hadden 't op 't jagen der [illegible] verbynd. En wat moeiten ons Volk [illegible] om wilde [illegible] schieten/ zo konden 'er onze Jaagers meer als in [illegible] Wyssen geen [illegible] [illegible] een Jongen [illegible], een kleinen Rheebok, [illegible] Toit-garven, tot [illegible] van dartig of twee-en-dartig Personen. En 't is zeker / dat indien onze Kanoos [illegible] hadden / zy weg geloopen en alles [illegible] zouden hebben / om [illegible] in te gaan / en zich by de Wilden te [illegible] zagen ; en 't vuur uit 't dorre Gras hadden [illegible] / om de wilde Stieren en Koetjen te lichter te dooden.

Deze Dieren [illegible] gemeenlyk in groote getal. 't Welk lichtelyk aan de menigte der Hoornen en rompen van deze Beesten [illegible] [illegible] te Miamis [illegible] ter Jagt.

[illegible]

Grooten hongers-nood.

[illegible]

K A-

KAPITTEL XXX.

Beschrijving van de Jagt, welke de Volkeren van die Landen op de wilde Stieren en Koeijen doen: van de groote dezer Beesten, en de voordeelen welke men van de Landen, Bosschen en Landstreeken daar dezelve benevens andere wilde gaan weiden, zou konnen trekken.

Vrouwen der Wilden konnen uitnemende groote swaarte dragen.

Zo [illegible] deze Wilden een Troep van deze [illegible] zijn / vergaderen ze zich in groote [illegible] rontzom de plaats [illegible] [illegible] / [illegible] in 't dorre [illegible] [illegible] bezemet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Beesten [illegible] [illegible] [illegible] deze Wilden [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De fijne Wolle dezer Ossen.

[illegible]

Haare verschrikkelijke gedaante.

[illegible] [illegible] van de [illegible] hoornen uitnemend groot [illegible] [illegible] hals / maar zeer [illegible] ; en [illegible] een bult of [illegible] verheven [illegible] ten. [illegible] voeten zijn [illegible] [illegible] dekt. Ze hebben [illegible] de [illegible] ren / die hen over de oogen [illegible] [illegible] deze Beesten [illegible] schrikkelijk maakt / als aan de by gaande Figuur blijkt.

Haar

'T Vleesch dezer Beesten is heel zappig. Ze zijn seer Vet in den

Herfst :

KINGE

XXX

olkomn, van die
jen doen: van
verbeelen
ichen en
bene-
rei-

...

zijn see Det in den
Persse:

Pag. [illegible]

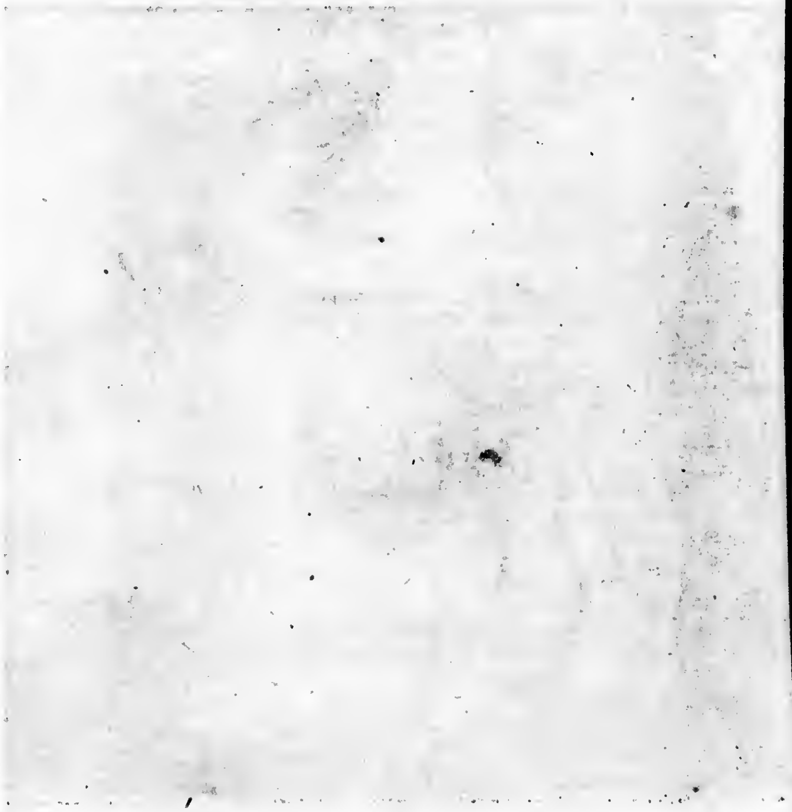

herfst: want ze gaan de geheele Zomer door in Weiden daar 't Gras hen tot den hals komt. Deze wyd uitgestrekte Landen zijn zo vol Weiden / dat hier 't Element, en de geschikte verblijfplaats der Wilde Stieren / en van ander wild schijnt te wezen. Men vind van plaats tot plaats de eene niet ver van de andere Bosschen / daar deze Beesten zich in begeven / om te herkauwen en zich voor de hitte der Zonne te beschutten.

Vlees.

Deze Beesten veranderen van Landstreeken na de veranderingen der Jaar-getijden en Landen. Wanneer ze in de Landen van 't Noorden zijn / en 't aankomen van de Winter gevoelen / gaan ze na die van 't Zuiden over. Ze volgen gemeenlijk d'een na d'ander; en zodanig ziet men ze somtijds in rijen van een mijl weegs. Ze blijven altemaal te gelijk staan: en de plaatzen daar ze zich nederleggen / vind men gemeenlijk met Wilde Porceleine bedekt; daar wy dikwils van gegeten hebben: 't welk doet geloven / dat de mist dezer Beesten de zelve in die Landen doet voortkomen. De wegen door de welke ze gegaan zijn / vind men zo gebaend als de groote wegen in Europa: want men ziet'er geen Gras of Struiken. Ze zwemmen de groote Meeren en Rivieren over / die ze op hun weg ontmoeten / om dan 't een in 't ander Land te gaan weiden.

Kostelijke Weiden en Bosschen.

De Wilde Koeijen begeeven haar in de Eilanden om te kalven: op dat de Wolven haare jongen niet mogten verscheuren. Want als de Kalven zo groot zijn dat ze de Koeijen kunnen na-loopen / durven 'er de Wolven niet by komen / om dat de Koeijen haar zouden dooden.

Koeijen, Kalven in de Eilanden om haare Kalven voor de Wolven te bewaaren.

De Wilden hebben deze voorzichtigheid in haar jagen / dat ze om deze Beesten niet uit hunne Landstreeken te verdrijven / gemeenlijk niet als die vervolgen de welke ze met Pijl-schooten gekwetst hebben. De anderen ontkomen 't vervolgen [illegible] ze [illegible] in vryheit loopen / [illegible] te [illegible]. [illegible] de Wilden van dit groote vaste Land [illegible] zijn om 't Wild te [illegible] / zo hebben ze deze Wilde Beesten nochtans nooit kunnen uitroeijen: want dit [illegible] vermenigvuldigt zo zeer / dat 'er / hoe groote slachtinge men op eene tijd onder de zelve doet / het volgende Jaar op 't gewoonlijk Saisoen altijd nog meer [illegible].

Voorsichtigheid der Wilden in 't jagen der Stieren. Zijn niet uit te roeijen.

De Wilde Vrouwen spinnen de wol dezer Beesten op een spil / en maken 'er zakken van / om 'er 't gerookte of in de Zon gedroogde Vlees in te leggen. Dit Vlees bewaaren ze gemeenlijk den tijd van drie of vier maanden van 't Jaar. En hoewel ze geen zout hebben / zo bereiden ze 't nochtans zo wel / dat 'er geen de minste verderving aankomt. Vier maanden na dat ze

Waar toe de Wilden de wol gebruiken.

dit Vleesch op dusdanigen wijze hebben toebereid / zou men zeggen / wanneer men 't eet / dat het eerst daags geslagen was. Wy [illegible] het [illegible] daar dit Vleesch in gebruik was / en [illegible] 'er ons gelijk de Wilden in plaats van water van. Dit is de gewoonelijken drank van alle de Volkeren van America die [illegible] gang met de Europeërs hebben.

De Huiden dezer Wilde Ossen wegen gemeenelijk honderd / of honderd en twintig ponden. De Barbaaren [illegible] of snijden'er den rug aan de zijde van den hals af / de welke 't grootste en dikste is / en nemen niet als 't dunste gedeelte van den buik. Ze bereiden de Huiden met de harzenen van allerhande Dieren; en maaken ze door dat middel zo zacht / als ons Geiten-leer met Olie bereid. Ze schilderen 't met verscheidene kleuren / en [illegible] ze met [illegible] Cegels [illegible]. Ze maaken 'er Rokken van om 'er zich in tijden van [illegible] op te [illegible] en te verwarmen. Des Winters / en voornamentlijk gedurende de nacht / dekken z' er zich mee. Hunne [illegible] die niet beschilderde wolle zijn / staan zeer eerlijk.

Wanneer de Wilden eenige Koeyen gedood hebben / zo volgen de kleine Kalveren den Jager / en koomen ze de handen of vingeren lekken. Deze Barbaren brengen ze somtijds by hunne kinderen; maar als 'er ze mee gespeeld en hun vermaak van gehad hebben / slaan ze deze Dieren de kop in / om ze te eeten. Ze bewaren de [illegible] of de Nagelen dezer kleine Beesten / en laaten ze droogen; [illegible] ze de zelve aan [illegible] / en doen 't schudden doen klateren / na de [illegible] der postuuren en bewegingen die gemaakt / die dansen en zingen. Dit werktuig heeft eenige gelijkenis met het [illegible].

[illegible] / en 'er [illegible] van [illegible]. Deze Wilde Ossen [illegible] in alle getijden van 't Jaar [illegible]: want als ze [illegible] de Winter [illegible] voelen, en [illegible] de Landen van 't [illegible] (de [illegible] een warmer [illegible]) komen [illegible] / en het de [illegible] [illegible] is / hebben ze de [illegible] heid / van'er de [illegible] af te [illegible] / en 't [illegible] 't [illegible] der is / af te [illegible]; [illegible] ze ook [illegible] / [illegible] zo gemeenlijk als die in Europa.

Deze Wilde Stieren en Koeyen zijn veel grooter / en [illegible] van hooren / als onze Ossen in Europa: maar deze groote [illegible] te van Vleesch / [illegible] ze geene [illegible] niet / zeer snel te loopen; en daar zijn [illegible] Wilden, [illegible] ze zeer [illegible] en [illegible] zijn / die ze met loopen konnen achterhaalen. Deze Beesten [illegible] [illegible] die haar [illegible] [illegible] / en [illegible]

dig

De Huiden wegen 100. en 120. pond.

Hoe ze de zelve bereiden.

Hoe ze de Kalven vangen.

Waar toe ze de Klauwen gebruiken.

Uitneemende groote dezer *Wilde Stieren*.

als ze tochtig zijn/ en een man haer alleen vervolgt. Men ziet ze somtijds met troupen van twee of drie hondert stuk.

Sijn somtijds gevaarlijk.

Men vind ook veel andere zoorten van dieren in deze groote vlakten/ gelijk ik in de beschryvinge van Louisiane heb aangemerkt. Men heeft'er Herten, Geiten: en de Beevers en Otters zijn'er gemeen. Men vind'er ook Trap-ganzen, die de smaak van allerhande [illegible] hebben/ Swaanen, Schildpadden, Indiaansche Hoenderen of Kalkoenen, Papegayen, en Patrijzen: daar zijn ook een groote menigte Pellikaanen, die uitnemende groote bekken hebben; en veel meer andere Vogelen van verscheidene gedaanten/ in zeer groot getal.

Otters, Kalkoenen, Pellikaanen, enz.

De Vischvangst is'er zeer overvloedig/ en 't aardrijk is'er uitnemende vruchtbaar. 't Zijn Weiden by na zonder einde of bepalinge/ met Bosschen vol hoogstammige Boomen/ van allerhande bekwaam hout om te Timmeren. Men vind'er onder anderen uitsteekende Eyke-boomen, effen gelijk die in Europa, en vaster en harder als die in Kanada. All' de Boomen zijn'er van een uitsteekende hoogte en dikte; en men vind'er de schoonste stukken van de wereld om'er Schepen van te bouwen/ die men daar zou konnen maaken/ en [illegible] 't hout mee voeren/ 't welk tot ballast voor de Schepen zou [illegible]/ om in Europa tot den Scheeps-bouw te dienen. Dit zou van een groot voordeel wezen/ en de Bosschen in Europa, die zeer uitgeput zijn/ de tijd geven/ om weer aan te wassen.

Schoon en bekwaam hout-gewas.

Men ziet in deze Bosschen verscheidene slag van Vrucht-boomen/ en Wilde Wijngaarden, de welke trossen van omtrent anderhalve voet lang voortbrengen/ die volkomentlijk rijp worden/ en daar men zeer goede Wijn van maaken kan. Men vind'er ook Velden met veel goede Kennip, die'er natuurlijk wast/ van zes of zeven voeten hoog. Met een woord/ door de ondervinding die wy by de Illinoozen, en by de Issati hebben genomen/ is men verzekerd/ dat het Land bekwaam is/ allerhande slag van Vruchten/ Kruiden en Zaden/ in veel grooter overvloed als de beste Landen in Europa, voort te brengen/ op dat men'er tweemaal in een Jaar kan inoogsten.

Druivetrossen van een ongemeene groote.

De Lucht is'er heel gematigd en gezond. 't Land word'er door een oneindig getal Meeren, Rivieren en Vlieten besproeid; waar van de meesten bevaarbaar zijn. Men is'er ook by na niet met de Maringouins of andere kleine Muggen/ die'er in Kanada in groote menigten zijn/ of van andere schadelijke dieren [illegible]. Als men 't Land bebouwde/ zou men'er het tweede Jaar zonder eenige levens middelen uit Europa te ontfangen/ konnen bestaan. De groote gelegentheid van dit Land zou in korten tijd/

Twee oesten in eén Jaar.

De groote

tijd / Brood / Wijn en Vleeſ / aan al de Cariber-Eilanden van America konnen uitleveren. De Avonturiers, Vleeſ-brongers / Jagers / en anderen zouden in deze Landen meer Wilde Stieren en Koeijen ſchieten / als in al de overige Eilanden die ze bewoonen.

voordeelen die men uit deze Landen zou konnen trekken.

Verſcheidene Mijnen.

Daar zijn Mijnen van Steen-koolen / Lepen en Yzer. En de ſtukken rood en zeer zuiver Koper / de welke men aan verſcheide oorden vind / doet oordeelen / dat'er ook Mijnen van zijn : en mogelijk zou men'er ook van andere Metaalen en Berg-ſtoffen vinden ; die men miſſchien noch t'eeniger tijd zal ontdekken : want men heeft reeds by de Irokooizen een Fontein van Aluin-zout gevonden.

KAPITTEL XXXI.

Beſchrijvinge van onze komſt by de *Illinooizen*; zijnde ten opſichte van de andere *Wilde Natien* van *Amerika*, een zeer talrijk Volk.

De oorſpronkelijkheid van 't woord Ilinoois, komt gelijk wy gezegt hebben, van Illini ; 't welk in de ſpraake dezer Natien gemaakt of volmaakt Man betekend : even als het Franſche woord Alleman (in de Nederlandſche ſpraake een Duitſcher), als of men door dit Franſche woord wilde te kenne geven / dat een Alleman of Duitſcher de volkomentheid van alle Mannen / van wat Natie de zelve zijn / in zich alleen behelt.

Kabaanen der Illinooizen.

't Grootſte Dorp van de Illinooizen beſtaat uit vier of vijf honderd Hutten of Kabaanen, ieder van vier of vijf Vuur-ſteden. Deze Dorpen zijn in een plaats de welke een weinig moeraſſig is / op de Polus hoogte van veertig Graaden / op de rechter Oever van een Riviere zo breed als de Maas voor Naamen gelegen. Hunne Kabaanen zijn als lange Prieelen gemaakt ; en ze zijn wel met Matten van platte biezen gevlochten / bedekt / en zo dicht / dat'er de Wind / Regen / of Sneeuw / niet door kan dringen. Ieder Kabaan heeft (als ik gezegt hebbe) vijf of zes Vuur-ſteden ; en ieder vuur of ſteed een of twee Huis-gezinnen. Al die'er in woonen leven te zamen in goede vriendſchap.

Hoe ze

't Is de gewoonte van dit Volk / dat zo haaſt ze 't Indiaanſche

Vrouw-

Koorn hadden ingevoegt/ 'tzelve in uitgeholde gaten onder de aarde te verbergen; om 't tegen de Zomer/ wanneer de spijse lichtelijk bederft/ te bewaaren. Daar na gaan ze verre van hunne Dorpen de Winter met de wilde Ossen en Beeren-Jagt doorbrengen; daar ze zeer weinig stukken van t'huis brengen. Dezen voorraad van Indiaans Koorn houden ze zeer waardig; en men zou hen geen grooter misnoegen komen geeven/ als 'er gedurende hun afwezen aan te raaken.

haar Indiaans Koorn bewaaren.

Wy vonden gelijk wy voorzien hadden/ het Dorp ledig: nademaal de Wilden volgens hun gewoonte na verscheidene plaatzen op de Jagt gegaan waaren. Hun afwezen veroorzaakten ons groote moeyelijkheid: want de lebens-middelen ontbraken ons; en wy dorsten hun Indiaans Koorn niet uit de holen neemen/ daar ze 't in sluiten/ om 'tzelve tot de wederkomste van de Jagt te bewaaren/ om 'er hunne Landen me te bezaayen/ en tot de volgende oogst-tijd te bestaan. Doch eindelijk niet konnende besluiten/ zonder lebens-middelen dieper Landwaarts in te reizen; te meer/ om dat het vuur 't welk ze in de Hutten of Kabaanen hadden gestoken/ all' de wilde Dieren had doen vluchten/ zo rezolveerden de Heer de la Salle twintig Maaten van 't Koorn dezer Barbaaren te neemen; in hoope van ze door eenige vereeringen te vrede te stellen.

De Reisigers worden door hongersnood gedwongen om haar Koorn weg te neemen.

Wy scheepten ons met deze nieuwen voorraad noch dien zelven dag in: en voeren de zelve Rivier uit Zuiden ten Westen longs/ gedurende den tijd van vier dagen af.

Verre Reize op de Riviere Illinois.

Den eersten Januari 1680. onmiddelijk na 't doen van de Misse, wenschten wy de Heer de la Salle, en al ons Volck met de bewegelijkste woorden die ik kon uitvinden/ een gelukkig Jaar. Ik bad all' onze reisgenoote zich met geduld te wapenen; hen voorspellende dat God in al onze wederwaardigheden zou voorzien; en dat wy er goede eenpaarige leevende/ hy ons behoefnesse middelen tot onderhoud zou verschaffen. Wy/ den Vader Gabriel, en Zenobe omhelsden al ons Volk/ d'een na d'ander/ op de tederste en hartelijkste wijze. Wy noodigden hen ook aan/ om met ons deze gewichtige Ontdekkinge/ zo wel van ons begonnen/ te vervolgen.

Op 't einde van den vierden dag van 't Jaar voeren we over een klein Meer, van omtrent zeven Mijlen lang en een breet/ Pimiteoni genaamt; 't welk in haare spraake beteekend dat 'er veel vette Beesten zijn. De Heer de la Salle oordeelden door 't Astrolabium, dat het op de hoogte van drie-en-dertig Graden, en vijf-en-veertig Minuten lag. Dit Meer is zeer aanmerkelijk/ om dat de Rivier der Illinoisen tot daar toe bevrooren zijnde/ 't welk niet lan-

Beschrijvinge van 't Meer Pimiteoni in de zelve Riviere geleegen.

[illegible] in Mescha[illegible] [illegible]

[illegible] Riviere, [illegible] Kanoos [illegible] de la Salle [illegible] Kanoos [illegible] rangeeren; [illegible] Rivier [illegible] Kanoos [illegible] Rivier [illegible] de la Salle [illegible] Tonti, [illegible]

Groote schrik der *Illinoizen* over 't *arrivement* der *Kanadianen*.

[illegible] Illinoozen, [illegible] de la Salle [illegible] Kalumet; [illegible] Barbaaren [illegible] Kanadianen [illegible] gerangeert [illegible]

[illegible] Illinoozen [illegible] Kanoos [illegible] de la Salle [illegible] Wilden [illegible]

Haare uytneemende blijdschap.

[illegible] Kalumet, [illegible] Kalumet [illegible] Zenobe [illegible] Wilden, [illegible]

[illegible]

Wy gingen met hun [illegible] en Opperhoofden in hunne Kabanen; en hadden [illegible] met deze arme zielen / die niet [illegible] / als dat ze by gebrek van Sendelingen om hen te onderwyzen / God niet kennen.

De blydschap van de een en de ander was zo groot als hunne [illegible] had geweest. En die van eenige der Wilden had zo ver gegaan / dat ze [illegible] / daar ze zich voor de [illegible] hadden. Wy zelven dat wy [illegible] hen [illegible] waren / als om hen [illegible] God te [illegible]; om hen tegen hunne vyanden te beschermen; en Vuur-geweer en andere levens-[illegible] / daar ze tot noch toe geen kennisse van hadden / voor te brengen. Wy hoorden hier op een groot gejuig van stemmen / 't welk uit het diepste van 't hert dezer Wilden scheen voort te komen; die de menschelykste en geschikste van 't geheel Noorder Amerika zyn; en die met [illegible] Tepouni-Nika riepen: 't welk in hunne spraake te zeggen is / zie daar [illegible] / [illegible] / die ze [illegible] te hebben. [illegible] / [illegible] / met [illegible] / en [illegible] / [illegible] te [illegible]. De [illegible] stukken van 't Vlees dezer Dieren in de mondt [illegible] uitnemende [illegible].

Hun vreemde gewoonte van de voeten der geener die hen aangenaam zijn, en van de reize komen, met 't vet of smout der Beesten te vrijven.

De [illegible] de Heer de la Salle [illegible] Tabak van Martiniko, en van eenige Bylen [illegible] / zei hy / dat hy hen had laten [illegible] om te [illegible]; [illegible] / die hy hen [illegible] te [illegible] / [illegible]. [illegible] / dat hy [illegible] 't Indiaansche [illegible]; [illegible] 't ge[illegible] levens-[illegible] / [illegible] / en hunne [illegible] / zich in [illegible] / [illegible] eenig Indiaans [illegible] te nemen / 't welk hy in zyne Kanoos had: dat men 't noch niet had aangeraakt; en indien ze 't hem [illegible] / hy hen Bylen en andere dingen die ze van noden hadden in de plaats zou geven; doch indien ze 't niet konden missen 't hen vry stond 't zelve weder te nemen: maar indien ze hem noch zijn [illegible] levens-middelen [illegible] / hy by hunne gebueren zou gaan / die ze hem / de zelve betaalende / wel zouden verschaffen; en dat hy hen in plaats van de zelve de [illegible] zou laten / die hy medegebracht had / om hunne Bylen en al de andere werktuigen die onze andere Europeërs hen in 't toekomende zouden geven / te herstellen.

Vereering aan deze *Wilden* gedaan.

De

De Wilden stonden den Heer de la Salle toe 't geen hy verzocht; en wy maakten een verbintenisse met de zelve.

De Wilden Maskoutens trachten de vriendschap met de Illinooizen gemaakt te verbreeken.

Om deze Alliantie, welke wy met de Illinooizen aangingen, bestendig en onverbreekelijk te maken, moesten we veele noodzaakelijke voorzorge neemen. Een der Opper-hoofden van de Wilden Maskoutens, genaamt Monso, kwam den zelven avond van onze aankomst ons voorneemen verdwarssen. Wy bemerkten dat hy door anderen als door die zijner Natie gezonden was; en dat hy eenige Miamis en Jongelingen by zich had, die Ketels, Bylen, Messen, en andere Koopmanschappen medebrachten. Men had hem liever als iemand anders tot deze bezendinge verkooren, om dat de Illinooizen meer betrouwen op hem als op de andere Miamis hadden: want de Illinooizen waren met de Maskoutens niet in Oorlog geweest. Zy rotten van den gantschen nacht met de Wilden te zamen, om ze op te maken; zeggende, dat de Heer de la Salle niet anders als een twist-stooker en een vriend van de Irokooizen was, tot geen ander einde by hen gekomen, als om hunne vyanden voor te gaan en den weg te banen: dat ze van alle kanten met all' de Europeërs die in Kanada waren zouden komen om hun Natie te verdelgen. Hy dee hen vereeringen van al 't geen hy medegebracht had; en zei hen zelfs, dat hy van wegen eenige Kanadiaanen kwam, die hy hen te kennen gaf.

Zijn door eenige Kanadiaanen daar selfs toe opgemaakt.

Wilden houden hun heimlijke raadslagen by nacht.

Dezen raad of complot wierd des nachts (de welke de Wilden tot het verhandelen hunner verborge zaaken gemeenlijk verkiezen) gehouden. Dezen Afgezand vertrok den zelven nacht. Des anderen daags vond men de Opperhoofden der Illinooizen geheel verandert: want ze waren heel koel en vol mistrouwen; en scheenen zelfs eenige kwaden aanslag tegens ons te maken; 't welk ons groote moeite veroorzaakte. Maar de Heer de la Salle een der Hoofden van de Natie met vereeringe gewonnen hebbende, verstond van hem de oorzaak dezer veranderinge. Hy gaf hem 't middel om hun argwaan behendiglijk weg te neemen.

Wy vonden dan niet alleen gelegentheid om dit Volk te vrede te stellen; maar wy hielpen in 't vervolg de Maskoutens en de Miamis uit hun misverstand. Wy maakten zelfs een Alliäntie tusschen deze laatsten en de Illinooizen, de welke geduurende den tijd, die wy aldaar verbleeven, ook onderhouden wierd.

KA-

KAPITTEL XXXII.

Verhaal van 't geen 'er tusschen ons en de *Illinooizen* tot het bouwen van een *Fortresse* voorviel.

Listige vonden der *Wilden* om de reise tot de vordere ontdekkinge te verhinderen.

TErwijl wy onder deze Natie verbleeven / nodigden ons Nikanapé, de Broeder van Chassagouasse, den voornaamsten van de Kapiteinen der Illinooizen alle op een Gastmaal. Zo haast al 't Volk in de Kabaan gezeten was / nam Nikanapé 't woord / en dee een reden die zeer verschillende was van die der Ouden op onze aankomst gedaan. Hy zei dan dat hy ons zo zeer niet genoodigt had / om ons wel te onthaalen / als om onze geest van de verkeerde inbeeldinge de welke wy hadden om de Meschasipi, dat 's te zeggen / de groote Rivier tot aan de Zee af te vaaren / te geneezen. Hy wilde ons verzekeren / dat niemand zulks zonder daar te vergaan / had ondernomen; Dat haare Oevers met een oneindige menigte Barbaaren bevolkt waren; die ons / wat dapperheid en wapenen wy ook mochten hebben / door hun groote getal overstroopen zouden: dat dit groote water vol Tritons, Crokodillen, Serpenten, en Gedrochten was. Dat al eens vast-gesteld zijnde / dat de grootte van de Barke die wy tot dien einde gingen maaken / ons voor alle deze gevaaren bevrijde / dat 'er dan noch een andere t'eenemaal onvermijdelijk was; te weeten / dat 't lager einde van de Meschasipi vol Water-sprongen en steile afstortingen was / de welke gevoegd by de snelheid van haaren loop ons zonder eenig tegenmiddel en zekerlijk zou doen omkomen; Dat all' deze geweldige vlieden / en water-stortingen tot by een Afgrond kwamen / daar deze groote Rivier zich onder de aarde verloor / zonder te weeten waar ze bleef / of uitkwam.

Men mag ze niet tusschen spreeken.

Hy voegden by dit alles zo veel omstandigheden / en bracht zijn redeneeringe zo ernstig en met zo veel tekenen van genegendheid voort / dat ons Volk de gewoontens en manieren der Wilden niet gewoon zijnde / en maar dat'er twee de Illinooische spraake verstonden / daar van ontsteld was. Wy bemerkten hunne vreezen op haare aangezichten / de welke zich geheel verschrikt vertoonden. Maar nademaal 't de gewoonte niet is / de Wilden, wanneer ze spreeken / tusschen te komen, en dat wy dit doende zelfs de ontrustinge van ons Volk zouden vermeerderd hebben / zo lieten wy hem gerustelijk zijn reden voleindigen. Maar na wy

M hem

hem zonder eenige de minste ontroeringe te betoonen / beantwoorden.

Worden met goede redenen van 't kwaade vermoeden van wegen de Kanadiaanen gegeeven verlost.

Wy zeiden dan / dat wy aan hem voor 't berigt 't welk hy ons gaf verplicht waren; en dat wy zo veel te meer roem zouden verwerven / als wy te grooter moeijelijkheden hadden te boven te komen: dat wy alle onze Opperhoofden / en den Grooten Meester van 't leven der menschen / die over de Zee en d'Aarde gebood / zouden dienen: dat wy ons gelukkig zouden achten te sterven met de naame van den Grooten Kapitein des Hemels / en van die de welke ons gezonden had / tot het einde der Aarde te verspreiden: dat we geloofden / dat al 't geen hy ons had gezeit / een uitvinding van zijn vriendschap was / om ons te verhinderen zijn Natie te verlaaten: dat het zou konnen weezen / dat dit alles niet anders als een konst-greep en een verdichtzel van de een of de andere kwaade geest was / die hen een afgrijsen van onze ondernemingen had gegeeven; doch dat de zelve vol oprechtigheid waren: en dat de Illinooizen een goede vriendschap en genegendheid voor ons hebbende / zy ons de redenen van ontrustinge niet behoorden te verbergen / op dat wy hun voldoeninge zouden konnen geeven: dat wy anderzins reden hadden / te gelooven / dat de vriendschap die ze ons op onze aankomst betoonden / niet anders als valsch en vol geveinsdheid was geweest / Nikanapé beantwoordde dit niet; en ons nodigende om te eeten / veranderde hy vervolgens van reden.

Onzen Tolk wel onderricht zijnde / nam na de gewoone maaltijd 't woord / zeggende tegen die 'er tegenwoordig waren; dat wy ons niet verwonderden / dat hunne gemoeren nijdig waren over de geruchten en zwoorheden / die ze door den Koopmanhandel / die ze niet wel konden te voeren / zouden verliezen; doch dat ze hen berichtingen tot ons nadeel deeden / maar dat hy zich zeer over verwonderde / dat ze 'er zo lichtelijk aan geloofden / en de waarheid voor ons verborgen; dewijl wy hen all' onze ondernemingen openhertig en ongeveinst hadden deelachtig gemaakt.

En zich by Nikanapé wendende / zei hy 'er by; wy sliepen niet mijn Broeder toen Monso te nacht in 't heimelijk tot u ten nadeel tegen u sprak; en zei / dat we de Verspieders van de Irokooizen waren: de vereeringen die hy aan u gedaan heeft / om u deze leugenen te doen gelooven / zijn noch in deze Kabaan verborgen. Waarom heeft hy zo haast hy u gesproken heeft de vluchte genomen? Waarom vertoond hy zich niet des daags; indien hy niet als waarheden te zeggen heeft? Heb je niet gezien dat wy op onze aankomst uwe Dorpen hadden konnen verdelgen / en in de kwaadste staat ze in waaren / alleen konnen doen / 't geen men u

wel wijs maaken/ dat wy met de bystand en hulpe der Irokooizen zullen doen/ na dat wy ons by u bevestigd en vriendschap met uwe Natie zullen gemaakt hebben? Zouden deze krijgs-lieden/ die ik hier by my heb/ terwijl ik met u spreke/ u altemaal en zo veel anderen als je hier bent/ niet konnen vermoorden/ terwijl uwe jongelingen op de Jagt zijn? Weet je niet dat de Irokooizen die je vreest/ onze dapperheid en vermogen dikwijls hebben beproefd? En dat wy derhalven hun hulpe niet van noden zouden hebben; indien wy voorgenomen hadden u den Oorlog aan te doen.

Kloekmoedige reden tegen de Wilden.

Doch om u geest t'eenemaal te geneezen/ loopt dezen Bedrieger na; wy zullen hem hier verwachten om hem te overtuigen en beschaamt te maaken: want hoe zou hy ons kennen/ die hy nooit heeft gezien? hoe kan hy 't complot 't welk wy met de Irokooizen gemaakt hebben/ die hy zo weinig kend als ons/ weeten? Ziet en slaat acht op onze uitrustinge en scheeps-laadingen; 't zijn niet als Werktuigen en Koopmanschappen die ons niet konnen dienen als om goed te doen; en niet bekwaam zijn om te bespringen of te verdedigen.

Deze redeneering ontroerden hen; en bewoog ze dezen Monso te doen naloopen/ om hem weere te rug te brengen: maar de [illegible] die 'er dies nachts viel en de voet-spooren bedekten/ verhinderde dat men hen niet achterhaalen kon. Onderentusschen was ons Volk noch niet t'eenemaal van hun [illegible] vreeze genezen. Zes van de zelve die op de wacht waren; en onder anderen twee Zaag-zagers/ zonder de welken wy geen Barke konden maaken om na de Zee te vaaren; en die te Missilimakinak [illegible] waren/ lichten de volgende nacht [illegible] 't geen ze [illegible] van noden te hebben/ en namen de vlucht. [illegible] men in [illegible] van [illegible] zeggen/ dat ze zich [illegible] een [illegible] gevaar/ als 't geen ze wilden vermijden/ bloot stelden.

't Deserteeren van eenig Volk.

De Heer de la Salle ziende/ dat deze zes Overloopers niet als een [illegible] die hen [illegible] was geweest in hun Kabaan hadden gelaaten/ gebood aan de [illegible] van ons Volk om 't [illegible] gevolge 't welk dit afloopen in 't gemoed der Illinooizen zou konnen [illegible]/ te zeggen/ dat hun Kameraaden zonder zijne orders waren [illegible]; en dat hy de zelve wel had konnen laaten achtervolgen; en om een voorbeeld te geven/ doen straffen: maar dat hy de ontrouw van ons Volk aan de Barbaaren niet wilde laaten blijken. Wy vermaanden de anderen getrouwer als deze vluchtelingen te willen weezen; en door de vreeze voor de gevaaren/ die Nikanapé hen valschelijk zo groot had gemaakt/

Aanspraak aan 't Volk.

maakt/ tot diergelijke uiterften niet te komen. Wy zeiden hen ook dat de Heer de la Salle niet als die wilde mede neemen de welke hem getrouwelijk zouden vergezelschappen: dat hy hen zijn woord gaf/ om de anderen in de Lente de vryheid te geeven om na Kanada weder te keeren/ daar ze met de Kanoo zonder eenig gevaar te loopen na toe konden gaan; 't welk ze nu niet als met een zeker gevaar van hun leven konden ondernemen; en dat een diergelijke wederkeeringe hen met een eeuwige schande zou bedekken/ van door een verraad/ 't welk niet ongestraft kon blijven/ zo haast zy in Kanada zouden gekomen zijn/ hem laf hertiglyk te hebben verlaaten.

Goed middel om hen 't overlopen te verhinderen.

Dus trachten de Heer de la Salle zijn Volk bestendig te maaken. Ondertusschen kenden wy hun onstandvastigheid: doch 't verdriet 't welk hy over hun flaphertigheid had ontveinzende/ besloot hy hen van de Wilden te doen vertrekken; ten einde den weg tot nieuwe heimelijke misleidingen af te snijden. Maar om hen zonder morren en tegenstreven hier in te doen bewilligen/ zei hy hen/ dat ze niet geheel in zekerheid by de Illinooizen waren: ten anderen/ dat zodanigen verblijf hen door de bespringingen der Irokooizen (die mogelijk deze Barbaaren voor de Winter zouden komen aantasten) zou bloot stellen: en dat de laatsten niet bekwaam zijnde/ de eersten te wederstaan/ zy zekerlijk op den eersten aanval de vlucht zouden neemen: dat de Irokooizen de zelve niet konnende achterhaalen/ om dat de Illinooizen veel sneller als zy loopen/ hun woeden tegen hen zouden in 't werk stellen; en dat ons klein getal onbekwaam was deze Barbaaren 't hoofd te bieden: dat 'er om dit te voorkomen niet als een middel was/ te weeten; zich op een plaats/ ligt om te verdedigen/ te versterken; en dat 'er een diergelijke sterkte by 't Dorp was/ daar ze tegen de bespringingen en aanvallen der Illinooizen, en die der andere Barbaaren, veilig zouden zijn: dat we daar niet konden overweldigd worden: en dat hen dit zelfs zou nalaaten om ons aan te tasten.

Deze redenen/ en meer diergelijken/ die ik hen ook bewaarheden/ deeden hen dit gelooven; en bewilligden hen om met goeder wille de opbouwinge van een Sterkte op de hand te neemen. Men zocht 'er tot dien einde een bekwaame plaats toe/ drie dagreizen (de Rivier Meschasipi afgaande) van 't groote Dorp der Illinooizen, geleegen.

KAPITTEL XXXIII.

Aanmerkinge op den inborst der *Illinooizen*, met een korte beschrijvinge van de kleine vrucht, die men van hunne bekeeringe kan verwachten.

'T Is nodig hier in acht te neemen / dat'er aan 't Zuid-Westen van den oorsprong van 't Meer Illinoois Miamis zijn. Ze woonen op den Oever van een zeer schoone Rivier, de welke omtrent vijftien Mijlen in de Landen is / ten Noorden op de Polus hoogte van een en veertig Graaden. De Natie van de Maskoutens en die van de Outonagamis op die van omtrent drie en veertig Graaden / op den Oever van de Rivier Melleoki genaamd / de welke zich niet verre van hun Dorp in 't Meer Illinoois ontlast. Van de zijde van 't Westen vind men de Kikapous en de Ainoves, die twee Dorpen hebben. Ten Westen van deze laatsten / aan 't hooger einde van de Rivier Chekagoumenant is een ander Dorp van de Illinooizen Kaskaschia genaamd / gelegen na 't Westen van den oorsprong van dit zelvige Meer, zich een weinig na 't Zuid-Westen strekkende / op de Polus hoogte van omtrent een en veertig Graaden. De Authoutantes en de Maskoutens Nadouessiouz, waaren honderd en veertig Mijlen van de Illinooizen in drie groote Dorpen dichte by een Rivier gehouden / die zich in de Meschasipi ontlast. 't Is van de zijde van 't Westen boven de Rivier Illinoois tegen over de Mond van de Ouiskonzin daar een andere Rivier word gevonden / de welke zich van gelijke in de Meschasipi ontlast. Wy zullen in 't vervolg noch van verscheidene andere Natien spreeken.

Beschrijvinge en benaaminge veeler Rivieren en Volkeren.

't Meerendeel van all' deze Wilden, en voornamentlijk de Illinooizen, maaken hunne Kabaanen of Hutten met Matten van platte en dubbelde Biezen gevlochten. Aangaande de Wilden zelfs / ze zijn van een groote gestalte des lighaams / sterk / grof / en gewapend met Pijl en Boog. Deze laatsten hadden noch geen Vuur-geweer; maar wy hebben 't 'er aan eenigen gegeeven. Ze zijn zwervers / luiaards / bloohertigen / hypocrieten / en hebben by na geen achtinge voor hunne Opperhoofden. Ze zijn boosaardig / en groote dieven.

Gestalten en inborst der *Wilden*.

Hunne Dorpen zijn met geen Pallissaaden beslooten / om dat ze geen hart genoeg hebben / om de zelve te verdedigen; want ze vluchten op de eerste tijdinge / die ze van een vyandlijk Leger ver-

staan. De goedheid en vruchtbaarheid van hun Land verschaft hen alles wat tot het leven noodig is. Zy hebben dan [illegible] geen gebruik van [illegible] werktuigen of yzere Wapenen: maar behalven de Pyl en Boog, bedienen ze zich in den Oorlog ook van een [illegible] halve [illegible] in een [illegible].

Haar Geweer.

Men vind onder deze Natie ook een groot getal Hermaphrodyten. Zy hebben gemeenelijk verscheide [illegible], en komen [illegible] de [illegible] te [illegible]; [illegible] als de vreemden met malkander over-een-komen. Ondertusschen zijn ze zo [illegible] [illegible] de [illegible] afvlugten. Ze zijn zo [illegible] dat ze zelfs tot de zonden tegen de nature [illegible] vervallen. Ze hebben ook Jongens die ze als de Meisjens [illegible], en de welke ze tot die [illegible] [illegible] gebruiken. Deze Jongens houden zich niet als met het [illegible] [illegible] bezig, zonder zich met de Jagt of den Oorlog te bemoejen. Ze zijn zeer [illegible], [illegible] ge [illegible] van [illegible]. [illegible] zijn zegelijk alle de Wilden die [illegible] in America [illegible] [illegible], groote [illegible].

Hermaphrodyten zeer gemeen in dat Land.

Haare onkuisheid.

En [illegible] op [illegible] vergiftige planten van dat Land, een zeer groot getal Slangen zijn, de welke deze Barbaaren veel kwaadt doen; zo kennen ze ook verscheide [illegible] [illegible] [illegible] de beeten [illegible] [illegible] te genezen; [illegible] heel zeldzaam als die van den Therinkel of den Gvietaan is. [illegible] [illegible] ze [illegible] deze [illegible] [illegible] hebben, zo [illegible] ze [illegible] [illegible] met deze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], zo dat ze ze [illegible] in hun hals laten kruipen.

Haare remedien tegen de beeten der fenijnige Slangen.

Laaten ze in den hals kruipen.

Deze Wilden gaan in de [illegible]; [illegible] ze [illegible] met een [illegible] van [illegible], de welke ze van de [illegible] maaken, [illegible]. [illegible] in 't veld [illegible], hoewel [illegible]: [illegible] ze [illegible] zich met de [illegible] van de [illegible], die ze [illegible] en zeer [illegible], waar van ze een [illegible] van [illegible] maaken.

[illegible] 't Evangelium [illegible], [illegible] deze Wilden, [illegible] van Amerika, zijn zeer [illegible] [illegible], om dat ze [illegible], [illegible], en [illegible] zeden uitneemende bedorven, en met het Christendom [illegible] zijn, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Den Vader Zenobe heeft'er

Kinderen der *Wilden* gedoopt.

hadde'er eenige sterbende kinderen gedoopt; insgelijks twee of drie bejaarde persoonen mede op hun uiterste leggende, die hem eenige geschiktheid daar toe betoonden. Dit volk zou zich hebben laaten doopen zo als men maar had gewild; doch zonder eenige voorgaande onderwijzinge of kennisse van de natuur en kracht van dit Sacrament; om dat ze zeer plomp zijn, en geen acht op de [illegible] geeven, de welke men hun predikt.

Vader Zenobe had twee Wilden gedoopt, die zich aan hem verbonden en beloofd hadden, hem over al te volgen. Hy geloofden dat ze haar woord houden, en hy zelf haar [illegible] van de kracht des doops aan de zelven gedaan, zou [illegible]; maar die dienden niet als hem in dreigelijke gevallen in 't [illegible] te [illegible]: want hy verstond dat een Wilden Chassagouache die gedoopt was geweest, onder de handen van een Kokelaar (zich door 't eenemaal aan de bygelovigheid van die van zyn Landaart overgegeven hebbende) gestorven, en hy [illegible] een duplo filius gehennæ geworden was; want deze [illegible] zyn doop door schandelijke [illegible], die hy [illegible] begaan, ontheiligde hebbende, verdienende dubbele straffe, [illegible] in 't andere leven [illegible] gestraft te worden.

Schandigen afval twee gedoopte *Wilden.*

KAPITTEL XXXIV.

Opbouwinge van een Sterkte aan de *Riviere Illinois*; door deze *Barbaaren Chekagou*, en van ons *Crevecœur* genaamd: en 't timmeren van een nieuwe *Barke*, om na de Zee af te vaaren.

Men moet hier aanmerken, dat de Winter [illegible] de zelve [illegible] niet [illegible], in de gewesten van dit gelukkig Land van de Illinooizen ten hoogsten niet langer als twee maanden duurt. Maar [illegible] den 15. Januari een [illegible] door, die welke de Rivier boven 't Water daar wy ons bevonden los maakte. Wy bevonden ons dan in een onbewaarde Leger. De Heer de la Salle verzocht my ernstig dat ik hem wilde vergezelschappen: Wy begaven ons dan met de Kanoo op de plaats, van ons tot het bouwen deezer Sterkte verkoozen.

't Was een heuvelachtige plaats, omtrent twee honderd tre-

den

den van den Oever der Riviere, de welke zich [illegible] weer tot aan de voet van de zelve uitstrekte. Twee breede en diepe Water-poelen verstrekten de twee andere zyden dezer plaatze. Men voltrok een gedeelte van de vierde zyde met het uitgraven van een Gracht te retrencheeren, de welke de twee Water-poelen aan malkander voegden. Men dee haar uiterste schuinte schoeyen en [illegible]; 't welk door de Vriesche [illegible] een Contrescharp verstrekte. Men retrencheerden en [illegible] te van alle kanten op, en maakten ze [illegible]; want het [illegible] noch zo veel als 't noodig was met swaare Balken en [illegible] Eike Planken onderstreunen.

Men liet verblijf-plaatzen aan de twee Punten dezer Sterkte maaken; op dat ons Volk, in geval wy wierden aangetast, altijd gereed zou zijn. Den Vader Gabriel, Zenobe, en ik hadden ons verblijf in een Kabaan met Planken gedekt, die wy met ons Scheeps-volk bereiden. Na 't werken gingen wy er met al ons Volk in, om 't avond-gebed te doen; en des morgens bevonden wy er ons tot dien zelven einde. Wy konden de Misse niet meer bedienen, ter oorzaake dat ons de Wijn, de welke wy van de groote Druiven hadden gemaakt, ontbrak; zo dat wy ons moesten genoegen met des Zondags en op de heilige dagen de Vesper te zingen; en na 't morgen-gebed deeden wy de Predikatie. Wy stelden de Smisse langs de Gordijn die tegen over 't Bosch was. De Heer de la Salle plaatsten zich met de Heer de Tonti in 't midden van de Sterkte; en men dee Hout halen om Koolen voor de Smisse te hebben.

'Terwijl men aan dit werk arbeiden, dachten we gestadig aan onze groote Ontdekkinge. Wy zagen dat het bouwen van een Barke zeer moeijelijk zou zijn, om dat onze Hout-zaagers weg geloopen waren. Men vond van goed aan ons Volk te zeggen, dat indien'er eenigen onder hen genegen waren, en onderstaan wilden de buitenste Planken tot het Schip te zaagen; men verhoopte ten einde van ons voorneemen te komen; dat men'er wel een weinig meer moeiten en tijd toe zou moeten doen; maar dat men'er ten [illegible] niet eenige te bederven [illegible] hoeft zou zijn.

't Bouwen van een *Barke.*

Twee van ons Volk boden zich aan, om'er zich toe te besteeden; en men nam'er de proef van; en 't gelukten heel wel, niet tegenstaande zy nooit diergelijken werk gedaan hadden. Men dee van een Barke met een Kiel van twee-en-veertig voeten lang, en twaalf voeten breet, beginnen. Men zetten den arbeid met zulken yver voort, dat niet tegenstaande 't werken aan de Sterkte, de welke men Crevecoeur noemde, ter oorzaake van

de

de herzeer de welke onze overloopers ons hadden veroorzaakt / al de buitenste Planken tot het Schip behoorende gezaagt ; al 't vordere Hout-werk gereet ; en de Barke den eersten dag van Meert tot het Touw-werk toe voltooit was.

Ongewoone swaare Sneeuw aldaar.

Ik heb reets gezeit dat de Winter in de Landen der Illinooizen niet lang duurt / en niet kouwder als in Provencen is. Ondertusschen duurden 't vallen van de Sneeuw in den Jaare 1680. meer als twintig dagen. Dit ontzetten de Wilden, die nooit zulken strengen Winter beleeft hadden! zo dat ik en de Heer de la Salle ons voor nieuwe ongemakken zagen bloot gesteld / die misschien voor die ongelooffelijk zullen schijnen / de welke geen ondervindinge van groote Reizen en nieuwe Ontdekkingen hebben.

Ondertusschen was de Sterkte Crevecœur ey na voltooit ; en gelijk ik gezeit heb al 't hout tot ons Schip behoorende bereid : Maar wy hadden geen Touwen noch Zeilen of Yzer genoeg om 't zelve te voltrekken. We kreegen ook geen tydinge van ons Schip de Griffioen, noch van 't geen men gezonden had om te verneemen / wat het zelve mocht weezen overgekomen. Midlerwijl genaakten de Zomer, en by aldien wy noch eenige Maanden vruchteloos hadden vertoeft / zo zou ons voorneemen een geheel Jaar en mogelijk wel twee of drie zijn veragtert geweest / nademaal wy ver van Kanada waren ; zo dat het ons onmogelyk was ordere in onze zaake te schikke / of die dingen die wy van nooden hadden by malkander te krijgen. En wat aangaat weer na de Sterkte Fronteñak te keeren / we waren'er vier of vijf hondert Mijlen van daan / die men over 't Land / en zelfs door de Sneeuw / daar geen kans toe scheen / moest gaan.

De Heer de la Salle weer na 't *Fort Frontenak* te vertrekken.

De Heer de la Salle zijn Schip de Griffioen niet ziende weder-komen / en geen de minste tydinge van die / de welke hy gesonden had om 'er iet te verneemen / ontfangende / besweek door alle deze moeyelijkheden niet ; want zijn dapperheid ging dit alles te boven ; en sonder sich over sulken swaaren en ongemakkelijken Reise te bekommeren / onderenam hy de selve en dee 'er een groot gedeelte van met groote Raketten aan zijn voeten / uit vreese van anders zich in de Sneeuw te versinken.

En den *Autheur* na de *Meschasipi.*

In desen uitersten toestel van saaken / namen we beide sulken ongewoonen besluit / als 't mogelijck was te volbrengen / te weeten ; dat ick in de Kanoo met twee Mannen in onbekende Landen / daar men alle oogenblik in een seer groot gevaar van zijn leven is / sou vertrekken : en hy met drie andere Mannen die hem souden vergeselschappen / na de Sterkte van Frontenak gaan ; sonder so wel als in eenig ander middel om van te leeven

N te

te hebben / als de Wilde bespeurden die wy onderkregen met de [illegible] haar [illegible] konden hebben ; ook zonder eenigen anderen handel als 't maar 't welk wy op de kleyne gouden [illegible]. Maar het onderscheid was 'er tusschen de Heer de la Salle en my / dat de vier of vyf verscheide Natien door de welke hy passeeren moest / de Europeën die in Kanada zijn/kenden, om dat ze met de zelve handelen en ommegaan ; en dat die daar ik [illegible] zes of zeven honderd Mylen van de Illinoisen na toeging / nooit geen Europeërs gezien hadden. Maar all' deze swarigheden verschrikten ons beide in 't minste niet ; Want al onze moeite was alleen om onder 't Volk Menschen te vinden / die bequaam genoeg waren om ons te vergezelschappen ; en te verhinderen/dat de anderen die veel zeer wankelmoedig waren / na ons vertrek / niet mochten weg-loopen.

KAPITTEL XXXV.

Verhaal van 't geen 'er voor 't vertrek van den *Autheur* na zijne nieuwe Ontdekkinge voorviel ; benevens de wederkomste van de Heer *de la Salle* op 't *Fort van Frontenak* ; en de onderrichtingen, de welken een *Wilden* ons gaf, aangaande de groote Riviere *Meschasipi*.

V[illegible] de gelukkige 't geheel aan ons [illegible] te verlossen / in welke [illegible] Monsr [illegible] Kanada [illegible]. Eenige Wilden hadden [illegible] Illinoisen [illegible] zelven [illegible] de groote Rivier Meschasipi [illegible] Wilden [illegible] top [illegible] de Wilden in [illegible] ninge hadden besloten by hun [illegible] te krygen). Ben dit

door

door de Ilinooizen selfs te doen bevestigen: daar sich korts daar na een seer gunstige gelegentheid toe aanbood.

Een jong Krygsman van de Ilinooizen aan de kant van 't Suiden eenige gevangenen bekomen / en sijne metgesellen voorgegaan sijnde / kwam op onse Timmer-werf; en men gaf hem Indiaans koorn om te eeten: en dewijl hy van 't laaget eenige van dese groote Riviere kwam / daar wy ons gelieten eenige kennisse van te hebben / maakten dese jongeling ons een genoegsaame nette kaarte met Houts-kool. Hy verseekerden ons / dat hy met sijn Roof-schip 't welk een houten Kanoo door 't vuur uitgeholt is / over al geweest was; en dat 'er in dese Rivier tot aan de Zee van de Wilden 't Groote Meer genaamt / noch Water-vallen / noch andere snelle vlieten waren: Maar dat naademaal dese Rivier haar Mond naderende seer breed wierd / aan sommige plaatsen Sandplaten / in 't midden seer diepe Kanaalen, en andere modder-gronden die de selve ten deele stopten / gevonden wierden: Hy stel ons ook de benamingen van veele Volkeren die op haaren Oever woonden, en verscheide Rivieren die sy ontfing.

't Goet onderricht van een Wilden van de Rivier Meschasipi.

Ik schreef al dese dingen op; en ik sou 'er in dit Werk noch wel een omstandiger verhaal van konnen doen. Wy bedankten hem met een kleine vereeringe die we aan hem deeden; om dat hy ons een waarheid had ontdekt / de welke de voornaamsten sijner Natie voor ons verborgen hielden. Hy bad ons hem geen kennisse te geven van 't geen hy geseit had: en men gaf hem een Bijl / om hem volgens de gewoonte der Wilden, wanneer ze eenige geheimenisse willen bevelen / de Mond te sluiten.

Vreemde gewoonte der Wilden om een geheim te verzeekeren.

Des anderendaags morgens / gingen we na de gewoonelijke gebeden / na 't Dorp; alwaar wy de Ilinooizen in de Kabaan van een der voornaamste van de Natie, die hen op een Beer tracteerde / vergadert vonden. Dit is een spijse daar se veel werks van maaken. Ze maakten ons in 't midden van hen plaats / op een schoone matte van Biesen / die ze ons aanboden. Wy lieten hen door een van ons Volk seggen / die de spraak verstond / dat we hen wilden te kennen geven / dat die alles gemaakt heeft / en die wy den Grooten Meester des levens noemen / een bysondere sorge voor ons droeg: naademaal hy ons de gunst had bewesen / van ons de gelegentheid van de Meschasipi te kenne te geven: dat wy bekommert hadden geweest / om 'er de waarheid van te mogen verstaan / om dat sy ons hadden willen wijs maken / dat 'er de Schip-vaart onmoogelijk was: maar wy noch byvoegden / 't geen we daar af te weeten hadden verstaan / sonder op eenigerley wijse 't minst / door 't welke wy onderricht waren / te kennen te geven.

Beeren-vlees een groote delicatesse by de Wilden.

Deze Barbaaren dachten / dat we deze dingen door eenige vreemde middelen verstaan hadden. De Mond dan volgens hun gewoonte / om hunne verwonderinge te betoonen / eerst geslooten hebbende / zeiden ze, dat de begeerte om onzen Kapitein met de Grijs-rokken of de Naakte-voeten (gelijk de Wilden onze Geestelijken van St. Franciscus gewoon zijn te noemen) by hen te houden / hen alleen had bewoogen / om de waarheid voor ons te verbergen. We stemden dan toe / al 't geen dezen jongen Krijgsman ons had gezeit; en zedert dien tijd volharden ze in die zelve gedachten.

Verscheide Wilden van de Meschasipi komen den Autheur bezoeken.

Dit voorval deed de vreeze van ons Volk zeer verminderen; en ze wierden 't er door de komst van verscheidene Osages, Cikaga en Akansa die van 't Zuiden gekomen waren om ons te zien / en Bijlen tegen de Pelteryen die ze mee gebracht hadden / te verruilen / t'eenemaal van verlost: want ze zeiden ons eenpaariglijk dat de groote Rivier Meschasipi allerwegen tot de Zee toe bevaarbaar was: en dat onze aankomst bekend geworden zijnde / all' de Natien van 't langer einde dezer Riviere, om met ons een goede vriendschap te onderhouden / en te koopmanschappen / voor ons den Kalumet van de vreede zouden komen danssen.

Miamis danssen den Kalumet.

De Miamis kwamen ter zelver tijd den Kalumet van de vrede by de Illinooizen danssen; en maakten met hen een Alliantie tegen de Irokooizen hunne onverzoenelijkste vyanden. De Heer de la Salle deed hen eenige vereeringen / ten einde hen te vaster met malkander te vereenigen.

't Getal der Illinooizen.

Wy bevonden ons toen met ons drie Zendelingen Recollecten, by 't kleine getal Europeërs, die op de Sterkte Crevecoeur waren; en hadden geen Wijn meer om de Misse te doen. Den Vader Gabriel die ter oorzaake van zijn hoogen ouderdom hulpe en bystand van nooden had / betuigde / dat hy gaarn alleen by 't Volk 't welk van de onzen op dit Fort zou gelaaten worden / wilde verblijven. Den Vader Zenobe die na de groote Zendinge tot de Illinooizen had gewenscht / de welke uit een getal van zeven of acht duizend zielen bestonden / kreeg verdriet onder dit Volk: want hy kon zich aan de onbeschoftheit / en de ongemakkelijkheid dezer Wilden, by de welke hy woonden / niet gewennen.

Wy spraaken 'er met de Heer de la Salle van / die een vereeringe van drie Bijlen aan den Huiswaard van dezen Geestelijken Omahouha, dat Wolf te zeggen is / deed. Deze perzoon was 't Hoofd van een Familie of Geslacht. Dit wierd gedaan op dat hy noch meer zorge voor dezen goeden Vader / die hy als een zyner Kinderen scheen te beminnen / zou draagen. Maar dezen

Geeste-

Geestelijken / die niet boven een half Myl van 't Fort verbleef / kwam ons zijn hertzeer betuigen : ons te kennen gevende / dat hy zich (niet tegenstaande hy hun spraake voor een gedeelte verstond) aan de gewoontens dezer Barbaaren niet kon gewennen.

Ik bood hem aan de plaatze zijner Zendinge aan te neemen / behoudens dat hy de mijne zou aanvaarden : de welke was / by de verder afgelegene Volkeren te gaan / die wy niet kenden / als door 't geen 'er ons de Wilden van gezeit hadden / 't welk geheel ruw was. Dit gaf den Vader Zenobe groote nadenkkinge en bekommeringe : die eindelijk verkoos liever by de Illinooizen, daar hy eenige kennisse aan had / te verblijven / als zich by na voor zekere en gewisse gevaaren onder onbekende Volkeren bloot te stellen.

Schikkinge tot de Reizen.

De Heer de la Salle liet de Heer de Tonti met 't overigen onzer Soldaaten als Commandant op de Sterkte Crevecœur, benevens de Timmer-lieden die tot den opbouw van de Barke arbeiden / met de welke wy hadden voorgenomen tot de Zee toe af te vaaren. Wy dachten deze Reize door de Rivier Illinoois, die zijn naam in de groote Rivier Meschasipi verliest / te beginnen. Vorder verhoopten wy ons tegen de pylen der Wilden die ons mochten aantasten / met een soort van een Borstweering te beschermen / daar wy voorgenomen hadden de Barke mee te bekleeden. De Heer de la Salle liet aan de gemelden Heer de Tonti Kruid / Lood / een Smit / Snaphaanen en andere Wapenen / om zich (in gevalle de Irokooizen hem kwamen te bespringen voor dat hy van 't Fort Frontenak mocht weder-gekomen zijn / van waar voorraad van Kabels en noodige Materiaalen wilde gaan af haalen) behoorlijk te konnen verdedigen. Hy liet dit Schip tot het Touwwerk toe gereed maaken.

Hy wist niet hoe hy my best zou beweegen / om alvoorens den weg te ontdekken / de welke hy op zijn wederkomst van Kanada zou moeten volgen / om zich na deze groote Riviere Meschasipi te begeeven. Ik had een gesweel aan mijn mond / 't welk zedert anderhalf Jaar lang allengs meer en meer / hoewel zonder eenige Stank / versweer.

Geschil tusschen de Heer *de la Salle* en den *Autheur*.

Ik betuigden hem den weerzin die ik tegen de Reize had / daar hy niet my over sprak : en dat het my ter oorzaake van dit toeval nodig was na Kanada te gaan / om my aldaar te laaten genezen. Hy gaf my tot antwoord / dat hy aldien ik weigerden derwaarts te vertrekken / hy niet zou nalaaten / van aan mijne Superieurs te schrijven / dat ik het goede gevolg onzer nieuwe Ontdekkinge verhinderd had.

Den goeden Vader Gabriel de la Ribourde, die in de plaats/ geschikt was [illegible] in 't Klooster van Bethune, in 't Land van Artois, mijn Vader en Meester had geweest / had my / niet tegenstaande zijn ongelukkige ouderdom / begeert op te vertrekken ê Zeggende / dat indien ik in deze onderneemminge kwam te sterven / God [illegible] Apostolischen Yver zou verheerlijkt worden. [illegible] ander Man / die geduurende den tijd van veertig Jaaren in de strengheid van een boetvaerdig leven / was grijs geworden / [illegible] by: Wat zul je [illegible] / en verschrikkelijke Afgronden in deze onderneemminge moeten passeeren, maar tot de [illegible] van de [illegible]. Je verstaat [illegible] een woord van de spraake dezer Volkeren / die gy gaat onderstaan tot God te bekeeren: Maar grijpt moet / je zult'er [illegible] veel [illegible] van [illegible] / als je't te [illegible] zult opstaan.

Ik ben [illegible] / dat deze goeden ouden Man my in zijn [illegible] in 't tweede Deel van onze Ontdekkinge [illegible] heeft willen te hulpe komen / in [illegible] van het Koningryke van den gebenedijden Jesus onder de [illegible] Volkeren op te rechten; en een anderen ook [illegible] / dat hy een eenig Geschenk van een [illegible] in Borgondien [illegible] / hy [illegible] aan de [illegible] had willen op-offeren / onderwaarom ik deze [illegible] reize met een volkomen [illegible]; [illegible] dat ik my onder deze Barbaaren sou komen ter neder zetten / om'er 't Evangelium te verkondigen.

De Heer de la Salle my tot deze onderneeminge bereid ziende / zei my / dat ik hem een bysonder genoegen sou geven: doch God weet of hy toen volgens zijn hert sprak: Maar 't zy hoe 't zy / hy gaf my den Vreeden-Kalumet, en een Kanoe [illegible] of schuitjen van [illegible] / benevens twee [illegible]; [illegible] Antoni Auguel bygenaamt Picard du Gay, en [illegible] Michiel Ako, geboortig van Poitou. Hy belaadde [illegible] met eenige Koopmanschappen / in die Landen [illegible] gelden [illegible]; geschikt zijnde / om eenige vereeringen aan de Wilden te doen: Hy gaf my ook in 't bysonder [illegible] / een rol Martiaischen Tabak; [illegible] witte en swarte [illegible] / benevens een [illegible] aan de [illegible] vereeringen van [illegible]: [illegible] / dat hy [illegible] / [illegible] hy 't [illegible] doen.

Men kan hier aan van de grootheid mijner uitrustinge / tot een onderneeminge als de mijne / oordeelen. Ik [illegible] zegen

gen van den Vader Gabriel; Ik nam mijn afscheid van de Heer de la Salle; en na ik all' ons Volk / 't welk my tot de Kanoo toe vergezelschappen had omhelst / begaf ik my in deze swakke Boot. Den Vader Zenobe bleef by de Illinoizen; en den goeden Vader Gabriel eindigde zijn Adieu met deze woorden der Schriftuure: *Viriliter age, & confortetur cor tuum*, 't welk is: Draagd u mannelijk, en u herte worde versterkt.

KAPITTEL XXXVI.

Vertrek van den *Autheur* van 't *Fort Crevecœur* met de twee Mannen, of Zoldaaten daar hier vooren van gesprooken is, om sig na de ver afgelegene Volkeren te begeeven.

MEn moet toestaan / dat men de groote gevaaren rijpelijk overweegende / waar aan ik my onder zo veele woeste Natien, alleen met twee Mannen vergezelschapt zijnde / bloot stelde; een ieder behalven my zeer zou hebben doen wankelen. En in der daad ik zou het [illegible] van de Heer de la Salle niet geweigerst hebben / die my nochtans zo [illegible] in gevaar stelde / indien ik all' mijn betrouwen niet op God gesteld had / die een gelukkige uitkomst aan onze Ontdekkinge heeft gegeven.

Wy vertrokken den 29. Februari des Jaars 1680. en bejegenden tegen den avond de Riviere Illinois afzakkende / verscheidene Illinoise Wilden; die met hunne Pirogen, of Schuitjes, [illegible] als de Venetiaansche Speel-Jachten met wilde Ossen [illegible] / die ze op de Jagt gedood hebben; weder in hunne Woonplaatsen [illegible] men. Ze trachten ons te verplichten / om met hen weder te rug te keeren: en onze Kanoo-voerders waren zeer wankelmoedig / en zeiden my / dat de Heer de la Salle [illegible] stelde / [illegible] gebracht te werden. — Ontmoetinge van een meenigte *Wilden* met wilde Stieren in hunne Scheepen. — Wankelmoedigheid der *Kanoo-voerders*.

Ondertusschen dorsten ze my niet beletten / om dat zy niet te rug te keeren / hadden genoodzaakt [illegible] / maar [illegible] ons Fort te passeeren, daar men niet [illegible] hebben / hen aan te houden. [illegible] van des anderen daags onse Schipvaart, en mijne twee Kanoo-voerders schenen voornemens geweest te zijn / van my by de Wilden te laaten / en sich met — Hun ontrouw voornemen.

met de Koopmanſchappen te bergen en de vlucht te neemen: daar by voegende/ dat de Heer de la Salle hen veel meer als de waarde deſer Koopmanſchappen ſchuldig was.

De Rivier Illinoois met Heuveltjens met Boomen verciert, omzoomt.

De Rivier Illinoois op de welke wy voeren/ is gelijk ik reets geſegt heb/ zo diep en breet als de Maas by Namen. Aan twee andere oorden verbreed ſe ſich tot een kwartier weegs. Ze is omzoomt met kleine Heuveltjens/ welkers afhellingen of ſchuinten met Hout-gewas en groote Boomen bedekt zijn. Deſe Heuveltjens zijn omtrent een kwartier uurs van malkander gelegen; laatende een Moeras-achtige grond/ die dikmaals doch in 't byzonder in de Lente en in den Herfſt door 't water ondergeloopen is/ tuſſchen beiden: en ondertuſſchen belet dit niet dat'er ſeer groote Boomen waſſen. Als men op deſe Heuveltjens is/ ontdekt men zo ver 't gezicht zich kan uitſtrekken/ van plaats tot plaats kleine Boſchjens met hoogſtammige Boomen/ zo cierlijk en zo wel onderſcheiden als of ſ' 'er door de konſt geplant waren. Den loop deſer Riviere is niet gevoelig of ſterk als in tijde van ſwaaren regen; en is bekwaam om t'allen tijde geduurende honderd Mijlen weegs van haare Mond tot het Dorp der Illinooizen, met groote Barken te bevaaren: loopende by na geſtadig na 't Zuiden ten Weſten.

Vermaakelijke Booſchjens en Weiden. Is ſeer bekwaam om bevaaren te worden.

Van de Tamaroa, of Maroa, daar omtrent gelegen.

Wy vonden den 7. Maart omtrent twee Mijlen van haare Mond een Natie Tamaroa of Maroa genaamt; beſtaande uit twee honderd Huisgezinnen. Zy wilden ons na hun Dorp geleiden/ gelegen ten Weſten van de Rivier Meſchaſipi, zeven Mijlen van de Mond dezer Riviere Illinoois: maar mijn twee Kanous-voerders verhoopende een veel grooter winſt te doen/ wilden volgens den raad die ik hen gaf/ liever verder opvaaren. En in der daad zy zouden ongetwijffeld door deze Wilden genomen en berooft zijn geworden; als ziende dat wy Yzer en Wapenen na hunne vyanden voerden/ 't welk ſe niet wilden gedoogen: Maar ze konden ons met hunne Hoof-ſchepen/ of houte Kanoos, door 't vuur uitgehoold/ niet achterhaalen; om dat deze Schepen veel ſwaarder als die van Baſten zijn/ die veel ſnelder als de hunne voortſpoetjen.

Hebben houte Kanoos door 't vuur uitgehoold.

Trachten den Autheur en zijn byhebbende te dooden.

Zy ſchikten eenige jonge Manſchap van hun Troup af/ om ons in d'eene of d'andere enkte der Riviere, met Pijlen te doorſchieten; doch te vergeefs: want eenigen tijd daar na door 't vuur 't welk zy aangeſteeken hadden/ de plaats van hun hinderlaage ontdekt hebbende/ voeren we met'er haaſt over de Rivier; en kwamen aan den anderen Oever; en ſloegen ons op een klein Eiland neder; laatende onzen belaaden Kanoo onder de bewaaringe van een kleine Hond/ten einde hy ons zou doen ontwaaken;

en

en wy / ingevalle deze Barbaaren met het overswemmen der Riviere ons wilden overvallen / te vaardiger zouden konnen inschepen.

Gelegentheid van de Mond der Rivier *Illinoois*.

Deze Wilden dus ontweeken zijnde / kwamen we wel haast aan de mond van de Rivier Illinoois, vijftig Mijlen van de Sterkte Crevecœur, en omtrent honderd Mijlen van 't groote Dorp dezer Barbaaren geleegen. Dezen Mond is op de Polus hoogte van tusschen de 35, en 36. Graaden geleegen ; en bygevolge na onse gissinge / zonder daer onder de bochten / de welke de groote Riviere Meschasipi tot de Zee toe zou konnen maaken te bevatten / omtrent honderd en twintig of houderd en dartig Mijlen van de Golfe van Mexico.

Is 120. of 130. Mijlen van de Golfe *Mexico* geleegen.

Aan den Hoek de welke deze Riviere Illinoois aan de Zuid-zijde van zijn Mond maakt / ziet men een blakke Rots van omtrent veertig voeten hoog / zeer bekwaam om'er een Sterkte op te bouwen. Aan de zijde van 't Noorden / tegen over deze Rots strekkende na 't Westen / over de groote Rivier Meschasipi, zijn Velden van swarte Aarde / daar men geen einde van ziet / schijnende als t'eenemaal bereid om bebouwt te worden : en zouden buiten twijffel door de twee Oogsten van 't Graan 't welk men daar alle Jaar zou konnen doen / zeer voordeelig zijn ; en lichtelijk 't onderhoud voor een Kolonie of Volk-plantinge verschaffen.

Swarte en bekwaame Aarde tot den Landbouw aldaar.

't Ys 't welk van de zijde van 't Noorden kwam / hield ons ter plaatze daar wy waren blijven leggen / tot den 12. Maart op. Doch dit duurde niet lang ; en wy vervolgden onsen weg / de Rivier Mischasipi over vaarende en allerwegen pijlende / om te zien of de zelve bevaarbaar was. Men vind in de midden dicht by de Mond van de Riviere der Illinooizen drie kleine Eilandjens / de welke het hout en de boomen / de welke van 't Noorden afzakken / ophouden. Dit is de oorzaak dat men'er verscheidene zeer breede Zandzifteen vind ; en niet te min zijn'er de Kanaalen diep genoeg / en men vind'er bekwaam water / om'er met groote Barken door te vaaren : en de groote platte Schepen konnen'er t'aller tijd passeeren.

Beschrijving van drie Eilandjes in de *Meschasipi*.

Deze groote Rivier Meschasipi gaat na 't Zuid-zuid-Westen / en komt van 't Noorden / en 't Noord-Westen : Ze loopt tusschen twee reijen Bergen de welke zo bochtig als deze groote Rivier loopen / en aan dien oort klein genoeg zijn. Op sommige plaatzen zijn ze ver genoeg van de Oevers ; zo dat'er tusschen de Bergen en deze groote Rivier groote Weiden zijn / daar men dikmaals geheele troupen van wilde Stieren en Koeijen ziet Weiden. Op andere plaatzen laaten deze hoogtens wijtens in de

Den loop van de *Meschasipi*.

Wilde Stieren op haa-

forme

re Oevers.

forme van een halven cirkel of ronde / de welke met Gras of Kruit-gewas bedekt zijn.

Schoone Velden en Welden.

Aan de andere zijden deser Bergen / siet men so ver sich 't gesicht kan uitstrekken / groote Velden / die wy in waarheid de vermaakelijkheden van Amerika konnen noemen. Deze groote Rivier heeft by na over al een halve / en aan sommige plaatsen een Mijl in de breedte. Ze is door een menigte Eilanden met Boomen bedekt / en met zo veel Wijngaarden doorvlochten/ dat men'er naauwelijks door kan gaan. Van deze plaats van 't Westen ontfangt ze geen aanmerkelijke Rivieren, als die van de Orontenta, en een andere die van 't West-Noord-Westen komt / zeven of acht Mijlen van den Water-val van St. Antoni van Padua gelegen / gelijk wy in 't vervolg zullen zien.

Van de Rivier *Ottenta.*

Schadelijke eer-sucht van *la Salle.*

'T Is niet dat ik wel wil / dat al de wereld de verborgentheid deser Ontdekkinge / weete; die ik tot noch toe / om aan de Heer de la Salle, die alleen den roem en eer / en al de geheimste kennisse deser Ontdekkinge wilde hebbe / geen misnoegen te geeven / heb verborgen gehouden. Hierom is 't / dat hy verscheide perzoonen aan zijn eersucht heeft opgeoffert / die hy door de gevaaren bloot stelde; om te verhinderen / dat ze niet zouden openbaaren / 't geen ze gesien hadden; en dat zulks zijne heimelijke voornemens niet schadelijk mocht weesen.

KAPITTEL XXXVII.

Wat de beweeg-redenen zijn geweest, de welke den *Autheur* voor dezen gehad heeft, de aantekeningen, die hy van deze Ontdekkinge had te verbergen, en de zelve niet in de beschrijvinge van zijn *Louisiane*, voor zoo veel 't neder-einde van de groote *Reviere Meschasipi* aangaat in te lijven, voor en al eer tot de verhandelinge van haaren oorsprong te komen, gelijk hy gedaan heeft.

Men moet weeten / dat het geen voor my aangenaam is / den arbeid en ongemakken die men heeft uitgestaan / in zijn gedachten te brengen; en ik denk nooit als met verwonderinge aan de uitneemende moejelijkheid / daar ik my aan de

de Mond van de Rivier Illinoois op 't groote Water Meschasipi in bevond / niet als twee Mannen by my hebbende / sonder eenigen voorraet ; buiten staat van ons tegen de bespringingen / daar wy gestadig voor bloot stonden / te konnen verdedigen ; en dat door 't voornemen om in een onbekend Land by woeste Natien te gaan ; dus gevoel ik een heimelijke vreugde en vernoegen in mijn hert / my van zo veele gevaaren ontkomen / en gelukkiglijk van zulken swaaren Reise wedergekomen te sien.

Deze Riviere Illinoois werpt zich op de Polus hoogte van tusschen de 36. en 33. Graaden in de Meschasipi ; ten minsten dit dacht my door mijn observatie ten tijde dat ik aldaar passeerde / hoewel men 't zelve gemeenlijk op 38. Graaden stelt. Die de welke hier na deze Reize sullen doen / zullen meer tijd hebben om dit wel op te neemen / als ik gehad heb ; om dat ik my ter dier tijd zo van de kant van de Heer de la Salle , als van die der twee Mannen die ik by my had / en my op de Reise moesten vergeselschappen door moeijelijke zaaken verhinderd vond.

Waar de Rivier *Illinoois* zich in de *Meschasipi* ontlast.

Ik was ontwijfelbaar verzekerd / dat by aldien ik na 't beneden einde van de groote Rivier Meschasipi afzakte / de Heer de la Salle niet zou na-laaten / van my by mijn Superieurs te lasteren / en hen een kwaaden indruk van mijn doen te geeven ; om dat ik de streek na 't Noorden verliet / de welke ik volgens zijn ernstig versoek / en 't overslag dat wy te zamen gemaakt hadden / moest volgen : doch ik zag my op 't point om van honger te sterven / zonder te weeten wat ik zou besluiten ; om dat dese twee Perzoonen die my vergezelschapten / openlijk dreigden / van my gedurende de nacht te verlaaten ; en de Kanoo met al 't geen 'er in was met sich te neemen / indien ik hen verhinderde / na de Volkeren die aan 't neder einde deser groote Riviere woonen / af te zakken.

Waarom den *Autheur* de *Meschasipi* na 't Zuiden afvoer.

My dan in dese verwarringe ziende / dacht my / dat ik niet in twijffeling moest blijven / over de party die ik te verkiezen had ; en dat ik mijn eigen behoudenisse boven den gewilligheid lust / de welke de Heer de la Salle had / om alleen den roem dezer Ontdekkinge te hebben moest stellen. Mijn twee Mannen my dan bereid ziende / om hen allerwegen te volgen / beloofden my een oprechte getrouwigheid. Na dat wy dan malkander tot een onderlinge verzekeringe de hand hadden gegeven / begaven wy ons op weg / om onze Reize te beginnen.

't Was den 8. Maart van den Jaare 1680. dat wy ons na 't doen der gemeenlijcke gebeden in onze Kanoo scheepten. Wy volharden alsoo des morgens en des avonds in de Godsdienstigheid onder ons gebruikelijk. 't Is 't welke aan dese plaats op dese groote

groote Rivier afzakte / verhinderden ons zeer ; om dat onze Kanoo van schorssen 't zelve niet kon wederstaan. Ondertusschen bekwamen wy altijd een genoegzaame wijdte / om tusschen de Ys-schollen door te komen. Wy kwamen dan na omtrent zes Mijlen weegs aan de Rivier van een Natie die men de Osages noemd ; en die na de Missorites gelegen zijn. Deze Rivier, komt van 't Westen / en scheen ons by na so groot al de Rivier Meschasipi te weezen / daar wy ons toen op bevonden / en in de welke zy haar ontlast. 't Water is'er zeer onklaar door de Modderachtige aarde / die ze met zich sleept ; zo dat men 't nauwlijks kan drinken.

Meenigte van *Natien* by de *Rivier Osages.*

De Issati die aan 't hooger einde van de Meschasipi woonen / gaan dikmaals / zelfs tot boven de plaats daar ik my toen bevond / ten Oorlog. Deze Volkeren / welkers spraake ik verstond / dewyl ik gelegentheid had de zelve te leeren / geduurende 't verblijf 't welk ik in 't vervolg by hen had / hebben my te kennen gegeeven / dat deze Rivier van de Osages en van de Missorites door een meenigte anderen word geformeert ; en dat men de zelve tien of twaalf dagen weegs op vaarende / by een Berg haaren oorsprong vind / daar men al de Bronnen en Beeken ziet / die vervolgens deze Rivier maaken. Zy voegden'er by / dat men aan geene zyde van dezen Berg de Zee en groote Scheepen zag ; en dat deze Rivieren met een groote meenigte Dorpen beslagen zijn / daar men veele en verscheidene Natien in vind : en dat'er Landen en Weiden zijn / daar een groote meenigte wilde Stieren en Bevers in gevonden worden.

Modder-grond der groote *Rivier Meschasipi* en hoe ver 't zelve duurt.

Hoewel deze Rivier zeer groot is / en veele Wateren uitstort / zo scheen de Meschasipi daar wy ons doen op bevonden / niet vermeerderd te zijn. Ze sleept aldaar zo veel Modder met zich / dat door haaren Mond het Water Meschasipi, welkers grond en Oevers ook vol slijk zijn / veel meer na eenkel Modder als na 't Water van een Rivier gelijkt. Dit duurt zodanig twee honderd Mijlen ver tot aan de Zee toe ; om dat de Meschasipi op verscheide plaatzen bochtig loopt / en overvloedig Water van seven Rivieren , by na so groot als sy selfs / in haaren Boesem ontfangt.

Wy namen dagelijks als wy konden / in kleine Hutten ons verblijf op de Eilanden ; en bluschten des nachts 't vuur uit / 't welk wy gemaakt hadden / om ons Indiaans Koorn te kooken : want men tiekt in dese Kontryen na de verandering van de wind 't vuur tot drie of vier Mijlen ver. Hier door is 't dat de Wilde Krijgslieden de plaatsen erkennen en ontdekken / daar hunne vyanden sich onthouden / om de selve te naderen.

Den

Den 9. begonden de Ys-schoollen die van 't Noorden komen af te vloeijen, wat te verminderen. Na omtrent zes Mylen weegs, vonden wy aan de Zuid-zyde by den Oever dezer groote Riviere, een Dorp; 't welk wy geloofden dat van de Tamaroa bewoond wierd, de welke ons voor dezen vervolgt hadden. Wy vonden'er niemand; en hunne Kabaanen ingegaan zynde, namen wy'er eenige Maaten Koorn uit; 't welk ons van grooten dienst op de reize was. Wy dorsten ons om te Jaagen niet ver van de groote Riviere verwyderen, uyt vreese van in de hinderlaage van eenige Barbaaren te vervallen. Wy lieten'er zes Messen met hechten, en eenige vademen gereege swarte Get-steentjens in plaats van 't Indiaansche Koorn, om'er de Wilden mee te betaalen.

Van de Natie Ouadebache.

Den 10. voeren we omtrent acht-en-dertig of veertig Mylen van Tamarao. Wy vonden'er een Rivier, de welke de Krygsliedeń van de Illinooizen ons te vooren gezegt hadden, dichte by een Natie die ze Ouadebache noemen, geleegen te zyn. Wy zagen hier niet als Modder en Biezen; en vonden de Oevers van deze groote Rivier zeer Moeras-achtig; zo dat men zo ver men kon zien moest afvaaren, zonder een bekwaame plaats te vinden om ons neder te slaan.

Wy verbleeven dan den geheelen dag op deze plaats, om'er een wilde Koey schoon te maaken, de welke wy, terwyl dit groote Dier met swemmen van 't eene Land na 't ander kwam, hadden gedood. Wy lieten'er de stukken van dit Beest de welke wy niet mee konden neemen, om dat onze Kanoo te klein was; en vernoegden ons met eenige de welke wy als riemen Spek gerookt hadden, om dat we deze spyze by gebrek van Zout niet anders goed konnen houden.

Moeilijkheid in de ontschepinge aldaar.

Wy scheepten ons op den 14. met Indiaans Koorn en goed Vleesch belaaden weer in; 't welk ons voor ballast verstrekte; en daar wy omtrent geduurende den tyd van veertig Mylen van leefden. Wy konden beswaarlyk ontschepen ter oorzaake van de groote meenigte Modder en Biezen, die wy aan beide de Oevers dezer groote Riviere vonden. Indien we in een Sloep geweest hadden, wy zouden'er onze nacht-rust in genomen hebben, om dat het zeer moeijelyk was aan Land te komen, ter oorzaake van de Modder, 't schuimen van 't Water, en de beevende Aarde.

Beevende Landen.

Ontmoetinge van drie Wilden.

Den 15. ontmoeten wy drie Wilden op onzen weg; die van den Oorlog of van de Jagt kwamen: en dewyl wy in staat waren van hen 't hoofd te bieden zo naderden we de zelven; 't welk hen dee vluchten. Doch een van hen eenige treeden gedaan hebben-

bende / kwam weer na ons toe / en bood ons den Kalumet der Vreeden aan; de welke wy met blydschap ontfingen. Dit deeden de anderen weer by ons komen. Wy verstonden hun spraake niet; doch noemden hen twee of driederley Natien. Een van hen antwoorden ons tot driemaal Chikacha, of Sikacha, 't welk buiten twyffel de benaaminge van zyn Natie was. Zy booden ons eenige Pellikaanen aan / die ze met hunne Pylen gedood hadden: en wy gaven ze weer van ons gedroogt Vleesch. Deze menschen konden niet in onze Kanoo komen / om dat ze te klein en te zeer belaaden was. Zy vervolgden hun weg te Land / terwyl wy hen een teken gaven van hen na hun Dorp te volgen; doch wy verlooren ze eindelyk uit het gezicht.

Beschrijvinge hunner *Pyrogen.*

Na twee dagen vaarens vonden wy een tamelyk getal Wilden op den Oever ten Westen dezer Riviere. Wy hadden te vooren een dof geluit als dat van een trom / en verscheydene stemmen van menschen gehoord / die Sasacouest riepen: 't welk wakker of wie daar te zeggen is. En dewyl wy hen niet dorsten naderen / zonden de Wilden ons een van hun Pyrogen, of groote houte Kanoos, de welke zy van de Stam van een Boom maaken / die ze met het vuur uithoolen / zynde van gedaante als de kleine Scheepen / of als de Veneetiaansche Speel-schuitjens.

Des *Autheurs arrivement* by de *Akansa.*

Wy booden hen den Kalumet der Vreeden aan; en de drie Wilden daar wy hier voorens van gesprooken hebben / gaven ons met hunne gebeerden te kennen / dat wy voet aan Land moesten zetten / en met hen na hunne vrienden te Akansa gaan. Zy droegen dan onze Kanoo, en de Koopmanschappen van ons Volk zeer [illegible]. Dit Volk onthaalden ons op hunne wyze met [illegible] betoonigen van vriendschap. Zy gaven ons een byzondere Kabaan, en vereerden ons [illegible] / Meel van Indiaans Koorn / en gedroogde Vleesch: en wy deelden hen weer vereeringen van onze Europische Koopmanschappen / daar ze [illegible] werk van maaken. Zy laagen de vingeren op de mond / om te betoonen hoe [illegible] 'er zich over verwonderden / en bolden al over ons Buskruit-geweer.

Word van deselve deftig onthaald.

Onderscheid tusschen de Zuider en Noorder *Amerikaanen.*

Deze Wilden zyn zeer verscheiden van die van 't Noorden / die gemeenlyk van een [illegible] / [illegible] en [illegible] aard zyn: maar dezen zyn veel meer [illegible] / eerlyker / mildadiger / en zeer vrolyk. Hunne jonge lieden zyn zo zedig / dat ze by de Ouden indien ze niet gevraagd worden / niet zouden durven spreeken. Wy vonden by deze Natie tamme Hoenderen / Indiaansche Hoenderen in groote menigte; en getemde Trap-ganzen als de Ganzen in Europa. De Boomen begonden reets haare Vruchten te [illegible] / als de Perzikken en andere Vruchten van die natuur.

Dieren en Vruchten.

Onze

Onze twee Mannen begonden de maniere om met dit Volk te handelen / te leeren; en indien s' 'er Bevers en Pelteryen voor hunne Koopmanschappen hadden konnen [illegible] / ze zouden de zelve al te maal verhandeld / en wy by deze Barbaaren gelaaten hebben. Maar ik gaf hen te kennen / dat mijn Ontdekkingen hen van meer belangen als de winst op hunne Koopmanschappen zou weezen / en dat het noch geen tijd was op de Koophandel te denken. Ik raaden hen dan een bekwaame plaats te zoeken / om 'er all' de Koopmanschappen die ze met my in de Kanoo mede genomen hadden / tot hun wederkomst in te verbergen. Ze wierden van myn gevoelen / en wy dachten niet anders als op middelen om dit voorneemen werkstellig te maaken.

Na veele Gasteryen en danssen van onse waarden / scheepten wy ons den 18. des zelve Maands voor den middag weer in. Deze Wilden zagen onse Koopmanschappen met [illegible] van daar draagen: Doch om dat ze onsen Kalumat van Vrede aangenomen / en ons weer een anderen gegeeven hadden / lieten ze ons in alle vryheid gaan. Vriendelijke afscheiding van deze *Wilden*.

KAPITTEL XXXVIII.

Vervolging der Reize van den *Autheur* op de groote *Riviere Meschasipi*.

Wy vonden dit groote Water afvaarende / een plaats tusschen twee verheevene Landen / 't welk ons Oosten een klein Bosschje had. Wy hadden een scharpe Schup en een Spade / daar we ons van bedienden / om een Kelder te maaken / daar wy all' de Koopmanschappen in verborgen; uitgezonderd de noodzaakelijkste / en die 't bekwaamste waren om verceringen te doen / behoudende. Toen lagen wy 'er Zoden op; die we zodanig met zorgen bedekten / dat men 'er niets van bemerken kon. Wy verspreiden al de aarde die we 'er uitgegraaven hadden / en wierpen de zelve in de Rivier.

Na 't volbrengen van dit werk / scheepten we ons weer met 'er haast in; en lichtten de schorssen van drie Eike-boomen / en men maakten een figuur van drie kruissen en een Kaugen-boom / om einde de plaats daar onse goederen verborgen waaren / te kennen. Wy kwamen vervolgens ter Monden van Axansa, daar wy van daan gegaan waren / en vonden een ander Dorp van deze Natie; en

en daar na noch een ander van de selve / omtrent twee of drie Mijlen laager.

Arrivement, en onthaal der *Wilden* in andere Dorpen aan den *Autheur* gedaan. En onder andere van de *Taensa*.

't Schijnd dat dese Barbaaren boden aan all' dese Natien hadden gesonden / om de selve te verwittigen: want dese Volkeren deeden ons 't beste onthaal van de Wereld; hunne Vrouwen / hunne Kinderen / en die van 't geheele Dorp deeden ons groote toejuigchingen / en gaven uns alle mogelijke teekenen van blijdschap. Wy gaven hen van onse kant blijken van onse erkentenisse / met hen vereeringen te geeven: de welke te kennen gaven / dat wy in vreeden en vriendschap gekomen waren.

Den 22. bracht ons deze Natie na een verder afgelegen Volk / welkers benaaminge zy ons / met de zelve te herhaalen / te kennen gaven. Het waren de Taensa in welkers Dorp zy ons brachten. Deze Wilden woonen dicht by een klein Meer, 't welk de groote Riviere Meschasipi in dat Land maakt. De tijd liet ons niet toe veele van hunne Dorpen / daar wy door passeerden te bezichtigen.

Deftigheid van hun Opperhoofd.

Dit Volk ontfing ons met veel meer plechtelijkheid als de Akansa. Een hunner Opperhoofd kwam zich op den Oever der groote Riviere met beleefdheid by ons voegen. Hy was met een witten Tabbaard of Deeken van de schorsse van een Boom / de welke ze in die Landen spinnen / gekleed; Twee zijner Dienaren gingen voor hem / met een soort van een plaat of stuk Koper / 't welk als Goud tegen de Zonne blonk: en ze namen onzen Kalumet van Vreeden met groote tekenen van blijdschap aan.

Hun eerbiedigheid tegen den zelven als mede voor de *Recollecten*.

Dit Opperhoofd hield zich in een deftige gestalte des ligchaams: en all' de Mannen / Vrouwen / en Kinderen die'er tegenwoordig waren betoonden aan hem zo wel als aan my groote achtinge. Ze kusten de mouwen van mijn kleed van St. Franciscus, 't welk ik altijd onder de Natien van Amerika heb gedragen. Dit gaf my te kennen / dat deze Volkeren die van onse Ordre onder de Spaanjaarden moesten gesien hebben / die in Nieuw Mexico woonen; om dat se gewoon sijn ons Orden-kleed te kussen: doch dit was alles maar by gissinge.

Hun vreemde manier van danssen.

Dese Taensa geleiden ons met al onse toerustinge / terwijl twee van hun Volk onze Kanoo van schorssen op den rug achter na droegen. Zy brachten ons in en schoone Kabaan of Hutte met Matten van platte Biezen of glad Indiaans Riet gedekt. Hun Oversten onthaalden ons met al 't geen deze Natie ons te eeten kon geeven. Daar na richten ze een soort van een dans aan / houdende de Mannen en Vrouwen hunne armen door malkander gestrengeld: Zo haast de Mannen de laatste Sylabe hunner Liederen geëindigd hadden / zongen de Vrouwen (de welke in dat

Hun onver-

Land

Land ten halve gebolte zijn) [illegible] / met een scherpe en onaangenaame stem / de welke ons verveelden en door 't gehoor stak.

maakelijk gesang.

Dit Land is vervuld met Palm-boomen, Wilde Laurier-boomen, en met veel anderen die aan de [illegible] van Europa gelijk zijn; als Pruime-boomen, Perzikke, Peer- en Appel-boomen van allerhande soorten. Daar zijn vijf of zesderhande Noote-boomen, welkers Nooten van een ongemeene grootte zijn. Ze hebben ons veel drooge Vruchten / die zeer groot zijn / en die wy bevonden goed te weezen. Daar zijn nog veele Vrucht-boomen die men in Europa niet vind; maar 't was nog te vroeg in de Zomer om 'er de Vruchten van te kennen. Wy zagen 'er ook Wijngaarden die wel haast stonden te bloeyen. En aangaande het Volk / 't scheen ons van een liefstalligen inborst te weezen; [illegible] zeer leerzaam / vriendelijk / en redelijk.

Schoonheid en overvloed van vruchten aldaar.

Wy stiegen by deze Natie; en ontfingen 'er sulken goeden onthaal als men kon wenschen. Ik liet ons Volk hun beste toerustinge aandoen; en se wapenden sich van 't hoofd tot de voeten. Toen vertoonden sy de Wilden een Pistool 't welk vier schooten achter malkander dee. 'T Kleed van St. Franciscus 't welk ik te dier tyd met den witten gordel om 't selve aan had / was noch byna geheel nieuw / toen ik van 't Fort Crevecoeur vertrok. Deze Wilden verwonderden sig over mijne voetsolen en over de naaktheid mijner voeten! Dit alles so wel als onse manieren van leven en handelingen trok eenparigelijk de genegendheid en groot-achtinge van deze menschen tot ons; en brakten sulke goede gevoelens voor ons in hunne [illegible] / dat se niet wisten wat vriendschap sy ons souden [illegible].

Hun verwonderinge over de kleedinge van den *Autheur*.

Zy hadden ons [illegible] willen houden; en ten einde ons [illegible] te krachtiger [illegible] achtinge te geven / so deeden se gedurende [illegible] hunne Dood-[illegible] / onse komst by [illegible] de oorsaak dat de Opperhoofden en de [illegible] des anderen daags kwaamen besoeken; om [illegible] te begeeven / dewelke sy over onse komst by [illegible] hadden. Ik liet van mijn Volk een Boom [illegible] houden; en wy maakten vervolgens een Kruis / [illegible] van 't Huis of van de groote [illegible], [illegible] wy ons verblijf hadden / oprechten.

Den 22. verlieten wy deze Natie; en den Overste van de Koroa vergeselschapten ons tot in sijn Dorp; 't welk tien Mijlen laager in een vermaakelijk Land gelegen is. Men siet 'er aan de eene sijde Indiaans Koorn / en aan de andere sijde schoone Weiden.

Des selfs arrivement by de *Koroa*.

Hoe hy de selven onthaald.

Op wat vreemde wijse zy hem sijne vordere Reizē te kenne geven.

Vertrek van den Autheur van daar.

Verdeeling van de Meschasipi in twee Kanaalen, en 't groote Eiland aldaar.

den. Wy hadden [illegible] Tabak van Martinike, [illegible] en kleine [illegible] Naalden aan, [illegible] met groote toejuighinge aannamen. [illegible] Kalumet [illegible] rood Marber [illegible] of [illegible] soort [illegible].

[illegible] gaf by ons [illegible] 't zand [illegible] te kennen [illegible] van de Zee waren, de welke by ons [illegible] groote houte Kanoos [illegible]. Den 13. [illegible] Koron [illegible] Zee te [illegible] ken [illegible] houte Kanoos [illegible] uit deze groote Rivier [illegible] middelen met hem [illegible], en [illegible].

[illegible] in de tijt Chikacha, [illegible] Natien [illegible] te [illegible] in [illegible] te zien [illegible] ons te overrompelen. [illegible] by 't Fort Prontenak [illegible] te [illegible] de [illegible] Christenen [illegible] het [illegible] op ons in 't [illegible].

[illegible] Karos die ons [illegible]. Hier [illegible] Mechasipi [illegible] Chinak [illegible] 't Kanaal [illegible] Chikacha [illegible] doen [illegible] of tien [illegible] Natien te geleiden, de welke aan die [illegible] gelegen zijn, en [illegible] zullen aannemen [illegible] te [illegible].

Hier [illegible] de Wilden [illegible] hunne Kanoos van hout, [illegible] als onse

onze Kanoo van Basten / de welke veel lichter / als deze Houte Kanoos was. De stroom van dit Kanaal zeer snel zijnde / deeden wy in dien dag na onze gissinge vyf-en-dartig of veertig Mylen; en waren noch niet ten einde van dit Eiland. Wy voeren dit Kanaal over / en namen ons verblijf op dit Eiland / en vertrokken des anderen daags.

Den 24. noch wel vyf-en-dartig of veertig Mylen gevaaren hebbende / wierden wy op den Oever der Riviere twee Visschers gewaar / die de vlucht namen / eenigen tyd daar na hoorden wy een [illegible] / en na allen schijn 't gedommel van een Trom. [illegible] na verstonden wy dat dit de Natie genaamt de Quinipissa was: en nademaal wy voor de Chikacha duchten / hielden we gestadig 't midden van 't Kanaal, en vervolgden alsdus onzen weg met alle mogelijke [illegible]. De *Quinipissa.*

Wy ontscheepten zeer laat in een [illegible] op den Oever der groote Riviere [illegible] 't welk men ons [illegible] gezeit de Natie van de Tangibao te wezen. [illegible] De *Tangibao.*

[illegible]

Den nacht niet onrust / [illegible] Zout water aan 't einde van de *Meschasipi.* Des *Autheurs* arrivement aan de Zee.

[illegible]

KAPITTEL XXXIX.

Redenen, de welke ons noodzaakten de groote Rivier *Meschasipi* weder op te vaaren, zonder verder na de Zee te gaan.

Vreeze van de *Kanoos-voerders* voor de *Spanjaarden*.

Onze twee Mannen waaren zeer bevreesd / door de Spanjaarden van nieuw Mexico, die ten Westen van deze groote Riviere gelegen zijn / gevangen te worden. Zy waren in de uiterste benaauwtheid en bekommeringe; en zeiden telkens tegen my / dat by aldien ze ongeluk[illegible] in de handen der Spanjaarden van deze Landstreeke kwamen te vervallen / zy nooit weder in Europa zouden komen. Doch ik zei hen niet al 't geen ik 'er van dacht; want onze Geestelijken hebben in oud en nieuw Mexico vijf-en-twintig of dartig Provincien; zo dat ingevalle ik was gevangen geweest / ik niet anders als vertroostinge en vreugde konde hebben / van mijne dagen onder mijne mede-broederen / in een Land zo [illegible] als dit / te eindigen: en waar door ik van een [illegible] getal [illegible] en van alle de gevaaren / die ik [illegible] uitstaan / zou zijn verlost geweest: en also [illegible] in dit Land / 't welk men met rede de [illegible] van America mag noemen / ongevoelig / en in stilte [illegible]. Maar de uitneemende bekommeringe [illegible] / dee my een ander besluit neemen.

Hoogte en galegentheid van de groote Rivier *Meschasipi*.

[illegible] de la Salle [illegible] / dan my [illegible] de [illegible] van alle dingen [illegible].

[illegible] groote Rivier Meschasipi [illegible] 27. [illegible] Mexico [illegible] Rio Escondido [illegible] verborge Rivier te zeggen is) [illegible] / [illegible]. De Riviere van Magdalena is tusschen deze groote Rivier, en tusschen de Mijnen van Sc. Barbara van nieuw Mexico.

Haar mond 30. Mijlen

Deze Mond van de Meschasipi is omtrent dartig Mijlen van Rio Bravo; zestig Mijlen van Palmas; en tachtig of honderd Mijlen van Rio de Panuco van de naaste plaats van de wooningen der

der Spanjaarden. Ingevolge van 't welke wy door 't middel van 't Zee-kompas; 't welk ons geduurende deze Ontdekkinge zeer noodzaakelyk is geweest / hebben geoordeeld / dat de Bay van den Heiligen Geest ten Noord-Oosten van deze Mond was. *van Rio Bravo.*

Gedunrende onzen geheelen weg / van den Mond der Riviere Illinoois, de welke in de Meschasipi loopt / hebben wy by na gestadig tot de Zee toe na 't Zuiden / en 't Zuid-Westen gevaaren. Deze groote Rivier loopt op verscheidene plaatzen bochtig; en is byna over al een Myl breet. Ze is zeer diep / en heeft geen Zand-bankken. Niets verhinderd de Schipvaard; en de grootste Schepen konnen'er zonder moeiten inkomen. Men gelooft dat deze Rivier, de omwegen de welke door haare bochten maakt daar onder begreepen / van haaren oorsprong tot de Zee toe / meer als acht honderd Mylen lengte in de Landen heeft. Haaren Mond is meer als drie honderd-en-veertig Mylen van die van de Riviere der Illinooizen. En dewyl wy van 't eene tot het andere einde dezer groote Riviere gevaaren hebben / zo zullen wy haaren oorsprong in 't vervolg beschryven. Heeft meer als 800. Mylen in de lengte.

De twee Mannen die my vergezelschapten / waren zo wel verblyd als ik / de ongemakken van onze Reize te hebben doorgestaan; doch kwalyk te vreden / door de Koopmanschappen die wy verborgen hadden / geen Pelteryen te hebben verzameld. Ten anderen zo waren ze ook in een gestadige vreeze van door de Spanjaarden gevangen te worden; zo dat ze my de tyd niet gaven / die ik wel gewenscht had / om de plaats daar wy toen waren naauwkeuriglyk in acht te neemen. Zy wilden nooit met my tot het bouwen van een kleine Kabaan, die wy met het droog gras uit de Weiden zouden gedekt hebben / arbeiden. Myn voorneemen was / aldaar een Brief met myn hand geschreeven en verzegeld te laaten / om de zelve in handen van de bewoonders van dat Land te doen komen. Dit noodzaakten my / uit vreeze van hen te vergrammen / te zeggen; dat wy alle mogelyke vlyt zouden aanwenden om deze groote Rivier na 't Noorden op te vaaren / daar ze lichtelyk hunne Koopmanschappen zouden konnen verruilen; en ik deed hen altyd hoopen / dat ik in alle dingen hun geluk en voordeel zou behertigen.

Al 't geen ik door 't weder opvaaren van de Meschasipi kon verwerven / was / dat ze een Boom van hart Hout vierkantig hakten / daar wy een kruis van omtrent tien of twaalf voeten hoog van maakten; 't welk wy vervolgens in de aarde hieden / de welke by geluk op die plaats leemachtig en vast was. Wy maakten'er een Brief met [illegible] naam en van die der twee Mannen de welke by my waren / benevens een kort verhaal onzer hoe- Onderzoek van den *Autheur* of 'er by de Mond der

Meschasipi woonen.

bondigheden / en de oorzaak onzer Reize aan hast. Maar als wy ons op de kaien weder gezet / en eenige geschikte Lofzangen tot ons voorneemen dienende / als de Vexilla Regis, en andere gezongen hebbende / zo namen wy vervolgens de Reize weer aan.

Gedurende ons verblijf aan de Mond van de Meschasipi vernamen wy geen levendige Ziel; zo dat we niet hebben konnen weeten / of er Volkeren zijn die op den Oever der Zee woonen. Wy sliepen gewoonlijk in dien tijd / als mede op onze voorige Reize als 't niet regende / gestadig onder den blauwen Hemel; maar als 't regende bedekten wy ons met de Kanoo, de welke we omkeerden / en op vier gaffels lieten rusten; en maakten 'er vervolgens basten van de Berke-boomen aan vast / de welke we na beneden langer als onze Kanoo tot de aarde toe neer vielden / om ons tegen den regen te beschutten.

Krokodillen in de Meschasipi.

De levens-middelen ons beginnende te ontbreeken / vertrokken we den 1. April. 't Is zeer aanmerkelijk dat God ons gedurende deze Schipvaart / gelukkig tegen de Krokodillen bewaarden / die men in overvloed in de Meschasipi, en voornamentlijk de Zee naderende / bevind. Ze zijn te vreezen als men niet zorgvuldiglijk op zijn hoede is. Wy spaarden ons Indiaansche Koorn / zoo veel ons mogelijk was; om dat 't laager einde dezer groote Riviere zeer met Riet omzet is; en de ontschepingen daar zeer ongemakkelijk zijn. Wy dorsten dan niet jagen / dewijl ons dit te veel tijd zou hebben doen verliezen.

Onze Kanoo voerde niet als met een weinig voorraad van levens-middelen / en eenige kleine geschenken om aan de Wilden te vereeren / geladen zijnde / ging gemeenlijk niet dieper als twee of drie duimen water; en hier door 't Land [illegible] naderenden / [illegible] wy de Wachten [illegible] loopen der groote Riviere. [illegible] om de onverwachte overvallen der Wilden te vermijden / dat wy aan 't [illegible] van de Tangibao [illegible]. Maar [illegible] wy gestadig de [illegible] door de Pijl-schooten [illegible] / die wy in de eerste [illegible] hadden gezien / genoegden we ons Indiaansch Koorn in 't water geweekt te eeten; en met 't gerookte of gedroogde [illegible] Vleesch / 't welk wy in 't [illegible] kochten / 't welk wy daar toe in blaazen bewaarden / om dit droogh Vleesch te beter te konnen voortbrengen. Na 't doen der Avond-gebeden voeren we den geheelen nacht met een groot [illegible] vuur of aangestoken Tou / om de Krokodillen die [illegible] te doen wijken; [illegible] dat ze 't vuur zeer vreezen.

Zijn door 't zien van 't vuur te verjagen.

Des

Des anderen daags, zijnde den 2. der Maand, dee Michiel Ako, [illegible] in 't [illegible] van den dag, terwijl wy onsen weg vervolgden [illegible] nemen, dat 'er een [illegible] niet zeer verre van ons [illegible]. Wy geloofden dat het by de Quinipissa was; en we [illegible] tijd daar na vier Wilde Vrouwen met Hout be[illegible], de welke haare treden verdubbelden, om door ons in haar Dorp te komen: maar wy passeerden ze door de kracht van 't roeijen. Ik hield den Kalumet der Vreden, de welke de Wilden ons gegeven hadden, in de hand. Ongen Pikard du Guay [illegible] niet weerhouden en schoot met zijn Snaphaan op een Troep Trapgansen, die sich in 't Riet vertoonden, te doen. Dese vier Wilde Vrouwen dien slag gehoord hebbende, wierpen haar Hout ter aarde, en sich met al haare krachten op een loope gesteld hebbende, waren ze eer als wy in 't Dorp, daar ze 't [illegible] [illegible] en toeren stelden.

Grooten schrik van de Quinipissa over 't lossen van een Snaphaan.

De Wilden door dit alles verschrikt zijnde, dewijl ze nooit geen Vuur-geweer gesien hadden, setten 't op de vlucht. Ze geloofden dat het den Donder was, als niet bekent zijnde hoe 't [illegible] [illegible], dat een stuk Hout en Yzer, 't welk sy in de handen der Europeers sien, vuur uitwerpt, en de menschen [illegible]. Dese Barbaaren, hoewel op hunne wijse gesteld [illegible], [illegible] niet na in groote wanorde te vluchten. Dit dee my voet aan Land setten, en den Vreden-Kalumet vertoonen, 't welk 't geloofsteeken van onse verbintenisse met haar was; waar na ze ons een maaltijd op hunne wijse lieten toerichten.

Ter selver tijd deeden se hunne gebuuren onse komst verwittigen. En terwijl we in de grootste van hunne Kabaanen saten en aaten, sagen we veele Wilden in geleederen tot ons in treeden, die ons sulken goeden onthaal deeden als se konden bedenken. En 't scheelden weinig of onse twee Soldaaten souden by dese Natie [illegible] hebben: en daar was niet als de [illegible] [illegible], die wy verboden hadden, 't welk [illegible] dit Volk [illegible]. Dit was [illegible] de [illegible] beweegreden, [illegible] [illegible], om [illegible] te [illegible], op dat se [illegible] [illegible] als een [illegible] te [illegible]. Dese [illegible] Wilden hadden ons se[illegible] [illegible] [illegible], als wy [illegible]. En [illegible] eenige [illegible] genomen hebbende, scheiden wy van [illegible].

De Kanoos-voorders genegen om by deze Natie te verblijven.

Wy [illegible] den 4. April, en [illegible] onse Reise, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: en [illegible] [illegible] [illegible] Kanoo. Dese Volkeren [illegible] [illegible] de [illegible], [illegible] [illegible] niet [illegible]. Ze ontfingen ons op een [illegible] ongemeene wijse: want sy [illegible] onse Kanoo in [illegible] op

De tweede zeldzame en deftige onthalinge van de

Koroa aan den *Autheur* gedaan.

op hunne schouderen; daar waren twaalf of dertien Mannen die voor ons gingen/ met veeder-bossen in de hand dansende. Alle de Vrouwen van 't Dorp volgden met haare Kinderen/ waar van de eenen my by den band van wit Linnen/ de welk ik als den Gordel van St. Franciscus droeg/ en de anderen by den Tabbaard/ of by 't kleed hielden: gelijk ze ook de twee Mannen deeden/ die my vergezelschapten; ons alzo na onze geschikte verblijfplaats geleidende.

Deze plaats vercierden ze met Matten van tweederhanden koleuren geschilderd/ en met witte Deekens van baste van boomen zeer fraai gesponnen/ gelijk wy hier vooren hebben aangehaald. Na dat wy van al 't geen deze Volkeren ons hadden aangeboden/ om ons te onthaalen/ verzadigd waren/ lieten ze ons in vryheid om van onze vermoeidheid nie te rusten.

't Koorn word'er in 60. dagen rijp.

Wy waren verwonderd op deze plaats te zien/ dat het Indiaansche koorn/ 't welk toen wy 'er de eerstmaal passeerden, niet boven de twee voeten hoog was/ nu reets in zijn volkome aairen/ en goed om te eeten was. Wy verstonden van de gebuurige Natien van dit climaat, dat 'er 't Koorn in festig dagen rijp wordt. We sagen 'er ook ander koorn 't welk reets drie of vier duimen hoog uit de Aarde was.

KAPITTEL XL.

Vertrek van *Koroa*, op de Rivier *Meschasipi*.

Wy vertrokken des anderen daags zijnde den 5. April van Koroa: en indien ik mijn Volk de reden had konnen doen plaats geeven/ ik zou niet in gebreeken zijn gebleeven/ kennisse te neemen van verscheidene Natien, die aan de Zuid-zijde dezer Riviere woonen: maar ze dachten niet als om sich na de Volkeren van 't Noorden te begeeven/ en so veel Pelteryen/ als se in verwisselinge der Koopmanschappen/ de welke se beneden Akansa hadden gelaaten/ souden konnen bekomen/ by malkander te versamelen. De groote begeerte tot de winst vervoerden hen sodanig/ dat ik genoodsaakt was hen te volgen/ dewijl 't niet raadsaam was onder de Natien, so ver van Kanada gelegen/ alleen te verblijven. Ik moest dan gedult neemen/ en noch een goed gelaat toonen: want wat sterke poogingen

ik

ik dee om hen te overreeden / dat men 't Gemeene-best boven 't byzonder voordeel moest stellen / zo behielden ze nochtans op my de overhand ; en ik was genoodzaakt (als niet anders konnende doen) hun begeerte te volgen. Ondertusschen konden we niet eer als den 7. April, te Taensa komen.

Uitneemende verwonderinge van de *Taensa* over de *Europische* Koopmanschap.

Dese Wilden hadden reets booden ontfangen / die hen van onse wederkomst hadden bericht. Dit was de oorsaak dat se veele hunner Gebuuren die diep in de Landen van 't Oosten en 't Westen woonden by hen deeden komen / om indien 't mogelijk was eenige onser Koopmanschappen te mogen hebben ; om dat dese Barbaaren sig niet genoeg over de selve konden verwonderen. Ze hadden ook aan verscheyde andere noch verder afgelegene Natien, boden gesonden / met de welke sy in alliantie sijn.

Sy deeden al wat ze konden om ons by hen te houden : Ze boden ons een hunner beste verblijf-plaatzen tot ons gebruik / en Kalumets van swarte / en roode Marber, en van Jaspis aan: maar ons Volk had 't hart al gestadig na de plaats gekeert daar ze hunne Koopmanschappen verborgen hadden / zo dat ze geen acht op all' hunn' aanbiedingen namen. Ze zeiden my dan dat men noodzaakelijk vertrekken moest ; maar indien ik niet te min al 't geen my noodig was / zo wel als de noodzaakelijkheden tot het verrichten van den Godsdienst by my had gehad / ik zou by deze goede Natien, die my zulken hertelijken vriendschap betoonden / verbleeven hebben : Maar 't is een oud spreekwoord dat onze Medgesellen dikmaals onze meesters zijn ; zo dat ik genoodzaakt was de meeninge van ons Volk te volgen.

Wy scheepten ons den 8. April weder in ; en eenige Taensa kwamen ons in hunne lichte Pyrogen [illegible]schappen ; om dat ze niet sterk genoeg met de anderen konden [illegible] roeyen om ons te volgen. En [illegible] krachten ze ook met dezen aanwenden / konden ze niet snel genoeg voort vaaren om ons by te houden / zo dat ze genoodzaakt waren ons te verlaaten / en achter te blijven. Wy wierpen hen twee vadeeuen Martinischen Tabak toe / om hen te verplichten aan ons te gedenken. Dese Wilden verwonderden sich in 't [illegible] / hoe dat wy drie of vier Elleboogen door eene schoot van 't Snaphaan konden dooden / 't welk hen van verwondering eenig gerucht en geschreeuw dee maaken. Na dat mijn twee byhebbende Mannen hen met groote beweeginge hunner Roeden gegroet hadden, verdubbelden se hunne krachten in 't roeyen / om aan dese Barbaaren te betoonen / dat se tot meer dingen bekwaam waren / als tot 't geen ze hen hadden zien doen.

De bescheidentheid ...

Den 9. kwamen we twee uuren na der Sonnen opgang te Akansa, 't Scheen ons (na dat we met zo veel vriendschap van

heid en beleeftheid van de *Akansa.*

in deze Natien, de welke door hunne zachtzinnigheid meer de naam van beleefde Volkeren / als die van Barbaaren verdienen / geen de minste reden van vreeze of mistrouwen meer hadden; en dat we onder hen in zo grooten zekerheid waren / als of we door de Steden van Holland reisden / daar men niets te vreezen heeft. Wy waren nochtans niet zonder onrust / als we ons ter plaatze bevonden daar we de Koopmanschappen verborgen hadden: want de Wilden hadden de Boomen daar wy kruissen op gemaakt hadden / om de plaats onzer verborgentheid te kennen / verbrand; 't welk ons Volk van vreeze dee verbleeken! als duchtende dat men hun schat had weg genomen. We lieten dan geen tijd verlooren gaan; maar liepen met'er haast na de plaats daar men de waarheid hier van moest ontdekken.

Hoe naauw men de slechtelijkheden van den *Kalumet* moet in acht nee-

Door my ik bleef op den Oever der groote Riviere, om onze Kanoo daar 't water aan verscheidene plaatzen in liep / te vergommen. Pikard du Guay kwam met'er spoed weer by my / om zich met my te verheugen over dat ze 't verborgene in een goeden staat hadden gevonden. Hy zei me dan met groote verwondering van blydschap / dat'er alles zodanig was als wy 't 'er gelaaten hadden. Doch op dat de Akansa die met geheele Troepen by ons kwamen / hen niet bezig in 't ontdekken hunner Koopmanschappen mochten vinden / nam ik den Vrede-Kalumet / en ik hield hen [illegible] op. 't Is een [illegible] hen [illegible] in een [illegible] te voeden; om dat hy alleen [illegible] / [illegible] / dan door de Wilden, [illegible] door den Kalumet hebben / [illegible].

[illegible] de Kanoo [illegible] / en [illegible] de Koopmanschappen [illegible] en [illegible] ter plaatze daar ik met de Wilden was. [illegible] / [illegible] / [illegible] hunne [illegible] / die [illegible] hebben [illegible].

Wy [illegible] de Riviere [illegible] op / [illegible] de kracht van 't roeyen [illegible] door / dat de Akansa die te Land gingen genoodzaakt waren hunne treden te verdubbelen / om ons te volgen. Een van hen [illegible] / liep na 't Dorp; daar wy noch met grooter tekenen van vriendschap als de eerste reis ontfangen wierden. Dit geschieden alles van hen uit inzicht om voordeel aan onze Koopmanschappen te doen /

doen / de welke onder deze Volkeren voor groote schatten en rijk-dommen gehouden worden.

't Zou onnoodig weezen all' de omstandigheden van 't geen'er in de dansen / en op de Gastmaalen de welke deze Wilden voor ons deeden en aanrichten / voorviel. En mijn Volk ziende / dat ze zich by deze Volkeren door den koophandel van de Pelteryen niet konden verrijken / dewijl ze nooit met de Europeers gehandeld hadden / en dat ze zich noch met de Bevers of de Huiden van andere wilde Dieren / maar van ze 't gebruik niet wisten / bekommerden ; drongen my om me met'er haast na de Volkeren van 't Noorden te begeven / daar ze van deze koopmanschappen in overvloed hoopten te vinden. En in der daad / de Wilden die na den oorsprong van de Riviere Meschasipi woonen / begonden na de zijde van 't Boyen-Meer by de Volkeren die met de Europeën gemeenschap hebben / te handelen. Wy lieten de kenteekenen van onze vriendschap by de Akansa, door eenige vereeringen die we hen deeden / en maakten ons reis-vaardig.

Wy vertrokken den 11. April, en vonden in de uitgestrektheid van omtrent zestig Mijlen vaarens geen Wilde Chikacha, of Missonites. Zy waren vermoedelijk alle (volgens hunne gewoonten) met hunne Huisgezinnen op de Jagt ; of misschien door de vreeze de welke ze voor de Natien der Wilden hebben / die [illegible] de [illegible] Landstreeken de Tintonha genaamd [illegible] / 't welk hunne gezwoore vyanden zijn / gevlucht.

Ontmoetinge van een Troup *Missoites.*

Wy waren zeer [illegible] / [illegible] wy [illegible] wegen [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] onze komst ter plaatse [illegible] Rivier Illinois in de Me[illegible] / [illegible] Wilde [illegible] , die van 't [illegible] groote Riviere [illegible] ; [illegible] [illegible] by ons te komen / [illegible] [illegible] [illegible] van 't [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] / [illegible] [illegible] ons van met [illegible] [illegible] [illegible] / en [illegible] Vlees te eeten ; [illegible] [illegible] maaken / [illegible] [illegible] [illegible] ontdekt te worden / die [illegible] buiten [illegible] [illegible] gehouden / en om 't leven zouden gebracht hebben / [illegible] dat ze ons gedaan hebben. Deze [illegible] [illegible] lijk 't geene [illegible] / 't welk [illegible] [illegible] [illegible] loopen hebben.

Vreemde

Ik kan hier niet nalaaten te verhaalen / 't geen de Illinoisen [illegible]

terwijl ik op de groote Riviere Meschasipi reisde / ons [illegible] gezeit hebben / en 't welk wy door vertellingen van tijd-korting of vermaak hielden. Te weeten / dat men by na omtrent de plaats in de Kaarte de Kaap van St. Antoni genaamt / niet verre van de Natie de Messorites, Tritons en geschilderde Zee-gedrochten siet / de welke de kloekmoedigste Mannen niet durven aansien / om dat'er eenig betoveringe en iets boven natuurlijks in is. Ondertusschen zijn dese gewaande Gedrochten en Monsters inder daad anders niet als een kwalijk geschilderd Paard met varwe van [illegible] roode coleur geschilderd / en eenige Wilde beesten door de Wilden gekrabbeld of wanschikkelijk afgebeeld: die'er noch byvoegen dat men'er niet [illegible] of de selve kan aanraken. Maar indien wy geen vaaß hadden gehad [illegible] om eenige overrompelinge der Barbaaren te ontwijken / so souden we 't selve lichtelijk hebben konnen doen: want de gemelde Kaap van St. Antoni is so stijl doch so hoog niet als den samen-gevoegden reeks-bergen die aan de zijde van den Water-val van St. Antoni van Padua na den oorsprong van de Meschasipi zijn. Dese Barbaaren voegden'er daer-en-boven noch by / dat de Rots daar dese Monsters geschilderd waren / so stijl was / dat de Reisigers daar niet konden gaan. En in der daad de gemeene [illegible] of overleeveringe onder deze Volkeren is / dat'er [illegible] plaats van de Meschasipi terwijl veele Miamis, door de Ma[illegible] moordiglijk vervolgt / verdronken zijn. Zedert [illegible] de Wilden, die door deze plaats passeeren / gewoon zijn te rooken / en deze mismaakte beeltenissen / die zeer plomp en ruw geschilderd zijn / Tabak aan [illegible] / [illegible] / om de Manitous te bevredigen: [illegible] de [illegible] van de Algonquins en van de Acadie, [illegible] / de welke de Irokoizen Orbon noemen; 't welk een [illegible] / [illegible] is / [illegible] niet en kennen.

[illegible] te Quebek was / [illegible] / dat de [illegible] op deze Rivier Meschasipi was / [illegible] zonder [illegible] na Kanada te keeren / [illegible] niet had konnen passeeren [illegible] hy'er [illegible] was geweest: en [illegible] door de Spanjaarden gevangen te [illegible] moet hier zeggen / dat ik met dezen [illegible] in de [illegible] op de Rivier St. Laurens had gevaaren / en zelfs ook een [illegible] van de sterkste [illegible] / op gevaarlijke tyden; daer wy [illegible] tot grooter verwondering van al de [illegible] / om dat hy een zeer goed Kanoos-voerder was. Ik had dan gelegenheid gehad om hem [illegible] te vraagen / of hy in dit [illegible] te Akansa had geweest?

verdicht-zelen der *Wilden* van vreesselijke Monsters en gesichten by de *Kaap St. Antoni.*

Ze hielden de zelve *Tabak* aan om ze te bevredigen.

Deze perzoon die veel achting voor de Jesuyten had / en een Normandyer van geboorten was / stond my toe dat hy meenigmaal van deze Monsters by de Outtouats had hooren spreken: maar dat hy nooit tot daar toe was geweest: en dat hy by de Hurons en de Outtaouats tot den handel van de Bever-huiden en andere Pelterye was verbleeven. Doch dat deze Volkeren hem dikmaals gezegt hadden / dat men deze groote Rivier ter oorzaake van de Spanjaarden, die men hem zeer had doen vreezen / niet kon afvaaren. Maar ik kon aan deze redenen van de Heer Jolliet geen geloof geeven / alzoo ik op onze geheele Reizen op de Rivier Meschasipi geen 't minste teeken gevonden hebbende / 't welk ons kon te kennen geven / dat de Spanjaarden de gewoonten hebben van aldaar te Reizen / gelyk wy zullen in ons tweede deel zullen aantoonen.

Deze Volkeren aan de *Meschasipi* hebben geen kennisse of handel met de *Spanjaarden.*

KAPITTEL XLI.

Beschrijvinge van de schoonheid en bekwaamheid van de groote *Riviere Meschasipi*: van de Landen die 'er van d'een en de andere kant om en aangelegen zijn; en van de bekoorlijkheid der zelven: als mede van de *Kooper* en *Loot-mijnen* en van de *Steenkoolen* die men daar vind.

Als men 28. of 30. Mylen beneden de Marca komt / zijn de Oevers van deze Rivier Meschasipi tot aan de Zee toe bol tier. Men vind ondertusschen omtrent dertig of veertig plaatsen daar zeer goede [illegible] met gemakkelijke en breede ontschepingen zijn. De overvloeijing dezer groote Riviere streckt zich niet ver uit; en achter deze overgeloopene Oevers / ontdekt men / gedurende de lengte van wel twee honderd Mylen / de schoonste Landen van de wereld / daar we ons niet genoeg konden verwonderen! Men heeft ons verzekerd dat [illegible] uitgestrekte Velden zijn / [illegible] dit alderwegen ook in de breete [illegible] plaats tot plaats door zeer vermakelijke en lustige Heuveltjens [illegible] hoogstammige Boomen en veele Boschjens ontset / en door de natuur verciert / daar men gemakkelijk zelfs te Paard kan komen / om dat de wegen zuiver en zonder eenige belemmering zijn.

De schoone Landen by de *Meschasipi.* Vermaakelijke Heuveltjes in Bosschen.

De groote Visch-vangst in de zelve.

Deze kleine [illegible] ontvoomen ook de Rivieren, de welke [illegible] op verscheide plaatsen [illegible] / en die zo [illegible] in [illegible] als de [illegible] zijn. Vorder zijn de Krocodillen daar zeer [illegible] / [illegible] is. De Wilden [illegible] dat ze [illegible] eenigen van hen [illegible] die ze [illegible] hebben; doch dit gebeurt zeer zelden: want daar is in 't algemeen [illegible] / van het [illegible] sterker 't welke ook [illegible] 't welk [illegible] niet ziet.

Menigte van Wild.

De [illegible] deze wilde [illegible] Landen zijn vol allerhande groot [illegible] Wild: want men [illegible] meer dan honderd [illegible] Wilde [illegible], Herten, Rhee-bokken, Beeren, Indiaansche Hoenderen, of Kalkoenen, Wachtels, Papegayen, Houtsnippen, Tortelduiven, Houtduiven, Bevers, Otters, Maarters, en Wilde Katten: Wy hebben [illegible] niet konnen merken dat men de Zee nadekende Bevers vind. We hoopen van alle deze Dieren / die wy op onze Reize gevonden hebben / te spreeken / en 'er een omstandiger verklaaringe van te geeven. Ondertusschen hebben we gedacht / dat men 'er eenige van de onbekendsten / om de leezer te vermaaken / behoorde te beschryven.

Van een Dier als een Koe, van de grootte als een Kat.

Daar is een klein dier / dat [illegible] in 't [illegible] van [illegible] / 't welk aangaande de gedaante / [illegible] na een Rotte [illegible]. 't [illegible] als een Kat / en heeft zilverachtig hair met [illegible]. Zyn steert is kaal en zonder hair / zo dik als een [illegible] vinger en omtrent een voet lang; daar 't zich van bedient om zich aan de [illegible] Boomen te hangen. 't Heeft een [illegible] / in de welke 't zyne jongen draagd / als men het vervolgd.

Van 't vreeselijke Dier Michibichi.

Daar is geen Wild dier in deze Landen gevaarlijk voor de menschen. [illegible] die men Michibichi noemt / tasten de menschen [illegible] / [illegible] het zelve [illegible] verslinden. Zyn hoofd gelijkt niet kwalijk na dat van een Lucht; [illegible] is [illegible] grooter. Ze hebben een lang lyf zo groot als een [illegible]; maar [illegible]: Zyne beenen zijn ook korter; en ze hebben pooten als de Katten, maar veel dikker en grooter: de klauwen zijn sterk en lang / daar ze zich van bedienen om de [illegible] / die ze willen verslinden: [illegible] dat ze de [illegible] eeten / 'er van / en draagen ze [illegible] en verbergen ze onder de bladeren; zonder dat 'er [illegible] andere vleeschierige dieren aanraaken. Zyn hair en steert gelijken niet kwalijk na die van een Leeuw; daar ze ook niet van verschelen / als in de dikte / uitgenomen 't hoofd / 't welk aangaande de gedaante / even als dat van een Lucht is.

In

In de Landen die ten Westen van deze Riviere Meschasipi zyn/ vind men dieren die de menschen draagen. De Wilden hebben 'er ons [illegible] voeten van getoond; 't welk in het [illegible] Paarde-voeten waren.

Dieren die de menschen dragen.

Men vind in all' deze Landen Boomen van allerhande slag/ die wy kennen en tot 't gebruik van al 't geen daar men ze toe van nooden heeft/ bekwaam zyn. Men ziet 'er de schoonste Ceeder-boomen van de wereld; en een ander slag van een Boom die zulken aangenaamen gomme uitwerkt/ dat het in reuk de ruikballen van Europa overtreft. De Katoen-boomen zyn 'er zeer groot; en de Wilden maaken 'er Kanoos of Pyrogen van, die vertig of vyftig voeten lang zyn, [illegible]. Wy hebben 'er verscheide in [illegible] gezien/ [illegible] voeten en meer in de lengte [illegible]. Daar zyn [illegible] Boomen om groote Schepen te bouwen. Wy [illegible] gezegt/ dat men Hennip in de Velden vind/ [illegible] voortkomt. Men kan 'er ook/ en [illegible] uit de Teer tot aan/ Teer maaken.

Boomen die een kostelijke welriekende Gomme uitwerpen.

Pyrogen of *Kanoos* van 100. voeten lang. Hennip en Teer.

Ik heb in de beschryvinge van myn Louisiane te [illegible] geschreven/ dat men allerwegen Weiden vind/ die [illegible] en van plaats tot plaats van vyftien of twintig [illegible] breet/ en vyf of zes Mylen diep/ en die geheel [illegible] bekwaam zyn om beploegd te worden: want de aarde is 'er zwart en [illegible] om 't onderhoud van groote Kolonien, die zich aldaar [illegible], uit te leveren. De Boomen wassen 'er [illegible] de zelve te zaaijen, en de [illegible] en [illegible] bruikbaar. Ze word zo [illegible] als een arm/ en [illegible] tot den top der hoogste Boomen op. De Perzikke-boomen zyn 'er gelyk die van [illegible], en [illegible] 'er zeer goede [illegible]/ en in zulken overvloed/ dat de Wilden [illegible] zyn om ze met gaffels te onderstennen.

Verwonderens-waardige vruchtbaarheid der Landen.

Aangaande de Boomen die ze in hunne Wildernissen aankweeken, men ziet 'er heele Bosschen van Moerbesse-boomen, welkers vruchten in de Maand van May geplokken worden. Daar zyn ook veel Pruime-boomen, welkers vruchten Muskeljaat zyn. Men vind 'er allerwegen Wijngaarden, Grenaat-appel-boomen, en Kastanje-boomen. Den Oest van 't Indiaansch Koorn valt 'er drie of viermaal in 't Jaar. Ik heb zelfs gezien/ dat wy 'er donderen 't [illegible] was; en weder ander dat opkwam. Men verneemt 'er [illegible] geen Winter als alleen door den regen.

Geheele Bosschen van veelderlei Vruchtboomen. Drie of vier Oesten in een Jaar.

[illegible] geen tyd gehad om Mynen te zoeken; maar allerwegen om veele Oorden Steenkoolen gevonden. De Wilden die Koper en Loot hebben/ geleiden ons op plaatzen daar men

Mijnen van Koper, Loot, en

't in

't is ſulken grooten overvloed van vinden / dat men 'er een geheel Koningrijk mee ſou verſien. Daar zijn ook Steen-groeven van zeer koſtelijke Steenen / als van rood en ſwart Marber, en Jaſpis; daar zich de Wilden (gelijk wy gezegt hebben) gemeenlijk niet van bedienen / als om 'er Kalumets van te maaken.

Koſtelijke ſteenen.

De eerbiedigheid van deze Volkeren aan de Zon.

Deze Volkeren (hoewel ze Barbaaren zijn) ſchijnen in 't gemeen van een goeden inborſt te weezen. Ze zijn ſpraakzaam / beleeft / en leerzaam. In 't tweede deel dezer Ontdekkinge zullen we / met de hulpe Gods / de gewoontens van ſoo veel onderſcheidene Natien, die we gezien hebben / omſtandelijker te kennen geeven. 't Schijnd niet dat dezen / by de welke wy ten tijde als ik in 't voorgaende Kapittel heb aangehaald / zo wel als de anderen enig waaraghtig gebruik van Godsdienſt hebben: want men ziet 'er geen de minſte [illegible] dienſt onder deze menſchen [illegible]: maar men beſpeurt 'er alleen eenige zeer verwarde denkbeelden en gedachten; en eenigen ſchijn van eerbiedigheid voor de Zon / de welke zy (doch alleenlijk in 't wild) voor die geene erkennen die alles heeft gemaakt / en onderhoud.

Bieden de zelve des morgens een Pijp met Tabak aan.

Hierom is 't / dat / wanneer de Nadoueſſans, en de Iſſati de Tabak neemen / hunne oogen op de Zon ſlaan / de welke zy in hun ſpraake Louis noemen. En ten einde de achting / die ze de zelve toedragen / te betoonen; en ze als een ſoorte van aanbiddinge te doen / bieden ze hun Kalumet of Pyp / zo haaſt zy de zelve hebben aangeſteeken / deze groote Sterre met deze woorden aan: Tchendiouba Louis, dat 's te ſeggen / Zon rookt.

Daar gaf my de ontdekkinge van dit woord Louis, 't welk dikmaals in de mond dezer Barbaaren is / eenige hoop van een goed gevolg in [illegible], om dat [illegible] de naam [illegible] Religie is / en dat ze 't zelve geſtadig gebruikten. Ze [illegible] ook in der daad niet met te woonen / voor dat ze [illegible] de benaaminge van Louis hun eerbiedigheid aan de Zon [illegible]. En wanneer ze de naam van de Maan willen uitdrukken / noemen ze de zelve Louis Baſatſche; als of men zei / de Zon die zich gedurende de nacht vertoond: zo dat by deze Barbaaren de naam van de Zon en van de Maan door dit zelve woord Louis word uitgedrukt: maar om onderſcheid tuſſchen d'een en d'andere te maaken / voegen ſ' 'er 't woord Baſatſche by / om de Maan te kennen te geeven. Uit dit alles kan men nochtans niet beſluiten dat ze de Zon waarlijk voor de geene erkennen [illegible] heeft gemaakt / en onderhoud.

Preſentee[illegible]

De Zon is de heerſchende Sterre onder all' deſe Natien / die langs

langs de Rivier Meschasipi woonen. Ze bieden de zelve dikmaals in de Kabane van hun Opperhoofd 't beste en 't smaakelijkste van hun Wild aan / die 'er meer genot als de Zon van heeft. Ze stempelen gemeenlijk in 't opgaan van dit Hemels-licht eenige woorden; en zenden 'er den eersten rook van hunne Kalumets na toe: daar na drijven ze den rook die uit hun mond gaat na de vier gedeeltens des Wereldts. ren ze ook 't beste Wild, om;

KAPITTEL XLII.

Beschrijvinge van verscheidene spraaken deeser Volkeren, van hunne onderdaanigheid aan hunne Opperhoofden, van de onderscheidene manieren der *Natien* by de *Meschasipi*, met drie van de *Wilden* van *Kanada*, en van de kleine vrucht die'er van de *Christelijke Religie* onder hen te verhoopen is.

Is zeeker / dat 'er onder zo veele Natien die men in America vind niet een is / alwaren ze zelfs maar tien Mijlen van malkanderen gelegen / die haar byzondere spraake niet geheel d'een van d'ander verschillende heeft. Men heeft van een Tolk van nooden om met hen te spreeken / om dat 'er geen spraak is die men algemeen kan noemen / gelijk wy by voorbeeld zien dat de [illegible] spraake door de geheele Levant of 't Ooster gedeelte des Werelds / en de Latijnsche d'algemeene onder de geleerden is. Degene die 't naast by eenige byzondere Natie gelegen zijn / konnen malkanders woorden verstaan. Daarbeneven heeft ieder Natie zijn [illegible] / de welke by de geenen hunner gebuuren verblijft / die met hen verbonden zijn, en die zich daar in de hoedanigheid als Resident uitvoerd.

Geen algemeene spraak in America.

Deze Wilden zijn geheel verschillende van de Volkeren van Kanada, in hunne Kabanen / Zeeden / neigingen / gewoontens / en zelfs in de gedaante des hoofs: want de Volkeren die langs de Meschasipi woonen / hebben zeer platte hoofden. Zy hebben ons dikmaals gezeid / dat 'er na de andere zijde van hun Land menschen zijn / die 't hoofd twee of drie vingeren hooger en spitzer hebben als zy.

Platte hoofden der *Natien* by de *Meschasipi*.

Deze Natien van de Meschasipi hebben zeer groote openbaare Speel-

[illegible]-plaatsen en [illegible]-plaatsen. Ze zijn levendig van geest en heel werkzaam. Hunne Opperhoofden hebben een onbepaalde macht als die der andere Wilden, die welken niets als door krachtige reden / en overredingen hunnen bewerken. Men zou tusschen 't Opperhoofd dezer Natien die aan 't lanjer einde dezer groote Riviere woonen / en den Fakkel, die men in zijn tegenwoordigheid ontsteekt; en die hy voor hem uit laat draagen / niet durven doorgaan: maar men moet 'er met bysondere treden met plechtelijke beleefdheid vergezelschappe / buiten omgaan. Daar zijn Wilden die hem als Knechten dienen / en Officieren die hem oppassen / en allerwegen volgen. Ze deele hunne geschenken en begunstigingen na hun wel-gevallen uit. Met een woord / men vind 'er zeer redelyke menschen / die sich heel wel van hunne natuurlijke kennisse weeten te bedienen.

Plechtelijkheid hunner Opperhoofden, als ze te voorschijn komen.

Wy hebben geen Wilde by deze Rivier gesien / die eenige kennisse van 't Buis-geweer of van Staal of Yser gereetschap had: want se bedienen sich van onderwijzende steene-bijlen en Messen. Hier in heeft ons de ervarentheid t'eenemaal het tegendeel doen zien / van 't geen men ons aangaande deze Volkeren had gezeid: te weeten / dat ze niet verder als dartig of veertig Mijlen van de Spanjaarden van Nieuw Mexico en van die de welke na de Kaap van Florida woonen / gelegen waren; en dat ze derhalven Bylen / [illegible] en al de andere gereetschappen hadden die men in Europa vind. Wy hebben van dit alles niets gevonden / uitgenomen een soort van Porcelein op de wijze van [illegible] gemaakt en tot de [illegible] / [illegible] gebragt; en [illegible] Paarlen / die door 't vuur / [illegible] [illegible] / en [illegible] te maaken / [illegible]. De Wilde [illegible] [illegible] [illegible] Zy [illegible] / en [illegible] van hunne Kalumets van Jaspis, [illegible] Natien, die na alle vermoeden aan 't [illegible] van Florida woonen / [illegible] en mede-brengen.

Zeker Natien van [illegible] haar Jaspis voor Paarlen en Porcelein.

Ik zal hier niets zeggen van de bekeeringe der Wilden van America, [illegible] [illegible] in een [illegible] deel van dit werk van zal doen / 't welk een groot getal menschen van verscheidene valsche meeningen / daar ze mee ingenomen zijn / zal verlossen. [illegible] hadden de Apostelen slechts de mond in de Landen te openen / [illegible] de boosheid hunne voortreeden bestierde / en verstand deden 'er wonderlijke overwinningen en bekeeringen. Ik merk my niet anders als een uitmeer [illegible] in de voortplantinge des Evangeliums aan /

en

en voornamentlijk in vergelijkinge van deze groote Mannen / de welke God heeft gebruikt om 't Christendom in de wereld op te richten / en'er zijn kerke te stichten: maar men moet toestaan dat God de genade of de zalvinge van zijn geest niet meer aan onze hedendaagsche Kerk-dienst en bind / om deze wonderlijke bekeeringen als in de eerste Eeuwen te verhoopen: doch hy bedient sich van de gemeene en ongewoonlijke weg / om de menschen dan / en wanneer 't hem believd / te bekeeren.

Ik vernoegde my dan / zo goed als ik volgens mijne krachten en verplichtingen kon / de voornaamste waarheden van 't Christendom aan de Volckeren / met de welke ik gemeenschap gehad hebbe / te verkondigen. Ik heb gezegt / dat alle deze Natien verscheide spraaken hebben. Ik verstond de beginzelen van de Irokooische spraake: en ik leerden daar na die van Issati of van de Nadouessans: doch dit alles was my van kleinen dienst onder de andere Wilden; want ik kon my by de zelve niet anders als door gebeerden en eenige woorden van hunne spraake / die ik allengskens met groote moeyte en tijd leerde / doen verstaan.

Moeyelijkheid hunner spraaken.

Ik zou niet durven verzekeren / dat mijne geringe poogingen tot de voortplantinge en verbreidinge des Evangeliums aanmerkelijke vruchten onder deze Volkeren hebben voortgebracht: want niemand als God / kend de verborgene uitwerkingen van zijn Woord en Genade. En al wat ik ten dezen opsichte kan zeggen / is dat het zekerste voordeel 't welk ik 'er heb konnen doen alleenlijk in het Doop bestaat / dewelke ik aan eenige kinderen / van welkers sterven ik menschelijker wijze verzekerd was / heb gedaan. Voorts heb ik niet konnen werken als om den staat der Natien te kennen / en om den weg voor de Missionarissen of Predikers te openen / die sich in deze groote uitgestrekte Landen zouden begeeven. En dewijl ik de eer heb gehad van hen als Voorlooper te dienen / zo zou ik 't er my / wanneer men zulks begeerde / wederom na toe durven begeeven. Ik zou 'er mijn dagen / met het zoeken zaligheid en tot die deze arme Volkeren te werken / die tot noch toe van 't licht der Christelijke Religie zijn beroofd geweest / met vreugde hertelijk eindigen. Doch om den Leezer niet verdrietig te vallen / so is 't tijd om deze Reise tot den opgang van de Rivier Meschasipi te vervolgen.

KAPITTEL XLIII.

Beschrijvinge van de Visch-vangst, de welke wy van groote *Steuren* deeden: Van de vreese van ons Volk die in 't weder-opvaren dicht by de mond van de Riviere *Illinoois* niet wilden passeeren: en van de veranderinge der Landen, en 't *Klimaat* als men na 't Noorden komt.

Wy scheepten ons den 24. April in; en 't Indiaansche Koorn of groote Gerst en 't gedroogde Vleesch begon ons te ontbreeken, so dat we geen ander middel hadden om te bestaan als door de Jagt en de Visch-vangst. 't Wild was ter plaatse daar wy toen waren zeer schaars; om dat de Illinoozen daar dikmaals komen, en de Jagt bederven. Wy vonden by geluk een menigte Steuren met lange bekken, daar wy hier na van zullen spreeken, die we met Byl-slagen of met Degens aan Stokken vast-gemaakt dooden, waar van we ons in dit geval bedienden, om ons Kruid en Loot te spaaren. 't Was toen in de tyd dat deze Visschen kuit schieten; tot welken einde men de zelve gemeenlijk dichte by den Oever dezer Riviere ziet komen. We dooden ze gemakkelijk met de Byl-slagen of Degens, zonder ons in 't water te begeeven. En schoon we ze zo veel kregen als we wilden; namen wy'er niet als den buik en de beste stukken van, en verwierpen 't overige.

Steuren op een sonderlinge wijse gevangen.

Hadden onze Soldaaten eenige voldoening in deze overvloedige Vischvangst, ze waren aan de andere zyde in een groote vreeze voor 't Volk, 't welk wy in de Sterkte van de Illinoozen of van Crevecoeur gelaaten hadden. Ze vreesden met reden, dat de wy 're [illegible] meer als honderd Mylen van daan waren, de welke ter oorzaake van de snellen [illegible] die men met de Kanoo [illegible] van Boomen doet, van geen groot belangen zyn; dat 'er eenig Volk van deze Sterkte mogt komen, en vreesde dat ze hunne Koopmanschappen met de Natien van 't Noorden niet geruild hadden, hunne effecten of Koopmanschappen zou afhandig maaken. Ze besloten den voor geduurende den nacht te vaaren, en des daags op de Eilanden waar mee deze Rivier is vervuld, en die wy op onzen weg zouden bejegenen, ons verblijf en Hutjens te neemen.

Deze

Deze Rivier is vol Eilanden / en voornamentlijk van de mond der Rivere Illinoois tot den Water-val van St. Antoni van Padua daar wy hier na van zullen spreken. Deze uitvindinge gelukte wel: want na dat wy den geheelen nacht hadden gevaaren / bevonden wy ons 's morgens [illegible] de [illegible] genoeg van deze Mond. Nogtans scheenen ons de Landen niet meer zo vrugtbaar / noch de Bosschen zo schoon als die / de welke wy in de Landen / die aan 't beneden einde der Riviere Meschaspi zijn / gezien hadden.

KAPITTEL XLIV.

Korte beschrijvinge van de *Rivieren*, de welke haare naamen in de *Meschaspi* verliesen: van 't *Meer* van de *Kryters*: van den Water-val van *St. Antoni* van *Padua*; van een soort van wilde *Hu-ver*; benevens veele omstandigheden van 't vervolg onzer Reize.

Deze groote Rivier, gelyk ik reeds gezeid heb / heeft byna over al een Mijl / en [illegible] twee Mijlen in bereete. Ze is doorgaans [illegible] Eilanden bezet / de welke met Boomen [illegible] voorzien zijn / [illegible] doorgaan. Ze ontfangt aan de zyde van 't Westen van de mond der Riviere Illinoois tot aan den Water-val van St. Antoni van Padua, uitgenomen die van de Ottenta en een andere die zeven of acht Mijlen van de gemelden Water-val van 't West-Noord-Westen komt / geen aanmerkelijke Rivieren.

Van de zyde van 't Oosten vind men terstond een Rivier van weinig belangen: maar wat verder vind men een andere van de Wilden Ouisconsin of Misconsin genaamt / de welke van 't Oosten en van 't Oost-Noord-Oosten komt. Na de zelve zestig Mijlen opgevaaren te hebben / moet men de zelve verlaaten om een overdragt te Land van een Mijl weegs te doen / ten einde by een Rivier te komen / die [illegible] uitneemende vochtig loopt / en door 't middel van de welke men zich in de Stinkbay kan begeven. Ze is by na zo groot als die van de Illinooizen, en

Van de Rivier *Ouisconsin*.

en werpt zich in de Rivier Meschasipi, daar ze haare naam [illegible] liest. Ze is honderd Mijlen of daar omtrent [illegible] de Rivier Ilinois gelegen.

Van die van de *Nadouessans*, of de *Swarte Rivier*.

Tot vijf-en-twintig Mijlen de Meschasipi hooger [illegible], aan de zelve zijde van 't [illegible] vind men de Rivier [illegible] de Nadouessons of Issati; Chabadeba of Chabaonadeba, dat 's te zeggen de Swarte Rivier, genaamt. Wy hebben de zelve [illegible] als [illegible] haare Mond opgenomen; en ze scheen ons van klein belangen te weezen.

'*t Meer van de Kryters*, waarom alzo genaamt.

Dertig Mijlen hooger vind men 't Meer van de Kryters, alzo van ons genoemt, om dat dit Volck op de komst der [illegible] die van verre komen, gewoon zijn eenigen tijd te schreyen, dewijl ze dit de [illegible] van hunne [illegible] te binnen brengt; die ze gelooven op een verre [illegible] te zijn, en die ze altijd weêr [illegible] ten: als [illegible] dat eenigen van de Wilden die ons (gelijk [illegible] in 't [illegible]) gevangen namen, en ons 't hoofd te [illegible] willen [illegible], den geheelen nacht over ons [illegible], om de anderen [illegible] te [illegible] bewilligen. Dit Meer [illegible] de Rivier Meschasipi [illegible], [illegible] Mijlen in de lengte, en [illegible] in [illegible] Mijlen in de breedte. 't Heeft [illegible] 't [illegible] als [illegible] aan zijn in-en uitgange.

De *Rivier* van de wilde Stieren.

Van de zijde van 't [illegible] Mijl weegs van 't Meer van de Kryters, is de Rivier van de wilde Stieren, de welke met een [illegible] Schild-padden [illegible] [illegible] wilde Stieren [illegible] [illegible] of [illegible] sich [illegible] in de Meschasipi [illegible] [illegible] Ze is [illegible] sen [illegible] op [illegible] een goede [illegible] ken. Haare Mond heeft [illegible] [illegible] diep en [illegible] als de Rivier Ilinois.

Van de *Rivier* de *Tombeau*, of van 't *Graf* genaamt.

Veertig Mijlen hooger vind men een Rivier vol [illegible] door de welke men [illegible] 't [illegible] opvaarende in 't Boven-Meer kan komen; 't welk (gelijk wy gezegt hebben) tot aan de Rivier Nissipikouet sich aan geene zijde in 't zelve Meer stortende, grooter als 't Koningrijk van Vrankrijk is. Wy hebben de eerste onbenaamde Rivier Tombeau, of de Rivier van 't Graf genaamt, om dat de Issati aldaar een Lijk van een haarer [illegible], van een Bel-slang gebeeten, gelaaten hebben; [illegible] volgens de gewoonte een [illegible] kleed over 't zelve lei. Deze liefdens daad [illegible] my [illegible] kentenisse van die [illegible] Natie onderwinnen, gelijk ze my [illegible]

door

door een groot Gastmaal / op 't welke wel honderd Wilden genodigt waren / betoonden.

Deze Rivier Meschasipi noch tien of twaalf Mijlen opvarende / wierd'er de Scheepvaart door een Water-sprong / de welke wy die van St. Antoni van Padua hebben genaamd; en die wy uit den Patroon van onze Reize genomen hadden / verhinderd. Dezen Water-sprong is van vijftig of zestig voeten hoog / hebbende een vierkantig Eilandjen in de gedaante van een Piramide, of als een kantige Naald in 't midden van zijn val of nederstortinge. *Den Water-val van St. Antoni van Padua.*

De groote Bergen de welke deze groote Rivier aan beide de zijden bezetten / duuren niet verder als tot de Riviere van de Ouiskonzin, zijnde omtrent honderd en twintig Mijlen. Ze beginnen aan deze plaats na 't Westen en 't Noord-Westen te loopen / zonder dat wy van de Wilden / die de zelve zeer ver hebben opgevaren / konden verstaan te wat plaats deze Rivier haaren oorsprong neemt. Ze hebben ons nochtans te kennen gegeven / dat maar twintig of dertig Mijlen hooger een tweeden Water-sprong is / aan de welke eenige Dorpen van de Barbaaren zijn / die gedurende een zekeren tijd van 't Jaar aldaar woonen, en die men de Tinthonha of de Natie der Weiden noemt. *Van de Tintonha.*

Acht Mijlen boven den Water-sprong van St. Antoni [illegible] na de rechter zijde [illegible] de Rivier van de Issati of Nadouessious. [illegible] 't Noorden omtrent zeventig Mijlen tot het Meer [illegible] op / [illegible] 't Is van daar dat deze Rivier [illegible] St. Francisco hebben genaamd / haaren oorsprong neemt. Dit laatste Meer [illegible] groot [illegible] een [illegible] vaste [illegible] / gelijk ook op verscheide andere plaatsen tot het [illegible] van de Stille-Bay.

[illegible] Haver is een Zaad 't welk in de Moerassige Landen wast / en [illegible] in de Meeren die omtrent een voet twee of drie voeten [illegible] / zonder dat men 't 'er zaait. 't Gelijkt na de Haver / maar 't is van beter smaak / en 't heeft veel langer halmen [illegible].

De Wilden verzamelen 't als 't rijp is. De [illegible] binden veele halmen met Basten van witte Boomen te saamen / om te verhinderen dat een menigten Endvogels, Teelingen, en Swaanen, die men 'er gemeenlijk vind / 't selve niet geheel op-eeten. De Wilden doen 'er haaren voorraad van op / om 'er een gedeelte van 't Jaar door te bestaan; en kooken 't selve buiten de Jagt-tijd als Kinder-pap. *Hoe de Wilden de wilde Haver inoogsten.*

't Meer

Van 't Meer van de Issati.

't Meer van de Issati is omtrent zestig Mijlen ten Westen van 't Boven-Meer gelegen. 't Is ter oorzaake van de Moerasachtige en verdronke Landen / die tusschen beide gelegen zijn / onmogelijk van 't eene tot 't andere te voet te gaan; maar men kan 't zelve als 't er Winter is / met behulp van de Raketten doen. Ondertusschen volbrengt men de Reize te water niet als met groote moeyten / om dat 'er veel overdragten te Land moeten gedaan worden; en ten anderen / dat men ter oorzaake van de bochten en krommingen meer als honderd en vijftig Mijlen weegs moet reizen.

Vreemde maniere in 't begraven der dooden.

Om 'er te gemakkelijker van 't Boven-Meer met de Kanoo na toe te vaaren / moet men door de Riviere de Tombeau, of de Rivier van 't Graf passeeren. Wy namen dezen weg / en vonden 'er niet anders als de beenderen van 't doode lighaam van een Wilden, daar ik hier vooren gewag van gemaakt heb: want de Beeren hadden 'er al 't Vleesch afgegeten / na dat ze alvoorens met hunne klauwen de paalen die welke de Ouders van den gestorven in de forme van een hoeckig Graf in de aarde hadden vast gezet / omver gerukt hadden. Een onzer Kanoos-voerders vond 'er een Kalumet van Oorlog / die welke ter zijden 't Graf was / en een aarden omgekeerde Pot / in de welke de Wilden het Vleesch van een wilde Stier of Koey gelaaten hadden; om aan den dooden (gelijk zy zeggen) de Reize of lijftocht te maaken / die hy moet doen / om zich in 't Land der Zielen te begeven.

Van de Ouadebathon, Chongasketon, en andere Natien.

In de Landen omtrent 't Meer van de Issati gelegen / zijn veel gemoerasige Meeren, daar verscheide Rivieren uit voortkomen, en op de Oevers van de Rivieren de Issati, de Nadouessans, de Tintonha, 't welk 't Volk van de Weide te zeggen is; de Ouadebathon, of 't Volk van de Riviere of de Chongasketon, of de Hond, of Wolf-Natie, wonen (want de naam van Chonga betekent by deze Volkeren een Wolf of een Hond), en verscheide andere Natien, die wy alle onder de naam van Nadouessans of Nadouessious bevatten. Deze Barbaaren konnen acht of negen duizend Krijgslieden uitmaaken; 't welk altemaal dappere Soldaaten / snelle loopers / en zeer goede Boog-schutters zijn. 't Was een party deser Natien, die welke my gevangen namen / en my benevens onse twee Kanoos-voerders (op de wijse als ik in 't volgende Kapittel sal verhaalen) na 't boven einde der groote Riviere Meschasipi brachten.

KAPITTEL XLV.

Den *Autheur* word met zijne twee *Kanoos-voerders* door ses-en-twintig *Wilden* aangehouden, die na veele onderneemingen op hun leven, hen eindelijk na 't boven einde van de *Rivier Meschasipi* brengen.

WY waren gelijk ik hier vooren heb aangehaald / gewoon / onse gebeden altemaal des daags te doen; in de welke ik altijd van God versocht dat ik de Wilden des daags mocht ontmoeten: want hun gewoonten is / al de geenen de welke ze des nachts vinden / als vyanden te dooden; en dat met 't voorneemen om aan hun goederen / als van Bijlen / Messen / en diergelijke dingen / die ze meer achten als wy 't goud en 't zilver / hun voordeel te doen. Ze maken selfs geen swarigheid om hunne bond-genooten om 't leve te brengen / als se hunne dood maar konnen verborgen houden; om sich t'eeniger tijd te mogen beroemen / menschen gedood te hebben / en alsoo voor Soldaaten en lieden van dapperheid door te gaan. *Wilden zijn des nachts zeer gevaarlijk te ontmoeten.*

Wy hadden met veel vermaak de groote Rivier Meschasipi de selve na 't Noorden opvaarende besichtigd / en dat sedert den eersten April tot nu toe. Niets had ons verhinderd te onderstaan of se aan 't hooger en laager einde bewoonbaar was. We hadden op onsen weg seven of acht groote Kalkoensche of Indiaansche Haanen geschooten, welke dieren gelijk ook all' de andere wilde beesten in die Land-streeken / van sich selven seer vermenigvuldigen. Ons ontbraken geen Visschen / Wilde Ossen, Rhee-bokken, noch geen Beevers, of Beeren, de welke wy dooden / als wy deselven met swemmen de groote Rivier passeerden.

Wy waren met diepe overweegingen van de vrucht des Gebeds / en andere Christelijke overdenkingen bezig geweest / wanneer op den selven dag zijnde den 12. April, terwijl mijn twee Kanoo-voerders besig waren met een Kalkoenschen Haan te kooken / en ik op den Oever van deze groote Rivier onze Kanoo vergomde / op 't onverwachtst omtrent ten twee uuren des na de middags vijftig Kanoos van schorssen door honderd-en-twintig Wilden bestierd / die geheel naakt waren / gewaar wierd; de welken met een zeer groote snelheid op deze Rivier kwamen afzakken / om *Ongelukkige ontmoeting van vijftig Kanoos met Wilden.*

de Miamis de Illinooizen en de Maroha te gaan beoorlogen.

Wy wierpen 't vat van de Kalkoen of Indiaanschen Haan die wel lieten kooken weg / en scheepten ons spoedig in / en voeren hen te gemoed; al roepende Mistigouche en Diatchez, 't welk in de Irokooische en Algonkinsche [illegible] Kamaraden, wy zijn de Mannen van de Houte Kanoos; want zodanig noemen ze ons / als wy op de groote Scheepen zijn. [illegible] geroep was [illegible] Wilden [illegible] onbe[illegible]den. Ze [illegible] van [illegible] eenige Pylen op ons: en om dat de ouden [illegible] / wy met den Vreeden Kalumet in de hand zagen / beletten ze hunne jongelingen ons te dooden.

Neemen den *Autheur* en de zijne met een yselijk geweld en geschreeuw gevangen.

Deze menschen [illegible] 't [illegible] einde der Riviere, [illegible] op 't Land / en de anderen in 't [illegible] / [illegible] met een [illegible] geroep en geschreeuw [illegible]. En wy [illegible] / [illegible] Een [illegible] den Vreeden Kalumet die ik in de hand had / [illegible] onze Kanoo en de hunnen aan den Oever dezer Riviere [illegible]. Wy [illegible] eenige [illegible] Martinischen Tabak [illegible] / [illegible] Miamiha Mamiha. [illegible] wilden. [illegible] op 't [illegible] de Miamis [illegible] de Riviere Meschasipi waren [illegible] / [illegible] hadden / [illegible] by de Illi[illegible]

De ouden schreyen over 't hoofd van den *Autheur*.

[illegible] ouden [illegible] uitgevoerde [illegible] oog [illegible] den te [illegible] / [illegible] te [illegible]; [illegible] De [illegible] / de [illegible] / en de [illegible] / [illegible] te [illegible] / [illegible] en geschreeuw hebben / [illegible] te [illegible] den anderen [illegible] Riviere [illegible] gezet hebbende / [illegible] onze Kanoo, [illegible] / [illegible] ons [illegible] een [illegible] hok.

Wy

Wy lieten in dezen toestant van zaaken nochtans niet na buiten te ontsteeken / om 't koken van onzen Indiaanschen Haan of Kalkoen te volbrengen : en we gaaven 'er twee die wy geschooten hadden aan deze Wilden. Deze Barbaaren een vergaderinge gemaakt hebbende / om te beraadslaan / wat 't geen ze met ons doen zouden / hierna twee [illegible] Opperhoofden by ons / en gaaven ons door teekenen te kennen dat hunne Soldaaten ons 't hoofd wilden in-slaan. Dit dee my / terwyl een onzer Kanoos-voerders onze [illegible] bewaarde / met den anderen by hunne Opperhoofden gaan. Ik wierp in 't midden van hen zes Bylen / vyftien Messen / en zes [illegible] zwarten Tabak ; daar na 't hoofd bukkende / gaf ik hen met een Byl [illegible] te kennen / dat ze ons [illegible] konden als ze wilden.

Beraadslaan of ze den Auteur en de zijnen willen dooden.

Door wat middel daar van verlost.

Deze vereeringe bevredigden veele onder hen. Ze boden ons van 't Vleesch van Beevers aan om te eeten ; ons volgens hun gewoonte de drie eerste stukken / na dat ze 'er op geblaazen hadden om dat 't Vleesch heet was / in de mond steekende. Daar na zetten ze ons de Schotel van [illegible] voor / om 'er na ons welgevallen van te eeten. Dit alles verhinderde niet / dat we de nacht met zeer groote ongerustheid doorbrachten ; om dat ze ons des avonds voor de nacht-rust onzen Vreden Kalumet hadden weder-gegeven. Onze twee Kanoos-voerders waren nochtans van een vast voornemen hun leven duur te verkoopen / en zich dapper te verdedigen / ingevalle men ons kwam aantasten. Wat my aanging / ik zei hen dat ik voorgenomen had / om my zonder tegenstand te laaten dooden ; ten einde onzen Verlosser en Zaligmaaker na te volgen / die zich gewilliglyk onder de handen zyner Beulen had gesteld. Wy waakten by beurten / om in den slaap niet overvallen te worden.

KAPITTEL XLVI.

'tBesluit welk de *Barbaaren* namen, om den *Autheur* met zijne twee Mannen in hunne Landen na 't hooger einde der *Riviere Meschasipi* geleegen, mee te voeren.

DEn 13. April des smorgens heel vroeg kwam een Kapitein Narrhetoba genaamt / zijnde een uit 't getal van de geenen de welke ons wilden dooden / en die 't ligchaam geschilderd had / my mijn Vreden Kalumet afeisschen. Hy vulden ze met Tabak van hun Land; waar na hy 'er all' die van zijne bende / en vervolgens all' de anderen die besloten hadden ons om 't leven te brengen / uit liet rooken. Hy gaf ons een teken / om met hen in hunne Landen te gaan; en ze keerden ook weer met ons terug. Dusdanig de onderneeminge tegen hunne vyanden verbrooken hebbende / zo bevond ik my in deze gelegendheid niet verdrietig van met deze Volkeren onze Ontdekkinge te konnen vervolgen.

De voornaamste mijner ontrustinge was / dat ik bes waarlijk mijn Godsdienst en Gebeden in de tegenwoordigheid dezer Barbaaren kon doen. Veele onder hen mijn de lippen ziende beweegen / zeiden met een barsse stem tegen my / Ouakanché: maar bewijl ik niet een woord van hunne spraake verstond / zo geloofden ik dat se sich vergramden. Michiel Ako mijn Kanoos-voerder sei my geheel verbaast / dat hy aldien ik volharde met mijn getyen te leesen / dese menschen ons sonder medogentheid om 't leven souden brengen: En Picard du Gay mijn anderen Kanoos-voerder bad my in 't heimelijk dat ik doch ten minsten mijne gebeden in 't verborgen sou doen / om dese Barbaaren niet tot toorn te verwekken. Ik volgden den raad van den laatsten: maar hoe meer ik my verborg / hoe meer Wilden my vervolgden: want als ik in de Bosschen ging / dachten se dat ik 'er eenige koopmanschappen onder de aarde wilde verbergen; so dat ik niet wist werwaarts ik my tot het doen van mijn Godsdienst sou wenden; want se hielden my gestadig in 't oog.

Dit noodsaakten my eindelijk tegen mijn twee Mannen te seggen / dat ik my niet kon ontslaan van mijn Godsdienst te doen / en mijn getyen te leesen; en dat / by aldien se ons daarom kwamen te vermoorden / ik so wel de onnoosele en onschuldige

dige oorsaak van hun dood als van de mijne sou weesen; en ik derhalven met hen 't selbe gevaar had uit te staan: maer dat dit verphel my van mijn schuldigen plicht niet moest ontslaen. Voor der Wilden dese Barbaaren, gelijk ik naderhand my by hen bevindende heb geleerd / door dit woord Ouakanche seggen / dat het Boek daar ik in las / een kwaade geest was. Ik bemerkten ook aen hunne gebeerdens dat s' 'er eenigen afkeer van hadden. Ten einde hen 'er dan aen te doen gewennen / song ik met het open Boek geduurende de Reise de Litanien of de Roomsche Kerkgesangen. Ze geloofden dat mijn Getye-boek een geest was / de welke my leerde singen om hem te verlustigen. All' dese Volkeren beminnen 't singen uit de natuur.

Vreemde gedachten der Wilden over den Godsdienst der Christenen.

KAPITTEL XLVII.

Bespringingen en mishandelingen, dewelke de *Wilden* ons deeden, voor dat ze ons in hun Land brachten; en hoe dikmaal zy na ons leven stonden.

De bespringingen de welke deze Barbaaren ons onderweegen deeden / zijn boven alle verbeeldingen die men 'er van maken kan. Onze Kanoo was grooter en meer belaaden als de hunne. Wat hen aengaet / ze hebben gemeenlijk niet als een Pyl-kooker met Pijlen vervult / een Boog / en een ondeugende bereide Beesten Huid / de welke hen de meesten tijd tot een Deeken voor twee Perzoonen diend. De nachten zijn 'er in dat Saizoen van 't Jaar noch tamelijk kout / voornamentlijk dewijl we gestadig 't Noorden naderden; zo dat men van nooden heeft zich des nachts wel te dekken.

Dit Volk ziende dat wy zo haastig niet konden voort komen als zy / lieten drie Soldaaten in onze Kanoo komen: den eenen zetten zich aan mijn slinker zijde / en de twee anderen schikten sich nevens mijn Volk / om se te helpen roeijen / op dat we hen souden konnen volgen. Dese Barbaaren doen somtijds dartig Mijlen op eenen dag / als se genoodsaakt sijn ten Oorlog te gaen / of dat se voorgenoomen hebben hunne vyanden te overrompelen: Desen waren van verscheide Dorpen / en in hunne gevoelens ten onzen opsichte seer verdeelt. Wy namen alle avonden onse nacht-rust by dien jongen Kapitein die onsen Vrëden-

den-Kalumet had verlacht; hem daar door te komen gebieden / dat hy ons onder sijne bescherminge stellen.

Maar daar kwam haast in tweedracht onder de Wilden. Het Opperhoofd genaamt Aquipaguetin, wiens Zoon door de Miamis was gedood geweest / [illegible] dat hy sich [illegible] Natie niet kon [illegible] / [illegible] sijn [illegible] tegen ons. Hy [illegible] Zoon die hy in den Oorlog verlooren had, als [illegible] sijne Vrienden daar door te bewegen / om hem te [illegible] / met ons te dooden / en sich van all' onse [illegible] en goederen meester te maaken / om in 't [illegible] sijne vyanden te konnen [illegible]. Maar de andere Wilden, door onse Koopmanschappen van Europa bekoord / waren verblijd / en genegen om ons in 't leven te behouden / ten einde meer andere Europeërs by hen te lokken. Ze wenschten boven al Yser te mogen hebben / 't welk hen seer waardig was; en waar van se 't gebruik gesien en onderbonden hadden / wanneer een onser Kanoos-voerders drie of vier Trapganzen, of Kalkoensche Haanen met een schoot van 't Snaphaan gedood had; te meer om dat se ieder reis niet als eene Vogel met hunne Pijlen konden treffen.

Noemen 't Vuurs Geweer, kwaade Geesten, en waarom.

Wy hebben daar na verstaan / dat de woorden Manza Ouakanche Yser betekend / 't welk een kwaade geest heeft: want sodanig noemen se een Snaphaan of Vuur-roer / 't welke de beenderen van een mensch vermorseld / in plaats dat hunne Pijlen niet [illegible] / als in 't Vleesch en de muskelen te dringen / die se door [illegible] / [illegible] als [illegible] de beenderen te verbreeken of te [illegible]. [illegible] 's dat [illegible] / veel lichter de wonden [illegible] Pijl-schooten gemaakt worden / genezen / als wy die de welke door onse Snaphaanen [illegible] zijn.

Hun onvermoeidheid in 't roeyen met de Kanoos.

Toen we door dese Barbaaren gevangen wierden / hadden we niet meer als honderd en vijftig Mijlen / de Meschasipi van de Riviere der Illinooisen opgaande / gevaaren. Wy voeren met hen geduurende de tijd van negentien dagen / dan eens na 't Noorden / en dan weder na 't Noord-Westen / na de streeken van de wind / en na 't oordeel 't welk wy 'er volgens 's Compas van maakten: so dat we [illegible] dese Barbaaren ons genoodsaakt hadden hen te volgen / meer als twee honderd en vijftig Mijlen op de Meschasipi waaren. Dese Wilden gaan met een groote kracht met de Kanoo voort: want ze roeyen van de morgen tot den avond zonder ophouden; en houden zich des daags naauwlijks stil, om te eeten.

Om ons te noodsaaken hen te volgen / gaven ze ons gemeenlijk vier of vijf Maaltyden; ten einde ons gaaukens te [illegible] voortvaaren.

KINGE

...kommen geboende /

...e de Wilden. Het
...een Koorn door de
...sich over dese Marie
...t tegen ons. Hy
... hy in den Oorlog
...enden daar door te
...ders / en sich van
...maken / om in 't
... Maar de andere
...ropa behoord / wa-
...chouden / ten ein-
...e wenschten bevon
...paardig was ; en
...hadden / wanneer
...en, of Kalkoensche
...ood had ; te meer
...ane Pijlen konden

...en Manza Ouakan-
...heeft ; want soda-
...'t welke de beende-
... hunne Pijlen met
...ngen / die se door-
...re verbreeken of de
...lichter te worden
...ezen / als wy die
...jn.
...rden / hadden we
... Meschasipi van de
...Wy voeren met hem
...ons na 't Noorden /
...hen van de wind /
...pas van maakten :
...ten hadden hen te
...n op de Meschasipi
...acht met de Kanoo
...ren, ahoole zonder
...olgens ... om te

...en ze ons genoeen-
...men te doen voort-
vaaren.

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

6"

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH
Microfiche
Series.

CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

baaren. Onze Kanoo was grooter en meer belaaden als de hunnen / zo dat wy de zelve van nooden hadden / om zo snel voort te gaan als sy deeden. Wy namen gemeenlijk ons verblijf in Hutten of Kabaanen als 't regende; maer als 't goed weer was sliepen we op de aarde / zonder onder 't dak te weezen; waer door we gelegentheid hadden van de Starren en de Maan / wanneer ze scheen / te aanschouwen. En niet tegenstaende de ongemakken en den swaren arbeid des daags / gingen de jongste krijgslieden dezer Wilden by vier, of vijf van hunne Officieren tot des midder nachts voor den Kalumet danssen. Den Kapitein by den welken zy gingen / zond met plechtelijckheid een krijgsman van zijn Huisgezin na de geenen de welke zongen / om ze d'een na d'ander uit zijn Kalumet van Oorlog / door de verscheidenheid der Pluimen van die der Vreden afgezonderd / te laaten rooken.

Het einde van dit soort van een Joodschen Biet-dag / geschieden alle dag door de twee jongsten van de genen / welkers naaste Vrienden in den Oorlog gedood waren. Ze namen veele Pijlen / die ze met de spitsen kruiswijs over malkanderen geleid / bitterlijk schreijende hun Opperhoofden aanboden; en dia ze hen niet tegenstaande hun geschreeuw te kussen gaven. [illegible] verhinderen de ongemakken des daags en de nacht-waaken geensints / dat de Ouden by na al te samen / uit vreese van door hunne vyanden overvallen te worden / niet met het beginsen van den dag ontwaakten. Zo haast den dageraad verscheen / maakten een van hen 't gewoonlijk geschreeuw: en in een oogenblik gingen de Krijgslieden in hunne Kanoos. Sommigen voeren rondom de Eilanden om eenige wilde Beesten te schieten, en de gauwsten gingen te Land / om door den reuk / de plaats daar hunne vyanden sich onthielden / te ontdekken.

Vreemde plechtelijkheid van die geenen, welkers Vrienden in den Oorlog zijn omgekomen.

KA.

KAPITTEL XLVIII.

De voordeelen, de welke de *Wilden* van 't Noorden boven die van 't Zuiden in den Oorlog hebben; en de *Ceremonie* of plechtelijkheid, de welke een der *Kapiteinen* dee, toen hy ons na 't Zuiden liet stil staan.

Die van 't Zuiden zo gauw niet met, de *Kanoos* als die van 't Noorden; en waarom.

GEduurende dat de Wilden van 't Noorden in Oorlog zijn/ hebben ze de gewoonte van zich altijd op de Punt of Hoek van eenige dezer Eilanden/ waar van de Meschasipi vervuld is/ te posteeren; ten einde aldaar in zekerheid te wezen: Die van 't Zuiden/ hunne vyanden/ hebben niet als Pyrogen of Kanoos van hout met de welke zy niet zeer snel konnen voortkomen/ om dat ze zeer swaar zijn. Daar zijn niet als de Natien van 't Noorden/ die Berke-boomen hebben om 'er Kanoos van schorssen van te maaken; en de Volkeren van 't Zuiden zijn van dit voordeel t'eenemaal ontzet: zo dat die van 't Noorden een wonderlijke lichtigheid en gemakkelijkheid hebben van Meer tot Meer; en van Rivier tot Rivier te vaaren/ om hunne vyanden aan te tasten. Zo haast zy zich ontdekt zien/ zijn ze ook in zekerheid/ wanneer ze de tijd maar hebben/ van zich weer in hunne Kanoos te begeeven; want die hen te Land of in de Pyrogen vervolgen/ konnen hen niet snel genoeg na jagen om ze te achterhaalen.

Wat aangaat den Oorlog in Bosschen of hinderlaagen te doen; daar in gaan de Wilden van 't Noorden/ om dat ze zeer geduldig zijn om den honger en de grootste ongemakken der tyden uit te staan/ alle Natien des werelds te boven. Ze gaan niet als gewis in de hinderlaagen: want se zijn altijd van de hulpe van drie of vier hunner Vrienden verseekerd/ in gevalle hunne vyanden hen aantasten. Ze komen van altijd tot hun voorneemens/ behoudens sy door geen groote menigte/ de welke hen verhinderd in hunne Kanoos te komen/ of 't met de vlucht te salveeren, overvallen worden.

Geduurende een van de negentien dagen onser Schipvaart/ de welke seer moeijelijk was/ vond den Oversten (Aquipaguetin genaamt) goed; die my (gelijk wy in 't vervolg sullen sien) voor sijn Zoon aannam/ in een groote Weide ten Westen van de Meschasipi stil te houden. Desen Oversten een grooten en seer

betten

vetten Beer gedood hebbende / noodigden de voornaamste Bevelhebbers der Krijgslieden op een Gastmaal. Deze Wilden alle in 't aangezicht geteekend / en op 't ligchaam geschilderd / zijnde ieder door een afbeeltenisse van eenig Dier / volgens hun aard en neiginge onderscheiden; hebbende hun haair met Beeren smout of Olie gewreeven / en met witte en roode Vederen bestrooit / en 't hoofd met Dons of kleine Vederen belaaden / begonden in deze vreemde gestaltenisse te danssen; houdende alle de vuisten in de zijde / en sloegen met 't onderste der voeten met zulken grooten geweld en kracht tegen de aarde / dat 'er zich de teekenen van vertoonden. Geduurende deze zeldzaame gebeerdens / gaf een der Zoonen van den Meester dezer plechtelijkheid / terwijl hy zeer bitterlijk weende / aan al dit Volk uit den Kalumet van den Oorlog te rooken. De Vader die deze treur-plechtelijkheid bestierde vergezelschapten de zelve met een wee-klaagende stemme / door hikken en zuchtingen verbrooken en vermengd / die bekwaam waren om 't hardste herte te vermurwen; en maakte zijn geheele ligchaam met zijne traanen nat. Waar na hy zich dan eens na de Krijgslieden / en dan weer na my begaf; zijne handen op mijn hoofd leggende / gelijk hy ook 't zelve aan onze Kanoos-voerders dee. Somtijds sloeg hy zijne oogen ten Hemel / en bracht het woord Louis voort: 't welk in hunne spraake de Zon betekend; zich aan deze Sterre of dit Hemels licht over de dood van zijn Zoon beklaagende / en al zijn Volk daar door trachtende te bewegen en te verplichten / om zich over zijne vyanden te wreeken.

Een dans met een belagchelijken toestel onder deze Wilden gebruikelijk.

Ceremonie aan de Zon om hen over 't verlies haarer Vrienden te beklaagen.

Wat ons aanging / voor zo veel wy uit deze plechtelijkheid konden oordeelen / geloofden we dat dit alles diende om ons te doen omkomen. En in der daad wy hebben daar na verstaan / dat dezen Barbaar dikmaals na ons leven had gestaan: doch den weerwil van de andere Hoofden ziende / die 'er zich tegen stelden / dee hy ons weer in-schepen / en bediende zich van andere listen om de Koopmanschappen van ons Volk allenskens te bekomen / en na zich te trekken: want hy dorst de zelve niet openbaarlijk neemen / gelijk hy had konnen doen / om dat hy vreesde / dat die van zijne Natie hem van lafhertigheid zouden beschuldigen; zijnde een gebrek waar van de alderwoeste en wreedste menschen een grooten afkeer hebben.

KAPITTEL XLIX.

Listen en konstgreepen van *Aguipaguetin* om behendiglijk de Koopmanschappen van onze twee *Kanoos-voerders* te bekomen, benevens veele andere voorvallen en uitkomsten van onze Reize.

I [illegible] te [illegible] Aquipaguetin [illegible] hy had te [illegible] zijner [illegible] hem / de [illegible] om hem te [illegible] / [illegible] met ee- [illegible] / en de [illegible] de Minnis [illegible] / [illegible] Tabak [illegible] / [illegible] door te [illegible] nam / [illegible] / Kina- [illegible] de Kryters, [illegible]: En toen hy 't vermoeit van [illegible] / dee hy [illegible] Zoonen komen die in zijn plaats schreyde. Zijn voornemen hier in was de medogendheid zijner Soldaten te verwekken / en de zelve te verplichten / om ons om 't leven te brengen; hunne vyanden te vervolgen / en alzo de dood van zijn Zoon / die hy zo ongelukkig verlooren had / te wreeken.

Hoe ze malkander helpen schreijen.

Deze

Deze Wilden [illegible] en dit [illegible] met [illegible] bijstig / [illegible] 't overige (daer ze zich [illegible]) [illegible] teerde; [illegible] eerdu [illegible]

'T Is waer dat [illegible] hebben [illegible] van de by na [illegible] Jaeren / die ik in America [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Groot gebrek der Reisigers.

[illegible] van de [illegible]

KAPITTEL L.

De Ouden schreyen om ons geduurende de nacht. Nieuwe bespringingen van *Agnieguetis*: mitsgaders van de maniere op de welke de *Wilden* 't vuur met woelen of wrikken ontsteeken.

Veele nachten [illegible] / [illegible] bitterlijk over ons [illegible] schreyen. [illegible] de armen en 't geheele lighaam met hunne handen / die

Seldzame maniere van schrei-

yen met 't opleggen der handen.

die ze ons [illegible] hadden. Die scheppen maakte ons [illegible]. Ze [illegible] ons te slaagen, en ons hadden [illegible] dat ze ons heele [illegible] gaben. En ik wist niet wat ik 'er van denken zou. 't Scheen my dat deze Barbaaren [illegible] hadden voorgenomen ons om 't leven te brengen. En ik geloof nu ook zomtyds [illegible], dat ze [illegible] hadden, die men ons [illegible] gemaakte [illegible] zouden.

Op een andere gelegenheid kwamen Aquipaguetin weer tot zijn [illegible] Kapitein Nasketoba [illegible] en de [illegible] aan 't einde der [illegible] te zetten; [illegible] deze Barbaaren verstonden, dat dezen Kapitein [illegible] hun 't hoofd in stukken te slaan. Die [illegible] en eenigen Tabak uit een [illegible] 't welk [illegible]

Edelmoedigheid van een jongen Kapitein der *Wilden*.

Seldzaam teken om den Auteur in 't leven te spaaren.

[illegible] zijn Volk [illegible] d'anderen [illegible], en [illegible] te [illegible] / [illegible] om te weeten / of hy onze [illegible] zou weigeren of aannemen. Als we nu 't hoofd bukten / en hem een Byl in de hand gaven om ons te [illegible] / [illegible] den jongen Capitein, die zich uitterlijk geliet ons zen beschermer te weezen / en [illegible] / by de armen / en leiden ons met groote gramschap in zijn Kabaan of Hutte. Een van zijne Broeders nam eenige Pijlen / en braak de zelve in onze tegenwoordigheid in stukken; om ons daar door te verzekeren / dat men ons niet zou dooden.

Des anderen daags lieten ze ons alleen in de Kanoo, zonder gelijk ze tot die tijd toe gedaan hadden / eenige Wilden te zenden om ons te helpen; maar ze [illegible] achter ons. Na vier of vijf Mijlen vaarens kwam 'er een ander Kapitein, en die ons ontscheepen. Daar na trok hy 't Gras uit de grond / en maakten drie kleine Bondeltjes / op de welke hy ons liet neder-zitten. Vervolgens nam hy een stuk Cederen hout met kleine ronde gaatjens / in een van de welke hy een rond stokjen harder als 't Cederen hout [illegible] / en [illegible] hy dit stokjen zeer sterk en snel tusschen de palmen van zijne handen; en maakte door dit middel vuur; van 't welk hy zich bediende om den Tabak van zijn

zijn grooten Kalumet te ontsteeken. En na dat hy eenigen tijd geschept/ en ons de handen op 't hoofd had geleid/ gaf hy ons uit een Vreden Kalumet te rooken; en gaf ons te kennen/ dat wy in zes dagen in zijn Land zouden zyn.

KAPITTEL LI.

Ceremonien of plechtelijkheden der *Barbaaren*, wanneer ze de gevangenen deelen: en de vervolginge der Reize te Land.

Den Auteur en sijne Kanoosvoerders als Slaaven onder de *Wilden* verdeeld.

Na dat wy een en twintig negentien dagen met de Kanoo hadden gevaaren/ kwamen we eindelijk tot vijf of zes mijlen van den Water-val van St. Antoni/ gelijk wy zedert die tijd gelegentheid hebben gehad om den zelven te kennen en op te neemen. Deze Barbaaren deeden ons in een Erm van de Meschaspi voet aan Land zetten; waar na ze by den anderen vergaderden/ om zich te beraden over 't geen ze met ons zouden doen. Eindelijk verdeelden ze ons/ en gaven ons aan drie hoofden van Familien in plaatze van drie hunner kinderen die in den Oorlog waren omgekomen. Daar na maakten ze zich meester van onze Kanoo, en namen all' onze uitrustinge. Ze sloegen onze Kanoo in stukken/ uit vreeze dat wy'er ons van mochten bedienen om tot hunne vyanden weder te keeren: en ze verborgen de hunnen in de Elze-bosschen/ om ze te gebruiken/ wanneer ze op de Jagt zouden willen gaan. En hoewel wy gemakkelijk te water in hun Land hadden konnen/ zo dwongen ze ons nochtans sestig Mijlen te voet te doen.

Zy doen ze de Rivieren die by na heel bevrosen waren doorwaaden en over swemmen.

Ze deeden ons gemeenlijk van 't aanbreeken des daags tot twee uuren in den nacht gaan: en we passeerden de Rivieren met swemmen. Deze Barbaaren die voor 't meeste gedeelte van een meer als gemeene groote zijn/ droegen onze kleederen en uitrustinge op 't hoofd; en onze twee Kanoos-voerders, kleinder als ik/ om dat ze niet swemmen konden/ op hunne schouders. Uit dat water komende/ 't welk somtijds heel vol ys was/ en demaal wy gestadig na 't Noorden gingen/ kon ik naauwelijks op myn beenen staan. 't Vroor in dit saisoen van 't Jaar noch alle nachte. Wy hadden van geheel bebloede voeten na de veelheid van 't ys 't welk wy verbraken/ en de Rievieren en Meeren die we doorwaaden. Wy aten niet als eens in vier-en-twintig uuren;

ten; en [illegible] Wilden [illegible] werzijn gaven.

Ik was zo [illegible] met voornemen van liever te sterven als deze wilden te volgen / die met [illegible] hooft-reden / de welke de krachten van de Europeërs [illegible]. En ten einde onze gang te doen [illegible] / staken deze Barbaaren 't vuur [illegible] maals in 't droge Gras der Velden [illegible] zo dat we [illegible] ben. Ik had een [illegible] rende de Zonne [illegible] dikmaal in 't vuur [illegible] op mijn hoofd stond. Deze Barbaaren [illegible] en gaven mij [illegible] dus een [illegible] wederkomst te [illegible] zeggen / dat hy alleen Picard du Gay [illegible] moeijelijke en [illegible] twijffelijk onder deze [illegible] / om dat mij lebens-middelen en krachten [illegible].

Dwingen ze door 't inbrand steeken van 't dorre Gras snel voort te gaan.

KAPITTEL LII.

Geschil van de *Wilden* over de verdeeling onzer Koopmanschappen en uitrustinge; als mede over mijne *Priesterlijke cieraaden* en mijn Koffertjen.

Nu dat wy omtrent [illegible] en [illegible] / en [illegible] van wegen de Barbaaren [illegible] zonder ophouden gegaan / de Meeren en Rivieren [illegible] dikmaals ook met [illegible] Wegen dezer [illegible] plaatsen [illegible] / [illegible] den ze onder hen al de Koopmanschappen van onze twee Kanoovoerders; en 't geschil [illegible] tot Martinischen [illegible] / de welke [illegible] den was / en [illegible] van deze Natien meer werk maakten als de Eu-

Groot geschil der *Wilden* over de Koopmanschappen der *Kanoo-voerders* en de *Priesterlij-*

Pag. 251.

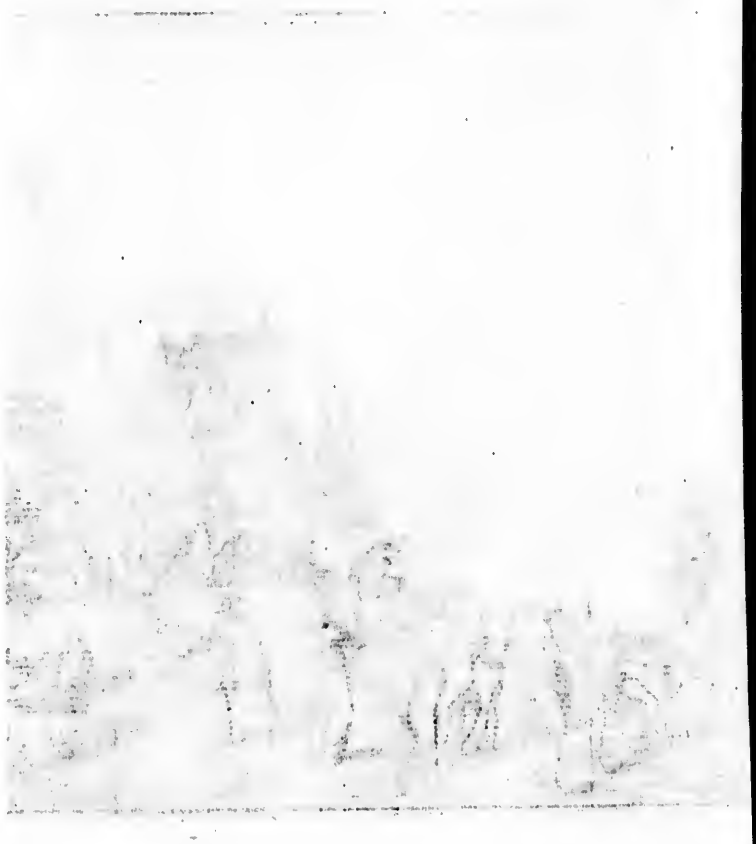

Europeërs van 't goed / om 't leven hebben gebracht. Ze hebben in hun Land heel goeden Tabak: maar die wy hadden was zo wel gesponnen / en in zulke goede en gladde einden gedraaid / dat z'er uitneemende toe gezind waren. De redelijkste onder hen gaven ons door tekenen te kennen / dat ze onze twee Kanoos-voerders, voor 't geen ze ons afnamen / een deel Beever-huiden zouden geven. [illegible] ons als Slaaven genomen hebbende / om dat wy (gelijk ze zeiden) Wapenen na hunne Vyanden brachten / bleven staande en oordeelden / dat ze niet verplicht waren iets voor de dingen weder te geven / die ze ons ontnomen hadden. — *De Cieraaden van den Autheur.*

Dit alles geschiede zodanig / om dat dezen Troup uit twee of drie verscheiden Volkeren bestond. De [illegible] vreezende / dat de anderen in de eerste Dorpen daar ze passeeren moesten / al de Koopmanschappen mochten houden / wilden'er alvoorens hun gedeelte van nemen.

Deze Barbaaren maakten geen meer onderscheid / voor 't geen my behoorde / als voor de Koopmanschappen van onze twee Kanoos-voerders. Ze namen dan ook mijn Kazuifel van gebloemde stoffe / en al de versierselen die ik tot het verrichten van mijn Godsdienst by my had / uitgenomen den Kelk die ze niet dorsten aanraaken: want ze zagen dat dit Silver verguld was dat een weerschijn gaf. Ze sloten van de oogen toe; en gaven ons daar uit te kennen dat het een geest was / die hen zoude doen sterven. Ze wilden ook van koffertjen 't welk ik had / en dat met een Sleutel gesloten wierd / in stukken slaan [illegible] my te kennen / dat / [illegible] openen / of ze 't zelve afbraken / zy 't zelve [illegible] de Wolven (die ze my vertoonden) zouden doen. De oorzaak van [illegible] hier uit voort / dat zy (gelijk [illegible]) dit koffertjen niet hadden konnen openen / 't welk ze verscheidemaal hadden onderstaan / om te zien wat'er in opgesloten was / [illegible] want ze hadden geen de minste kennis van Sleutels of Slooten. [illegible] wilden ze zich niet met dit koffertjen / maar alleen met de goederen die'er in waren / belasten. Ik opende 't dan / en als ze zagen dat'er zo weinig in was / en dat'er niet als Boeken en Papieren ingehouden bleven / zo lieten ze 't leggen. — Haar verschrikkinge voor den *Kelk*, en waarom.

KA-

KAPITTEL LIII.

Den Troup naderd het Dorp. Raad van de *Wilden*, om te weeten of ze ons zouden dooden, of dat ze ons, voor hunne Kinderen aanneemende, in 't leven zouden behouden. 't Onthaal 't welk ons deze Volkeren deeden; en 't gebruik 't welk ze van mijn *Kazuiffel* maakten.

Schrik van den *Autheur* over den uiterlijken toestel van de *Wilden*, om hen te verbranden.

NA vijf heele groote dagreizen gaans te Land / zonder als zeer weinig geduurende de nacht onder den blaauwen Hemel te rusten / wierden we eindelijk een meenigte Vrouwen en Kinderen gewaar / die ons kleine Leger te gemoet kwamen. All' de Ouden van deze Natie vergaderden over onze zaak. Wy zagen Kabaanen aan welkers stijlen wisschen van Stroo / en van groot lang gras waren; daar deze Barbaaren gewoon zijn hunne Slaaven die ze in hunne Dorpen hebben gebracht / mee vast te binden en te verbranden. Ze deeden Picard du Gay (een mijner Kanoos-Voerders) zingen / houdende een Kalbas met ronde steentjens gevuld in zijne handen / de welke hy schudde en sterk bewegden. Ik zag ook dat zijn aangezicht en haairen met verscheide couleuren geverft waren; en dat men een bos witte Pluimen of Vederen aan zijn hoofd had vast gemaakt. Toen geloofden we met groote reden dat ze voorgenomen hadden / om ons te doen sterven; en we hadden 'er sterke en genoegzaame merktekenen toe: want ze gebruikten in der daad veele plechtigheden die hen gewoon zijn / wanneer ze hunne vyanden willen verbranden.

Doen hen daar na een zeldzaam onthaal.

Het kwaadste en moeijelijkste in dit alles was / dat niemand van ons zich aan deze Wilden kon doen verstaan. Ondertusschen na veele gebeden en geloften / de welke de Christenen in diergelijke voorvallen aan God moeten doen / gaven deze Barbaaren ons een soort van wilde Haver (waar van ik gewag heb gemaakt) te eeten; de welke zy ons in groote Schotelen van Berke-boome basten aanbooden. De Wilde Vrouwen hadden de zelve met Krakebezien gemengd; zijnde van een swarte couleur, de welke ze des Zomers in de Zon laaten droogen; en die zo goed als de Korenten zijn.

Geduurende deze Gasterye (dat 't beste Maal was / 't welk we zedert wy van deze Barbaaren gevangen waren / hadden gedaan) ont-

[illegible] geschillen tusschen Aquipaguetin en de ande-ren over de [illegible] de welke zy van onze twee Kanoos-voer-ders en my [illegible] wilden maaken.

[illegible] Aquipaguetin als 't Hoofd zyner par-tyen de [illegible]; en sich na een der voornaamste Opperhoof-den [illegible] hy my aan [illegible] Kalumet [illegible] [illegible] [illegible] Barbaaren [illegible]. Hy nam my dan [illegible] verlooren / tot zyn Zoon aan.

Aquipaguetin neemt den Auteur tot zijn Zoon aan.

Den Kapitein Narthetoba, en een anderen hadden [illegible] Kanoos-voerders. [illegible] Picard du Gay [illegible] in 't [illegible] en my [illegible]

Gelijk de Kanoos-voerders ook van anderen worden gedaan.

[illegible]

Den Auteur word in dezelfde hoedanigheid van 5 Vrouwen van zijnen nieuwen Vader ontfangen.

[illegible]

KAPITTEL LIV.

Onthaal van de naaste vrienden van *Aquipaguetin* aan den *Auteur* gedaan. Ze doen hem sweeten, om hem van zijn vermoeidheid te geneezen. 't Gebruik 't welk zy van zijn Geestelijken toestel en cieraaden maaken.

Dagen en nachten van America verscheelen 7. of 8. uuren van die van Europa.

Ik kwam in den beginne van de Maand May 1680. in deze plaats. Ik en kon een dag [illegible] niet aanmerken / om dat de Wilden die my [illegible] [illegible] en afgemat / my verhinderden als de [illegible] aanmerkingen / gelijk ik wel gewilt had / te maaken. [illegible] zo is 't [illegible] tusschen de dagen en nachten van Europa en die van America wel zeven of acht uuren onderscheid. [illegible] van Rochel tot Quebek toe gestadig [illegible] 't [illegible]; en van Quebek tot dat wy aan de Meschasipi [illegible] / na 't [illegible] gehad: 't welk een aanmerkelijke Variatie op 't Compas maakte.

Wonderlijke Variatie op 't Compas.

Deze Variatie bestaat in een [illegible] beweeginge van de Compas-naald, de welke in [illegible] van 't Noorden na 't Noord-Oosten wijkt; en in [illegible] meer van 't Noorden na 't Noord-Westen [illegible] in de [illegible] erkennen hoe ver wy [illegible] / ten [illegible] van den [illegible] [illegible] Schepen of Kanoos dagelijks [illegible] / [illegible] de Variatie van de Compas-naald in ieder streek was: [illegible] veele Minuten van Variatien na de streek van de [illegible] wy namen.

Om de waarheid te zeggen [illegible] van meer bekwaamheid als ik / zouden in diergelijke [illegible] verwarringe van zaaken gelijk ik gehad heb / de geheugenisse van veele dingen hebben verlooren.

Vreemd onthaal aan den Auteur in de Kabaan van zijn nieuwen Vader.

Aan den ingang der Kabaane van den Kapitein Aquipaguetin die my tot zijn Zoon had aangenomen / [illegible] een dezer Barbaaren, die my van een uitgeleefd van ouderdom scheen te wezen aan / uit een grooten Kalumet te rooken; en wreef my 't hoofd en de armen / terwijl hy zeer bitter schreyde; my daar door 't medelijden betuigende 't welk hy had / van my zo afgemat te zien. En inder daad ik had twee Mannen van nooden om my te helpen

pen oprechten / en te ondersteunen. Daar lag een Beeren-huid by den haard, op de welke my den jongsten knecht van de Kabaan dee nederleggen; die my vervolgens de dyen / de beenen en 't onderste van mijne voeten met het vet van wilde Katten smeerde / en zalfde.

De Zoon van Aquipaguetin die my zijn Broeder noemde / droeg mijn Kazuiffel van gekleurde Stoffe [illegible] naakt en als in triumph op zijn rugge. Hy had 'er de beenderen van een aanzienelijk man van hun Natie, voor de gedachtenisse van den welken deze Barbaaren veel achtinge en eerbiedigheid hadden / ingewonden. Den Priesterlijken Gordel van roode en witte wolle met twee kwasten aan de einden / dienden hem voor een draag koorde; en hy droeg dit alles in triumf, en noemden 't Louies Chinnen: 't welk gelijk ik daar na leerde / den Tabbaard van den geenen / die sich de Zon noemde / betekend. Na dat deze Wilden sich met den Kazuiffel in hunne grootste plechtigheden om de beenderen van hunne gestorvene te bedekken / hadden bediend / gaven ze de zelve tot een vereeringe aan de Volkeren die met hen in Alliantie zijn / en die tot vier of vijf honderd Mijlen ten Westen van hun Land woonen. Ze waren in Ambassade by hen gekomen / en hadden 'er den Kazuiffel [illegible].

Den anderen daags na mijn komst bezocht my Aquipaguetin, die 't hoofd van een groot geslacht was / met een bereiden Beveren Tabbaard van den buik van een Wilden Stier: hy gaf my ook een [illegible] / te weten van tien groote Bevers-huiden gemaakt was. Dezen Barbaar wonden my zes of zeven zijner Vrouwen: want de Polygamie of het huwelijk van een Man met veele Vrouwen is gemeen onder deze Volkeren. Hy zei haar / na 't geen ik naderhand leerden en verstond / dat ze my als een van haare Zoonen moesten aanmerken. Daar na zetten hy my een Schotel van Visschen voor / in de welke [illegible] en andere [illegible] Visschen waren. Hy gaf bevel aan de geenen die 'er tegenwoordig waren / my met de naam te noemen / de welke [illegible] den rang die ik in deze nieuwe Maagschap hield / moest [illegible].

Deze [illegible] Vader ziende dat ik my niet als met de hulpe van twee persoonen van de Aarde kon oprechten / liet een Stoove [illegible] in de welke hy my beneffens vier Wilden geheel naakt dee [illegible] / die voor dat ze begonnen te sweeten de [illegible] met [illegible] van de [illegible] van wit [illegible] gemaakt. Hy liet deze Stoove met Wilde Stieren huiden bedekken / en [illegible] gloeyende Kezel-steenen / en brokken van [illegible] in leggen. Daar na gaf hy my een teken dat ik zoo lang myn adem

Draagen zijn *Kazuiffel* op een zaldzaame wijze in triumf.

Het veel Wyfschap onder deze Natie gemeen. Den *Autheur* word als een nieuwen Zoon getracteert, en ontfangt een nieuwe naam.

Word op een vreemde wijze van zijne doodelijke vermoeitheid geneezen.

zou in-houden; 't welk ik dee/ gelijk ook de Wilden die by my waren. Voorder vergenoegden ik me van my met een [illegible] te dekken.

Zo haast deze Barbaaren hun adem geweldig genoeg hadden uitgeboezemd/ begon Aquipaguetin met een harde en bulderende stem te zingen; en de anderen kwamen hem in deze oeffening ook te hulp/ en lagen alle de handen op mijn lighaam/ my [illegible] en bitterlijk schreyende: doch ik begon flauw te worden: en dit noodzaakten my uit de Stoove te gaan. Ik was zo swak dat ik naauwlijks mijn kleed van St. Franciscus kon neemen om my te bedekken. Zy volharden met my op de zelve wijze driemaal des weeks te doen sweeten: en dit gaf me weer kracht: en ik bevond me wel haast zo gezond en sterk als van te voren.

KAPITTEL LV.

Den honger de welke den *Auteur* onder de *Barbaaren* lijd. Zy verwonderen zich over zijn *Zee Kompas*, en over een yseren Ketel de welke hy had: Hy maakt een klein woorden boek, en onderwijst de *Wilden* over den Godsdienst, de *Poligamie* of veel Wijfschap, en den ongehuwden staat.

Lijd veel gebrek en moet vreemde spijse eeten.

Ik bracht dikmaals kwaade uuren by deze Wilden door: want Aquipaguetin die my had aangenomen/ gaf my niet als vijf of zesmaal ter week een weinig Wilde Haver en Kuit van gedroogde Visch om my te voeden; 't welk de Vrouwen te zamen in de potten kookten. Daar-en-boven bracht hy my met zijne kinderen/ knechts en Vrouwen tot een [illegible] Eiland/ om met een Spade en een kleine scherpe Bijl/ de welke ik uit de handen van die geenen genomen en behouden had/ de welke ons beroofd hadden/ de aarde om te spitten. Wy zaaiden 'er Tabak en Pluk-vruchten van Europa, die ik had mede gebracht/ en daar Aquipaguetin zeer veel werk van maakte.

En swaaren arbeid doen.

't Oordeel en ver-

Deze mensch/ om sich aanzienelijker by zijn Natie te maken/ vergaderden dikmaals de Ouden van zijn Dorp/ en [illegible] my

my in hem tegenwoordigheid mijn Zee-compas, 't welk hy my bewaard en behouden had. Zo haast als ik van de Naald met een sleutel dee omdraaijen, zei hy met reden, dat wy Europeërs door dit werktuig de geheele weereld wierden doorgeleid. Dit Opperhoofd de welke een bekwaam redenaar was, maakten al zijn Volk wijs en dede hen vastelijk gelooven, dat wy geesten waren; en dat wy bekwaam waren dingen te doen, die haare krachten te boven gingen. Op 't einde van zijn redenering, de welke zeer beweeglijk was, schepten als de Ouden over mijn hoofd; en my verwonderende 't geen ze niet konden verstaan.

wondering der Wilden over zijn Zee-Compas.

Ik had een Kook-ketel van ros koper groot, in de gedaante van een Leeuw, daar wy ons op de reize van bedienden om ons Vleeş te kooken. Dit Metaal was 't kooken zo niet onderworpen als de gemeenlijke Ketels [illegible], [illegible] dat wy ons zouden [illegible] zien, om de zelve in [illegible] te herstellen, deze Ketel genomen hadden. Deze Barbaaren dorsten 'er nooit met de hand aan raaken, zonder de zelve alvoorens met een Bever-huid te hebben omwonden. Ze gaven 'er hunne Vrouwen zulken schrik voor, dat ze de zelve aan de Takken van een Boom lieten vast maaken: want ze zouden zich in haare Kabanen niet hebben durven begeeven, of slapen, indien de zelve daar in had gestaan.

Haare verschrikkinge voor zijn Ketel.

Wy boden ze aan eenige Opperhoofden vereeren: maar ze begeerden de zelve niet aan te neemen, of 'er zich van te bedienen; om dat ze geloofden dat'er eenige kwaade geest in verborgen was, die hen zou hebben doen sterven. All' deze Volkeren zijn aan diergelijke bygeloovigheden onderworpen: en de Kokelaars doen hen gelooven al wat ze willen. Ik was eenigen tijd by hen, zonder my te konnen doen verstaan: maar den honger my beginnende te drukken, begost ik my door 't middel haarer Kinderen tot het maaken van een Woorden-boek van haare spraake; en ik maakten my zo gemeenzaam met hen als my mogelijk was, ten einde my te onderwijzen en haare spraake te leeren.

En haare zeldzaame gedachten over de zelve.

Zo haast als ik 't woord Taketchiabien had geleerd, 't welk in hunne spraake beteekend, hoe noem je dat? zo was ik wel haast in staat om van de gemeenste dingen met hen te spreeken. Dit was my in het beginne moeijelijk geweest, om dat'er geen Tolk was die de twee spraaken verstond: zoo dat ik by voorbeeld om 't woord loopen te vraagen, mijne treden verdubbelden, en van 't een tot 't ander einde van de Kaban liep, ten einde haar 't woord van haare spraake in mijn Woorden-boek te konnen stellen,

De *Wilden* zijn zeer onkuisch in 't spreeken.

Geloofden 't Papier daar den *Autheur* op schreef, een Geest te zijn, enz.

Willen dat hy den regen zal doen ophouden.

Rekenen de Jaaren na de Winters.

[illegible]

bezacken) dat een Man onder ons niet meer als eene Vrouw kon trouwen / en de wijle hy niet als voor de dood kon verlaaten / en dat ik aan den grooten Meester des levens had beloofd zonder Vrouw te leven; en quam hen te komen woonen / om hen den wille van dien grooten Meester van Hemel en Aarde te kennen te geven; en het [illegible] Land / daar allerhande soort van goederen in overvloed zijn / [illegible] met hen te leeven.

't Is waar (zei 'er een van deze Barbaaren) dat we in deze plaats geen [illegible] hebben / en dat je veel moet lijden; maar verwacht den Zomer; wy zullen in de [illegible] Landen wilde Stieren gaan dooden / en dan kan je u van den kwaaden tijd die je doorbrengt u vergoeden en weer herstellen. Ik zou wel te vreeden zijn geweest / indien ze my [illegible] gegeven; maar [illegible] 't [illegible] my / en [illegible] nachts op een [illegible] te eeten: en [illegible] de Vrouwen [illegible] als de Mannen hebben / ze [illegible] hadden / om haare [illegible] te [illegible]: maar ze [illegible] my als een [illegible] / [illegible] in 't Land [illegible] verhalen [illegible] gelijk te [illegible].

[illegible] Zelzaame betoonige van medelijden van de Ouden der *Wilden* over den *Autheur*.

[illegible] zijn [illegible] / [illegible] Ik [illegible] gehouden geweest: [illegible] zijn [illegible] die u hebben willen [illegible] / en [illegible] je [illegible] / hebben [illegible]: [illegible] Bevers, [illegible] af te dragen / [illegible] je hebt [illegible] willen hebben / van 't geen wy u hebben aangeboden.

KAPITTEL LVI.

't Voornaamste Opperhoofd van de *Issati* en van de *Nadouessans*, doet groote verwittinge en betuigingen aan die geenen, de welke ons gevangen hadden. Den *Autheur* doopt een Dochter van *Mamenisi*.

D[illegible]

douessans [illegible] in [illegible]

[illegible]

zien.

Den *Autheur* doopt een Kind van de *Wilden*.

[illegible] en 't Volk [illegible] oor- [illegible] te houden. Michiel A[illegible] [illegible] leezen) [illegible] hoorden; en [illegible] ook

ook te duchten was / dat den Doop die wy gingen doen / ons in 't zelve gevaar zou stellen.

Desen rampsaligen wilde liever eenige bygeloovigheden der Barbaaren toestemmen / als my in zulken prijselijken voornemen te helpen. Daar was niemand als Picard du Gay, die my volgden om voor Peet, of liever voor getuige van desen Doop te dienen. Ik gaf dit Kind de naam van Antonia, ter oorsaake van St. Antoni van Padua; en te meer om dat den gemelden Picard du Gay Antoni Auguelle was genaamt / geboortig van Amiens, en een neef van de Heer Kauroi Procureur Generaal van de Augustijner Monnikken in 't wit gekleed; en daar na Abt van Beaulieu, aan den welken ik hem op onse wederkomst van Kanada wedergaf. Ik nam dan by gebrek van andere gereetschappen / een kleine Schotel van schorssen / en ik dee 'er gemeen water in / en stortten 't op 't hoofd van dese Wilde Dochter; en sprak dese woorden; Schepzel van God, ik Doop u in de naame des Vaders, des Zoons, en des Heyligen Geestes. Ik nam de helft van een Kleed van den Altaar, 't welk ik uit de handen van een Wilden had geruikt / die 't my ontstoolen had / en spreiden 't over 't lighaam van dit Kind.

Voorts heb ik desen Doop met geen andere plechtigheden / nademaal ik niet meer in staat was de Misse te doen / en dat ik geen Priesterlijke versierselen meer had. Ik dacht dat dit [illegible] tot geen beter gebruik kon dienen / als om 't eerste Kind van dat Land / 't welk met den Heiligen Doop was vereerd geweest / te begraaven. Ik weet niet of de zachtheid en gemakkelijkheid van dit Linnen dit nieuw gedoopte Kind eenige verkwikkinge of verlichtinge heeft veroorzaakt: want 't lachten des anderen daags tusschen de armen van zijn Moeder / de welke geloofde dat ik haar Kind genezen had. Ondertusschen kwam 't eenigen dagen daar na te sterven; 't welk my groote voldoeninge en vreugde gaf.

De Moeder schrijft de gezond werdinge van dit Kind den Doop toe.

't Was zeer te vreezen / by aldien dit Kind tot gezondheid had gekomen / dat het de voet spooren van zijne Ouders gevolgd / en by gebrek van Predikant of Leeraar om het te onderwijzen / in hunne schandelijke bygeloovigheden zou gebleeven zijn. En inder daad / indien die van haare Natie in de duisternissen der onweetentheid blijven / en volharden zonder de Wet te zondigen, die zullen, gelijk den Apostel zeit / ook zonder de Wet vergaan. Ik was dan zeer verblijd dat God dit nieuw gedoopte Kind uit de Wereld had weg genomen / uit vreeze dat het in verzoekinge zou vallen / als het weer kwam te genezen; en dat dit mocht dienen om het in de dwaalingen en zonden in te wikkelen. Ik heb dikmaals

[illegible] mijn [illegible] / dan de zorge die ik genoten [illegible] te [illegible] / [illegible].

KAPITTEL LVII.

Ambassade door de *Wilden*, die ten Westen van deze Volkeren woonen, aan de *Issati* gesonden: 't Welk doet zien en klaarlijk vertoont, dat 'er geen Straat van *Aniam* is; en dat *Japan* in 't zelve vaste Land als *Louisiane* geleegen is.

Onze Paters Recollecten zijn onder de regeeringe van den [illegible] Karolus den [illegible] door zijn bevel in de hoedanigheid van Sendelingen in Nieuw Mexico [illegible] en [illegible] Straat van Aniam, [illegible] Martinus de [illegible] te [illegible] Mexico [illegible]

Bewijs van den Auteur dat 'er geen Straat van *Aniam* is.

[illegible] Wilden van meer als vijf honderd [illegible] in Ambassade [illegible] van de [illegible] van de Zee, [illegible] of gepasseert worden.

Zy

[illegible] ook/ dat de Natie Assenipoualacs, [illegible] Meer op de Kaarte getekend staat / [illegible] van de Issati zijn / niet meer als [illegible] of zeven dagen van ons waren: dat alle de Natien die ze kennen / de welke ten Westen en ten Noord-Westen zijn / geenig groot Meer omstreeks of omtrent hunne [illegible] Landen hadden; maar alleenlijk Rivieren de welke van 't Noorden door de Landen der gelukkige Natien [illegible] hunne [illegible] van de zijde van 't groot Meer (dat ze in de [illegible] Wilden van de Zee te zeggen) afzakten: dat aldaar [illegible] / Pigmeën of Dwergen waren: [illegible] dat ze gelijk te werden [illegible] hebben verzekerd / [illegible] een zeer [illegible] zijn; en dat alle de Natien aan de [illegible] van hunne Landen gelegen / en die 't meest by hen [illegible] en [illegible] Landen woonden, [illegible] Wilde Stieren en Bevers [illegible] / die grijser als die van 't Noorden zijn / [illegible]; en veel [illegible] / [illegible].

Ongemeene kleine menschen en dwergen.

De [illegible] genoemde Wilden, die in Ambassade [illegible] gekomen / hebben ons ook verzekerd dat 'er zeer weinig [illegible] in de Landen zijn / [illegible] / [illegible] Wilde [illegible] / om [illegible] (nog geen anderen hebbende / of kennende) te kooken.

't Kooken der spijse over gedroogde Ossen-mist.

All' deze omstandigheden die wy verhaald hebben / geeven te kennen dat 'er (gelijk men [illegible] gemeenlijk in de Kaarten vertoond) geen Straat van Aniam is: en tot een bewijs van 't geloof en 't vertrouwen dat ik 'er van heb / bied ik mijn zelven hier van ganscher herten aan / om 'er met zodanige Schepen weer na toe te gaan / als zijn Britanische Majesteit, of de Hoog Mogende Heere Staaten der Vereenigde Provincien zullen goed vinden [illegible] te zenden / om de volkomene Ontdekkinge te doen. Ik heb geen ander [illegible] als de [illegible] de voortplantinge en verbreidinge des Evangeliums; de onderwijsinge van zo veel blinde en onweetende Volkeren / de welke men zederd zo veel eeuwen verzuimt heeft; en 't voordeel van den Koop-handel / de welke wel geregeld zijnde / meer en meer tusschen de onder-[illegible] Souvereine / en die van zijn Britanische Majesteit, [illegible] Hoog Mogende Heeren, de [illegible] zamenhandelinge; en de [illegible] vereeniginge / [illegible] te zamen, tot het [illegible] maken / [illegible]. [illegible]

Hy bied zich aan om derwaarts te gaan en 'er de waarheid met 'er daad van te bewijsen.

blaate geen ander voorneemen te hebben; en dat mijne meeninge zuiver en oprecht zijn; en dat ik aan al de werelt trachte klaar te doen, besonderlijk de gehoorsaamheid de welke ik in 't bysonder aan mijn natuurlijk Prins schuldig ben, als mede aan den Koning van Engeland, en aan haar Hoog Mogende daar ik voor 't goed onthaal 't welk ze my gedaan hebben, zeer veel aan verschuldigt ben: want mogelijk zouden anderen my voor mijne moeijelijke Reizen, in de welke ik my had voorgestelt tot de eere Gods, tot de bekeeringe der zielen, en tot het welvaaren van geheel Europa, niet te tegenwoordig, loosselijk beloont hebben. Ze- dert veele Jaaren hebben de Engelschen en Hollanders, de welke zen de meeste 'tmeest van all' die van de geheele wereld den Oceaan bevaaren, haar moeiten en arbeid zo aan hebben aangewend, om door de Yz Zee zonder de Linie equinoctiaal te passeeren, na China en Japan te gaan, tot noch toe tot haar oogmerk niet konnen komen. Maar ik hoop dat geheel Europa door 't middel mijner Ontdekkinge zal zien, dat men een bekwaamen weg zal konnen vinden, om sich derwaarts te begeven. Men zou gemeklijk door de Rivieren bekwaam een groote Schepen te brengen, in de Zuider Zee konnen vaaren, en van daar zou 't gemakkelijk zijn zonder de Linie Equinoctiaal te passeeren, in China en Japan te komen. Die mijne beschrijvinge leesen, en de Kaarten die men 'er by heeft gevoegt, een weinig overweegen en doorzien, zullen lichtelijk de waarheid, van 't geen ik zegge, onderkin- den.

KAPITTEL LVIII.

De *Issati* vergaderen over de Jagt van de *Wilde Stieren*. De weigeringe de welke de twee *Kanoos-voerders* doen om den *Auteur* in hun *Kanoo* te neemen, om de Rivier van *Sint Franciscus* af te vaaren.

Na twee Maanden of daar omtrent by de Issati en de Nadouessans kwaade dagen te hebben doorgebracht, vergaderden sich deze Natien over de Jagt der Wilde Stieren. En de Hoofden de plaats vast-gesteld hebbende, verdeelden ze sich, ten einde zy malkander niet zouden verhinderen, in verscheide troupen.

Aqui-

Aquipaguetin zijnde den Kapitein die my tot zijn Zoon had aangenomen/ wilde my met omtrent twee honderd Familien na 't Westen brengen. Maar wyl de beschaffinge/ de welke den grooten Overste Ouasikoude hem over 't kwaad onthaal 't welk hy my had gedaan/ te binnen brengende/ vreesden ik dat hy zich daar over op my mocht wreeken/ wanneer wy ver van daar zouden zijn. Ik antwoorden hem dan/ dat ik aan de Rivier Ouisconsin die sich in de Meschasipi ontlast/ Geesten ('t welk in hunne spraake Europeërs te zeggen is) verwachte; en dat zy aldaar volgens de belofte de welke my door de Heer de la Salle was gedaan/ met ..zer en andere Koopmanschappen die hen onbekend waren/ moesten komen; en dat ik verblijd zou zijn/ indien hy sich na die kant wilde wenden. Hy zou 't er gewillig gekomen hebben; maar die zijne kinders verhinderden 't zelve.

Wy zakten dan omtrent het begin van de Maand July 1680. met den grooten Kapitein Ouasikoude, en omtrent 80 Kabanen van honderd en tachtig Huis-gezinnen/ en twee honderd en vijftig krijgs-lieden na 't Zuiden. De Wilden die niet als eenige Kanoos hadden/ konden my geen plaats geeven/ uit vreeze van my te verliezen. Zy gingen dan tot vier dag Reizen lager of om 'er Berken-boomen te haalen/ ten einde een grooter getal Kanoos te maaken. Ik groef een gat in de Aarde/ om 'er mijn zilveren vergulden Kelk met mijn kleine Boeken en Papier tot de wederkomst van de Jagt in te leggen; en ik behield niet by my als mijn Getijdboek om niet overlaaden te zyn.

De *Wilden* gaan met den Auteur met een uitneemende menigte na 't Zuiden op de *Wilde Stieren* Jagt.

Ik vervoegden me op den Oever van een Meer, 't welk de Rivier van St. Laurens maakt/ daar ik mijn armen na de Kanoos-voerders uit strekte/ die zeer snel d' een na d' ander voorbyvoeren/ om hen te bidden van my met hen te neemen. Onze twee Europeërs voerden een Kanoo, de welke de Wilden hen gegeeven hadden: maar ze wilden 'er my nochtans niet in laaten. Michiel Ako antwoorden my onbeleefdelijk/ dat hy mijn lang genoeg had gevoerd. Dit onbeschofte en onbetaamelijke antwoord veroorzaakte my veel hertzeer; als ziende dat ik door Lieden van mijn Natie en Godsdienst verlaaten was/ aan de welke ik nooit anders als goed had gedaan/ gelijk ze zulks dikmaals zelfs aan persoonen van den voornaamsten rang en hoedanigheid hebben beleend en verklaard/ by de welken ik met alderhande kenteekenen van een uitneemende beleefdheid (terwijl men hen aan de deur liet staan) ontfangen wierd.

De *Kanoos-voerders* verlaaten den *Auteur*.

God die my door zyn genade nooit op mijn Reize heeft verlaaten/ gaf twee Wilden in/ van my in hun Kanoo te neemen/ hoewel geringer als die van onze Europeërs was. Ik ... ge-

[illegible] bezigheid om 't [illegible] water met een [illegible] van [illegible] uit te werpen / om dat het 'er door veel kleine gaatjens in liep ; doch ik genoeg moeiten en verhinderinge [illegible] had / [illegible] ik niet [illegible] te maaken. Ondertusschen moest men geduld nemen. Men kan door dit kleine Schuitjen met reden zeggen / dat het de oorzaake van zijn [illegible] en kleine waar-de / een Dood-kist mag [illegible] want die slag van Kanoos wegen ge-meenlijk niet meer als [illegible] ponden ; en men hoeft ze door de minste beweeginge [illegible] omslaan / als men 'er zich van langer hand niet aan gewent heeft.

[illegible] Picard du Gay [illegible] [illegible] doen / [illegible] Kanoo had genomen / [illegible] / en zekerlijk verdronken zou hebben / [illegible] hadden bygevoegt ; en dat [illegible] zouden heb-ben moeten blijven. Doch [illegible] zeg ik hier ; dat ze [illegible] te handelen / [illegible] deze [illegible] Wilden [illegible] Kanack [illegible] Wilden [illegible] en van den Orvietan , [illegible] ik zorgvuldig bewaarde.

Waar door den *Autheur* de gunst der *Wilden* wind.

Ik voegden by dit alles / dat ik [illegible] ge-had / 't leven van eenige Barbaaren , die van Bel-slangen gebeeten waren / te behouden ; [illegible] Wilden [illegible] Jaaren [illegible] ; [illegible] zeg [illegible] / die ze in 't [illegible] / [illegible] doen ; dat ik [illegible] natuurlijke [illegible] / [illegible] 't lichaam [illegible] dat [illegible] : dat ze [illegible] / en 't leven zouden hebben [illegible] / [illegible] dat ik hulpmiddelen had om de Zieken hun gezondheid weer te geeven.

Een Over-ften dezer

[illegible] Picard du Gay die my in 't gaan [illegible] / dat ik geen [illegible] [illegible]-ten

tot Kaptein Ouasicoude [illegible] van deze twee Kanoo-voerders verstaan hebbende / dat hem in den Raad kwam ; en zei hem ; dat hy my had [illegible] / uit de handen van Aquipaguetin die diermaals na mijn leven gestaan hebbende / my had aangenomen / zou verlossen / maar nie het geselschap deezer rampsaligen / die my loshertelijk verlaaten hadden. [illegible] ik niet te raade [illegible] in de [illegible] van [illegible] [illegible] te [illegible] / hy zou [illegible] hebben [illegible]. [illegible] de [illegible] van zijn grooten Kapitein [illegible] / die my altijd in alle dingen zo gunstelijk handelde. Onze twee Soldaaten [illegible] over [illegible] en [illegible] / belasteden my in 't vervolg in alle dingen een [illegible].

KAPITTEL LIX.

De *Wilden* houden stil boven den Water-val van *St. Antoni* van *Padua*. Ze vinden zig in gebrek van levens-middelen. Den *Autheur* gaat met *Picard du Gay* na de *Rivier Ouisconsin*. Vreemde voorvallen en bejegeningen op hunne Reize.

Vier dagen na ons vertrek om op de wilde Stiere Jagt te gaan / hielden de Barbaaren [illegible] boven den Water-val van St. Antoni van Padua op een [illegible] stil / de welke recht tegen over de Rivier van St. Franciscus was. De Wilde Vrouwen bereiden de [illegible] / terwijl ze de [illegible] verwachten / de welke de [illegible] om 'er Kanoos van te maaken. Ondertussen gingen de Jongelingen op de Harten, Rhee-bokken, en Beever Jagt. Maar ze vonden zo weinig wilde Beesten voor zo veel menschen / dat 'er ieder naauwelijks een stuk Vleesch van kon hebben : zo dat men zich moest vernoegen met [illegible] vier-en-twintig uuren van 't nat te [illegible].

Wy noodzaakten Picard du Gay en my / Slee-pruimen, Kruisbezien, en kleene wilde Vruchten te zoeken / de welke ons dikmaals meer kwaad als goed deeden. Ik ben verzekerd dat wy zonder

Wilden dreigt de *Kanoos-voerders* over 't verlaaten van den *Autheur* te dooden. Word'er op een vreemde wijze door den *Autheur* van verlost.

Harten, *Rheebokken*, en *Beevers*.

zonder 't poeder Orvietaan, daar wy ons van bedienden om 't kwaade voedsel te verbeteren / grooter gevaar aan 't leven zouden geloopen hebben. Deze uitneemende noodsaakelijkheid en gebrek dee ons op de weigeringe van Michiel Ako om met ons te gaan / besluiten / in een ondeugenden Kanoo na de Rivier Ouisconsin te gaan / daar wy omtrent honderd en dartig Mijlen van daan waren; om te zien of de Heer de la Salle ons zijn woord had gehouden: want hy had ons heel vast belooft op de plaats die ik gemeld hebbe / Soldaaten / Koopmanschappen / en Kruid en Loot te zenden. Dit is waar van hy ons voor zijn vertrek na de Illinoojzen verzekerd had.

De Wilden zouden ons niet toegelaaten hebben deze Reize te doen / indien een van ons drien niet by hen had gebleeven. Deze Barbaaren wilden my volgens de meeninge en 't goed vinden van den grooten Kapitein Ouasikoude behouden / en aan onze twee Kanoos-voerders vryheid geeven: maar Michiel Ako vreezende dat hy op deze Reize veel zou lijden / wilde daar nooit toe bewilligen. Ik dan ziende dat hy een welgevallen in 't leeven dezer Wilden had genomen / bad ik hun Opperhoofd van my alleen met den gemelden Picard te laaten gaan; 't welk hy my toestond.

Deze *Wilden* deeden een vreemde soort van offerhande aan den Water-val van *St. Antoni* van *Padua*.

Wy hadden tot onze geheele uitrusting niet meer als vijftien of twintig schooten Kruid / een Snaphaan / een kleinen ondeugenden aarden Pot / de welke deze Wilden ons gegeeven hadden; en voor 't gebruik van ons beiden een Mes met een Bever-huid: en dit alles om omtrent twee honderd en vijftig Mijlen weegs te doen. In dezen staat verlieten wy ons 't eenemaal op de voorzienigheid Gods. Toen we aan den Water-val van St. Antoni van Padua de overdracht te Land van onze kleine Kanoo deeden / wierden we vijf of zes van onze Wilden gewaar / die de voortocht hadden genomen. Een van hen was tegen over den grooten Water-val op een Eiken-boom geklommen. Dezen armen geestelijken blinden schreyden bitterlijk / en had aan de takken van dezen Boom een Schabbard van een bereide Beever-huid vast gemaakt; die van binnen wit / en met Egels haair gestoffeert was.

Haar vreemd gebed en verzoek aan de zelve gedaan.

Dezen Barbaar offerde ze ootmoedelijk voor een heiligdom aan dezen Water-val op / de welke somtijds verschriklijk is / en sommige zeer verwonderens-waardige uitwerkinge doet. Ondertusschen komt ze in geen vergelijking met die van Niagara. Ik hoorden dezen Wilden met heete traanen schreyende / en zich na den Water-val keerende zeggen; maakt dat die van mijne Natie hier gerustelijk zonder ongeluk voorby gaan; dat wy een groot getal

getal Wilde Stieren [illegible] en dat wy zo [illegible] mogen, [illegible] te [illegible] en een [illegible] getal Slaven te maken, [illegible] ze voor u / [illegible] wy [illegible] zullen hebben [illegible] / te [illegible]. De Messeneks, [illegible] ze de Natie [illegible] Gunonijganis, hebben [illegible] 't leven gebragt: [illegible] tegen hen komen [illegible].

[illegible] Wilde Stieren Jagt [illegible] / gingen ze hunne [illegible] aantasten. Ze houden 'er een [illegible] getal van / en [illegible] Slaven [illegible] / [illegible] Water-sprong / op de [illegible] Gesten. [illegible] / [illegible] / en 't getal [illegible] hunne [illegible] Bever-Tabbaard [illegible] / [illegible] Europeen, [illegible] / en [illegible] zou gewest zijn [illegible] te hebben.

Brengen hunne gevangenen op een ongehoorde wijze by desen Water val om 't leven, om de zelve voor de overwinninge te dankken.

[illegible] den Water-val van St. Antoni, [illegible] Picard du Gay [illegible] / [illegible] ter [illegible] / [illegible] acht voeten lang zijn. [illegible] / [illegible] / [illegible] een [illegible] / [illegible] / [illegible] met hem wakker te maken. [illegible] / [illegible] / [illegible] de [illegible] zijn [illegible] heeft my [illegible] / [illegible] zullen [illegible] deze bejegening [illegible] mijn [illegible].

Uitneemende groote slangen, die de jonge Swaluwen uit de nesten haalen.

[illegible] de groote Rivier Meschasipi [illegible] genoegsaame [illegible] / om dat [illegible] aan [illegible] / ter noorden

Een schrikke-

zaa-

geweld onder de Wilden over 't recht van de Jagt.

[illegible] Wilden [illegible] kers in de hand. Ze [illegible] de Kabam, [illegible] Beeren-olie [illegible]

[illegible] of Picard du Gay [illegible] Wilden [illegible] Picard [illegible] Wilden in geen [illegible] den.

Wy kenden in den beginne dese Wilden niet. Ze waren van de [illegible] van St. Antoni [illegible] Wilde [illegible]

KA-

KAPITTEL LX.

Van de *Schil-padde* Jagt. De *Kanoo* van den *Auteur* word door een geweldige wind weg gevoerd: 't welk hem benevens zijn Reis-genoot in een groote verlegentheid brengt.

Gevaerlijke list der *Schild-padden.*

Gedurende den tijd van omtrent zestig Mijlen vaerens / vonden we niet als een Rhoebok, de welke de Rivier met swemmen passeerde. Thans was de hette zo groot dat het Weer in vier-en-twintig uuren brak. Dit noodsaakten ons op de Schild-padden te jaagen. Wy hadden groote moeiten om ze te vangen / nademaal ze ook een zeer scherp gehoor zijnde / sich op 't minste geruisch met een groote snelheid in 't water werpen. Wy kreegen er nochtans eindelijk een veel grooter als de anderen / welke van de [illegible] was / en 't Vleesch zeer wel smaakt. Terwijl ik hem 't hoofd trachten af te snijden / dacht hy my met zijne tanden / die zeer scherp en doordringende zijn / de hand af te bijten.

Gedurende deze [illegible] hadden wy onse Kanoo met het [illegible] op 't Land [illegible]: maer de [illegible] een zeer [illegible] wind / zo [illegible] in 't midden van dit groote water. Picard was met zijn [illegible] in de Bosschen gegaan / om te trachten een Wilden Stier te vinden; [illegible] alleen by de Kanoo gebleven was. Dit [illegible] my meer [illegible] mijn kleed [illegible] de Schild-pad te werpen / die ik [illegible] had gekeerd / op dat [illegible] 't niet [illegible]: ik [illegible] Kiesel-steenen op mijn kleed om [illegible] te bepaalen. Maer na ik my tot het swemmen begaf / om onse Kanoo te achterhaalen / de welke door den loop van 't water / 't welk aan deze kant ter oorsaake van een aardens punt geweldig geroert is / [illegible] zijnde / seer snel afdreef. Na dat ik de zelve met veel moeiten had bekomen / daar ik ze niet [illegible] / uit [illegible] van mijne [illegible] / daar ik [illegible] uit [illegible] te [illegible] / en 't overige onser geringe [illegible] / niet te [illegible]. Ik [illegible] ze dan [illegible] / en [illegible] ik ze weer te rug: en op deze wijze bekwam ik [illegible] door [illegible] de plaats daar ik de Schild-pad [illegible] had.

Picard van de Jagt / op de welke hy niets gevangen had / [illegible] / en niet als mijn kleed over de Schild-pad, en geen

[illegible] ... een Wilde Koei ... De Stieren ... [illegible] ... Picard ... [illegible]

Ontmoetinge van een schrikkelijken *Bel-slang*.

Groot gebrek van levens middelen.

[illegible]

[illegible]

De Arend [illegible] laaten [illegible] Bevers [illegible] Otter [illegible] een Otter [illegible] geen [illegible] / en [illegible] Wonderlijke verlossinge door 't ontvallen aas van een *Arend*.

KAPITTEL LXI.

Wy soeken de Rivier van *Ouisconsin.* *Aquipaguetin* vind ons, en komt ons in deese soekinge voor. Wy bestaan niet als door een [illegible] wonderdaad der voorsienigheid.

N[illegible] 't boen [illegible] Aquipaguetin [illegible] 1680. [illegible] Wilden [illegible] Wilde [illegible] Wilde Stier [illegible] Ouisconsin [illegible] de la Salle [illegible]

[illegible]

[illegible] Aquipaguetin [illegible] dat ik my te ver- borgen [illegible] dat ik my ten [illegible] groote Riviere [illegible] [illegible] gaende / [illegible] de la Salle [illegible] [illegible]

Den Autheur lijd groot gebrek in 't zoeken van de Rivier Ouisconsin.

En vind 'er de verwachte Europeërs niet.

KAPITTEL LXII.

Groote gebrek, daar den Autheur zich met zijn Reisgenoten in bevind; [illegible] de Wilden [illegible] op de [illegible] Reize van de Jagt.

P[illegible] Wilden [illegible] met Aquipaguetin [illegible] niet meer [illegible] ten

[illegible] Picard [illegible] [illegible]

[illegible] een Schild-pad, [illegible]

[illegible]

de Riviere [illegible]

[illegible] een [illegible] trent ten [illegible] / of Picard hoorden eenig geruchte. [illegible] onze Hengels; en [illegible] / [illegible] een soort van Tarbotten [illegible] groote / dat in genoodsaakt [illegible] te trekken. Wy [illegible] groote Visschen te schabben [illegible] meer als vyf-en-twintig ponden woegen. [illegible] ze en lieten de zelve op de houtskoolen braden / [illegible] (ter oorsaake onze aarden Pot eenigen tyd te vooren gebroken was) niet koken konden.

Een soort van *Tarbotten*. meer als 2 pond weegende.

[illegible] wy eenige mooten van deze Visschen gegeeten / en volgens

[illegible] Picard [illegible] Wilden Marneau [illegible] Picard als Pou [illegible] Wilden [illegible] Rivier [illegible] de Meschasipi [illegible]

De Ysati komen met een geheele Vloot met wilde Ossen-vlees be-laaden op de Stiere Rivier.

Als de Wilden [illegible] Michiel Ako [illegible] Kanoes met [illegible] Kapitein Aquipaguetin [illegible] 't [illegible] Natie [illegible] Picard en [illegible] te [illegible] Wilden [illegible] Michiel Ako [illegible]

KAPITTEL LXIII.

De *Wilde* Vrouwen verbergen behendig haar voorraad van Vlees. Men vaard voor de tweedemaal 't groote water [illegible] af. Schranderheid der *Wilden*. [illegible] van een *Wilden* in 't byzonder.

De Wilde [illegible] Stiere [illegible] [illegible] hun Kanoos [illegible]

Jagt der Wilden daar ze eenige honderd Stieren en Koeijen vingen.

[illegible]

De Wilde Vrouwen en Dochters zingen treurig, terwijl de Mannen op den vyand los gaan.

[illegible] / om 'er [illegible] [illegible] was / [illegible] aan den [illegible] / [illegible] [illegible] het [illegible] [illegible] de Wilde [illegible] en [illegible] ge-[illegible].

Picard [illegible] zich by zijn [illegible] te vervoegen / en ik bleef alleen by een Persoon [illegible] Oualimbi. [illegible] de tweede Jagt was ik genoodsaakt een Wilde [illegible] van [illegible] tachtig jaaren oud / in mijn Kanoo te voeren. Deze oude [illegible]

liet

Branden de Kinderen 't haair met gloeijende steenen in de forme als de geschoore *Monnikken.*

[illegible]

Een onverwachte tijdinge van de komst van eenige andere *Europers.*

[illegible]

Openhertig gesprek van de Heer *du Luth* met den *Autheur*.

[illegible]

Een Gastmaal van naakte menschen.

[illegible]

[illegible] Belgchelijke dankbaarheid van een *Wilden* aan den *Auteur* voor 't bedekken van een dooden *Wilden* gedaan, Belgchelijke verheffinge der *Wilden* aan den *Auteur*.

[illegible] Europeize [illegible] hooft [illegible]) [illegible] den hoedt.

KAPITTEL LXV.

Den *Auteur* neemt zijn afscheid van de *Wilden* om weer na *Kanada* te keeren. Een aanzienelijken *Wilden* word door 't Opperhoofd deerlijk om 't leven gebracht, om dat hy [illegible] om ons te dooden. [illegible] de Heer de *Luth* over de offerhande van een dezer *Wilden*.

OP 't einde van September [illegible] te keeren / ten einde [illegible] en een anderen / dat [illegible] al

Voorsteliage en middel om met deze Wilden te Koopmanschappen.

De *Wilden* houden'er Raad over.

Haar besluit en antwoord.

Des *Autheurs* afscheid van

[illegible]

[illegible]

deze *Wilden.*

Ouasikoude een groot *Kapitein* der *Wilden* maakt een nette Kaart tot de terug reize van den *Auteur.*

Twee Christen Zoldaaten lichten de Beeven-huiden weg, van de *Wilden* tot een offerhande aan den Waterfprong van *St. Antoni* op gehangen. Gefchil hier over tuffchen den *Auteur* en de Heer *du Luth.*

Quasihonde vermoort een anderen *Wilden Kapitein* zeer jammerlijk, die Raad hield om den *Amour* en de zijnen te dooden.

[illegible]

KAPITTEL LXVI.

[illegible] de *Lieh* [illegible] van de *Wilden*, [illegible] voor dat wy in de *Rivier* van [illegible] waren.

D[illegible] Wilden, [illegible]

trekken. [illegible] / zy wisten dat men de gemelde Bever-Tabbaarden had weg gelegt. Hy liet van zijne verschrikkingen niet bekomen; en hy zei my / dat het goed zou weesen / de geenen de welke deze Tabbaarden genomen hadden / met vriendschap of geweld te verplichten / om de zelve weer ter plaatse te brengen daar ze gevonden hadden. Hy voorzag dat een tweedragt ons doodelijk en verderffelijk zou konnen weesen: en ik was [illegible] van de vreeze / en stilden al dit gerucht; met hen te zeggen / dat God die ons in de grootste gevaaren had bewaard / ook in dit geval een bysondere zorge voor ons zou draagen; nademaal de daad dezer Soldaaten in sich zelven goed was.

Twee dagen daar na al 't gedrongde Heers tot onsen voorraad bekwaam zynde / schikten wy ons om te vertrekken. Maar de Heer du Luth was wel verbaast zo haast hy een Vloot van honderd-en-veertig Kanoos met omtrent twee honderd-en-vijftig Wilden gewaar wierden / die recht op ons kwamen aanzetten! en onse Soldaaten waren 'er ook zeer over verschrikt! Maar zo haast zagen zy een Vreden Kalumet, de welke de Wilden my in verseke-ring van de belofsen aan my gedaan hadden gegeven / uit onse toerustinge zagen neemen / greepen ze weer moed; en zeiden / dat ze al zouden doen / dat ik goed zou vinden.

Aannaderinge van een Vloot Schepen met Wilden.

Ik gebood / dat twee Soldaaten sich met my in de Kanoo zouden schepen / om deze Barbaaren te gemoed te gaan. De Heer du Luth versocht my een varken te neemen om te roeyen; ten einde ik in 't midden van de Kanoo blijvende / te beter in staat zou zijn / den Vreden Kalumet te vertoonen / om de Wilden, welkers spraake ik genoegsaam verstond / te bevredigen. Ik liet dan vier van onse Soldaaten by de Heer du Luth: en ik zei hen / dat ze sich met de jonge Krijgslieden der Wilden, ingevalle zy voet aan Land wilden setten om hen te naderen / niet gemeen moesten maaken; maar dat ons Volk sich op hunne posten stil en bestendig met de Wapenen gereet moest houden. Daar na ging ik recht na deze Barbaaren de groote Riviere Meschasipi op / de welke zy met de Kanoos kwamen afzakken.

Den *Auteur* word vriendelijk in die Leger der Wilden ontfangen.

Geen Opperhoofd ziende / riep ik om Ouasikoude, zijn naam met luider stemme dikmaals herhaalende. Eindelijk wierd ik gewaar / dat hy sterk roeyende / na my toekwam. Middelerwijl der niemand van zijn Volk my overlast; 't welk my een goed voorteken was. Ik bediende mijn Vreden Kalumet, om hen te nieuw 't vertrouwen 't welk ik op hun woord had / te betoonen. Wy steeden voet aan Land / en traden in de Kabaan, daar de Heer du Luth was / de welke hun Opperhoofd wilde om armen; maar dewijl de Wilden niet gewoon zijn sich op de maniere der Franschen

Seldsaam kenteken van de vriendschap of de vyandschap van de Wilden.

[illegible]

KAPITTEL LXVII.

Reize van den Autheur met zijne metgesellen van de Mond van de Rivier van de Ouisconsin, tot de groote Rivier.

Vertrek der Wilden.

De Wilden [illegible] Meschasipi [illegible] en onderscheidelijke [illegible]

[illegible] Ouiskonsin, [illegible] de

[illegible] als honderd Mijlen [illegible] [illegible] Noord-[illegible] [illegible] Evangelium [illegible] [illegible] Land te [illegible] : want ik heb 'er Landen gesien die ge- [illegible] is 'er [illegible] als in Holland ; 't [illegible] zijn [illegible] als door den grooten Koophandel / de welke het in [illegible] Landen kan hebben.

Redenen waarom schoone Landen by de Ouisconsins en elders gelegen onbebouwt blijven.

Hoe gemakkelijk 'er de Europeërs zouden konnen bestaan.

Na een Schipvaart van [illegible] zeventig Mijlen op de Rivier Ouisconsin, vonden wy een Overdracht te Land van een halve Mijl / de welke Ouaskoude ons in [illegible] Wy lagen ons [illegible] / en lieten 'er [illegible] die we op de Stammen der Boomen maakten / eenige [illegible]. Des anderen daegs / [illegible] Kanoo en [illegible] hadden [illegible] / kwamen we in een Rivier de welke op na 30 [illegible] / als de Rivier [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] Water-Schuttingen van de Beevers [illegible] [illegible] Kanoos [illegible] [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] van de menschen [illegible] [illegible] als de

De Beevers maaken Sluisen of Water-schuttingen, en konstige Water-poelen.

 Schoenen-

[illegible] de Bevers [illegible] hebben.

[illegible] Indiaans Koorn [illegible] Kat-plaats [illegible] de Illinoois [illegible] aan de grootste Stink-Bey, [illegible] 't Meer Illinois maakt.

KAPITTEL LXVIII.

Den *Auteur* benevens zijne metgesellen verblijven eenigen tijd by de *Natie* de *Stinkers* genaamd. Den oorsprong van deze naam. Men doet op deze plaats de *Misse*; en men brengt de Winter te *Missilimakinak* door.

Oorsprong des naams *Stink-Bay*, en die van de *Natie* de *Stinkers*.

W[illegible] Stink-Bey [illegible] Illinoois is [illegible] Illinoois [illegible] de Irokoisen [illegible] by de Barbaaren [illegible] Kapelle

Den *Autheur* bekomt van eenige

[illegible] Zenobe Mambre, die [illegible] Illinooizen [illegible] (*Illinooizen voor een weynig Tabak al de Priesterlijke ornamenten van den Vader Zenobe.*)

[illegible] Kelk [illegible] daerna / [illegible]

[illegible] Sink-Bay. [illegible] Te Deum. [illegible] Mis [illegible] Communiceeren [illegible]

Een [illegible] Kanoo-voerders [illegible] Kanoo [illegible] Wilden [illegible] Sink-Bay [illegible] Mees Huron [illegible] (*Des Autheurs arrivement te Missilimakinak.*)

[illegible] (*Daar hy overwinterd.*) [illegible] Pierson [illegible]

[illegible]

Visch-vangst van Zalmachtige Forellen van 40. of 50. ponden swaer in 't Meer Hiroos.

[illegible] staan /

[illegible]

KAPITTEL LXIX.

Vertrek van den *Autheur* van *Missilimakinak*; Hy *passeert* twee groote *Meeren*. 't Vangen van een grooten *Beer*; en de byzonderheden van 't Vlees dezer Dieren.

W[illegible] Missilimakinak [illegible] de Paasch-[illegible] 1681. [illegible] Kanoos en [illegible] te [illegible]. [illegible] den op 't Meer Huron ([illegible] vijf of zes Mij- len Vertrek van den *Autheur* met de

zijne na *Missilimakinak* over 't Ys.

len [illegible] '(t welk [illegible]) [illegible] Mijlen [illegible]; 't [illegible] / [illegible] na 't Feest van Palm-Zondag in. Wy [illegible] 't [illegible] een [illegible] hadden / de welke ons een Kanadiaan [illegible] / en daar [illegible] 't [illegible] Mij-len [illegible] Oever [illegible] [illegible] de [illegible] of 't Kanaal [illegible] / [illegible] 't Meer St. Klara, 't welk in 't [illegible]; en [illegible] 't Meer Erié, of van de Kat; daar [illegible] te [illegible] Steuren [illegible] Wyl-[illegible] en [illegible] / [illegible]. Wy [illegible] Visschen / 't welk het [illegible] is / en [illegible] 't overige weg.

't Gevaarlijk dooden van een uitneemenden grooten Beer.

[illegible] 't [illegible] ons op [illegible] niet. Wy [illegible] op een [illegible] Punt; [illegible] in 't water [illegible] / [illegible] / ze [illegible] een Beer [illegible]. Ik weet niet hoe dit Dier daar [illegible]: 't is niet waarschijnlijk / dat het van den eenen Oever na de ander / ter plaatse daar [illegible] / geswommen had: want het was een overvaart van dertig of veertig Mijlen. 't Was toen een zeer goede kalmte. [illegible] onser Kanoos-voerders [illegible] op een langen [illegible] Punt [illegible] / begaven zich met de Kanoo na desen Beer, de welke by na een [illegible] quartier [illegible] in 't diep van 't Meer was; en indien ze d' een na d' ander [illegible] twee schooten met 't [illegible] hadden gedaan / [illegible] dit Dier hen zekerlijk te grond [illegible]. Zy [illegible] door de kracht [illegible] van dit Beest te wijken / om hunne Snaphaanen te laaden. Wy [illegible] vervolgens weer na hen toe / en [illegible] zeven schooten te doen om hem te dooden.

Toen ze hem in hun Kanoo [illegible] / lieten ze na te [illegible]: 't welk hen [illegible] hebben doen omkoomen: [illegible] dat ze [illegible] / was de [illegible] aan den [illegible]-boom / de welke in 't midden van de Kanoo is / [illegible] te maaken: op welke wijse zy hem met groot gevaar van hun leven op den Oever van 't Meer voerden. Wy [illegible] desen Beer [illegible] te maaken: en 't Ingewand [illegible] / [illegible] we den [illegible]. Ze zijn van [illegible] / als [illegible] Varkens van Europa. Wy [illegible] van 't Vleesch van desen Beer; en [illegible] 't gemeenlijk [illegible] Vleesch van de Rheebokken, om dat het al te dor is. Wy [illegible] nog ontrent [illegible] hondert Mijlen wegs / de welke wy deeden / van de Jagt.

KAPITTEL LXX.

Den *Autheur* bejegent op 't *Meer Erié* een *Kapitein* van de *Outtaouacts*, voor den *Intendant* van die zelve naam, *Talon* genaamd; de welke hem veel vreemde voorvallen van zijn *Familie* en *Natie* verhaald. Men onderzoekt en beschrijft nochmaal den grooten Water-val van *Niagara*.

Daar was een Kapitein van de Outtaouacts, die de naam van Talon voor den Intendant van die zelve naam / de welke te dier tyd te Quebek was / had ontfangen. Desen Wilden begaf zich dikmaals met die van zijne Natie in deze Stad / daar ze veel Pelteryen brachten. Desen Man deed ons zeer verwonderen / wanneer wy hem by na van honger gestorven / meer na een geraamt als een levendig mensch gelijkende / ontmoeten! Hy zei ons dat de naam van Talon in dit Land zou te niet gaan en uitsterven; nademaal hy 't verlies van zes Persoonen van zijn Familie, die van honger gestorven waren / niet kon overleeven. Hy deê hier by / dat de Jagt / en de Visch-vangst hem van dit Jaar ontbrooken hebbende / dit zijn Volk van gebrek en elend had doen sterven en vergaan.

Hy zei ons ook dat de Irokooizen hoewel met die van zijn Natie niet in Oorlog / nochtans een geheel Huisgesin van twaalf Persoonen gevangelijk hadden weg gevoerd. Hy versocht my van zeer ernstig mijn best te doen / om de zelve (indien ze noch in 't leven waren) uit hunne handen te verlossen. Tot dien einde wierp hy my twee hals-keetenen een vadem lang / van swarte en witte Porcelein toe; ten einde ik deze zaak / de welke hem zo na aan 't herte lag / niet mocht vergeeten. Ik heb betrouwen op u Naakte-voeten / zei hy; want zodanig noemen ze ons. De Irokoozen de welke gy in 't byzonder kend / zullen uwe redenen hooren die van all' de anderen gehoorzeemt; je hebt ze dikmaals in den Raad de welke men toen in 't Fort van Katarokkouy hield / daar je een groote Kabaan hebt laaten bouwen / onderhouden: Indien ik in mijn Dorp had geweest / toen je 'er van 't bezoeken van alle de Natien die je ontdekt hebt / door passeerde, ik zou mijn uiterste vermogen hebben aangewend / om 'er u in plaats van een Swart-Rok die 'er was (dus noemen ze de Jesuyten) te

Den *Wilden Talon* verzoekt den *Autheur* de verlossinge zijner Vrienden by de *Irokooizen* uit te werken.

houden. Ik beloofden met groote verzekeringe aan dezen armen Kapitein by de Irokoosen mijn uiterste best te doen / om zijne metgezellen te verlossen.

Wy voeren langs 't Meer Erié: en na meer als honderd en veertig Mijlen weegs / die wy ter oorsaake van de bochten en Armen die wy genoodsaakt waren moesten doen / passeerden wy weder den grooten Water-sprong van Niagara; en wy hielden ons een halven dag lang besig / met desen schrikkelijken Waterval op te nemen.

't Is een wonder van de natuur, dat de geweldige wateren van vier *Meeren* geen groot gedeelte van *Amerika* overstroomen; en waarom.

Ik kan niet begrijpen / hoe 't mogelijk was / dat vier groote Meeren, waar van de minste vier honderd Mijlen in den omtrek heeft / en die zich d'een in d'ander ontlasten / en welkers wateren eindelijk alle aan dezen grooten Water-sprong stooten / dit groote gedeelte van Amerika niet [illegible] en [illegible]. En dat hier is nog meer te verwonderen is / [illegible] de Landen van de Monde van 't Meer Erié tot aan dezen grooten Water-sprong toe / zich by na of te maal laag en gelijk [illegible]; so dat men naauwlijks kan bemerken dat d'eene hooger als d'andere is; en dat [illegible] van [illegible]. 't Welk men aan 't Water, [illegible] Land gelijk zijnde / en welkers loop zeer [illegible] / klaarlijk kan zien. En dat nog meer doet verwonderen / is dat [illegible] [illegible] dezen grooten Waterval [illegible] leggen als 't Meer Ontario of Frontenak, de Landen [illegible] zijn / als die boven den zelven na 't Meer Erié, [illegible] dezen [illegible] Water-sprong toe gelegen zijn.

Den Water-sprong is meer als 600. voeten hoog.

Ons [illegible] verhaelden hebben ons / dat men 'er geen Bergen [illegible] [illegible] [illegible] Water-val vond. [illegible] en [illegible] de [illegible] van [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / en springen meer als 600 honderd voeten hoog / en [illegible] als in een afgrond neer / die wy niet [illegible] konden aanschouwen. [illegible] groote Water-loopen of Watervallen [illegible] [illegible] zijn / [illegible] zonder [illegible] of [illegible] / [illegible] [illegible] het geraas is / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] de.

[illegible] dat het [illegible] afgrond [illegible] / de welke men [illegible] tot den [illegible] middag en den [illegible] van de helderste Sonne-schijn ziet. Wat hetzt dat [illegible] in 't midden des Somers maakt / men ziet [illegible] boven de [illegible] de hoog-

ste

ste Woonen/ die op dit [illegible] Eiland zijn/ door 't middel van 't welke dese [illegible] groote Water-loopen of Water-vallen/ daar ik van gesprooken heb/ gemaakt worden.

Ik heb te dier tijd dikmaals gewenscht/ bekwaame personen te hebben/ om desen grooten en verschrikkelijken Water-sprong te beschryven; om [illegible] 'er een rechtmatig en omstandig denkbeeld/ bekwaam om den Leeser te voldoen/ van te geven; en hem in staat te stellen/ van sich over dese seldsame uitwerkinge van de natuur na waarde te verwonderen. Ziet hier nochtans zodanigen beschryvinge van dit wonder als ik by geschrift heb konnen doen/ om 'er den nieuwsgierigen Leeser den besten inzigt van te geven/ als my mogelijk sal zijn.

Men moet sich te binnen brengen/ 't geen ik in den beginne myner Reis-beschryvinge in aanmerkinge hebbende [illegible]/ 't welk men in 't [illegible] Kapittel van dit [illegible]. Men [illegible] van 't Meer Erie tot aan groote Water-sprong [illegible]/ [illegible] lijk ik gesegt heb/ [illegible] Mijlen; en dit maakt het vervolg van de groote Rivier van St. Laurens, de welke uit al de Meeren [illegible] loop van gesprooken hebben/ voortkomt. [illegible] pen dat dese groote Rivier in dese spatie zeer geweldig stroomt/ [illegible] bemaal ze de [illegible] van de [illegible]/ de welke uit al dese Meeren [illegible]/ [illegible]. [illegible] aan beide de zijden [illegible] sten zijn/ [illegible] Meer Erie [illegible] tot aan den grooten Water-[illegible] [illegible]. De kanten of de Oevers zijn [illegible]/ en 't water [illegible] na gestadig met het Land [illegible] de welke [illegible]/ [illegible] zijn/ [illegible] met een [illegible] de [illegible] te [illegible].

Na zo[illegible] [illegible]/ [illegible] de [illegible] seren van [illegible], een [illegible] van omtrent een half [illegible] lang/ en [illegible]; immers voor zo veel men na 't oog kan oordeelen; dewijl 't onmogelijk is met de [illegible] te komen/ sonder sich/ [illegible]/ [illegible] bloot te stellen. Dit Eiland is vol Ceder- en Denneboomen. Ondertusschen zijn de Landen van 't zelve niet hooger/ als die de welke van de [illegible] Oevers van de groote Rivier zijn; maar vertoonen sich tot [illegible] groote Water-vallen toe/ die desen Water-sprong maaken/ t'eenemaal gelijk en effen.

De twee [illegible] der Kanaalen, de welke sich aan de ontmoetinge van dit Eiland [illegible]/ en ter wederzijde loopen/ [illegible]

De groote laagte der Landen daar omtrent.

Laagte van de Oevers

der groote Riviere *St. Laurens.*

teeren by na de oppervlakte van dit Eiland; en van 't Zuiden na 't Noorden affakkende / ook die de welke aan de twee Oevers ten Oosten en ten Westen deser groote Riviere gelegen zijn. Maar men moet in acht neemen / dat 'er aan 't uiterste einde van 't Eiland / aan de zijde van de groote Water-loopen of Water-vallen een schuinse Rots is / de welke tot den grooten Afgrond of Kolk / in de welke sich dese wateren storten / nedergaat. Ondertusschen word dese schuinse Rots in 't minste door dese Water-loopen of Water-vallen niet bevochtigd; om dat de twee Kanaalen, die door de ontmoetinge van 't Eiland gemaakt zijn / van 't einde van dit Eiland / daar dese groote Water-sprong word geformeert / sich met een uitneemende sterken loop / de eene na 't Oosten / en de andere na 't Westen werpen.

Na dat dese twee Kanaalen dan aan beide de zijden van 't Eiland hebben geloopen / komen ze eensklaps haare wateren door twee groote Water-loopen te werpen / de welke met geweld nedervallen; zonder door de snelligheid van haaren loop ondersteund / de schuinse Rots te bevochtigen; sich verbergende in een Afgrond / die 'er beneden is / van meer als zes honderd voeten hoog nederwerpende.

Waar door een darden Water val word geformeert.

De wateren die aan 't Oosten loopen / werpen sich met zulken onstuimigheid niet / als die de welke aan de West-zijde zijn. Den Water-loop of val vloeit zachter / om dat de schuinse Rots aan 't einde van dit Eiland aan dese plaats hooger als aan de West-zijde is; 't welk de wateren die aan die zijde zijn / langer ophouden. Maar dese Rots aan de zijde van 't Westen meer afhellende / veroorsaakt / dat de wateren zo lang niet weerhouden wordende / te geweldiger en schrikkelijker nedervallen; 't welk ook komt / om dat de Landen aan 't Westen langer als die aan 't Oosten zijn. Men ziet ook dat de wateren van den Water-loop of val de welke aan 't Westen is / op de wijse van een winkel-haak neervallende / een darde doch een kleinder Water-loop of val maaken; de welke tusschen 't Zuiden en 't Noorden nederstort.

En dewijl 'er ten Noorden een verheevene Kade door dese twee groote Water-vallen word gevonden; daar desen grooten Afgrond veel breeder als aan 't Oosten is; zo moet men nochtans aanmerken / dat men van de verheevene plaats / de welke tegen over de twee laatste Water-loopen of Water-vallen / die men ten Westen van den grooten Water-sprong vind / tot de grond van dese verschrikkelijken kolk kan afgaan. Den Autheur deser Ontdekkinge is 'er geweest; en heeft 'er de nederstortinge van dese groote Water-vallen van na by gesien. 't Is van daar dat geen een

Groote distantie tusschen

een aanmerkelijke distantie tusschen den Water-val en de Rots ziet / de welke aan de Oost zyde valt; zodanig dat 'er vier Karossen op een ry zonder nat te worden / zouden konnen door passeeren. Maar om dat de Landen aan 't Oosten van dese schuinse Rots / daar den eersten Water-val in den Kolk springt / zeer steyl en by na als een rechtstandige Lijn opgaan / zo is 'er geen mensch die sich van die kant na de plaats zou konnen begeeven / daar dese vier Karossen op een ry konnen door passeeren zonder nat te worden / of door de menigte en geweldige wateren die na desen Afgrond nedervallen te komen. 't Is derhalven zeer waarschijnelijk / dat het in 't gemelde drooge gedeelten is / daar zich de Belslangen, die 'er sich door onderaardsche hoolen of gaaten na toe begeeven / verbergen.

den Water val ten Oosten en de Rots.

't Is dan aan 't einde van dit schuins Eiland dat sich dese twee groote Water-loopen of Water-vallen niet de darde / daar ik van gemeld hebbe / formeeren: en 't is van daar dat ze springen / en sich op een verschrikkelijke wijse in desen grooten Kolk van meer als zes hondert voeten hoog werpen / gelijk wy reets hebben aangemerkt. Ik heb ook gesegd / dat de wateren de welke aan 't Oosten vallen met minder geweld springen en werpen / als die aan 't Westen / de welke sich eensklaps nederstorten / en twee Water-loopen of Water-vallen maaken; waar van de eene middelmaatig / en de andere zeer geweldig is. Maar eindelijk dese twee water-vallen maaken een soort van een winkel-haak / en springen van 't Zuiden na 't Noorden; en van 't Westen na 't Oosten. Waar na ze sich weer by de wateren van den anderen water-loop of waterval / die sich aan 't Oosten nederwerpt / vervoegen: en dan is 't dat ze beide / hoewel ongelijk en verscheidentlijk met alle bedenkkelijke ongestuimigheid door een val van zes hondert voeten hoog in desen verschrikkelijken Afgrond vallen: 't welk den schoonsten / en te gelijk den vreeselijksten water-val maakt / die men in de wereld vind.

Na dat dese wateren sich zodanig in desen yselijken Kolk hebben neergeworpen / zo beginnen ze haaren loop weer / en vervolgen de groote Rivier van St. Laurens, twee Mijlen geduurende / tot de drie Bergen die ten Oosten van dese groote Rivier zijn / en tot de groote Rots die aan 't Westen van de zelve Rivier is; en de welke sich zeer verheven uit het water / tot omtrent drie vademen boven de Aarde vertoond. Den Afgrond in de welke sich dese wateren werpen / geduurd twee Mijlen tusschen twee te zame geschakelde ryen Bergen / die een grooten water-kolk met draaysen omset maken / de welke aan beide de zijden van dese groote Rivier zijn.

Beschrijvinge van den Afgrond daar sich deze wateren in storten.

't Schrikkelijk gebrul en gedonder in dezen Afgrond.

't Is dan in desen [illegible] Afgrond daar als deze wateren [illegible] een geweld / als men sich [illegible] menigte van wateren / [illegible] 't Is aldaar dat sich dese [illegible] / [illegible] en [illegible] / [illegible] / en [illegible] des waters / met [illegible] de Ceders en Denne-boomen [illegible] formeeren. [illegible] Kan [illegible] van [illegible] / 't welk en gestadig [illegible] / [illegible] / [illegible] van [illegible] hebben / [illegible] de groote Rivier St. Laurens [illegible] maar [illegible] / en haare [illegible] van de een en de andere zijde [illegible] met zulken [illegible] / [illegible] de Kanoo [illegible] / met de welke men [illegible] van Land tot Land [illegible] / [illegible] [illegible].

[illegible] / en de groote [illegible] de [illegible] de [illegible] beginnen [illegible] met [illegible] Rivier [illegible] / en dit [illegible] Meer Ontario of [illegible].

[illegible] desen [illegible] / [illegible] / [illegible] geen loop [illegible] / [illegible] maar te [illegible] de groote Rivier St. Laurent [illegible] slape / en [illegible] de / is [illegible] Meer Fronteniac [illegible] overhaard om in 't [illegible] / [illegible] van dit Meer [illegible] te Rivier St. Laurens, [illegible] / [illegible] Mijlen [illegible]

Waarom de *Iroksoizen* haare woningen daar omtrent hebben verlaaten.

Ik heb [illegible] spreken / [illegible] weet niet [illegible] den / en [illegible] W[illegible] dese water-[illegible] den [illegible] dese gemelten [illegible] van [illegible] begeeven ; of dat zulks [illegible] / daar [illegible]

Be-

Bel-slangen in [illegible] / [illegible] / die zich op dese plaats [illegible] rende de groote hette [illegible] / en haar in de [illegible] / [illegible] de [illegible] tot aan de Bergen / [illegible] / [illegible] / [illegible]. Grtwelijke Bel-slangen.

Wat'er van is / [illegible] Meer [illegible] teeak van dese gevaarlijke [illegible] gewoone de groote hetten / [illegible] / [illegible] / [illegible] dery. [illegible] dat [illegible] de [illegible] dese gevaarlijke [illegible] dese Wilden [illegible] noodsaaklijk [illegible] / een [illegible] ken.

Wy [illegible] na 't Meer Ontario / [illegible] van onse Kanoo van den grooten water-sprong van Niagara [illegible] tot aan de [illegible] / [illegible] tegen over de [illegible] gelegen. Dese twee Mylen weegs [illegible] vonden wy geen van dese Bel-slangen.

KAPITTEL LXXI.

Den *Autheür* vertrekt van 't *Fort* 't welk aan de mond van de Rivier *Niagara* is; en verplicht de *Irokoozen* in den vollen Raad de *Outaouacts*, die zy gevangen en tot Slaaven hadden gemaakt, weder te geeven.

Wy vonden geen Wilden in het kleine [illegible] / [illegible] de mond van de Riviere Niagara [illegible] een [illegible] Koorn, en [illegible] in de [illegible] den [illegible] / of in de [illegible] ren of [illegible] / [illegible] Wy geloofden dat Kanadianen in 't Fort [illegible] in den beginne [illegible] nen. Maar uit dese [illegible] opbouwen [illegible] der Wonden of Pelterijen die [illegible] de Wilden [illegible] / te verbergen; en de [illegible] de Heer de la Salle

Salle aan 't Fransche Hof had gegeeven / te ondersteunen / en staande te houden.

't Is dan waar / hier te zeggen / dat de gemeenen diergelijke Ontdekkingen / als boven hunne krachten en vermogen zijnde / niet konnen ondernemen ; maar noodsaakelijk door 't gesag der Souvereinen moeten ondersteund worden : want de goede voortgangen en geluk hangen van haare hulpe en bescherminge af. Dit had de Heer de la Salle bewogen / zich van 't Fransche Hof te laaten volmachtigen ; terwijl hy inderdaad geen ander oogmerk als zijn eigen belangen had ; en daarom was 't / dat hy zijn onderneeminge met al' de Sterkten en bevestigingen niet [illegible] / die bekwaam waren geweest / om ze staande te houden. Hy maakte wel eenigen uitwendigen schijn / maar hy dacht inderdaad niet als op zijn byzonder voordeel.

Wy vonden niemand in de Sterkte van de Riviere Niagara. Wy zagen zelfs niet als een groote ledige verblijf plaats van Paalen en Planken gemaakt / en met de laatste gedekt / in plaats van een Sterkte. Wy begaven ons langs de Zuid-zijde van 't Meer Ontario of Frontenak na dartig Mijlen vaarens in 't groote Dorp van de Irokooizen Tsonnontouans. Wy kwamen 'er ontrent 't Pinxter Feest van 't Jaar 1681.

Elendigen toestel van den Auteur op zijn wederkomst by de *Irokooizen Tsonnontouans*. Zy ontfangen den *Auteur* op haare wijze met groote pracht en statie. Den *Auteur* versoekt volgens de

Dese Barbaaren ons geheel door de Zonne gebrand / en mijn kleed van St. Franciscus met lappen van Stieren-huiden verstelt / doch anders [illegible] vrolijk en wakker genoeg ziende / liepen ons alle te gemoed ; dikmaal met luider stemme 't woord d' Ochitagon herhaalende / om te zeggen / de Naakt voet is van de groote reise de welke hy ondernomen had / om de Natien die aan geene zijde van de Riviere Hohio, en de groote Rivier Meschasipi zijn te gaan besoeken / weder-gekomen. Zy geleiden my benevens mijn twee Soldaaten of Kanoos-voerders in de Kabaan van een hunner voornaamste Officieren.

Zy vergaderden den Raad der Ouden / die zich ten getale van meer als dartig by malkander voegden / hunne Tabbaarden van allerhande huiden van Wilde Beesten om hun armen gewonden / [illegible] / houdende den Kalumet in de hand. Zy gaven last / dat men ons op hun wijse zou onthaalen / terwijl ze alle rookten zonder te eeten.

Na de maaltijd liet ik een [illegible] Kanadiaan die haare spraake [illegible] als ik sprak / [illegible] tegenwoordig in de zelve eenige Jaaren voor mijn vertrek had geleerd / zeggen ; dat [illegible] liever eenmaal Outtoouacts de welke ze wel hun Bond-genooten als Onontio waaren / (dus noemen dese Volkeren den onder Koning van

[illegible]

Kapitein Takon [illegible]

[illegible]

Irokoisen [illegible]

[illegible]

Margin notes:

[illegible] aan den Wilden Kapitein Takon gedaan.

Zijne vrienden weder van de Irokoizen.

Sy bewilligen in zijn verzoek.

[illegible] van de [illegible] gedaan.

[illegible]

KAPITTEL XII.

Den Autheur verhaelt de [illegible] **en Komt op de** [illegible]

[illegible]

Ontmoetinge van een verwonderenswaardige menigte vliegend wild.

[illegible] in het [illegible] Eenmael [illegible] in het zaffen [illegible]

Groote behulpsaamheid

[illegible] te [illegible]

steu-

[illegible] ... de la Salle ... [illegible]

deze dieren aan malkander.

[illegible]

Vriendelijk onthaal van de Geestelijken op 't Fort Frontenak aan den Autheur gedaan.

[illegible]

KAPITTEL LXXIII.

Den *Autheur* vertrekt van 't *Fort Frontenak*, en passeert een schrikkelijken Water-vloed, de welke men den Langen Water-sprong noemd. Hy word te *Montreaal* door *Monsieur* den Graave van *Frontenak* minnelijk ontfangen.

We [illegible] in de Kanoo [illegible] / [illegible] Kanoo-[illegible] [illegible] 't Meer Ontario

Ontelbaare Eilanden by de Mond van 't Meer *Ontario* of *Frontenak*.

Den langen waterspreng so geweldig als die van *Niagara*.

Vreeselijk gedonder door 't slaan der wateren tegen de Rotsen. Entsettende gesichten daar door veroorsaakt.

Den *Autheur* vaard met de Kanoo over desen geweldigen vloed.

[illegible] St. Laurens, [illegible] met [illegible] en [illegible] / dat men [illegible] op dese plaats [illegible] / sonder [illegible] te komen worden / so [illegible] 't slaan en 't [illegible]

Op dese plaats [illegible] Kanoos-voer [illegible] te Land van de Kanoo [illegible] die [illegible] sameld hadden / met [illegible] loop van desen langen [illegible] afgewassen. Ik waagden 't van [illegible] / benevens noch twee Soldaten / met een [illegible] had [illegible] beren zegen [illegible] uitgeslaan / so dat ik hoopte dat [illegible] sou doen / van dese [illegible] den [illegible] te komen. [illegible] tusschen [illegible] / van [illegible] te passeren als de breedte van 't Kanoo zelfs was; [illegible] den

[illegible] Rivier staan. [illegible]

[illegible] van Frontenak te Montreal [illegible]

[illegible] Kanoo voorders [illegible]

[illegible] Salle [illegible]

[illegible] Kanoo was / wierd den Graave [illegible] Kanada, die te Montreal was / [illegible]

Den Autheur van den Graave van Frontenak zeer minnelijk te Montreal ontfangen.

[illegible] de Wilden [illegible] te Montreal doen / als [illegible] hem noch eenigen tijd in twijffeling en [illegible] van Virginien [illegible] / dat wy Engelsche Recollecten hebben. Doch eindelijk wierd hy my kennende / en ontfing my zeer hertelijk.

[illegible]

Sorge van den selven Graaf tot herstellinge van den Autheur.

[illegible]

Waarom den *Anthony* 't byfonderste zijner Ontdekkinge verfweeg. En waarom de *Kanoo-voerders*.

[illegible]

[illegible] zodanig tegen [illegible] alles aan God [illegible] te handelen [illegible]

[illegible] Homenak na Quebek [illegible] van Quebek [illegible] te vinden. [illegible] Fort Champlein te gaan; 't welk men / om 't in-loopen en [illegible] van de Irokooizen te verhinderen / had versterkt. Den gemelden Graaf [illegible] zeer [illegible] en daar na die van zijn gevolg [illegible] spreekwoord tegen hen [illegible] [illegible] van hunne [illegible] te verdubbelen / als zy ze de Pols voelen. [illegible] 't herte lag.

[illegible] gehad te hebben / versocht ik zijn [illegible] dat ik [illegible] te zeggen 't [illegible] geen ik [illegible] Graaf [illegible]

[illegible] Graave [illegible] voetsel 't [illegible] te staan [illegible] was de Kin[illegible] Artikelen te onderwijsen / of

Den *Auteur* ontmoet den Bisschop van *Quebek*.

Hoe hy 't ontleid, van hem 't geheim dezer Ontdekkinge te openbaaren.

[illegible]

KAPITTEL LXXIV.

Groote nederlaag van de *Illinoizen*, de welke door de *Irokoizen* aangerecht [illegible] wierd.

De *Irokoizen* maken met de *Miamis* een Leger van over de 9000. Mannen uit, om de *Illinoizen* te verdelgen.

T[illegible] heen te bestellen [illegible] de Illinoizen [illegible] Irokoizen te [illegible] op de Illinoizen [illegible]

[illegible] tember [illegible] Vier [illegible]

De *Illinoizen* [illegible]

ting / om hen te verwittigen dat hy een Leger uit Irokooizen en Miamis te zamen-gevoegd / de welke reeds in hun Land waren / en zich vermoedelijk op hen zouden storten om ze te lichter te overvallen / had ontdekt.

worden 'er van verwittigd.

Deze tijdinge ontzette de Illinooizen! Zy lieten nochtans niet na zich des anderen daags te Veld te begeven / en recht op den Vyand los te gaan. Zoo haast zy malkander in 't gesicht kregen Chargeerden ze op malkander / en 't gevecht was van na by; zo dat 'er ten wederzijde veel Volk wierd gedood.

De Illinooizen trekken tegen hem te Veld, en worden hand gemeen.

De Heer de Tonti van de Heer de la Salle op 't Fort Crevecoeur gelaaten / om 'er in zijn afwezen 't Opper-gebied te voeren / dezen in-val van de Irokooizen en de Miamis verstaan hebbende / vreesde voor de Illinooizen, niet tegenstaande hun Leger tal-rijker als dat der Vyanden was; om dat ze geen vuur-geweer hadden. Hy bood zich dan aan als Askenon, dat 's middelaar te zeggen / met den Vreden Kalumet in de hand na de Irokooizen en de Miamis te gaan, om te onderstaan hen tot een goede vergelijkinge en vrede te brengen. De Irokooizen meer tegenstand vindende als ze wel gedacht hadden / en ziende dat de Illinooizen hadden besloten en voorgenomen den Oorlog staande te houden / en zich dapper te verdedigen / maakten geen swarigheid om tot den Vrede te komen. Zy ontfingen dan de Heer de Tonti als middelaar / en hoorden na de voorstellingen de welke hy hen van wegen de Illinooizen, die zijn bemiddelinge hadden aangenomen / te doen had.

De Heer de Tonti tracht de Irokooizen te bevredigen.

De Heer de Tonti hield hen voor / dat de Illinooizen zo wel als zy de Kinderen van Onontio waren; dit is de naam die ze aan [illegible] Koning van Kanada geven. Den Vader Zenobe voegt 'er by / gelijk ik in mijn Louisiane heb aangemerkt / dat hy by de Heer de Tonti zijnde / een Irokois Tsonnontouan hem geleend had; en dat de gemelden Heer de Tonti hen sterk tot den Vrede had aangemaand / dewijl hun bespringinge buiten twijffel aan Onontio veel verdriet en gevoelen zou geven / die hen alle zeer teederlijk beminde, en dat hy hen al zo ootmoedelijk had gebeden na hun Land weder te keeren / en de Illinooizen in rust te laaten / nademaal zy 't Vredens verdrag zorgvuldiglijk hadden na-gekomen onderhouden.

Voorstel van Vreden door Tonti aan de Irokooizen.

Deze voorstellingen van Vrede behaagden zommige jonge Irokooizen niet / die van ongeduld / om aan den Slag te raaken / scheenen te sterven. De Heer de Tonti zag zich dan eensklaps met 't Volk dat hy by hem had / door verscheide Snaphaanen beschooten. En een vermoeden Irokoois die uit het Kanton van de Onnontaghe was / gaf de Heer de Tonti een steek met een mes

De Heer de Tonti van een Irokoois gekwetst en in-

groot gevaar van sijn leven.

[illegible] 't [illegible] ... van hen zag aan zijn [illegible] / en [illegible] ... waren / dat hy geen Illinoois [illegible] ... Irokoois [illegible] ... Barbaar [illegible] ... zijn bloed te [illegible] / en tot een plaisier [illegible]

Eindelijk word den Vrede getroffen door toe doen van den Vader Zenobe.

Dit alles [illegible] / [illegible] jongen Irokoois [illegible] do Temi, en [illegible] op 't einde van [illegible] / de Illinoozen te [illegible] / dat de Irokoozen [illegible] Vader Zenobe [illegible] andere Europers die hem [illegible] / [illegible] gebracht / en [illegible] tegen [illegible] / [illegible] en [illegible] tegen / [illegible] Irokoozen [illegible] aan den Vader Zenobe [illegible] tot hen te [illegible] / [illegible] te vinden / [illegible] Leger [illegible] / [illegible] den Vreden Kalumet [illegible] zich te [illegible] ; [illegible] Illinoozen in hunne [illegible] / [illegible] Irokoosche Leger [illegible] zich op de kleine [illegible] heuveltjens / die 'er tegen over waren.

Maar terstond weer schandelijk van de Irokoozen verbrooken.

[illegible] den Vader Zenobe zich [illegible] / om te verstaan wat de [illegible] / [illegible] Vreden Kalumet [illegible] Illinoozen [illegible] Barbaren [illegible] hand hadden / en [illegible] Vader Zenobe [illegible] te worden. [illegible] en [illegible]

Den Vader Zenobe in groot gevaar

[illegible] den Vader Zenobe ook van de [illegible] menschen [illegible] / maar [illegible] de Irokoozen / die hem [illegible]

Haare verontschuldiginge.

[illegible] / om dat ze geen [illegible] Leger hadden ; en dat hun grooten [illegible] de

de Wilde Stieren, de welke gemeenlijk in groote menigte in dit Land zijn / had verslagen. Den Vader Zenobe had antwoord aan de Illinoozen [illegible] overgebracht / want deze Natie hen Indiaans-Koorn en altoos hen tot onderhoud [illegible]. En hoeden hen ook aan ontrent hunne Bevers [illegible] / de welke men in overvloed in dese Land-streeken vind / te handelen.

De Irokooizen namen dese voorstellingen aan. Men gaf van wederzijde Opsielaars; en den Vader Zenobe ging [illegible] in 't Leger der Irokooizen om alles tot een goed beslag te brengen / en liep er zelfs om gevaar zijn te verliesen / en 't sluiten van de Vrede te verhaasten. Maar de Irokooizen zich niet van groot getal in de Kantons der Illinoozen begeven hebbende / die hen in 't minsten niet mistrouwden / drongen dese Barbaaren zelfs tot in [illegible] / [illegible] vijandschap te plegen. [illegible] / [illegible] of [illegible] hoog voor [illegible]. [illegible] Indiaans-Koorn [illegible] hadden; en dese verraaders [illegible] / verslonden zich in 't [illegible] van dese arme menschen.

Veijnsen den Vrede weer aan te neemen, en overrompelen de *Illinooizen*.

In dese verwarringe en wanordere / was 't niet zeer moeilijk voor de Irokooizen met de Miamis vereenigd / acht hondert Vrouwen en Kinderen van de Illinooizen weg te neemen. Dese rampsalige menschen-eeters aten van verwoedheid eenige Ouden van dese Natie op; en verbranden 'er eenigen / die geen krachten genoeg hadden om hen te volgen, en keerden alzo weder in hun gewoonlijke verblijfplaatsen / tot vier hondert Mijlen van de Illinooizen gelegen.

Voeren 800. Vrouwen en Kinderen van de selve gevangelijk weg. Eeten eenige Ouden der *Illinooizen* op.

Op 't eerste bericht / 't welk dese arme Volkeren van 't aannaderen der Irokooizen, ontfingen / hadden ze by geluk 't grootste gedeelte hunner [illegible] aan geene zijde van een [illegible] gevonden / om hen tegen hun woeden te verbergen / en hen de groote Rivier Meschasipi te doen bekomen / om in zekerheid te wesen. De Illinooische Soldaaten [illegible] / zo dra ze dese konden / [illegible] op de [illegible] / de welke dichte by hunne [illegible], en verspreiden zich vervolgens allenskens om zich aan de kant van dese groote Rivier te begeven, om [illegible] en de [illegible] hunner Familien te voorzien / de welke zy van de furie van dese Irokooizen te ontgaan / [illegible] gesonden hadden.

Na dese [illegible] wilden dese Barbaaren [illegible] [illegible] [illegible]. Zy [illegible] [illegible].

Verschooninge en

Spotreden der *Irokoizen* over dese ontrouwe daad.

[illegible] aan / om onze Geestelijken te bewegen / zich van de Illinooizen te begeeven / naademaal zy gelooftje waaren; en dit 't geen schijnbaarheid was / dat ze in 't aankomende by hun geene komen verblyven / om hun de geboden te leeren / gelijk de Atsientata of de swart rokken / dus noemen ze de Jesuyten, in [illegible] Kantons deeden. Deze Barbaaren zeiden tegen den gemelden Vader Zenobe aardig en boertachtiglijk spottende / dat ze beter zouden doen na Kanada weder te keeren: en hen aanraadende / dat ze geen begeerten hadden / de Kinderen van den grooten Onontio den Gouverneur van Kanada, te dooden: dat ze hen baden een Brief van hun Hand te geeven / om de rechtvaardigheid en oprechtigheid van hun handel in deze gelegentheid te kennen te geeven; en dat ze zekerlijk niet meer aan 't belangen van de Illinooizen, haaren vyanden / moesten gebonden blijven.

Onze twee Geestelijken zich [illegible] van den [illegible] verlaaten ziende / en [illegible] / dat ze [illegible] van een aanmerkelijk en overwinnend Magt [illegible] staan / stonden niet lang tusschen beide om zijde te kiezen / en volgens den raad der Irokoizen weder terug te keeren. Zy scheepten hen dan in een Kanoo van schorssen de welke deze Volkeren hen verschaften; en kwamen op deze wijze weer te Kanada.

KAPITTEL LXXV.

De *Wilden Kikapoos* vermoorden den Vader *Gabriel de Ribourde*, een Sendeling *Recollect*.

GOd heeft my de gunst gedaan van ongevoelig over de verongelijkingen mijner Vyanden te wezen / en erkentenisse van de genoote weldaaden te hebben: Maar zo ik ooit reden heb gehad erkentenisse of dankbaarheid te betoonen / aan die / de welke de goedheid hebben gehad van my te onderwijzen / zo moet ik bekennen dat het aan den goeden Vader Gabriel [illegible] / die te Bethune in de Provincie van Artois in 't Klooster van onse orde mijn meester in mijn proef jaaren is geweest. 't Is dan wel redelijk dat ik hier van zulken eerlijken en goeden Geestelijken als hy / daar ik zo groote verplichtinge aan heb / gewag maake; en dat ik in mijne Ontdekkinge / daar hy eenig deel aan heeft / van hem melde; hoofdzaaklijk terwijl hy ongelukkig en deerlijk van de Wilden de Kikapous, (gelijk ik nader zal verhaalen) is vermoord.

[illegible]

Men moet aanmerken / dat de Heer de Tonti na de nederlaag der Illinoozen niet langer op 't Fort Crevecoeur konnende verblijven / den Vader Gabriel en Zenobe bad / met twee jongens die hen noch over waren, in een Kanoo te gaan / om na Kanada weder te keeren : want al de anderen waren na dit ongelukkige voorval door ingevinge van eenige Kanadiaanen, die de heerschende geesten van die Landen zijn / en hen met verscheide groote verwachtingen hadden gevoed / ten einden hen de onderneminge van de Heer de la Salle te doen verlaaten / weg geloopen.

Onse Geestelijken van buiten staat zijnde / om na dese nederlaag by de Illinoozen te verblijven / scheepten zich den 18. September daar aanvolgende in ; van alle levens-middelen ontbloot zijnde. Zy hadden by-geval noch een weinig Kruid en Loot / benevens twee of vier Kamphaanen om onderwegen te jagen / en daar van te bestaan. Maar omtrent acht Mijlen van de Illinoozen gekomen zijnde / en hun Kanoo tegen een Rots stootende wierd lek / dit noodsaakten hen tegen den middag voet aan Land te zetten / om de zelve te vergommen / en te kalfateren.

Den Vader Gabriel op de schoonheid der Weiden ; kleine Heuveltjens / en aangename Boschjens bekoord / de welke men van plaats tot plaats / als of s'er door de konst geplant waren / vind / begaf zich in deze lustige plaatzen / en las 'er zijn getijden ; terwijl men 't overige van den dag tot de herstellinge van de Kanoo besteede. Tegen den avond ging den Vader Zenobe dezen goeden ouden Man zoeken / dewijl hy niet weder kwam ; gelijk ook al de anderen deden / nademaal hy in 't algemeen van al de geene / bemind was / die hem maar kenden.

Maar de Heer de Tonti door een schielijke schrik bevangen zijnde / verbeelden zich dat de Irokoozen hem alle oogenblik zouden overvallen. Hy dee dan den Vader Zenobe wederom roepen / en dee al zijn Volk in de Kanoo gaan / en na de andere zijde van de Rivier Illinoois, de welke aan dien oogt seer breed is / oversteeken : en liet dezen goeden Geestelijken alzo in 't gevaar van bespringen te loopen. Dus offerden hy hem op / zonder op zijn ouderdom / of de verdiensten van zijn Persoon eenig acht te slaan.

Dezen Italiaan dacht niet als om zijn zelven voor de overvallen te beveiligen. En geloofde dat hy de zelve liever zou vermijden / met zich op deze Reize te begeven. Hy noodzaakte den Vader Zenobe, die van een kleine gestalte des lighaams / en van een teeren aard was / de Rivier te passeeren. Wat my aangaat / ik zou

Den Vader *Gabriel*, en *Zenobe* vertrekken met de Heer *de Tonti* van de *Illinoozen*.

Den Vader *Gabriel* begeeft sich in de Weiden om sijn devotie te pleegen.

De Heer *de Tonti* vertrekt uit schrik met de *Kanoo*, en laat hem aan Land.

Zijn misslag hier in begaan.

[illegible]

Tracht hem daar na te ontdekken.

[illegible] de Heer de Tonti [illegible] Zenobe [illegible] een groot [illegible]

De Heer de Tonti [illegible]

[illegible] volgden de zelve een geruimen tijd ; maar [illegible]

Verontschuldiging van de Heer *de Tonti*

[illegible] de Heer de Tonti [illegible] Gabriel [illegible] Barbaren [illegible]

De ongegrondheid der zelve.

[illegible] kooizen [illegible] Kanada [illegible] Zenobe [illegible]

[illegible] Land

[illegible] / ongetwijffeld zou vinden.

Ondertusschen konden ze geen [illegible] van hem bekomen: want hy [illegible] / tot over de verslagenheid van den Vader Zenobe [illegible]. Onder dit alles hadden ze alle gebrek van levens-middelen; en ze bevonden niet als [illegible] 't middel van eenige Aard-appelen, wilde Knoflook, en kleine wortelen / die ze met [illegible] de aarde op-krabbende / [illegible]ten.

Wy hebben daar na verstaan / dat den Vader Gabriel, eenigen tijd na dat hy voor aan Land had geset / was vermoord. De Kikapous een Natie die men in de Kaarte ten Westen van de Baay der Stinkers vind / en de welke [illegible] zijn / hadden hunne jonge Manschap tegen de Irokoozen ten Oorlog gesonden. Doch verstaan hebbende / dat deze Barbaaren de Irokoozen zelfs den Oorlog [illegible] / zochten zy 't middel eenige van der zijden af te [illegible]. [illegible] van hen / [illegible] vonden den Vader Gabriel. Zy naderden hem zo veel hen mogelijk was / [illegible] achter 't Gras ('t welk zeer hoog in deze Landen is) verbergende. [illegible] dat die geen Irokoois was / [illegible].

Zy volbrachten [illegible] / die van een [illegible] zijn lighaam op de plaats leggen / [illegible] zijn [illegible]-boek of Journaal mee te nemen / 't welk [illegible] in de handen van een Jesuyt viel / [illegible] van den [illegible] Kanada, [illegible]. Deze Barbaaren [illegible] 't haare [illegible] van 't hoof van dezen goeden Geestelijken / en [illegible] in hun Dorp; [illegible] / [illegible] de huid en 't haare van een Irokoois was / [illegible].

[illegible] Man door de [illegible] handen dezer [illegible] Barbaaren stierf. Wy konnen hem hier wel toe-passen 't welk de heilige [illegible] van de zeid / [illegible] Herodes in zijn [illegible], daar wierd niemand gevonden om hem te begraaven. [illegible] N. [illegible] zijn [illegible].

Een

Bericht dat den Vader *Gabriel* door de *Kikapous* is vermoord; en de gruwelijke wijse deser moord.

Zijn lofreden.

Den Vader Gabriel was omtrent vijf-en-zestig Jaaren oud. Hy had niet alleen een voorbeeldelijk leven / aan all' de goede Geestelijken gemeen / geleefd: maar had hem ook volkomentlijk wel gekweeten in all' de bedieningen de welke hy in de Ordre had bekleed / daar hy Superieur, Inferieur, Gardiaan, en Meester van de Nieuwelingen die in hunne proef Jaaren zijn / en van die de welken hy sedert den Jaaren 1670. tot zijn dood toe in Kanada onderweezen had. Hy heeft my dikmaals te kennen gegeeven / dat hy zeer groote verplichtingen aan onze Vlamingen had / die hem een langen tijd hadden onderhouden. Hy sprak zodanig / om ons door zijn voorbeeld de gevoelens van erkentenisse tegen onze weldoenders in te drukken. Ik heb hem menigmaal in de verhoeringen van een uiterste yver had gezien / over dat zo veele woeste Volkeren in een diepe onwetenheid leefden! en zou wel gewenscht hebben voor hunne zaligheid en behoudenisse te sterven / om hen uit deze bedroefdelijke duisternisse te trekken.

De Irokoozen van hem spreekende / zeiden dat hy gekraamd had; om dat hy van natuure een tamelijken dikken buik had: maar ze was door zijn zoberheid / en de strengheid van zijn boete en straffinge zijner zonden geheel plat geworden.

Onbedachtsaamheid van den Heer *de Tonti* hier in gepleegd, die een pik op dezen Geestelijken had; en waarom.

De Heer de Tonti zal zich mooilijk van de lasterlijkheid konnen ontschuldigen / de welke hy begaan heeft met den Vader Gabriel onder voorgeeven (gelijk hy gedaan heeft) dat hy de Irokoozen vreesde / te hebben verlaaten. Deze Natie hoe wreet dezelve ook is / beminden dezen goeden ouden Man / die dikmaals by hen geweest was. Dezen Geestelijken (na de Nederlaag van de Illinoozen) ziende dat de Kanoo van de Heer de Tonti te veel met Beever-huiden geladen was / en dat niemant daar plaats in kon hebben / wierp 'er de Irokoozen een gedeelte van toe: om hun te kennen te geeven / dat hy in die Landen niet gekomen was / om 'er Bonten te verzamelen. En dit zal de Heer de Tonti misschien eenig misnoegen veroorzaakt hebben.

Een anderen za wierd de Heer de Tonti dezen Wilde Kikapous gewaar / de welken den Vader Gabriel naderden. De schoot van een Snaphaan had alleen genoeg geweest / om hen alle te doen vluchten. Den armen Vader Zenobe had noch stem of kracht genoeg / de Heer de Tonti te overreeden / om den Vader Gabriel eenigen tijd te wachten. Zy offerden hem dan op / en verliet hem op de wijze als wy gezegt hebben; dwingende den Vader Zenobe in de Kanoo te treden om na de andere zijde van de Rivier over te vaaren; en dat in 't voorneemen om eenige Bonten of Pelteryen die hy by hem had / te behouden / met een gruwelen Geeste.

[illegible] gekomen heb.

KAPITTEL LXXVI.

Wederkomst van den *Auteur* dezer groote Ontdekkinge tot *Quebek*. En wat'er op zijne komst in 't Klooster van onse *Lieve Vrouw* van de *Engelen*, dicht by dese Stad gelegen, voorviel.

D[illegible] Graave van Frontenak [illegible] Kanada [illegible] Quebek te [illegible] Fort [illegible] Kanoo [illegible] Graave [illegible] Kanoo [illegible] Spaansche [illegible] Kandia [illegible] Majoor [illegible] Valentijn le Roux Commissaris Provinciaal [illegible] Kanada [illegible]

Des Auteurs arrivement te Quebek en 't treffelijk onthaal hem door den Graave van Frontenak gedaan.

[illegible] in 't Klooster van onse Lieve Vrouw [illegible] Engelen [illegible] Sendelingen, die zich aldaar [illegible] Commissaris [illegible] in verscheide [illegible]

Den Auteur met groote vreugde

E Que-

in 't Klooster by Quebek van zijne Geestelijken (die dachten dat hy al lang door de Barbaaren vermoord was) ontfangen.

Quebek, verscheen. Men kan zich lichtelijk verbeelden / dat mijn Geestelijken my met groote vreugde ontfingen. Een van hen, den Pater Hilarion Jenner genaamd / zei schertsig met een blyde gelaat tegen my / *Lasare veni foras*, Lasarus kome buyten. Want ik hem eindelijk reeds van verstorven / waarom hy deze toepassinge van Lasarus op my maakte; hy verhaalde my / dat het al twee Jaaren geleden was / dat men in 't Klooster, voor my de Lijk Misse had gezongen; om dat de [illegible] Wilden een Swart Rok (dit 's de naam de welke deze Barbaaren de Jesuyten geeven) hadden verzekerd / dat de Volkeren de welke de Irokooizen Hontouagaha noemen / my met den Gordel van St. Franciscus aan een Boom verworgt hadden; en dat de zelve Wilden de twee Mannen die my vergezelschapten / op een zeer wreede wijze hadden doen sterven.

Nijd der Jesuiten tegen den Auteur.

Men moet toestaan / dat alle menschen hun Vrienden en Vyanden hebben. Daar zijn lieden die 't vuur als gelijk zijn / 't welk 't hout / dat het niet branden kan / swart maakt. Zekere persoonen / die my van tot hun belangen niet hadden konnen doen overgaan / bedienden zich van die geruchte / om mijn achting te verkorten. Gelijk zy ook veel redenen tot mijn nadeel in Kanada hadden gestrooid. Wat 'er van zy / (waar ik zal my / zo 't God believe / in mijn tweede Deel hier over nader beklaagen) ik moet erkennen / dat God my als door een [illegible] verdaan / in de groote en gevaarlijke reise / waar van ik de beschrijvinge in dit Boek heb gedaan / heeft [illegible] te ene eenige aandacht aan gewende / [illegible] de voorzienigheid my heeft bewaard / om [illegible] ge / de welke ik geduurende een tyd van [illegible] in America heb doorgebracht / alwaar [illegible] eerst bekend te maaken.

Men moet hier aanmerken / dat [illegible] zich met zaken willen bemoeijen / de welke hen niet aan gaan of dat hun bedieningen niet behooren; en die [illegible] wellen zich uit hunne neigingen [illegible] missaris Provinciaal; want ik was [illegible] zeer instantelijk hem een [illegible] ik zekere omtrent vier Jaaren [illegible] belovende dat hy 'er 't geheim [illegible] bekennen / dat ik my op zijn [illegible] gelijk ik noch doe / dat hy een persoon van [illegible] heid was. Ik aanmerkten ook / dat hy de kennisse [illegible] gen hebbende / de welke den gemelden Bisschop van Quebek, en den Graave van Frontenak van deze Ontdekkinge wilden hebben / hy 't middel zochte van hen zelfs te onderrechten / voor zo veel 't noodig was / zonder my in gevaar te stellen; en alzo den een den ander te voldoen.

Wat den Auteur bewoog om weer na Europa te vertrekken.

't Is hier aan/ dat ik de zorgen/ en de uitnemende vriendschap/ de welke my desen Commissaris Provintiaal betoogt/ toeschryve/ my met het beste 't geen hy toen kon vinden/ onthaalende; en my dikmaals den vertrouwde noemende. Hy versochte my ook grootelyks weer na Europa te keeren/ om de groote Ontdekkingen die ik gedaan had in 't licht te geven; daar hy voegde/ dat ik door dat middel den argwaan deser twee persoonen zou vermyden; en dat het waarlyk kwalyk twee Meesters/ welkers hoedanigheden en belangens zo verscheiden waren/ te behaagen was.

Den Commissaris had van voor myn vertrek na Europa zo veel tyd als hy van nooden had/ om myn geheele Reize op de groote Rivier Meschasipi in 't generaal uit te schryven; de welke ik tegen de meninge van de Heer de la Salle had ondernomen: die daar na in den Jaare 1682. twee Jaren na my/ de Reize van de Illinooizen, tot de Golfe van Mexico, heeft gedaan. Hy had eenig vermoeden gehad dat ik de zelve wel mocht gedaan hebben: maar hy kon 'er op myn wederkomste op 't Fort van Frontenak geen volkome kennisse van krygen; om dat hy toen op de Reize na de Outauagamis was. Hy wist niet of de Wilden my/ gelyk 't gerucht had geloopen/ niet vermoord hadden/ gelyk men hem voor zyn vertrek van dit Fort verzekerd had.

Den Auteur vertrekt na Europa.

Ik volgden den raad van onsen Commissaris, en nam 't besluit na Europa weder te keeren. Voor myn vertrek/ gaf ik hem met grooten ernst te kennen/ dat het tot de oprechtinge der Kolonien in onse Ontdekkinge/ en om 'er eenigen voortgang in de bevestiginge des Evangeliums te doen/ t'eenemaal noodsaakelyk was/ alle dese onderscheidene Natien, en zelfs de der afgelegenste/ met de zelve tegen de Irokoisen, de welke haare natuurlyke Vyanden zyn/ te ondersteunen/ te zamen in vrede te houden: dat dese Barbaaren nooit geen oprechte vrede met de geenen maaken/ die ze eens geslagen hebben/ of die ze met tweedracht onder hen te verwekken/ kunnen te overwinnen: dat de gewoonte van de Irokoizen altyd zodanig had geweest; en dat het door dit middel was/ dat zy meer als twee Millioenen zielen hadden doen omkomen.

Den Commissaris Provincial kwam ook heel wel tot dese meninge; en zei/ dat hy my tot dien einde in 't toekomende met alle de noodige instructien zou belasten.

Wy zullen in ons tweede Deel/ zo 't God belieft/ de middelen beschryven/ die men tot de oprechtinge des Geloofs onder zo veele Natien, de welke zulke onderscheidene spraake hebben/ moet gebruiken; en de wegen door de welken men in dese wyd uitgestrekte Contryen, die men met reden de vermaakelykheden van America kan noemen/ goede Kolonien kan oprechten/ en 'er een van de grootste Koningryken des Werelds stichten.

E Y N D E.

RE-

REGISTER

Van de voornaamste dingen,

Welke in dit Werk werden verhandeld.

Akoroas. Een Volk by de Rivier Illinoois, 93.

Akansa. Een Natie der Wilden by de Rivier Meschasipi, 120. Den Autheur deftig by de zelve onthaald, *ibid.* Zijn afscheid van dese Wilden 125. Arrivement en onthaal deser Volkeren in eenige andere Plaatsen aan den Autheur gedaan, 119. De bescheidentheid en beleeftheid deser Natien, 100.

Agnies of Gannieker. Een der Vijf Kantons der Irokooizen, 12. Des Auteurs ontmoetinge van drie Hollandsche Ambassadeurs van nieuw Baston tot dese Natie. *ibid.*

Ambassade door den Autheur na de vijf Kantons der Irokooizen, 11. Ongemakken door de diepe Sneeuw en koude, *ibid.* en zijn komst by de Irokooizen in 't Kanton deser Natie *Tsonnontouan* genaamd, 34. en zijn wedervaaren aldaar, 35. 36. 37. 38.

America. De uitnemende voordeelen die men uit dese Landen zou konnen trekken, 83. 84. 137.

Americaanen. Onderscheid tusschen de Zuider en Noorder Americaanen, 110. 129. De platte hoofden der Volkeren by de Meschasipi, 136.

Aniam. Bewijs van den Autheur dat 'er geen Straat van Aniam is, en dat Japan en China in 't zelve vaste Land als Louisiane gelegen is, enz. 162. Bied zig aan om derwaarts te gaan, en 'er de waarheid van te vertoonen, 163. Als mede om zonder de Linie Æquinoctiaal te passeeren na China en Japan te komen, 164.

Anonas. Een Dorp by 't Meer Illinoois 93.

Antoni (St.) Vreemde verdichtselen der Wilden van vreeselijke Monsters en gesichten by dese Kaap van St. Antoni, 124. Bieden de zelve Tabak aan om ze te bevredigen enz. *ibid.*

Antoni (St.) van Padua. Een Waterval, de Wilden doen een soort van offerhande aan dese Plaats. Haar vreemde Gebed aan de zelve. Brengen 'er haare gevangenen op een ongehoorde wijse om 't leeven, onze over haare overwinninge te danken, 168. 169. Vreemd voorval van een Slang aldaar, 180. Twee Christen Zoldaaten lichten de Beveren-huiden weg, van de Wilden aldaar tot een offer opgehangen, 183. Geschil hier over tusschen den Autheur en de Heer du Luth, *ibid.*

Aquipaguetin. Een Overste der Wilden die den Autheur met de zijne gevangen neemen, 144. List van den zelven om de Koopmanschappen der Kanoovoerders van den Autheur te bekomen, 146. Dwingen ze om door 't in brand steeken van 't dorre Grasveld voort te gaan, 150. Schrik van den Autheur over den uitwendigen toestel om hem en de zijne te verbranden, 152. Doen hem daar na een zeldsaam onthaal, *ibid.*

ibid. Aquipaguetin neemd den Autheur tot zijn Zoon aan, ziet *Zoons Aanneeminge.*

Autheur. Zijn groote zucht tot reisen, 1. De verhinderingen hem voor den aanvang der zelve bejegend; en zijne vooraf reise door Europa, 5. Zijn gevaarlijke ziekte, *ibid.* Zijn Oorlogs-gevaaren, 6. Zijn vertrek van Rochel na Kanada, zijnde een reis van 12. of 13. honderd Mijlen. Zijne Zee-gevechten tegen die van Tunis en Algiers. Zijn komst by de Kaap Breton, *ibid.*

Autoutantes. Een Natie 130. Mijlen van de Illinooizen, 93.

B*arke.* 't Bouwen van een Barke aan de Riviere Illinoois tot de vervolging der Ontdekkinge, 96.

Beeren. Een groote menichte van dese Beesten by de Riviere Miamis. 74. Een groote delicatesse by de Wilden, 99. 't Gevaarlijke dooden van een uitneemenden grooten Beer, 192.

Beevende Landen by de Rivier Illinoois, 78.

Bevers. Maaken konstige Waterpoelen met Sluisen, en de behendigheid deser Dieren, 187.

Begraavinge. Vreemde manieren der Wilden in 't begraaven haarer dooden, en haare bygelovigheden daar omtrent, mitsgaders haare gedachten van de zielen, 136. Ziet *Dooden.*

Bekeeringe. Wat daar van onder de Wilden te verwachten is, 94. 130. 131. 179. 180.

Belslangen. Zeer gevaarlijke en fenijnige Dieren, 172. Een groote menichte deser verschrikkelijke dieren by den Watervaf van Niagara, 199.

Bergen. Beschrijvinge van drie hooge Bergen by Niagara. 197.

Berg-stoffen of Mijnen van Steen-koolen, Leyen, Yser, Rood-kooper enz. 84. van Loot en Koolen, daar men een geheel Koningrijk mee zou voorsien, en Steengroeven van Marber en Jaspis, 127. 128.

Boomen. Schoone en bekwaame Boomen, en Hout-gewas, bysonder in 't Noordelijk America tot den Scheeps bouw, 83. De voordeelen die men uit dit Land zou konnen trekken. Heeft Boomen die een kostelijke welriekende gomme uitwerpen, 127. Ceder-boomen, Katoen-boomen, Perzikke-boomen, Moerbesie-boomen, Pruime-boomen met Muskeljaate vruchten, Granaatappele-boomen, Kastanje-boomen en een menichte anderen meer *ibid.* en doorgaans in dit werk.

Booven Meer. Beschrijvinge van dit groote Meer, 24. De Visvangst in 't zelve, en de bekwaamheid om 'er Kolonien, ja heele Steden aan te bouwen, *ibid.*

Brand in de Kabaan en 't gevaar daar door, 77.

Brandewijn. Een gevaarlijken drank voor de Wilden, 45. Ruilen 'er haare Pelteryen en Huiden tegen, 47.

Bygeloovigheid der Wilden en haare vreemde gedachten over Goddelijke zaaken, 180.

Bylen en Messen van Europa by de Wilden meer als 't goud by ons geacht, 137.

C*hekagoumenent.* Een Rivier by 't Meer Illinoois, 93.

Chicasba. Een Natie der Wilden enz. 113.

China en *Japan.* 't Middel 't welk den Autheur denkt uit gevonden te hebben, om zonder de Linie Æquinoctiaal te passeeren na dese Rij-

ken te komen, 164. ziet ook *Aniam.*

Clara (St.) Een Meer by 't Meer Erié 54.

Compas. Wonderlijke variatie van 't Compas in eenige gedeelten van America, 154. Verwonderinge der Wilden over dit Instrument, 157.

Crevecoeur. Een Sterkte by de Riviere Illinoois enz. 95.

D*Agen en nachten.* Verscheelen in America zeven of acht uuren van die van Europa, 154.

Diefachtigheid der Wilden, 48. 68.

Dieren die de menschen draagen ten Westen van Meschasipi, 127.

Dooden. Vreemde plechtelijkheid der Wilden van de geenen welkers vrienden in den Oorlog zijn omgekomen, 143. En haare Ceremonien aan de Zon om zich over 't verlies haarer vrienden te beklaagen, 145. En de belagchelijke dankbaarheid van een Wilden over 't bedekken van een haarer dooden van den Autheur gedaan, 181. En hoe zy hem daar over verheffen, *ibid.*

Doop. Eenige Kinderen der Wilden gedoopt, 94. Hoe voorsichtig men daar in moet handelen, *ibid.* Den Autheur doopt een ziek Kind der Barbaaren, 160. De Moeder schrijft de gesond-wordinge van dit Kind den Doop toe, 161.

De drie Rivieren. Beschrijvinge van dese Plaats, 28.

Druiven van een uitneemende groote 67. En zeer groote Trossen, 68.

Dwergen. Worden in een zeker gedeelte van America na de Zee gevonden, 163.

E*B en Vloet* op 't Meer Ontario, 29.

Edelmoedigheid van een jongen Kapitein der Wilden om den Autheur 't leven te bewaaren en 't zeldsaame teken hier van, 148.

Eelands-huiden. Den grooten handel der Wilden met dese Huiden, 28, 29.

Erié. Beschrijvinge van dit groote Meer en desselfs Straaten of Kanaalen, 21. 44. Moeijelijken doorvaard door desselfs mond, *ibid.* 44. Nader beschrijvinge van 't zelve, 51. Geweldigen Stroom by den ingang van dit Meer, *ibid.* Bekwaame Schipvaard op 't zelve, en de Eilanden in dit Meer, 52. 't Bouwen van een Schip aldaar. De Irokooizen verwittigen de Hollanders van de groote van 't zelve, Kaapen in dit Meer. Beschrijvinge van 't Kanaal, tusschen 't Meer Huron en dit Meer Erie. Schoone Landen daar omtrent, desselfs vruchten, Wild Bosschen met vrucht draagende Boomen, *ibid.* & 53.

Europeërs. De Americaanen beminnen de zelve niet als om 't voordeel dat s' 'er van trekken, 36.

F*Orellen.* Hoe de Wilden de zelve vangen, 58. ziet ook Visschen.

Franschen. Zoo veel by de Irokooizen niet geacht als de Engelschen en Hollanders, 35. en waarom, 36.

Franciscaanen. De eerste Sendelingen, 4. Haar ongeloovelijk getal Kloosters in America, *ibid.*

Frontenak een Sterkte, ziet Katarokkouy.

Frontenak. Een Graave van die naam. Beschrijvinge en lof van den Heer, 14. Den Autheur word op zijn wederkomst vriendelijk van desen Heer te Montreaal ontfangen, 205. Zijne zorge voor den Autheur, ibid. En hoe hy zich in 't verhaal zijner Ontdekkinge tegen den zelven gedraagd, 206. *& sequentibus.*

G*Aan.* De Wilden konnen zeer Sterk gaan, en doen meer als vijftien Mijlen op eenen dag, 181.

Gan-

Gannentaha. Een Dorp der Irokooisen, 15. Hoe den Autheur van dese Wilden wordonthaald, *ibid.*

Gastmaalen der Wilden en dansen op de zelve met een belagchelijke en vreemden toestel, 145. Een Gastmaal van naakte menschen enz. 180.

Geesten. De Wilden 't vuur geweer niet kennende, noemen 't zelve kwaade Geesten, 151. Gelooven de Kelk van den Autheur een Geest te zijn: en haare verschrikkinge voor de zelve, 151. Gelooven 't zelve ook van zijne Papieren, en Kopere Ketel, 157, 158. Willen dat den Autheur den regen zal doen ophouden, *ibid.* Ze noemen de Europeërs ook Geesten, 178.

Geheim. Vreemde gewoontens der Wilden om een geheim te versekeren, 99.

Godsdienst. Onverschillentheid der Wilden voor alle dingen, en ook voor den Godsdienst, 38.

Golans. Een Eiland van de Irokooizen enz. 45. Eyeren aldaar door de Zon uitgebroeid, *ibid.*

HAir. De Hurons branden haar hair op een zeldsaame wijse, 22. En hoe de andere Wilden, 178.

Haver. Wilde Haver by de Rivier Meschassipi, en hoe de Wilden de zelve in oogsten, 128.

Heyligen Geest (een Bay) ten Noord-Oosten van Meschassipi, 127.

Hennip gewas in America, 127.

Hermaphrodijten, zeer gemeen in de Landen de Illinoozen, 94. ziet ook Illinooizen.

Hongersnood van den Autheur geleden, 67. Wonderlijke verlossinge, 79. 174.

Honnehiouts en *Honnontages*. Arrivement van den Autheur by dese Natie. Zijn de strijdbaarste der Irokooizen, 12. Hoe van dit Volk onthaald, *ibid.*

Huiden. Hoe de Wilden de Huiden der Stieren, bereiden en stoffeeren, 82. Maaken 'er Rokken van *ibid.* enz.

Huron (een Meer) beschrijvinge van 't zelve en zijn uitneemende groote 22. Verhaal der Schipvaard en reise op 't zelve tot aan Missilimakinak, 55. Zeldsaame Visvangst op dit Meer in de Winter van Zalmachtige Forellen van een uitneemende groote, 190.

Hurons. De oude woonplaats deser Volkeren door de Irokooizen verwoest en verdelgt, 55. De verblijf Plaatzen der Hurons Outaouatz op de Kaap Missilimakinak, 57.

Hout Duiven, ziet Tortel-Duiven.

JAaren. Worden by de Wilden na de Winters gerekend, 158.

Jagt. Hoe de Wilden op de Wilde Stieren en Koeijen jaagen, 80. Vangen 'er eenige honderd te gelijk, 177. Haare voorsichtigheid in 't zelve, 81. Hoe se de Kalven vangen, 82. Waar toe se klauwen gebruiken, *ibid.* ziet ook Stieren, Koeijen, en Kalven. Gaan met den Autheur met een uitneemende menigte op dese Jagt, 165. Ontrouw der Kanoos-voerders by die gelegentheid aan hem gepleegd, ibid. Een Oversten der Wilden dreigt hem hier over te dooden, 167. en hoe daar van door den Autheur verlost. *ibid.*

Jaspis. De Wilden by de R. Meschasipi ruilen 't selve, met sekere Natie, tegen Paarlen en Postelein, 130.

Illinoois. Vertrek des Autheurs van de Miamis na de Rivier Illinoois, 75. Boevende Landen by dese Rivier. De Landen, vermaakelijke Heuveltjens, Boomen, Boschjens, Weiden, Wild enz. by de zelve, 78. 104.

Gelegentheid van de mond deser Rivierre, is 220. Mijlen van de Golfe van Mexico gelegen, 105. Swarte en bekwaame aarde tot den Landbouw aldaar, *ibid.* en waar sich dese Rivier in de Meschasipi ontlast, 107. De Winter in dese Contreyen niet langer als 2. Maanden, 95. 't Bouwen van een Sterkte genaamd Crevecoeur aldaar, *ibid.* & 96. en 't bouwen van een Barke tot het vervolg der Reise, *ibid.*

Illinoisen. Den Autheur by dese Natie komende, is genoodsaakt haar verborge Koorn weg te neemen, 87. Schrik deser Natie over zijn komst met de Kanadianen, 86. Haare opgevolgde blijdschap, *ibid.* Beschrijvinge haarer Kabannen, 84. Haare gewoontens, geval, onkuisheid, 93. 94. De Wilden Maskoutens trachten de vriendschap van de Kanadianen met de Illinoisen gemaakt, te verbreeken, 88. Door wie daar toe opgemaakt, *ibid.* De opgevolgde list der Illinoisen om dese Onderneminge te verhinderen, 89. [illegible] Wilden niet tusschen spreeken, 89. Kloekmoedige reden tegen dese Wilden, waar door van haaren achterdocht verlost, 90. 91.

Iroquoisen. Bestaan in vijf Kantons, 21. 16. Haare wreedheid en verdorven inborst, 24. Haare [illegible] [illegible], 16. Haar [illegible] [illegible] op 't Wild, *ibid.* Haare [illegible] genegentheid voor de [illegible], 30. Haare [illegible] [illegible] maniere van [illegible], *ibid.* [illegible] de Miamis [illegible] [illegible] [illegible], om de [illegible] te [illegible], 208. [illegible] de selve en [illegible] een ongehoorde wreedheid tegen haar, 209. 210. en de volgende. Hoe den Autheur in zijn elendigen toestal op zijn te [illegible] kotsse van de selve word onthaald, 209.

Kabannen of Hutten der Wilden, 84.

Kabeljauw vangst op de Bank van Terra Nova, 7. En de menichte Schepen tot de Visvangst aldaar, *ib.*

Kalk-plaats. Een Water-sprong by de Riviere Ouiskonsin. Waarom also genaamd enz. 188.

Kalumet der Noorder Americaanen, 64. Die der andere Natien van America. Hoe se de selve versieren, en haare groote achtinge voor dese zogenaamde Pijp, *ibid.* Hoe veilig men 'er door de Wilden mee kan Reisen, 64. Gevaarlijke ontmoetinge eeniger Wilden en haare vreugde over 't sien van den Vreden Kalumet, *ibid.* Met hen uit desen Kalumet te rooken is 't grootste kenteken van vriendschap, *ibid.* 68.

Kanada 't Land van den Franschen in America, beseten wordende, is twaalf of dertien honderd Mijlen van [illegible], 6. Van wien dit [illegible] [illegible] [illegible] genaamd, en [illegible] [illegible], 57. 58.

Kanadesen. De [illegible] [illegible] der Jesuiten binnen [illegible] [illegible] reise tot dese Onderneminge [illegible] [illegible], 45. 46. 47. Het [illegible] van eenige [illegible] van den Autheur, 50.

Kanoes van Basten van boomen van de Noorder Americaanen, gevaarlijk om over diepe wateren mee te vaaren, 8. Hoe van dese Wilden worden gebouwd, en dus [illegible] [illegible], *ibid.* Hoe 'er mee zeilen, 9. Hoe [illegible] [illegible], 10. Konnen 'er 30 en 35. Mijlen op eenen dag mee aflegen. Draagen van 400. tot 1500. ponden swaarte, *ibid.* Hoe s' 'er in onweer mee Landen, 63. Hoe

63. Hoe laaden en ontlaaden, 66. Kanoos van Ossen-huiden, 77.
Kanoos door 't vuur uitgehold by de Zuider Amerikaanen, 204. Dese laatste zo gauw niet met dese Schuiten als die van 't Noorden, en waarom, 110. 127. 144.
Kanoos-voerders der Wilden, haare ongeloovelijke gauwigheid in 't voeren van de Kanoos, 28.
Karpers. ziet Visschen.
Kasfuissel. De Wilden draagen de Kasfuissel van den Autheur op een seldsaame wijse in triumph, 155. En rechten 'er vreemde grillen mee uit *ibid.*
Kaskoschia. Een Dorp der Ilinooisen, 93.
Katarokkouy. Een Fort by de Rivier St. Laurens. De gelegentheid van dit Fort. Dwingt de Wilden, 13. Verbreekt haaren Koophandel met de Engelschen en de Hollanders enz. 14. En de groote aangelegentheid van 't zelve, 15. De vruchtbaarheid der Landen daar omtrent. De voortteelinge der Beesten uit Europa derwaarts gebracht: en den aanwas der Kolonie aldaar, *ibid.* Geen lange Winters daar omtrent, 16. De Franciscaanen moeten door 't toedoen der Jesuyten uit dit Fort vertrekken, 17. En hoe daar over volgens de meininge van den Autheur gestraft, *ibid.*
Kente. Een Dorp der Irokooizen, 45.
Kikapous. Een Natie by de Riviere Ilinoois, 93.
Kikvorschen. Den Autheur en de zijnen moeten uit gebrek by de Agniez Kikvorschen eeten, 12. Zijnde een gemeene spijse deser Natien, *ibid.*
Kolakiers. Doen de Wilden gelooven wat ze willen, 157.
Kooken der spijse over Ossen-mis by gebrek van hout, aan een zekeren oort van America, en waar, 163.
Koopmanschap. De Wilden na den oorsprong van de Meschasipi woonende, drijven Koopmanschap met Bever huiden en andere Pelteryen, met de Volkeren by 't Boven-meer, die kennisse aan de Europeërs hebben, 123 Voorstel aan de Wilden by de Meschasipi, om met de Europeërs te handelen, 182. Zy houden 'er Raad over. Haar besluit en antwoord. Des Autheurs afscheid van de zelve, *ibid.*
Koorn. Hoe de Wilden 't zelve inzamelen en bewaaren, 15. Word by de Koroa aan de Meschasipi in 60. dagen rijp, 120.
Krokodillen. De groote menichte deser Dieren in de Meschasipi, 118. Zijn door 't zien van 't vuur vervaard *ibid.* Sleepen 'er de menschen zomtijds weg, 126.
Kryters (Meer) By de Meschasipi. Waarom alzo genaamd, 134. En des zelfs gelegentheid, *ibid.*
L*Angen Water-sprong* in de Rivier St. Laurens, zo geweldig al die van Niagara, 204. Vreeselijk gedonder door 't slaan der wateren tegen de Rotzen, en de vreemde gezichten daar door veroorzaakt, *ibid.*
Landen. Schoone Landen by de Rivier Meschasipi, vermaakelijke Heuveltjens, en Bosschen, 125. & *seq.* De Landen aan 't boven einde deser Riviere zo vruchtbaar niet als die aan 't beneden einde, 133. Waarom dese en andere schoone Landen in America niet bebouwd worden, en hoe gemakkelijk de Europeërs daar zouden konnen bestaan, 187.
Laurens (St.) Den Autheur reist meer 120. Mijlen boven Quebek door dese groote Rivier, en komt aan 't

Meer Ontario, Bouwt 'er een Kapel, krijgt 'er opening tot fijne Ontdekkinge van de Wilden, en doet verscheide reizen, 11. Nader beschrijvinge deser Riviere, 28.

Listigheid. Groote listigheid der Wilden voor haar belangen. 58.

Louis (St.) Een Meer in de Riviere St. Laurens enz. 28.

Du Luth. Desen Heer door de nijdigheid der Jesuyten over dese Ontdekkinge, die 'er alleen de eer van trachten te hebben afgesonden, komt by de Riviere Meschasipi met eenige Europeërs by den Autheur, 179. Hoe ontrouw desen Heer zich tegen den Graeve van Frontenak Gouverneur van Kanada gedraagd, 206.

M*. Zekere Wilde Dieren, 116.

Magdalena (St.) Een Rivier tusschen de Meschasipi en de Goud-Mijnen der Spanjaarden van St. Barbara, 116.

Manitou. Een kwade Geest by de Volkeren aan de Meschasipi, by de Irokoisen Otkon genaamd, [illegible]

Maria (St.) Een geweldigen Watersprong, 22. 23. omtrent het Boven-Meer, de welke benevens Missilimakinak den voornaamsten doortocht der Wilden is, om haare Pelteryen na Kanada te voeren, 59.

Marber. ziet Berg-stoffen.

Maringons. Zekere kleine Muggen die geweldig steeken, in groote menichte te Kanada, doch niet aan de Meschasipi, 83.

Maskoutens en *Outimons*. Een Wilde Natie enz. 77. 88.

Medelijden. Seltsame betooninge van medelijden der Ouden van de Wilden, daar den Autheur by gevangen was, 179.

Meroki. Een Rivier by de Illinoizen, 93.

Meschasipi. Overleg des Autheurs om van de Illinoizen tot de Ontdekkinge deser Riviere te vertrekken, 97. 't Onderwichs des weegens van eenige Wilden ontfangen, 98. De vordere beschrijvinge deser Rivier; de Rivieren zich in de zelve storende, de schoone Landen, Volkeren, Wild, Visschen, en de Heerlijke gelegentheid om aan de Oevers der zelve Kolonien en schoone Steden te bouwen, en de groote aangelegentheid deser Riviere, ziet van pag. 105. tot 118. en pag. 125. en de volgende, en vervolgens door 't geheele werk.

Miamis. 't Bouwen van een Sterkte Crevecœur genaamd, by dese Rivier, 73. De menichte der Beeren aldaar, 74. Morren van 't arbeids-volk; door de komst van de Heer de Tonti met veel Herten-gestild, *ibid*. Desen Heer in groote gevaar, 75. Verscheide Wilden van de Riviere Meschasipi komen den Autheur alhier bezoeken, hem onderrichte tot zijn Ontdekkinge geevende, 95. [illegible] van den Autheur tot dese reize, 101. Vertrek van den Autheur van 't Fort Crevecœur met twee Kanoos-voerders na de Meschasipi, 103. Zijn ontmoetinge en de wankelmoedigheid zijner Kanoos-voerders en haar ontrouw voorneemen. *ibid*.

[illegible]. Een vreeslijk Dier alle anderen, uitgenomen de menschen verslindende, 't welk by de Riviere Meschasipi word gevonden, en de beschrijvinge van 't zelve, 126.

Missilimakinak. Een groote Kaap. ziet St. Maria.

Mouso. Een Opperhoofd van de Wilden, Maskoutens tracht de vriendschap met de Kanadiaanen en de Ili-

linoozen te verbreeken, 88.
Montreaal. Een Plaats der Kanadiaanen by de Rivier St. Laurens, 28.

N*Adouessons* anders de swarte Rivier genaamd, enz. loopende in de Meschasipi, 134.
Niagara. Beschrijvinge van deese Rivier, 19. Rots in dese Rivier. Drie Bergen daar omtrent, 49. Nuttigheid van 't bouwen van een Fortresse aan de mond deser Riviere; waar door verhinderd, 40. Groote Visvangst van Steuren enz. in de selve Rivier, 21. 33. Veel Rheebokken, Indiaansche Hoenderen enz. aldaar 33. Geen strenge Winters by dese Rivier, 41.
Niagara een Water-val, in dese Rivier, 19. Ysselijk gedruis van de zelve *ibid.* en hoe ver zich den geweldigen Water-vloed van desen val uitstrekt. 20. Noch nader en omstandiger beschrijvinge van desen schrikkelijken Water-val van pag. 194. tot 200. En waarom de Irokooizen voor desen haare woningen daar omtrent hebben verlaaten, 198.
Nikanape. Een Oversten der Wilden Ilinooizen, en 't vreemde voorval 't welk den Autheur en de zijnen met hem hadden, 90. 91.
Nissipikouet. Een Rivier by de Meschasipi enz. 134.

O*Ogsten.* Drie of vier Oogsten in een Jaar by de Meschasipi, 127.
Offerhande. De Wilden doen een soort van offerhande aan den Water-val van St. Antoni van Padua, 165. Haar vreemde gebed en versoek aan de zelve, *ibid.*
Onkuisheid der Wilden, 94. en haar onkuisheid in 't spreeken, 158.
Ontrouw. Schandige ontrouw van eenige der Reisigers den Autheur vergezelschappende, 59. En de groote ontrouw der Irokooizen en Miamis tegen de Ilinooizen, 208, 209, 210. voeren 800. Vrouwen en Kinderen van de laatsten weg, en eeten eenige Ouden der zelve op, 211, 212.
Ontario (een Meer) daar na Frontenak, na den Graave van die naam en Gouverneur Generaal van Kanada genaamt, 17. Uitneemende groote van dit Meer, 18. Een ontelbare menigte van Eilanden by de mond van dit Meer 204. De vijf Kantons der Irokooizen daar omtrent gelegen; Schipvaard op dit Meer; de Visvangst in zelve; de vruchtbaarheid der Landen, Boomen, Vruchten, 19. 29. 't Gevaar op dit Meer uitgestaan, als mede door 't drijftige Ys, 31. 32.
Ontdekkinge. Waar door meest worden gedaan, 2. Redenen die den Autheur hebben bewoogen, om de volkome ontdekkinge van de Rivier Meschasipi voor desen te verbergen, 106. 206. en waarom zijne twee Kanoos voerders, *ibid.* 206. Hy wil de Heer de la Val die hy op zijn wederkomst in Kanada ontmoet geen volkome opening daar van geeven, en hoe hy 't zelve ontgaat, 207. en waarom hy besluit weer na Europa te keeren, 219. *ibid.* & *sequentibus.*
Onthouden. 't Vreemde middel der Irokooizen om te onthouden 't geen men hen in haare Raads-Vergaderingen voorsteld, 37.
Ontmoetinge. Gevaarlyke bejegeninge van een Troup Wilden, 65. En haare vreugde over 't zien van den Vreden-Kalumet, *ibid.*
Oorlogs-voering. De voordeelen welke de Wilden van 't Noorden boven de andere hebben, om haare vianden te beoorloogen enz. 144.

Opossen. Een vreemd en by ons onbekend Dier in Amerika, 126.

Quadebache. Een Natie der Wilden by de Meschasipi, 109.

Ouadebathon. Chaugasketon. Een Natie der Wilden by de Rivier Meschasipi, 133.

Ouasicoudé. Een groot Kapitein of Oversten der Wilden, maakt een nette kaart, op zijne wijse, tot de te rug reize van den Autheur van de Meschasipi, 183. Brengt een ander Kapitein zijner Natie zeer deerlijk om 't leven, om dat hy raadhield om den Autheur en de zijne te achtervolgen en te dooden, 184. Word door een Vloot met Wilden onder 't gebied van desen Oversten achterhaald, 185. Den Autheur word vriendelijk in dit Leger ontfangen, en ontmoet'er Aquipaguetin, die hem tot zijn Zoon had aangenomen enz. 186. En 't vertrek en afscheid deser Wilden, *ibid.*

Ouisconsin. Een Rivier in de Meschasipi stortende, 133. En de schoone Landen daar omtrent gelegen, enz. 287.

Outtaouatz. Een wilde Natie omtrent 't Meer Erié. 193.

Outoagamis. Den Auteur en de zijnen worden behendig van eenige deser Wilden bestoolen, en haare wel versonnen verontschuldinge, 68. Met wat geweld en gevaar de gestoole goederen weder bekomen, 69. 70, 71. Lof reden van den Kapitein deser Wilden van de Recollecten, *ibid.* 71.

P*ahnas*. Een Plaats der Spanjaarden zestig Mijlen van de Mond der Riviere Meschasipi gelegen, 116.

Pimeteoui. Een Meer in de Riviere Illinoois enz. 85.

Pirogen. Van de Natie by de Meschasipi, 120. van 200. voeten lang, 257.

Plechtelijkheden. Groote Plechtelijkheid der Natien by de Meschasipi, ten opsichte haarer Opperhoofden, wanneer de zelve te voorschijn koomen, 130.

Poligamie of 't veel wijfschap, by de Wilden gebruikelijk, ze hebben'er zomtijds wel zes of zeven. 155.

Q*Uebek*. De Hoofd-stad van Kanada, 7. En des Autheurs goede diensten aldaar, *ibid.* En zijne vordere reizen van dese Plaats, 10. 26.

Quinipissa. Een Wilde Natie niet verre van de mond der Riviere Meschapi enz. 115. Haare groote verschrikkinge voor 't lossen van een Snaphaan, 119. De Kanoos-voerders van den Autheur genegen om by dese goede Natie te verblijven, *ibid.*

R*Aadvindinge*. Zeldsaame gewoontens der Irokooizen in 't versamelen van haaren Raad, 35. Haare Rokken van staat en belagchelijke trotsigheid, *ibid.* En de vreemde plechtelijkheden die men in haare Raads-vergaderingen moet in acht neemen, 36. De Wilden houden haare vergaderingen veeltijds in de nacht, 88.

Rakketten aan de voeten, in 't Noorder Amerika zeer gebruikelijk om niet in de diepe Sneeuw te versinken, 22.

Recollecten. Groote liefde en zorge der Irokooizen voor de Recollecten 30. en waarom, 201.

Redeneringe. Men mag de Wilden niet tusschen spreecken, 89.

Regeeringe. Kwaade regeeringe te Kanada. ziet Kanada.

Reize. Moeijelijke maniere van reizen in America, 8. Daar zijn geen gangbaare wegen, *ibid.*

REGISTER.

Reis-beſchrijvinge. 't Verſcheiden oordeel der Leeſers van de Reis-beſchrijvingen, 3.
Rhee bokken. 33. 78. Ziet ook Wild.
Religie. De eerbiedigheid der Volkeren aan de Riviere Meſchaſipi voor de Zon enz. 128. Zy bieden de zelve des ſmorgens vroeg een Pijp Tabak aan; Ook het beſte Wild, 128. 129. En haare vreemde gedachten over den Godsdienſt van den Autheur, 141.
Rio Bravo. Een Plaats der Spanjaarden dartig Mijlen van de mond der Riviere Meſchaſipi gelegen, 116.
Rio de Panuko. Een Plaats der Spanjaarden tachtig of honderd Mijlen van de mond der Meſchaſipi, 116. 117.
Rivieren. Ziet Meſchaſipi. Kryters, Stieren-Rivier, Nadoueſſans, Tombeau, Niſſipikouet, Illinoois, Ouiſconſing, Miamis, St. Laurens enz. ieder op zijn plaats.
S*Akinam.* Een Bay by 't Meer Huron, 56.
La Salle. Beſchrijvinge van deſen Heer 46. Vereeringen en privilegien van hem aan de Recollecten in America gedaan, *ibid.* Zijn beſchuldiging tegen den Autheur, en des zelfs verantwoordinge, 49. Zijne verkeerde inzichten tot zijn eygen voordeel en tot nadeel der Ontdekkinge, 54. Liſt der Koop lieden by de Wilden Hurons om hem verdacht te maken, 58. Nieuw geſchil tuſſchen hem en den Autheur, 72. 73. Onruſt over zijn lang achter blijven by de Miamis, 76. Zijn gelukkige wederkomſt, en zijn ſtout beſtaan, 76. Zijn goede uitvindige om van de Wilden niet overvallen en gedood te worden, 77. Zijn beſluit om van de Rivier Illinoois weer na Frontenak te vertrekken, 97. En zijn ſchadelijke eerſucht, 106.
Schild-padden. De Jagt op de Schildpadden enz. 171.
Schip, 't Bouwen van een groot Schip door den Autheur en de Reiſigers by Niagara, 21. Noch 't bouwen van een ander van zeſtig Tonnen by de Staat van 't Meer Erié. 39. Moetwilligheid der Wilden om 't bouwen van 't zelve te verhinderen, 42. De Irokooizen Tſounontouans trachten 't zelve te verbranden, *ibid.* Haare verwondering over dit Schip, en haare verſchrikkinge voor 't zelve, 43. Dit Schip vergaat op 't Meer der Illinooizen, 61. De groote ſchade daar door geleden *ib.*
Schoenen der Wilden hoedanig, 35.
Schreyen. De Ouden der Wilden ſchreyen over 't hoofd van den Auteur, toen ze hem gevangen hadden en waarom, 138. En haar zeldſaame maniere van doen hier omtrent *ib.* Helpen malkander ſchreyen, 146. Schreyen met het op-leggen der handen, 148.
Sneeuw. 't Vallen van een ongewoonelijke menichte Sneeuw by de Illinooizen in den Jaare 1680. 97.
Spanjaarden. Vreeſe der Kanoos-voerders van den Autheur voor de Spanjaarden op de Riviere Meſchaſipi, 116. De Volkeren aan deſe Riviere woonende, hebben geen kenniſſe aan deſe Natie, 125.
Spraake. Vreemde uitſpraak der Irokooizen, 16. Hebben geen Bialen *ibid.* Moeijelijkheid doonde menigvuldige veranderinge der ſpraaken onder de Americaanen, 131.
Springers. Een Wilde Natie woonende by den Water-ſprong van St. Maria. Waarom alzo genaamd. Zaayen geen Indiaans Koorn; maar beſtaan alleen door de Jagt van de Beevers, Eelanden,

den, en 't van de Visvangst enz. 59.

Steuren. Op een zonderlinge wijse gevangen, 132.

Stieren en *Koeyen*. De schrikkelijke gedaante deser Wilde Dieren. Haare uitnemende groote, fijne Wolle, wat gebruik 'er de Wilden van maaken als mede van haare Huiden. Haar vlees; zijn vermits haare menichte niet uit te roeyen enz. 80. 81. 82. Zijn somtijds gevaarlijk, 83. Een groote getal deser Beesten aan de Meschasipi, 106. ziet ook Koeyen en Kalven.

Stinkbay De gelegentheid en oorsprong des naams van dese Bay aan 't Meer Illinoois gelegen, enz. 23. 188.

Stinkers. De Wilde Natie by de voorschreve Bay woonende enz. 23.

Stormwinden. Door een schrikkelijk onweer op 't Meer Huron, den Autheur en de zijne in 't uiterste gevaar om te vergaan, 56. Als mede by de Eilanden van 't Meer der Stinkkers, 62. Gevaarlijke landinge en gebrek van levens middelen aldaar, *ibid*.

Stroomen of Kanaalen. De eerste tusschen 't Meer Ontario en dat van Erie, 54. De tweede tusschen 't Meer Erie en 't Meer Huron, 21. De darde tusschen 't Meer Illinoois en 't Meer Huron, 22. 't Vierde tusschen 't Boven-Meer en 't Meer Huron *ibid*. De vordere beschrijvinge der Volkeren, Landen, Vruchten, Dieren enz. vind men op de boven genoemde plaatsen.

Swaanen. 38.

Sweeten. Een ongehoorde maniere van Sweeten by de Wilden omtrent de Riviere Meschasipi gebruikelijk, 155. 156.

T*Abak*. In groote waarde by de Wilden in America. Den Autheur bekomt voor een weinig Tabak al de Priesterlijke ornamenten van den Vader Zenobe, door de Illinooizen bewaard toen de Irokooizen in haar Land vielen, 189.

Taensa. Een Wilde Natie van geene zijde de Meschasipi, 112. Deftigheid haarer Opperhoofden, en haare eerbiedigheid voor de zelve als mede voor den Auteur, en haar zeldsaame maniere van dansen *ibid*. Haar onvermaakelijk gesang, 113. Schoonheid en overvloed van vruchten aldaar. Haare verwonderinge over de Kleederen van den Autheur *ibid*. als mede over de Koopmanschappen van Europa, 221.

Tagarondies. Een Dorp der Irokooizen Tsonnontouans. 35.

Tamaroa, of Maroa, een Wilde Natie aan de Riviere Illinoois, 104. Trachten den Autheur en de zijnen te dooden. Beschrijvinge haarer Kanoos, *ibid*.

Talon. Een Kapitein van Outtaouaks versoekt den Autheur, de verlossinge zijner Vrienden van de Irokooizen gevangen, by die Natie uit te werken, 195. Den Autheur belooft hem zulks *ibid*. en volbrengt gelukkig zijne beloften, 201. en hoedanig, *ibid*.

Tarbotten meer als twaalf ponden weegende, 175.

Teer, 27.

Terra Nova. Groote Kabbeljauwvangst op dese Bank; en de menichte Schepen tot de Vis-vangst aldaar. 7.

Thamoeba. Een Rivier by de Meschasipi, 135. en de Wilde Natie van die

Tembeau. Een Rivier by de Meschasipi, 134.

Tonti. Een voornaam Heer der Kanadiannen, een Italiaan van geboorte, enz. 44. In groot gevaar van zijn leven. 75. Zijn verhandelingen in 't

maaken van de vreede tusschen de Illinooizen de Irokooizen en de Miamis, 209. Word van de laatsten gekwest, *ibid.* Zijn ontrouw ten opsichte van den Vader Zenobe gepleegd, die van de Wilde Kikapous word vermoord, 212. 213 214 215. 216.

Tortel-duiven en Hout-duiven. Ontmoetinge van een ongeloovelijke menichte deser Dieren op 't Meer Ontario, 202. en de wonderlijke behulpsaamheid deser Beesten aan malkander *ibid.* en 203.

Vereeringen. Niets als door vereeringen en geschenken by de Irokooizen, en de andere Natien van America uit te rechten, 37.

Verstand. De Volkeren aan 't Zuider gedeelte van de Riviere Meschasipi zijn levendiger van geest en veel minsaamer, en redelijker als de Noorder Americaanen, 130.

Visschen. Steuren, Karpers, Snoeken van vijftig of zestig ponden swaar, 94. 96. en een ontelbaare menichte andere Visschen meer, ziet op de beschrijvinge der Meeren en Rivieren ieder op zijn plaats.

Visvangst. Ziet als boven.

Vlees. Hoe van de Wilden gedroogd en bewaard word, 82. 82.

Voetwassinge. Zeldsaame maniere der Wilden in 't wassen der voeten van de vreemdelingen die hen aangenaam zijn enz. 186.

Vrouwen der Wilden konnen een uitneemende groote swaarte draagen, en zijn zeer sterk, 186. Zy zingen Klaag-liederen terwijl haare Mannen op den vyand los gaan, 177.

Vruchten. By na alle vruchten die men in Europa vind, zijn ook in America, behalven een menichte die in Europa niet gevonden worden. Ziet by de beschrijvingen der Meeren en Rivieren door 't geheele werk verspreid; daar de onderscheidene vruchten van ieder Land in 't bysonder beschreven staan.

Vuur. Hoe de Wilden 't zelve weeten te maaken, 148. De lucht van 't vuur kan men in America zeer ver ruiken, 108.

Vuur-geweer. Hoe veel menschen de Irokooizen met behulp van 't zelve in America hebben omgebracht, 14.

Walvisschen. 't Gevecht deser Visschen tegen de Swaardvisschen by de Kaap Breton, 6.

Water-val. De schrikkelijkste des Werelds. ziet Niagara.

Wegen. Geen gebaande wegen in America, 8.

Weiden. Uitneemende schoone Weiden voor de Wilde Stieren en Koeyen en ander grof wild in America, enz. 81.

Wild. Herten, Hinden, Geyten, Beeren, 93. Trapgansen, Swaanen, Rhee-bokken, 78. Otters, Kalkoenen, Pelikaanen, Papegayen, Patrijsen enz. 83. Benevens een menichte andere Dieren by de Meschasipi en andere Rivieren en Meeren doorgaans in dit Werk beschreven.

Wilden. Gevaarlijk des nachts te ontmoeten, 137. Ongelukkige ontmoetinge van den Autheur van vijf Kanoos met Wilde Nadouessans, *ibid.* Neemen den Autheur en zijne twee Kameraaden met een ysselijk geschreeuw gevangen enz. 138. Beraadslaan of se hen willen dooden, en door wat middel daar van verlost, 139. Voeren hem na 't hooger einde van de Riviere Meschasipi, 140. De mishandelingen aan hen gedaan, 141. ziet ook schreyen.

Win-

REGISTER.

Wateren. By na geen Wateren by de Meschasipi als door den regen, 127.

Wolven. Een Rhe-bok door de Wolven gedood: waar door den Auteur van groote hongersnood by de Riviere Illinoois word verlost, 67.

Wraakgierigheid. De Wilden zijn doorgaans wraakgierige menschen, 182.

Wreetheid. Onmenschelijke wreetheid der Wilden tegen haare vyanden, en in 't bysonder die der Irokooizen, 38, 39. 210, 211. 219. Vermoorden en eeten eenige Ouden der Illinooizen op. 211.

YZer-Mijnen. Ziet op Berg stoffe,

ZEe. Des Autheurs arrivement door de Riviere Meschasipi aan de Zee, 115. Zijn ondersoek of'er Volkeren aldaar woonden, en zijn verrichtinge en Ontdekkinge aldaar. 117, 118.

Zee gevechten. Des Autheurs Zee-gevechten, tegen die van Tunis en Algiers op zijn vertrek van Rochel na Kanada. 6.

Zenobe. Desen Geestelijken word door de onachtsaamheid van de Heer de Tonti jammerlijk van de Wilde Kikapous vermoord. De lof reden en beschrijvinge van desen Geestelijken 216. ziet ook Tonti.

Zielen. De Wilden gelooven 't overgaan der Zielen na een andere plaats, enz. 181.

Zoons aanneminge. Aquipaguetin, een Oversten der Wilde Nadouessians, die den Autheur een zijne twee Kanoos voerders hadden gevangen genomen, neemd den Autheur eindelijk tot zijn Zoon aan; gelijk ook zijne twee Kanoos-voerders van andere Wilden wierden gedaan. Den Autheur word in dese hoedanigheid van vijf Vrouwen van zijnen nieuwen Vader ontfangen, 153. Het vreemde onthaal in de Kabaan van desen Aquipaguetin aan hem gedaan 154. Smeeren en wrijven hem met het smout van wilde Beesten, *ibid.* Word als een nieuwen Zoon getracteert. Ontfangt een nieuwe naam; doen hem op een ongehoorde wijse sweeten, om hem van zijne doodelijke vermoeitheid te geneesen, 155. 156. Leid veel gebrek; moet swaaren arbeid doen enz. *ibid.*

EYNDE.

of reden en
Geestelijken

ven 't over-
ndere plaats,

quetin, een
Madouessans,
ne twee Ka-
gevangen ge-
heur einde-
gelijk ook
ders van an-
daan. Den
hoedanigheid
zijnen nieu-
153. Het
Kabaan van
hem gedaan
n hem met
esten, ibid.
Zoon getra-
uwe naam;
oorde wijse
zijne doode-
eesen, 155.
moet swaa-
id.